

Çeviri ve Kültür Bağlamında
Victor Hugo

ÖĞR. GÖR. DR. UĞUR AYGÜN

EĞİTİM
yayınevi

ÇEVİRİ VE KÜLTÜR BAĞLAMINDA VICTOR HUGO

Öğr. Gör. Dr. Uğur Aygün

Yayınevi Grubu Genel Başkanı: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

E-ISBN: 978-625-385-064-7

1. Baskı, Şubat 2025

Kütüphane Kimlik Kartı

ÇEVİRİ VE KÜLTÜR BAĞLAMINDA VICTOR HUGO

Öğr. Gör. Dr. Uğur Aygün

V+160 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-385-064-7

Bu eser, yazarın Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı'nda 2024 Aralık ayında savunduğu "Le Dernier Jour d'Un Condamné Adlı Romanın Türkçe Çevirilerindeki Kültürel Öğelerin Erek Odaklı Çeviri Kuramı Açısından İncelenmesi" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
bilgi@kitapmatik.com.tr

EĞİTİM YAYINEVİ
GRUBU

EĞİTİM
yayınevi

SALON
yayıncılık

Kitapmatik
yayıncılık

www.kitapmatik.com.tr
İnternet Kitapçısı

EĞİTİM
kitabevi

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Kapsamı	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. İlgili Araştırmalar	4
BÖLÜM II	
KURAMSAL ÇERÇEVE ÇEVİRİ VE ÇEVİRİBİLİM	6
2.1. Çeviri.....	6
2.2. Çevirinin Tarihi	7
2.3. Çeviribilim	8
2.4. Çeviri Kuramları	9
2.4.1. Betimleyici Kuramlar	10
2.4.1.1. Çoğuldizge Kuramı	10
2.4.1.2. Ere (Hedef) Odaklı Kuram	11
2.4.1.3. Eylem Kuramı	13
2.4.1.4. Skopos Kuramı	14
2.4.1.5. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı	15
2.5. Çeviri Stratejileri.....	16
2.6. Çeviri Eleştirisi	21
BÖLÜM III	
KÜLTÜR VE ROMAN	23
3.1. Kültür Kavramı	23
3.2. Kültürel Öğeler.....	24
3.3. Kültürel Öğelerin Çeviri Aracılığıyla Aktarımı	25
3.4. Kültürel Öğelerin Aktarımında Karşılaşılan Sorunlar	27
3.5. Edebi Bir Tür Olarak Roman.....	28
3.6. Roman Türünün Belirgin Özellikleri	29

BÖLÜM IV

BİR İDAM MAHKUMUNUN SON GÜNÜ	34
4.1. Victor Hugo ve Eserleri	34
4.2. Le Dernier Jour d'Un Condamné Adlı Eserin Ortaya Çıkışı	35
4.3. Le Dernier Jour d'Un Condamné Adlı Eserin Fransız ve Dünya Edebiyatındaki Yeri	35
4.4. Le Dernier Jour d'Un Condamné	37
4.5. Kaynak Romanın Türkçe Çevirileri	38
4.5.1. Çeviri 1	38
4.5.2. Çeviri 2	38
4.5.3. Çeviri 3	39
4.5.4. Çeviri 4	39
4.5.5. Çeviri 5	40
4.5.6. Çeviri 6	40
4.5.7. Çeviri 7	40
4.5.8. Çeviri 8	41
4.5.9. Çeviri 9	41
4.5.10. Çeviri 10	41
4.5.11. Çeviri 11	42
4.5.12. Çeviri 12	42
4.5.13. Çeviri 13	43

BÖLÜM V

YÖNTEM	44
5.1. Araştırmanın Modeli	44
5.2. Evren ve Örneklem	44
5.3. Veri Toplama Araçları	45
5.4. Verilerin Analizi	46

BÖLÜM VI

BULGULAR	47
6.1. Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	48
6.2. İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	52
6.3. Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi	55
6.4. Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi	57
6.5. Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	59
6.6. Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesi	63
6.7. Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	67
6.8. Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	70
6.9. Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi	75
6.10. Onuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi	77
6.11. On Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	79
6.12. On İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	83

6.13. On Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi	85
6.14. On Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi	90
6.15. On Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	92
6.16. On Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesi	94
6.17. On Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	97
6.18. On Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	100
6.19. On Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi	103
6.20. Yirminci Kültürel Unsur Çözümlemesi	104
6.21. Yirmi Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	106
6.22. Yirmi İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	110
6.23. Yirmi Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi	113
6.24. Yirmi Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi	116
6.25. Yirmi Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	118
6.26. Yirmi Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesi	120
6.27. Yirmi Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	123
6.28. Yirmi Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	127
6.29. Yirmi Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi	130
6.30. Otuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi	133
6.31. Otuz Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	135
6.32. Otuz İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesi	137
6.33. Otuz Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi	139
6.34. Otuz Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi	143
6.35. Kaynak Eserde Tespit Edilen Kültürel Unsur Sınıflandırmaları	145
6.36. Çeviri Stratejilerinin Kullanım Sayısına Göre Dağılımları	146
6.37. Çevirmenlerin Kültür Eksenine Göre Dağılımları	149

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER	151
--------------------------------	------------

KAYNAKLAR	156
------------------------	------------

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çeviri; bütün disiplinler ile bağlantılı olan bir etkinliktir. Ancak bütün bu disiplinlerin içerisinde çevirinin en çok ilişkili olduğu alan kültür kavramıdır. Çünkü çeviri etkinliğinin gerçekleşebilmesi için iki farklı dil ve kültürden öğelerin bir diğerine aktarılması gerekmektedir. Baykan (2005) çeviri ile kültürün birbirleriyle olan ilişkisini “kültürün ilgi alanlarını incelediğimizde birçok bilim dalı ile ilgili olduğunu görürüz. Her bilim dalı ile ilgili metinlerden çeviri yapılması zorunlu olduğuna göre; çeviri ve kültür arasındaki ilişkinin önemi açıkça ortaya çıkmaktadır” (s.182) şeklinde açıklamaktadır. Kültürlerarası bir aktarım yükü olan çeviri etkinliğinde; kültürel unsurların çevrilmesi noktasında bazı sorunlar ile karşılaşılabilir. Zira kaynak kültürde var olan herhangi bir unsur hedef kültürde her zaman karşılığını bulamayabilir.

Çevirinin ana unsuru olan dil, içinden çıktığı kültürle kaynaşmış, o kültürün ayrılmaz bir parçası olmuştur. Dolayısıyla bir dilden başka bir dile çeviri yaparken aynı zamanda kaynak kültürden hedef kültüre bir kültür aktarımı da söz konusudur. Bu aktarım işini üstlenen çevirmenin iki dili de bilmesi tek başına yeterli değildir. Bu dilleri konuşan uygarlıkları ve kültürü de tanıması gerekmektedir (Yalçın, 2003, s. 49). Çünkü çeviri; diller ve kültürler arası iletişim ve etkileşim sürecinin en önemli faktörü ve her aşamasıyla insan merkezli bir etkinliktir. Bu yüzden ki çeviri ile insan deneyiminin ortaya koyduğu birikimlerin temsilcisi olan kültür sıklıkla birlikte anılmaktadır (Gezer, & Can, 2019, s. 356). Mounin (1963) çeviri, dil ve kültür ilişkisinin önemini “bir dili çevirmek için iki koşulu yerine getirmek gerekmektedir, tek başına biri yeterli olamaz. Yabancı dili iyi öğrenme, o dili kullanan topluluğun kültürünü bilmekle olur. Hiçbir çeviri bu iki koşul yerine getirilmedikçe yeterli sayılamaz” sözleriyle ifade etmektedir (s. 236). Zira sonuç olarak dilde yaşanan ve kabul gören her türlü değişim muhakkak ki siyasi, sosyal ve kültürel sebeplerle bağlantılıdır (Ölker, 2016, s.1133).

Çeviri sürecinin ve kültür aktarımının en önemli aktörlerinden birisi ise kültürel unsurları bir kültürden diğer bir kültüre taşıyan çevirmendir. Çevirmen, aktarım yapacağı kültürler ile ilgili farklılıkları iyi tanımalı, kullandığı bağlama göre değişen kavram ve kelimelerin de var olduğunu bilmelidir. Örneğin; Türkçedeki “buyurun” kelimesi kullanıldığı bağlama göre değişen ve çok farklı

anlamları taşıyan bir ifadedir. Bir misafire bir şey ikram edildiğinde buyurun anlamında “help yourself”, kapıda birisiyle karşılaşıldığında “buyurun, girmez misiniz” anlamında “come in, why don’t you come in”, dükkânda bir tezgah tar bir müşteriye karşılayıp ne istediğini sorduğunda buyurun anlamında “can I help you?”, telefonda buyurun anlamında ise “hello” ifadeleri kullanılmaktadır. Bütün bu örnekler gösteriyor ki çevirmen hangi bağlamda hangi ifadeyi kullanacağını çok iyi bilmelidir. Yukarıdaki bütün ifadeleri karşılayan “buyurun” kelimesi sözcük anlamının yanında Türk kültürünü ve yaşam tarzını yansıtan nazik bir ifade şeklindedir. Çevirmen bu bilgiye sahip olmazsa, bir kültürden başka bir kültüre tam anlamıyla aktarım yapamayacaktır (Erten, 1993, s. 70). Yukarıda incelediğimiz örnekte olduğu gibi toplumlar ve kültürlerarası farklılıklardan kaynaklanan kullanım şekilleri mevcuttur. Genel olarak bakıldığında batılılar sözcükleri tek anlamlarıyla, yani birincil anlamlarıyla kullanırlar. Başkalarına hitap etmek için “bayım, bay, bayan, hanımefendi, küçükhanım, genç adam” diye seslenirler (Baykan, 2005, s. 188). Bu kültür onlara has bir durumdur ve farklı kültürlerde her zaman karşılığını bulamayabilir. Bununla ilgili Türk toplumu ile batılı toplumlar arasında bir örnek verecek olursak: Avrupa’da sokakta ellerinde ağır bir şey taşıyan yaşlı bir insana “yardımcı olayım mı teyze, dede, amca, dayı” şeklinde hitap edersek, karşımızdaki kişiden önce bir şaşkınlık ifadesi daha sonra da muhtemelen olumsuz bir tepki ile karşılaşabiliriz. Bu gerçekler, toplumların insan ve yaşam ilişkilerinin farklılığından kaynaklanan kültürel davranış biçimleridir. İnsan hayatına etki eden ve bir toplumun karakteristik özelliklerini şekillendiren bu tarz kültürel öğeler araştırmamızın da temelini oluşturmaktadır. Bir kültüre has öğelerin farklı kültürlerle nasıl aktarıldığı ve erek kültürde nasıl karşılık bulduğuna dair incelemeler yapılması hedeflenmektedir.

Bu araştırmada gerçekleştirilen incelemelerde Gideon Toury’nin erek odaklı çeviri kuramından faydalanılmıştır. Erek odaklı çeviri kuramında erek ya da alıcı kültür çeviri sürecinde etkilidir. “Çeviri erek metnin içinde yer aldığı kültüre yönelik bir çaba olup erek kültürde anlam kazanır. Çeviri erek kültür için yapılı ve süreci erek kültür başlatır” (Rifat, 2004, s. 199).

Çeviri bağlamında aktarımı gerçekleştirilen kültürel unsurların birçok sınıflandırması mevcuttur. Bu çalışmada da kullanılacak olan Newmark’ın altılı kültürel unsurlar sınıflandırması aşağıdaki gibidir:

1. Çevresel unsurlar: jeolojik ve coğrafi çevre.
2. Kamu hayatı: politika, hukuk ve yönetimi içerir.
3. Sosyal yaşam: ekonomik, meslekler, toplumsal refah, sağlık ve eğitimi içerir.
4. Kişisel yaşam: yiyecekler, kılık kıyafet ve ev eşyalarını içerir.

5. Gelenek, görenekler ve sosyal etkinlikler: Yavaş alkışlama ve masaya vurarak alkışlama gibi gelenekler; kriket ve futbol gibi sosyal etkinlikler ve bunlara bağlı tüm ulusal deyimler.
6. Kişisel merak ve tutkular: din, müzik, şiir ve bunlara bağlı çeşitli toplumsal kuruluşlar, kiliseler, sanatsal kuruluşlar ve dernekler (Yıldırım, 2015, s. 224).

Bu araştırmada; yukarıda yer alan kültürel unsurlar sınıflandırmaları kapsamına giren kültürel öğelerin çeviri süreçlerinin ve bu süreçte kullanılan stratejilerin örneklerle incelenmesi hedeflenmektedir.

Kaynak eserde tespit edilen kültürel öğelerin erek kültüre aktarım süreçlerinin incelendiği bu çalışma ile Mona Baker'in geliştirdiği on yedi çeviri stratejisinden yola çıkılarak her bir kültürel unsur aktarımında kullanılan çeviri stratejisinin çözümlenmesinin yapılması amaçlanmaktadır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Bu araştırma “Victor Hugo tarafından yazılan *Le Dernier Jour d'un Condamné* (Bir İdam Mahkumunun Son Günü) adlı romanın içerisinde geçen kültürel öğeler nelerdir ve bu kültürel öğelerin aktarımları on üç farklı Türkçe çeviride nasıl gerçekleşmiştir?” sorusundan yola çıkarak oluşturulmuştur. Bu ana problem yanıda araştırmada aşağıdaki alt problemlere de cevap aranmaktadır:

1. Newmark'ın kültürel öğeler sınıflandırması göz önüne alındığında, eserde en çok hangi sınıf kültürel öğeler yer almaktadır?
2. Eserde yer alan kültürel öğelerin aktarımda kullanılan çeviri stratejileri nelerdir?
3. Eseri Türkçeye çeviren on üç farklı çevirmenin kültürel öğelerin aktarılmasındaki tercihleri, benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?
4. Gideon Toury'nin Erek Odaklı Çeviri Kuramı göz önüne alındığında, hangi eserlerde çevirmenlerin tercihlerine göre, çeviriler kabul edilebilir veya yeterli eksenine (sınıfına) girmektedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Victor Hugo'nun hem kaynak hem de erek dil ve kültürde önemli bir yere sahip olan “Bir İdam Mahkumunun Son Günü” adlı romanının erek dil ve kültüre nasıl aktarıldığını incelemek hedeflenmektedir. Eserin erek dile çeviri süreçlerinde farklı çevirmenler tarafından hangi tercihlerin yapıldığı ve bu doğrultuda yazarların kültürel öğelerin aktarılmasında kullandıkları dil ve stratejilerin karşılaştırmalı olarak çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanıda her kültürel öge aktarımı çözümlenmesi neticesinde çevirmenlerin

tercihlerine göre çevirilerinin kabul edilebilir veya yeterli çeviri sınıfına girdikleri belirlenecektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmamız çeviri-kültür bağlamında Gideon Toury'nin Erek Odaklı Çeviri Kuramı dikkate alınarak kültürel unsunların karşılaştırmalı çözümlemesine dayanmaktadır. Ayrıca kaynak eserin erek dil ve kültüre aktarımında kullanılan çeviri stratejilerinin karşılıklı olarak incelenmesi ve aktarımları yapılan kültürel unsunların Newmark'ın kültürel ögeler sınıflandırılması ışığında yorumlanması da bu araştırmanın diğer bir temel unsurudur.

Kültürlerarası etkileşimin kolaylaştığı ve yoğunlaştığı bu dönemde çeviri etkinliği toplumlar ve kültürlerarası bağlantının sağlanması açısından kilit bir rol üstlenmektedir. Özellikle eserlerde yer alan kültürel ögelerin bir kültürden diğerine aktarımı erek dil ve kültür için yeni bir kültürel zenginlik olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda gerçekleştirilen çeviri etkinlikleri erek dil ve kültürler için önemli bir yer tutmaktadır. Bu açıdan araştırmamız kültür çalışmalarına ve kültürel değerlere (değerler eğitime) katkı sağlaması bakımından önemli bir yer tutmaktadır. Bunun yanında, kültürün dilin ayrılmaz bir parçası olduğu göz önüne alınırsa, araştırmamız, çeviri çalışmalarına dolayısıyla yabancı dil öğretimi alanına da katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Hem kültürel zenginleşme hem de kültürlerarası iletişim ve etkileşimin gelişmesi açısından bakıldığında bu araştırma bu süreçlere ışık tutması bakımından önemli bir yere sahip olacaktır. Ayrıca bu tür bir çalışmanın daha önce bu alanda (incelenen eserlerle) yapılmamış olması dolayısıyla özgün bir çalışma olarak değerlendirilmektedir.

1.4. Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırmanın kapsamı Victor Hugo'nun *Le Dernier Jour d'un Condamné* (Bir İdam Mahkumunun Son Günü) adlı romanının on üç farklı yazar tarafından yapılmış Türkçe çevirilerini kapsamaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmada sadece Victor Hugo'nun *Le Dernier Jour d'un Condamné* (Bir İdam Mahkumunun Son Günü) adlı romanı ve on üç farklı yazar tarafından yapılan Türkçe çevirileri incelenmektedir. Erek dilde on üç farklı çeviri ve bu çevirilerde geçen kültürel ögelerin çözümlemesi yapılacağından kaynak dilde sadece bir eser araştırmaya dahil edilmiştir.

1.6. İlgili Araştırmalar

Kültürel ögelerin bir dilden başka bir dile aktarım süreci üzerine kurulu bu araştırma ile ilgili yapılan alan taramalarında çok değerli çalışmalara rastlanmıştır. Yalçın (2003) tarafından yapılan Jean-Louis Mattei'den

örneklerle çeviride kültürel unsurlar sorunu adlı çalışma, ülkemizde bu alanda yapılan ilk çalışmalardandır. Bu çalışmada çeviride önemli bir rol oynayan kültürel unsurlar ve bunları aktarırken karşılaşılabilecek sorunlar ele alınmıştır. Kültürel unsurların aktarımında yaşanan zorluklar, çevirmenlerin izledikleri yollar ve aktarım düzeyi çalışmanın ele aldığı diğer konulardandır. Genç (2019) ise Charles Perrault masallarının türkçe çevirilerindeki kültürel unsurların erek odaklı çeviri kuramı açısından incelenmesi adlı çalışması ile kültürel aktarım konusunda alana büyük bir katkı sağlamıştır. Genç, ilgili çalışmasında Charles Perrault'a ait Peri Masalları serisinde yer alan dokuz masalın içerisinde geçen kültürel unsurları ve bu unsurların dört farklı Türkçe çeviride aktarımlarının nasıl gerçekleştirildiğini incelemiştir. Altay (2019) tarafından gerçekleştirilen Harper Lee'nin "to kill a mockingbird" adlı romanının Türkçe çevirilerinin Javier Franco Aixela'nın kültürel çeviri stratejileri bağlamında incelenmesi başlıklı çalışmada, İngiliz dilinden bir eserin Türkçe'ye yapılan çevirileri ele alınmıştır. İlgili çalışmada kaynak eserin erek dilde yapılan üç farklı çevirisinde kültürel unsurların tespit edilmesi ve yorumlanması amaçlanmıştır. Kültürel unsurların aktarımı ile ilgili yapılan bu detaylı çalışmaların yanında ayrıca Çağırıcı (2016) tarafından yapılan daha genel bir çalışma da bulunmaktadır. Çağırıcı, çeviribilim açısından kültürel çeviri kavramı adlı çalışmasında kültürel çeviri kavramının oluşmasının ardındaki tarihsel etkenleri açıklarken; bu kavramın farklı akademik alanlarda nasıl bir işleyişe sahip olduğu konusunda da bilgi vermektedir.

Genç ve Abdullah (2024) tarafından hazırlanan Albert Camus'nün yabancı isimli romanındaki kültürel unsurların Türkçe ve Arapça çevirilerinin erek odaklı çeviri kuramı doğrultusunda incelenmesi başlıklı çalışmada eseri kaynak dili olan Fransızca kültürel unsurların iki farklı dile aktarım süreçleri değerlendirilmiştir. Bu yönüyle çalışmamız ile yakınlık taşıyan ilgili çalışmada Fransızcadan Türkçeye üç ve Fransızcadan Arapçaya iki eser olmak üzere toplam beş çeviri eser ele alınarak kültürel öğeler tespit edilmiş ve çeviri stratejileri ışığında çözümlemeleri yapılmıştır. Son olarak elde edilen sonuçlar ise kabul edilebilirlik ve yeterlilik eksenleri kapsamında sınıflandırılmıştır.

Alan ile ilgili yapılan bu çalışmaları inceledikten sonra araştırmamızın erek dilde ele alınan eser sayısı bakımından alana bir yenilik getireceği düşünülmektedir. Genel olarak bakıldığında kültürel unsurların incelenmesi ile ilgili çalışmalarda dört, beş, altı civarında erek dilde yapılan çeviri eser incelenmektedir. Ancak bu araştırmada erek dilde on üç farklı çevirmen tarafından çevirilen eserlerin incelenecek olması araştırmamızı diğer çalışmalardan ayıran en büyük özelliklerden birisidir. Bu ölçüde kapsamlı bir araştırma sayesinde kültürel unsurların aktarım süreçleri ile ilgili farklı ve detaylı bilgilere ulaşılması hedeflenmektedir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ÇEVİRİ VE ÇEVİRİBİLİM

2.1. Çeviri

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana var olan çeviri etkinliği, insanları ve toplumları birbirine bağlayan en önemli unsurlardan birisidir. Bu bağlamda çeviri kavramı en basit düzeyde bir iletişim aracı olarak ifade edilebilir. Bunun yanında çeviri kavramı için pek çok tanım yapılmıştır. Catford (1965), çeviriyi diller üzerinde gerçekleştirilen, bir dildeki metni başka bir dildeki eşdeğer bir metinle değiştirme işlemi olarak tanımlamaktadır (s. 1). Dolayısıyla çeviri ile ilgili bir eylemden bahsedilecekse dil de bu eylemin ayrılmaz bir parçasıdır. Savory (1961) ise çeviriyi yazar ve okuyucu arasında, iki kişi arasında veya toplumlar arasındaki iletişim engellerini ortadan kaldırmaya yarayan bir sanat aracı olarak ifade etmektedir (s. 25). Ricoeur (2008) ise çeviriyi bir kurtarma etkinliği olarak değerlendirilmiş ve bu etkinlik sırasında yaşanabilecek kayıpların peşinen kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Çeviri etkinliği kaynak ve hedef olmak üzere iki farklı paydaş bağlantı içinde yer almaktadır. Böylelikle her ikisinin arasında iletişim görevini üstlenen çevirmen, metnin tamamını bir dilden diğere aktarmaktadır (s. 10). Verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere çeviri eylemi tekil bir eylem değil, kaynak ve hedef olmak üzere iki farklı dil ve yapıdan oluşan bir etkileşimden meydana gelmektedir. Bu iki farklı dilin etkileşiminden ortaya çıkan sonuç ise çevirinin asıl ürünü olan iletişimi ortaya çıkarmaktadır. Çeviri kavramı ayrıca değişik diller kullanan konuşucular (ya da vericiler) ve dinleyiciler (ya da alıcılar) arasında sözlü ya da yazılı bildiler aracılığıyla “bilgi” aktarımı sağlayan bir iletişim türü olarak da dile getirilebilir (Vardar, 1978, s. 66-67). Bu tanımda geçen “bilgi” kavramı ise genel anlamda bir dilden başka bir dile aktarılmak istenen metin olarak ifade edilebilir. Bu aktarım sürecinin başarılı olması ise çift yönlü bir başarı durumunu gerektirmektedir. Aktarılmak istenen metnin vericiler tarafından doğru bir şekilde iletilmesi ve alıcılar tarafından doğru bir şekilde algılanması çeviri sürecinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Özellikle alıcılar tarafından doğru bir şekilde algılanmayan metinler çeviri etkinliğinin başarısız olmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden Nida (1975) çeviri etkinliğini, algılayıcı dilinde kaynak dildeki metni en yakın doğal karşılığı ile önce anlam daha sonra da üslup bakımından yeniden ortaya koyma süreci olarak tanımlamaktadır (s. 33). Burada hedef dil yerine özellikle algılayıcı dil kullanılmasının sebebi ise

çeviri sürecinin başarısının daha çok algılayıcı tarafından anlaşılmasına bağlı olduğuna dikkat çekmek için kullanılmıştır. Çünkü çeviri etkinliğinde sadece anlamsal eşdeğerlilikler arama kaygısı güdülmemeli aynı zamanda aktarılmak istenen metnin alıcı tarafından doğru bir şekilde algılandığına da dikkat edilmelidir (Köksal, 2008, s. 2).

2.2. Çevirinin Tarihi

Yukarıdaki bölümde bir iletişim aracı olarak ifade edilen çeviri etkinliğinin doğal olarak iletişimin ortaya çıktığı ilk günden itibaren var olduğu söylenebilir. Yalçın (2015) bu süreci yazının bulunması, farklı dillerin var olması ve dinsel metinlerin başka dillere aktarılma isteği ile birlikte çeviriye olan ihtiyacın ortaya çıkmasıyla birlikte başladığını ve dolayısıyla çevirinin çok eski bir tarihe sahip olduğunu belirtmektedir (s. 19). Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere her ne kadar sözlü çevirinin kökeni çok daha eskilere dayansa da bu araştırmanın konusu olan yazılı çevirinin tarihi yazının bulunması ile birlikte başlamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda M.Ö. 3200 yıllarında Sümerler tarafından yazının bulunması, çeviri tarihinin başlangıç noktası olarak ifade edilebilir. Mezopotamya'nın güneyinde konuşulan Sümercenin; ekonomi, muhasebe ve idari yönetim gibi ihtiyaçlardan ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bununla birlikte ilk çevirilerin M.Ö. 3000 yıllarında ortaya çıktığı ve her ne kadar çok fazla kanıt olmasa da Mısırlılar tarafından diğer Mezopotamya uygarlıklarıyla iletişim kurmak için kullanıldığı ifade edilmektedir (Ballard, 2013, s. 10).

Bir Mısır firavunu olan Akhenaton tarafından M.Ö. 1370 yıllarında kurulan Tel-el Amarna kentinde bulunan çivi yazılı işaretlerle kaplı 382 adet tabletler kuzeydoğudaki çeşitli ülkelerle otuz yıl boyunca sürdürülen yazışmaları temsil etmektedir. Bu yazışmaların içeriği ise idari yönetim, devlet adamları arasındaki ilişkiler, evlilik hazırlıkları ve hediye gönderimleri gibi etkinliklerden oluşmaktadır. Bu tarz işaretlerin varlığı da ilk yazılı çeviri örneklerinin M.Ö. 1300 yıllarında Mısırlılar tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir (Moran, 1987, s. 569).

Daha yakın tarihe gelindiğinde ise çeviri örneklerinin kanıtları daha somut olarak karşımıza çıkmaktadır. M.Ö. 2. yüzyılda yazılan Rosetta taşı bilinen en eski ve somut çeviri ürünüdür. 760 kilogram ağırlığındaki bu taşın üstüne Eski Yunanca ve Hiyeroglif (Eski Mısır dili) dillerinde yazılar işlenerek bir Mısır kralına övgüler dile getirilmiştir (Eruz, 2003, s. 23).

İnsanlar ve farklı toplumlar arasında iletişimin artması ve yazı aracı olarak kullanılan iletişim araçlarının çeşitlenmesi ile birlikte çeviri etkinliği de giderek artan bir uğraş haline gelmiştir. Özellikle Yunanca, İbranice, Arapça ve Latin alfabelerin doğması dinlerin yaygınlaşmasına ve bilimin gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda çeviriye olan ihtiyaç artmış ve tercümanlar toplum içerisinde önemli bir yere sahip olmuşlardır.

2.3. Çeviribilim

Çeviri etkinliği farklı dillerden toplumların birbirleri arasında bilgi ve kültür alışverişinin gerçekleşmesine olanak sağlayan bir araç olduğundan hem bahse konu dillerin dilsel yapılarını hem de arka planda o dillerin konuşulduğu toplumun kültürel özelliklerini kapsamaktadır. Bu yüzden çeviri, farklı disiplinlerle de ilişki içerisinde olan bir etkinliktir. Bu özellikleri ile çeviri, bir bilim dalı olarak anılmayı gerektirmektedir. Yazıcı (2005)'ya göre bir alanın etkinlik olmaktan çıkıp, bir bilim dalı seviyesine yükselmesi her şeyden önce kavramsal alt yapısının oluşturulmasına bağlıdır. Bu ise, çeviri etkinliği gerçekleştirilirken veya sonrasında ortaya çıkan sorunların belirlenmesi ve çözülmesi ile bağlantılıdır. Ortaya çıkan bu sorunların çözümünde her ne kadar ilk dönemlerde başka bilim dallarının ürettiği kavram ve modellerden yararlanılsa da daha sonrasında kendi içinde kavramlar, modeller ve çözümler üretilmesi gerekmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda; 1980'li yıllardan itibaren hızla gelişen çeviri etkinliklerinde ortaya çıkan sorunlara dilbilim çözüm üretmekte yetersiz kalmış ve bu durum çeviriyi başka bilim dallarının inceleme alanı olmaktan çıkararak kendi bilim dalını yaratmaya zorlamıştır (s. 15). Böylece çeviribilimin 1980'li yıllarda bir bilim dalı olarak doğuşuyla birlikte çeviri etkinliği kendi içerisinde çalışma alanlarına ve çözümlere kavuşmuştur.

Çeviri etkinliğinin bir bilim dalı konumuna yükselerek çeviribilim olarak kabul görmesinde James S. Holmes (1972) tarafından yazılan "The name and the nature of translation studies" adlı makale önemli bir rol oynamıştır. Holmes bu eserinde, bu yeni bilim dalı için isim önerileri yaparken aynı zamanda çeviribilimin kuruluş amaçlarını iki kategoride sınıflandırmıştır:

1. Çeviribilimsel olguları betimlemek,
2. Çeviribilimsel olguları açıklayabilmek için açıklayıcı ve işlevsel kuramlar önermek.

Holmes bu çalışmasında çeviri kuramcılarının nihai hedefinin çeviri alanına giren tüm olguları açıklayacak, pek çok unsuru bünyesinde barındıran tam ve kapsayıcı bir teori geliştirmek olması gerektiğini ifade etmiştir (s. 73).

Koller (1983) ise daha farklı bir bakış açısıyla çevirinin çalışma alanının belirlenmesinin, diğer bilimlerin ilgi odaklarına ve çıkış noktasına bağlı olduğu görüşünü savunmaktadır. Bu görüşten yola çıkarak, çeviribilimin ne olduğunun veya ne olması gerektiğinin belli bir bilimsel çıkış noktası temel alınarak belirlenemeyeceğini ifade etmektedir. Koller ayrıca Holmes'dan farklı olarak çeviribilimin ortaya çıkış amacını üç kategoride sınıflandırmıştır:

1. İki dil bağlamı çeviri güçlüklerini önlemek,
2. Yorumlayıcı dil ve yazı dili kuralları doğrultusunda çeviride karşılaşılan sorunlara çözümler bulmak,

3. Çeviride karşılaşılan güçlüklerle çözüm olanakları ve yardımcı çözümler bulmak (s. 97).

İlk çağdan itibaren var olan ancak 1980'li yıllardan itibaren bir bilim alanı olarak kabul edilmeye başlanan çeviriye olan ihtiyaç ve bu alanla ilgilenen kişi sayısı sürekli artmaktadır. Hem ihtiyacın hem de ilgilenen sayısının artması çevirinin gerçekleştirilmesi için çeşitli çeviri kuramlarının ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

2.4. Çeviri Kuramları

Tarihten günümüze kadar süregelen çeviri etkinliği üzerine yapılan bütün araştırmalar ve çalışmalar insanların ve toplumların birbirlerini daha kolay ve doğru bir şekilde anlayabilmesi hedefiyle yapılmıştır. Her ne kadar Eyüboğlu (2008, s. 153) çeviri etkinliğinin bir yorum süreci olduğu ve buna bağlı olarak değişken ve yoruma açık olduğunu ifade etse de çevirinin bir bilim alanı olarak adlandırılması için kendine özgü yöntemlerinin olması gerekmektedir.

Tam da bu noktada karşımıza çıkan kuram kavramı içinde barındırdığı kuralları, bilgileri ve ilkeleriyle çeviri sürecine ışık tutmaktadır. Çünkü kuram, çeviri sürecini ve çeviri etkinliğinin yapıldığı metnin ortaya çıkışını dolaylı ve direkt olarak etkileyen bütün konuların işleyişini ve süreç içerisinde dinamik bir şekilde devam eden işlemlerin bütünüdür. Daha net bir ifadeyle ise kuram, çeviri sürecinin bilgisi ve edinimin kendisidir (Eradam, 1991, s. 70).

Çeviri kuramları çevrilen metni ve çeviri sürecini açıklamaya ve yöntem açısından incelemeye olanak sağlayan kavramsal kurallardır (Rakova, 2016, s. 88). Teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı olarak dünyanın küçülmesiyle birlikte toplumlar birbirleri ile daha fazla iletişim içerisinde olmuş ve buna bağlı olarak çeviriye olan ihtiyaç artmış ve çeviri süreçlerinin daha sistemli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekliliği doğmuştur. Yazıcı (2005) bu ihtiyacı ve çeviri kuramının önemini “kuramsal bilginin çeviriye geniş açıdan bakmayı öğrettiğini, çevirmenin ufkunu genişlettiğini, çevirinin sadece kaynak dil ve kültürü bilmekle yapılamayacağını, bunun için hedef dil ve kültür bilgisi ile araştırma ve yaratıcı düşünmeyi gerektiren bir eylem olduğunun bilincine varmasına vesile olduğu” sözleriyle ifade etmektedir (s. 27). Burada karşımıza çıkan kültür kavramı aslında çevirinin 1980'li yıllardan itibaren gelişimine ve değişimine yol açan önemli bir etkidir. Toplumlar arası iletişimin artması beraberinde toplumlar arasında bir kültür aktarımı ihtiyacı oluşmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla bu yıllara kadar daha çok yazınsal metin türleri ve kutsal metinler üzerine odaklanan çeviri etkinliği, kültür kavramının devreye girmesiyle birlikte farklı bir boyut kazanmış ve çeviri kuramlarının çeviri sürecine etkisi artmıştır.

2.4.1. Betimleyici Kuramlar

Çevirinin bilimsel bir alan olarak kabul görmesi ve kültürel öğelerin çeviri sürecine daha fazla dahil olmasıyla birlikte çeviri süreci kaynak dil ve kültürü esas alan anlayıştan uzaklaşarak hedef dil ve kültürü merkeze alan bir anlayışa sahip olmuştur. Yalçın (2015) bu süreci aşağıdaki şekilde açıklamıştır;

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından, özellikle 1970'lerden sonra başlayan süreçte betimleyici çalışmalarla, hedefkültürü ön plana çıkaran çeviri anlayışı hâkim olmuştur. Kültürün de içinde yer aldığı daha geniş bir perspektifte incelemeler yapılmıştır. Bundan böyle, kaynak odaklı çeviri anlayışı büyük ölçüde önemini yitirmiş, yerini hedef odaklı daha ziyade hedef-kültür odaklı çeviri anlayışına bırakmıştır. Bu yeni anlayışlar, çevirinin yalnızca dilsel bir aktarımla sınırlı olmadığı, aynı zamanda kültürel bir aktarım olduğu görüşü dile getirilmiştir (s. 54).

Çevirinin bilimsel bir etkinlik kimliği kazanmasında büyük bir rol oynayan Holmes çeviri araştırmalarını betimleyici alan ve kuramsal alan olmak üzere iki temel alan üzerinden ifade etmiştir.

Betimleyici çalışmaların ürünü çeviridir ve direkt olarak çeviri sürecinin ortaya konulması ile ilgilenmektedir. Bu doğrultuda Holmes betimleyici çalışmaları ürün odaklı, süreç odaklı ve işlev odaklı çeviri çalışmaları olmak üzere üç farklı kategoride sınıflandırmıştır.

Ürün odaklı çalışmalar kaynak metin doğrultusunda çeviri sürecinin sonuçlarıyla ilgilenmektedir. Kaynak ve hedef metinlerin betimlenmesi ve karşılaştırmalı analiz süreçlerini kapsamaktadır. İşlev odaklı çalışmalar çevirilerin dilsel boyutlarından ziyade sosyal ve kültürel boyutlarını ele alarak hedef dildeki toplumda nasıl bir iz bıraktığı ile ilgilenmektedir. Süreç odaklı çalışmalar ise bilişsel bir süreç olup çevirmenin çeviri etkinliği boyunca karar verme aşamaları ile ilgilidir. Bu üç farklı anlayışın ortaya koyduğu ortak yenilik ise kaynak dil ve kültür odaklı çeviri anlayışının son bulması ve bunun yerine hedef dil ve kültüre odaklı çeviri anlayışının benimsenmiş olmasıdır (Gile, 2005, s. 239).

2.4.1.1. Çoğuldizge Kuramı

Kültürel öğelerin çeviri sürecine dahil olmasıyla birlikte Itamar Even-Zohar tarafından ortaya atılan çoğuldizge kuramı, çevirinin, toplumların kültürlerinin şekillenmesinde önemli bir yere sahip olduğu tezini savunmaktadır. Çoğuldizge kuramı ile birlikte kültürel unsurların göz ardı edilmesinden kaynaklanan sorunların yeni bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ve çeviri süreçlerine tarihi, sosyal ve kültürel boyutları da dahil etme anlayışı hâkim olmuştur. Burada asıl amaç ise toplumların değişim ve gelişim süreçleri içerisinde edebiyatın rolünün vurgulanmasıdır (Yalçın, 2005, s. 57). Bu doğrultuda Even-Zahor çoğuldizge kavramını, birbirleriyle kesişen ve kısmen örtüşen, farklı yolları kullanan, ancak

üyeleri birbirine bağımlı, yapılandırılmış bir bütün teşkil eden çoklu bir dizge olarak ifade etmektedir (Gürçağlar, 2003, s. 243). Bu da karşımıza yazınsal türlerinin bütünü kapsayan edebiyat kavramını çıkarmaktadır.

Bu kuram ile çeviri metinlerinin kültürel bağlamda incelenmesi ve hedef yazınsal dizgede yerinin ve öneminin saptanması amaçlanmaktadır. Bu uğraş şiirden çocuk edebiyatına, romandan masala edebiyatın bütün türlerini önem ayrımı yapmaksızın içerisine almaktadır. Burada her metin bir dizge olarak kabul edilmektedir. Birbirleri ile sürekli etkileşim içerisinde olan bu dizgelerin konumları belirlendikten sonra buldukları sistem içerisinde birincil (yeni yazınlar) veya ikincil (var olan yazınları destekleyenler) konumda mı olduğu, diğer türleri ne kadar etkilediği veya diğer türlerden ne ölçüde etkilendiği incelenmekte ve bu dizgelerin merkezi mi yoksa çevresel konumda mı oldukları belirlenmektedir (Özcan & Eray, 2017, s. 706).

Even-Zohar'ın geliştirdiği çoğuldizge kuramı kendisinden sonra gelen kuramlara üç noktada ışık tutmuştur. Birincisi, sistemi tanımak açısından betimleyici incelemelere ilgi artmıştır. İkincisi, çevirilerin sistemdeki rolünü anlamak açısından çeviribilimin inceleme gereğinin odağı, kaynak ekin ve kaynak metinden hedef ekin ve çevirilere kaymıştır. Üçüncüsü ise, çeviribilim çalışmalarının dinamik bir sistem içerisinde ele alınarak bu bilim dalını durağanlıktan kurtarmış ve işleyen bir duruma getirmiş olmasıdır. En önemlisi ise, Even-Zohar bu kuramla birlikte çeviribilime sistem kavramını sokmuş ve onun genel kuram olması yönünde ilk adımı atmıştır (Yazıcı, 2005, s. 129). Bu bilgiler doğrultusunda çoğuldizge kuramı, katı kurullarla sınırlandırmış bir çeviri etkinliğinin gerçekleştirilemeyeceğini göstermektedir. Çünkü çeviri sadece kaynak metinle değil, bunun dışında kaynak kültür ve hedef kültür ile ilişkilendirilerek gerçekleştirilebilir (Tanrıku, 2018, s. 30).

2.4.1.2. Ereğ (Hedef) Odaklı Kuram

Çalışmamızda kullanılan çeviri eserlerinin incelenmesinde tercih edilen ve betimleyici yaklaşım olarak da bilinen erek odaklı kuram Gideon Toury tarafından ortaya çıkarılmıştır. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru çeviri kuramları şekillenmeye başlarken kaynak metnin dokunulmazlığı ile ilgili tabular da yıkılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda Gideon Toury erek odaklı kuramı geliştirmiş ve çevirinin ancak erek dil ve kültürde gerçeklik kazabileceğini belirtmiştir (Zeytinkaya, 2016, s. 37). Rifat'a göre (2004) betimleyici çalışmaların en önemli özelliği erek odaklı olmalarıdır ve erek kültürde çeviri olarak gösterilen her metin bir çeviri metindir. Çeviri erek metnin içinde yer aldığı kültüre yönelik bir çaba olup erek dil ve kültürde anlam kazanmaktadır. Bu yüzden net bir ifadeyle çevirinin erek dil ve kültür için yapıldığını ve çeviri sürecini erek kültürün başlatabileceğini belirtmektedir (s. 199).

Toury, Even-Zohar'ın kültür kavramını çeviribilim ile ilişkilendirmesinden sonra bu çalışmaları yeniden ele alarak çeviri normlarını gündeme getirmiştir. Bu normları "In Search of a Theory of Translation" adlı eserinde süreç öncesi çeviri normları ve çeviri süreci normları olmak üzere iki başlık altında ele almıştır (Toury, 1980, s. 51). Süreç öncesi çeviri normları çevirmenin çeviri etkinliği öncesinde çeviri yazını konusunda aldığı kararların bütününe kapsamaktadır. Bunlar çeviri yapılacak yazınsal metnin seçimi ve hangi dilden çeviri yapılacağı gibi kararlardan oluşmaktadır. Bunun yanında ise çeviri süreci boyunca alınan bütün kararlar çeviri süreci normları kapsamında değerlendirilmektedir. Burada ise çevirmenin çeviri süreci boyunca nasıl bir dil kullanacağı ve hangi stratejilerin uygulanacağı gibi kararlar yer almaktadır. Toury bu iki çeviri normunun yanında bir de öncül normdan bahsetmektedir. Bu norm kapsamında çevirmenin çeviriye ilişkin olarak aldığı bir ön karardan bahsetmek mümkündür. Bu ön karar çevirmenin çeviri etkinliğini kaynak veya hedef kültüre odaklı yapacağı konusunda vereceği bir karardır (Ece, 2007, s. 53). Bu bağlamda çeviri süreci boyunca bilinçli kararların alınması gerektiğine vurgu yapan bu kuramın en önemli özelliği hedef kültüre yakın olmasının yanında çeviri süreci boyunca çevirmeni sınırlayan normları kendi bünyesinde barındırmasıdır (Acet & Özcan, 2022, s. 5).

Erek odaklı çeviri kuramında asıl odak noktası kaynak yazın veya çeviri süreci değil, çevirilerin erek yazındaki işlevidir. Zira kaynak metinden yeni bir ürün olarak erek kültüre sunulan eser burada yeniden hayat bulur. Kaynak metin kaynak kültürde yarattığı etkiyi erek kültürde de yaratabilir. Bu da çeviribilim alanının sürekli değişen ve gelişen kültür sayesinde daha dinamik bir rol üstlenmesine katkı sunmaktadır.

Bu kuramda Toury'nin getirdiği bir diğer yenilik ise çevirilerin kabul edilebilirlik ve yeterlilik açısından değerlendirilmesidir. Aslında bu iki kavram Toury'nin geliştirdiği üç normdan birisi olan öncül normun ışığında oluşturulan kavramlardır. Çevirmen, çeviri etkinliğini kaynak metne sadık kalarak gerçekleştirirse yeterli, erek dilin kurallarına uygun bir şekilde gerçekleştirirse kabul edilebilir bir çeviri gerçekleştirmiş olmaktadır. Bengi (1995) bu süreci "çevirinin, kaynak dizge normlarının ön plana alınarak yapılması durumunda, çeviri yeterlilik kutbuna yaklaşırken, hedef dizge normlarının ön plana alınmasıyla kabul edilebilirlik kutbuna yaklaştığı" şeklinde ifade etmektedir (s. 14). Bununla birlikte çevirmen tercihleri, dilsel farklılıklar, kaynak ve erek kültürdeki unsurların uyumsuzluğu gibi nedenlerden dolayı çeviri sürecinde hiçbir zaman kesin bir doğrudan bahsedilemeyeceği unutulmamalıdır.

Toury betimleyici çeviri araştırmaları yöntemi için üç aşama geliştirmiştir:

1. Öncelikle çeviri metnin erek kültür dizgesi içindeki konumu belirlenir, metne verilen önem ya da erek kültür tarafından ne derece kabul gördüğü incelenir.

2. Kaynak ve erek metinler karşılaştırılarak deyiş kaymaları saptanır, her iki metinden seçilecek ikili metin birimleri arasındaki ilişkiler betimlenir ve altta yatan çeviri kavramına ilişkin genellemeye varmaya çalışılır.
3. Gelecekte çeviri yaparken alınacak kararlarda yararlanılabilecek sonuçlara varılır (Munday, 2016, s. 175).

Bu yöntemlerden de anlaşılacağı üzere Toury çeviri sürecinde asıl odak noktası olarak erek dil ve kültürü belirlemiştir. Bununla birlikte kaynak dil ve kültür de bir kenara atılmamış, kaynak ve erek dildeki metinlerin tutarlılık açısından eşdeğer olması anlamına gelen metinsel bir eşdeğerlilik bu kuram kapsamında çeviride önemli bir yer tutmaktadır. Bu doğrultuda Toury erek metinde meydana gelen değişikliklere karşı olumsuz bir bakış açısı ile yaklaşmamaktadır. Tam aksine bu tür değişiklikleri ve farklılaşmaları olumlu görerek bunların ele alınan metnin yapısal ilkelerini anlamaya yönelik faydalı ögeler olarak görmektedir (Demircioğlu, 2016, s. 64).

Erek kültür ve dil odaklı olması ve içinde barındırdığı yeni yaklaşımlarla Toury'nin ortaya attığı bu kuram sayesinde çeviribilim diğer alanlarla ilişkisini güçlendirmiş ve diğer bilim dalları tarafından da sıklıkla başvuru alan bir bilim dalı haline gelmiştir. Çalışmamızın bulgular kısmında incelenen eserler bu kuram kapsamında ele alınmış ve çevirmen tercihleri sorgulanarak çeviriler yeterlilik ve kabul edilebilirlik boyutunda değerlendirilmiştir.

2.4.1.3. Eylem Kuramı

1980'li yıllarda Finlandiyalı bilim adamı Justa Holz-Mänttari tarafından geliştirilen bu kuram, adını aldığı eylem kavramını çeviri sürecinin bütünüyle bağdaştırmaktadır. Hayatta meydana getirilen her şey gibi çevirinin de bir eylem olduğunu ve insanlar, toplumlar ve kültürler arası iletişimin sağlanmasına aracılık etmesine olanak sağladığını savunmaktadır. Yalçın (2015)' a göre "bu amaç doğrultusunda, hedef kültür ve toplumun normları dikkate alınarak gerçekleştirilen çeviri, sosyo-kültürel bir bağlama oturtularak kültürlerarası iletişimi sağlamaya yaramaktadır. Bu süreçte, işlevsel kararlar alan bir iletişim uzmanı konumunda olan çevirmen de hedef kitlenin beklentileri doğrultusunda hareket etmektedir" (s. 62).

Bu çerçeveden bakıldığında çeviri etkinliğine profesyonel bir bakış açısı getiren eylem kuramında, çevirmenler iletişimi sağlayan bir meslek uzmanı, yazınların ulaştığı kitle ise müşteriler olarak değerlendirilebilir. Çeviri etkinliğine iletişim boyutu kazandıran bu yaklaşım sayesinde özellikle kültürel unsurların ağırlıkta olduğu yazınların çeviri sürecinde karşılaşılan güçlükler ifade edilebilmektedir. Bu doğrultuda Guidère (2010) çeviri, kültür ve iletişim kavramlarının aralarındaki etkileşimini eylem kuramı kapsamında şu şekilde ifade etmiştir;

Eylem kuramının birinci amacı etkili bir iletişimi gerçekleştirmek için ortaya çıkan kültürel engellerin kaldırılmasını olanak sağlayan bir işlevsel çeviri yaklaşımını geliştirmektedir. Bu hedefe ulaşmak için Mänttärî kaynak metnin yapısı ve işlevi ile sınırlanan küçük bir analiz yapılmasını öngörmektedir. Buna göre kaynak metin, kültürlerarası iletişimin işlevlerinin hayata geçirilmesi için basit bir araçtır. İşsel bir değeri bulunmamakla birlikte çevirmenin kendisine belirlediği iletişimsel amaca göre değişkenlik göstermektedir. Çevirmenin en önemli önceliği müşteriye aktarılması gereken mesajdır. Çevirmen, kullanacağı eşdeğere karar vermeden önce, mesajın hedef kültürde ne ölçüde kabul edilebilir olduğunu göz önünde bulundurmak zorundadır (s. 73).

Guidère'in bu açıklamalarında hareketle eylem kuramı kaynak metindeki kültürel öğelerin hedef kültüre uygun hale getirilmesini, hedef kitlenin kabul edebileceği öğelerle değiştirilmesini savunmaktadır. Hedef kitleye uygun bir şekilde uyarlanan bu öğelerin kaynak metinden uzaklaşmaları ise herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Çünkü asıl amaç kültürlerarası iletişimin sağlanmasıdır.

2.4.1.4. Skopos Kuramı

Skopos sözcüğü Yunanca kökenli olup amaç, niyet, erek, hedef anlamlarına gelmektedir. 1970'li yıllarda bu kuramı geliştiren çeviribilimci Hans Josef Vermeer için de skopos yani amaç çeviri etkinliğinde en önemli unsurdur. Vermeer de Mänttärî gibi yaşamda her eylemin bir amacı olması gerektiğini ve dolayısıyla çeviri etkinliğinin de bir amacı olması gerektiğini savunmaktadır. Bu yönüyle eylem kuramı ile benzerlik gösteren skopos kuramına göre her eylemin neticesinde bir sonuç meydana gelmektedir. Çeviriye yönelik eylemin sonucunda ise erek metin ortaya çıkmaktadır.

Diğer kuramlar gibi asıl odak noktası erek dil ve kültür olan bu kuramda çevirmenin rolü daha fazla ön plana çıkarılmıştır. Zira Vermeer çevirmenin erek metnin amacının belirlenmesinde erek kültür hakkında yeterince bilgi sahibi olmasının büyük önem taşıdığına dikkat çekmiştir. Bunun yanında bu amaca ulaşılması için erek dil hakkında da yeterli yetkinliğe sahip olması gerekmektedir. Çeviri ancak bu şekilde müşteriler yani erek kitle tarafından algılandığında amacına ulaşmaktadır (Reiss & Vermeer, 2014, s. 91). Bu bağlamda erek kitlenin değerlendirilmediği bir çeviri sürecinde amaç belirlemek mümkün değildir. Çünkü erek kitlenin yeterince tanınmadığı durumlarda çeviri ürünün onlar için anlamlı olup olmadığına karar vermek imkansızdır.

Kaynak yazından erek yazına yapılan aktarım sürecinde yazın türleri farklılık gösterebilmektedir. Bu duruma paralel olarak bu yazınların kaynak kültür ve erek kültürde amaçlarının da farklılaşabileceğini belirtmek gerekmektedir. Bu farklılık erek kitlenin sosyo-kültürel, genel kültür ve algısal beceri gibi değişkenleriyle doğrudan bağlantılıdır. Skopos kuramı kapsamında bu amaç

farklılığı kaynak ürün ve erek ürünün temel gayesini bile değiştirebilmektedir. Örneğin asıl amacı erek kitleyi güldürmek olan bir ürün, yukarıda bahsettiğimiz değişkenlerden dolayı erek kitleyi düşündürmeye sevk etmiş veya daha ötesi üzmüş olabilmektedir (Haldan, 2018, s. 104).

Bütün bu açıklamalar ışığında Munday (2016) skopos kuramının altı ilkesini aşağıdaki şekilde belirtmiştir;

1. Bir çeviri eylemi onun amacına göre belirlenir.
2. Kaynak metin, kaynak dilde bir bilgi aktarımıdır. Erek metin de erek dilde benzer bir aktarımı gerçekleştirir.
3. Erek metnin gerçekleştirdiği bilgi aktarımı kaynak metne yansımaz.
4. Erek metin kendi içinde tutarlı olmalıdır.
5. Erek metin kaynak metinle tutarlı olmalıdır.
6. Yukarıda verilen bu beş kural hiyerarşik bir sırada yer almaktadır ve amaç hepsinden baskındır ve en önde gelir (s. 127).

Daha önce bahsedildiği gibi çevirmen skopos kuramında önemli bir rol üstlenmektedir. Erek dil ve kültür konusunda yeterince yetkin olması beklenen çevirmen aynı zamanda iyi bir gözlemci olarak alacağı kararları bu gözlemlerine dayanarak almalıdır. Bu kapsamda çevirmen kültürü aktaran bir aracı olarak kültür uzmanı olarak da adlandırılabilir. Yalçın (2015)'a göre skopos kuramında çevirmen metni anlaşılır kılmak adına metnin içindeki boşlukları doldurmak ve belirsizlikleri gidermek için ekleme, çıkarma veya güncelleme yoluna gidebilmektedir. Kaynak kültür kitlesine kıyasla farklı bir kültüre sahip olan erek kitlenin bu durumu algılayabilmesi için çevirmenin erek okuru bir önsöz ile bilgilendirmesi ve çeviri sürecinde aldığı kararları belirtmesi kültür farklılıklarından oluşabilecek olan yabancılaşma duygusunun yumuşatılması konusunda erek okura faydalı olabilecektir (s. 71).

2.4.1.5. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı

Son yıllarda anlam kuramı olarak da adlandırılmaya başlanan yorumlayıcı çeviri kuramı Seleskovitch ve Lederer tarafından 1960'lı yıllarda geliştirilen bir kuramdır. Her ikisi de uzun yıllar konferans çevirmenliği yapan bu iki bilim insanı, daha sonraları Paris'de Sorbonne Üniversitesi çatısı altında hala faaliyetlerini sürdüren Çeviri ve Yorumcu Okulu'nda (École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs) çeviribilim alanında çalışmalarına devam etmişlerdir. Diğer çoğu kuramda olduğu gibi yorumlayıcı çeviri kuramında da çevirmen odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Diğer kuramlardan ayrılan en önemli noktası ise çevirmenin hem kaynak hem de erek dil ve kültür konusunda yetkin olmasının yanında ileri derecede bir bilişsel yetiye sahip olmasının beklenmesidir. Yalçın (2015) bu kuramın çevirmenin zihinsel işleyiş süreci üzerine odaklandığını ifade etmektedir. Buna göre çevirmeni kaynak metni

anlayıp birtakım zihinsel işlemlerden geçirdikten sonra onu bir başka dilde yeniden oluşturan kişi olarak tanımlamaktadır (s. 70).

Yorumlayıcı çeviri kuramına göre çeviri süreci birkaç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; kaynak metnin anlaşılması (compréhension), dilbilimsel biçiminin sözcüklerden sıyrılması (déverbalisation), algılanan düşüncelerin ve hissedilen duyguların erek dilde ifade edilmesi (réexperssion) olarak sıralanmaktadır. Bu aşamalar aynı zamanda bu kuramın temelini oluşturmaktadır. Bu üç aşamaya bakıldığında, aktarılmak istenen mesajın doğru yorumlanması gerektiği ve mesajın anlamının önemli olduğu ortaya çıkmaktadır (Özcan, 2019, s. 589-590). Bu gereksinimler de çevirmenin dilsel, kültürel ve bilişsel açıdan donanımlı olması gerektiğinin tekrar altını çizmektedir.

Göktaş (2014)'a göre yorumlayıcı çeviri kuramında çeviri etkinliği her şeyden önce kaynak metni yorumlamayı, anlamayı ve daha sonra onu başka bir dilde ifade etmeyi gerektirmektedir. Bu etkinliğin başarılı olması ise çevirinin merkezinde yer alan çevirmenin kaynak dil açısından eşdeğerliği, erek dil açısından ise anlatım biçimi boyutunda eşdeğerliği sağlamasına bağlıdır (s. 50).

Bütün bu açıklamalar doğrultusunda birden çok dil bilmenin çeviri yapmak için yeterli olmayacağı, çeviri sürecinin hem kaynak hem de erek odağında dilsel, kültürel, zihinsel ve bilişsel açılardan yeterli olmayı gerektirdiği görülmektedir.

Çalışmamızın sonraki bölümünde çeviribilimde kullanılan çeviri stratejileri ele alınmıştır. Dolayısıyla bu bölümde yer alan stratejiler, bulgular kısmında gerçekleştirilen çeviri incelemelerinde kullanıldığından önem arz etmektedir.

2.5. Çeviri Stratejileri

Çeviri sürecini yürüten çevirmen aldığı kararlarla çeviriye yön veren en önemli unsurdur. Çeviri süreci boyunca aldığı bütün bu kararların planlı bir şekilde yürütülmesi noktasında ise çeşitli stratejilerden faydalanmaktadır. Bu bağlamda çevirmenlerin bir metni seçerken ve çeviri etkinliğini yürütürken o metne yaklaşımları ve aktarım sürecinde benimsedikleri çeşitli yöntemler çeviri stratejilerini oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, çevirmenle çevirdiği ürün arasındaki ilişki strateji kavramıyla açıklanabilmektedir (Gürçağlar, 2011, s. 38). Albir (2001) stratejinin bireysel ve süreçsel nitelikte olup çevirmenin belirli ihtiyaçlara bağlı olarak çeviri sürecinde karşılaştığı sorunları çözmek için kullandığı mekanizmalardan oluştuğunu açıklamıştır (s. 249).

Çeviri sürecini yürüten çevirmenin hangi stratejiyi kullanırsa kullansın en önemli kaygısı kaynak metindeki duygu ve düşünceleri erek dile kayıpsız bir şekilde aktarmaktır (Aycan & Günday, 2018, s. 33). Bu kaygıları gidermek veya en aza indirmek adına stratejiler çevirmenlerin çeviri süreci boyunca planlı bir şekilde hareket etmelerine olanak sağlayan yardımcı unsurlardır. Buna göre

çevirmen süreç öncesi ve sırasında kaynak ve erek dil ve kültür öğelerini göz önünde bulundurarak mesajların en doğru şekilde aktarılmasına imkân veren stratejiye karar vermekte ve uygulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında çeviri stratejilerinin çevirmenler için yol gösterici araçlar olduğu ifade edilebilir.

Çeviri stratejileri daha geniş ölçekli incelendiğinde genel ve yerel olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir. Chesterman (1997)'a göre genel stratejiler “bu ve bunun gibi metinler nasıl çevrilmeli” sorusuna cevap olarak karşımıza çıkarken yerel stratejiler ise “bu yapı, fikir veya öge nasıl çevrilmeli” sorusuna cevap olarak çevirmen tarafından uygulanmaktadır (s. 90). Çalışmamızın önceki bölümlerinde bahsettiğimiz ve Toury'nin çeviri süreci normları kapsamında değindiği uygun stratejiye karar verme aşamasında, çevirmen etkinliği gerçekleştirmek için bu iki başlık altında yer alan birçok farklı stratejiye başvurabilmektedir. Bu doğrultuda ilk olarak Vinay ve Darbelnet tarafından geliştirilen genel çeviri stratejilerinden bahsetmek gerekmektedir.

Vinay ve Darbelnet (1972) *Stylistique Comparée du Français et de l'anglais Méthode de Traduction* adlı eserlerinde çevirmenlere yol göstermesi adına geliştirdikleri yedi adet stratejiden bahsetmişlerdir (s. 46). Bu stratejiler aşağıda kısaca açıklanmaya çalışılmıştır;

1. Ödünçleme: Kaynak metindeki bir sözcüğün erek dile hiçbir değişiklik ve çeviri işlemi yapılmadan olduğu gibi aktarılmasıdır. Bu stratejiye başvurulması için iki neden öne sürülebilir. Birincisi, kaynak metindeki sözcüğün erek dilde uygun bir karşılığı olmayacağı düşünüldüğü için sözcük olduğu gibi aktarılmış olabilir. İkincisi ise çevirmen tarafından kaynak metindeki sözcüğün değiştirilmeden aktarılmasıyla erek dil okurunda beklenenden daha büyük bir etki yaratma isteği oluşmasıdır. Her iki seçenekte de sözcük herhangi bir değişime uğramadığı için ödünçleme stratejisi en basit çeviri yöntemi olarak ifade edilebilir (Tanrıku, 2018, s. 693).
2. Öykünme: Kaynak metindeki bir yapının veya sözcüğün erek dile olduğu gibi aktarılmasıdır. Erek dilde bulunmayan bu sözcük zamanla erek dilin bir parçası haline gelebilir.
3. Sözcüğü sözcüğüne çeviri: Kaynak metindeki sözcük veya yapının erek dile birebir çevrilmesidir. Ödünçleme ve öykünmeyle birlikte sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi çeviri süreci boyunca içinde karmaşık işlemler barındırmadığı için direk stratejiler olarak da adlandırılabilirler ve çevirmenler için en kolay stratejiler olarak görünmektedirler (Plońska, 2014, s. 68).
4. Yer değiştirme: Kaynak metindeki bir yapının anlamının korunarak erek dilde dilbilgisel açıdan değişikliğe uğrayarak aktarılmasıdır. Kaynak dilde fiil olan bir sözcük erek dilde zarf veya isim olarak yer alabilir.

Bunun yanında anlamı değiştirmeden aynı ifade kaynak dilde olumlu bir yapıdayken erek dilde olumsuz bir yapıyla da ifade edilebilmektedir (Berk, 2005, s. 164).

5. Dönüştürüm: Kaynak metindeki bir sözcük kümesinin yapısının değiştirilerek erek dile aktarılmasıdır. Kaynak metindeki aktif bir yapının erek dilde pasif olarak verilmesi şeklinde örneklendirilebilir.
6. Eşdeğerlik: Bu strateji daha çok atasözleri ve deyimlerin çevirisinde kullanılan bir yöntemdir. Kaynak ve erek dilin aynı durumu farklı üslup ve yapıyla ifade etmesi olarak açıklanabilir (Yalçın, 2015, s. 99).
7. Uyarılama: Kaynak kültürde var olan bir durum veya ifadenin erek kültürde bulunmadığı durumlarda kullanılan bir yöntemdir. Erek kültürün algılayabileceği yeni bir ifadeyle durum eşdeğerliliği gözetilerek aktarım yapılması işlemidir.

Diller ve kültürler arası farklılıklardan kaynaklanabilecek olan aktarım zorluklarına çözüm yolları üretmesi gereken çevirmen, karşılaştığı sorunun niteliğine göre duruma en uygun yöntemi uygulamaktadır. Böylece çevirmen, erek dil okurunun anlama zorluğunu ortadan kaldırmaya yardımcı olmaktadır.

Vinay ve Darbelnet'in geliştirdiği bu stratejilerin yanında Mona Baker tarafından saptanan stratejiler ve başka yöntemler de bulunmaktadır. Bu yedi yöntemin yanında çalışmamızın ileriki bölümlerinde Baker'in geliştirdiği çeviri stratejilerden ve diğer genel stratejilerden de faydalanılmıştır.

Baker 1992 yılında kaleme aldığı *In other words: A Coursebook on Translation* adlı kitabında çeviri sürecinin sistematik ve planlı bir şekilde yürütülmesi için bazı stratejilerden bahsederken özellikle profesyonel çevirmenlerin çeviri yaparken karşılaştıkları sorunlara örneklerle çözüm önerileri sunmuştur (Baker, 1992, s. 26). Baker'ın kitabında ele aldığı stratejileri ve diğerlerini kısaca açıklamak gerekirse:

1. Yabancılaştırma: Kaynak metnin dilinin ve kültürel özelliklerinin erek metinde en üst düzeyde hissettirilmek istenmesidir. Böylece erek dil okurunda en üst düzeyde yabancılaştırma oluşturulmakta ve kaynak kültürü tanınması amaçlanmaktadır (Suçın, 2013, s. 203).
2. Yerlileştirme: Yabancılaştırma stratejisinin tam zıttı bir yöntemdir. Kaynak metinde yer alan kültür ögesinin erek dil okuyucusunda yaratacağı yabancı hissini olabildiğince ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Bu yönüyle bu strateji bir tür kültür nakli olarak da adlandırılmaktadır. Bu şekilde erek dilin yerli kültürel ögesi kaynak metnin ortamına dahil olmaktadır (Dickens, Hervey & Higgins, 2002, s. 32)

3. Öykünme: Tam anlamıyla yabancılaştırma ve yerlileştirme stratejilerinin normlarına girmeyen durumlar öykünme olarak ifade edilebilir. Kaynak metinden erek dile olduğu gibi veya bir bölümüyle aktarılan söz kümesi okur tarafından anlaşılabilir bir biçimde oluşturulur. Aksan (1998)'a göre öykünme yoluyla çeviri, yabancı dildeki örneğine benzetilerek erek dilde oluşturulan sözleri ve söz kümelerini içerir (s. 33).
4. Kültürel ödünçleme: Kaynak metindeki ifadenin erek dile olduğu gibi aktarılmasıdır. Çevirmen, kaynak metindeki ifadeyi erek dilde aynı etkiyle anlatamayacağını düşündüğü veya o ifadenin erek kültürde olmadığı durumlarda bu stratejiyi izleyebilmektedir. Kaynak kültürdeki unsurun erek kültüre ödünç verilmesi olarak da ifade edilebilir. Bununla birlikte aktarılan ifadeler erek dilin ses yapısına göre bazı değişikliklere maruz kalmış olabilmektedir (Berk, 2005, s. 141).
5. Telafi (İkame): Sözcüğü sözcüğüne bağlı kalarak metnin herhangi bir yerinde ortaya çıkan anlam, ses etkisi, kullanım ve mecaz kaybının metnin başka bir yerinde giderilmesinde kullanılan stratejidir (Newmark, 1998, s. 90).
6. Özelleştirme (alt anlamlı çeviri): Kaynak metinde kullanılan genel (üst anlamlı) bir ifadenin erek dile özel anlamlı (alt anlamlı) başka bir ifade ile çevrilmesidir (Baker, 2011, s. 33). Bu yönüyle erek dil okurunun zihinsel yetisini harekete geçiren özelleştirme stratejisi, alıcının çıkarım yapmasına yönelik de bir işlemdir.
7. Genelleştirme (üst anlamlı çeviri): Kaynak metinde alt anlam aralığında yer alan bir sözcüğü erek dile üst anlamlı bir ifadeyle çevirmek erek dildeki sözcüğün kaynak dildekine göre daha geniş bir anlam aralığında bulunduğunu göstermektedir. Kaynak metinde alt anlamlı bir sözcüğü erek dilde üst anlamlı bir sözcükle karşılama işlemi genelleştirme stratejisi olarak tanımlanmaktadır (Yalçın, 2015, s. 107).
8. Açıklama: Kaynak metindeki bir ifadenin anlamsal bağlamını bozmadan erek dile farklı bir ifadeyle aktarılmasıyla oluşan çeviri stratejisidir. Özellikle söz öbeklerinin çevirisinde bu yöntemle başvurulabilmektedir (Demiral & Kaya, 2021, s. 195). Çevirmenin okuru bilgilendirmek amacıyla metin içerisinde, dipnotlarla veya eserin sonuna not ilave etmesiyle gerçekleştirilir. Ancak metnin biçimsel yapısına zarar vereceği için çok fazla kullanılmamalı, sadece okurun ihtiyaç duyacağı düşünüldüğü yerlerde uygulanmalıdır.
9. Ekleme (genişletme): Kaynak metinde yer almayan bazı sözcüklerin veya ifadelerin erek metne eklenmesi yoluyla uygulanan stratejidir (Yalçın, 2005, s. 110). Erek dil okurunun aktarılmak istenen daha iyi kavraması ve metni güçlendirmesi açısından destekleyici bir yöntemdir.

10. Çıkarma(daraltma): Çevirmenin kaynak metinde geçen bir sözcüğe veya bir söz kümesine erek dilde yer vermemesi yani çıkarması stratejisidir. Kültürel sebeplerden dolayı erek kültürde hiçbir anlam ifade etmeyeceği düşünülen bazı ifadeler çevirmen tarafından erek dilde kullanılmayabilir (Baker, 2011, s. 40. Metin ve anlam bütünlüğünü bozabileceği ihtimaline karşı çok gerekli durumlar haricinde kullanılmamalıdır.
11. Çıkarım: Yalçın (2015) çıkarım yoluyla çeviri stratejisini sözcüklerin ve ifadelerin anlamlarından yola çıkarak çıkarımda bulunarak çeviri yapma işlemi olarak tanımlamaktadır (s. 111).
12. Yer değiştirme: Cümlelerin dilbilgisel yapısının yeniden düzenlenmesiyle oluşturulan çeviri işlemidir. Kaynak metinde kullanılan bir sözcük türü yerine erek dilde anlamı bozmadan başka bir sözcük türü kullanılarak gerçekleştirilir (Tanrıku, 2018, s. 693).
13. Uyarlama: Kaynak metnin erek kültürün özellikleri göz önüne alınarak çevrilmesi, bazı zamanlarda ise yeniden üretilmesi yoluyla oluşturulan bir çeviri stratejisidir (Yazıcı, 2007, s. 36). Reklam metinlerinin ve haberlerin çevirisinde sıklıkla başvurulan bir stratejidir.
14. Standartlaştırma: Yöresel, zamansal ve kültürel farklılıkları gözetmeksizin yapılan standart bir çeviri yöntemidir. Bu yönüyle uyarlama stratejisinin zıt hali olarak karşımıza çıkmaktadır (Yalçın, 2015, s. 112).
15. Perspektif kaydırma (değiştirme): Erek kültürde yer etmiş ifadeleri koruyarak erek dil okurunun algı düzeyini üst seviyeye çıkarmak için anlamsal bütünlüğü bozmadan yapılan bir değiştirme işlemidir. Kültüre yerleşmiş, kalıplaşmış veya argo ifadelerin çevirisinde bu yola başvurulabilmektedir (Özcan, 2017, s. 630).
16. İletişimsel çeviri: Kaynak metindeki erek odaklı ifadelerin anlamını ve içeriğini erek dil okurunun kolayca kabul edebileceği bir şekilde çevrilmesi yoluyla uygulanan bir çeviri stratejisidir (Newmark, 1988, s. 47).
17. Birebir çeviri (sözcüğü sözcüğüne çeviri): Kaynak metnin biçimsel yapısı ve erek dilin kurallarına uygun olarak gerçekleştirilen bir yöntemdir. Çevrilmesi gereken ifadelerin karşılıklarının art arda sıralanması ile gerçekleştirilen bir aktarım şeklidir (Deveci & Ulusoy, 2005, s. 24).

Yukarıda ele alınan bütün çeviri stratejileri çevirmene çeviri sürecinde yardımcı olması ve böylece erek dil okurunun aktarılmak isteneni en üst düzeyde anlamasını sağlamak için oluşturulmuştur. Bu açıdan bakıldığında çeviri stratejileri olmadan çeviri çalışmalarının sistematik bir şekilde yürütülmesinin

imkânsız olduğunu söylemek yerinde olacaktır (Harmon, 2019, s. 14). Çünkü çevirmen tarafından uygun strateji izlenmeden yapılan bir çeviri, erek dil ve kültür bilgi noksanlığı ile birleştiğinde ortaya erek okur açısından anlaması güç ürünlerin ortaya çıkması çok olasıdır. Zira Khudaybergenova (2021)'nın belirttiği gibi çevirmen belirli normların içinde kalmak şartıyla yeni bir ürün yarattığı için en az kaynak metin yazarı kadar hatta daha önemli bir role sahiptir (s. 1383).

Yukarıda ele alınan bütün çeviri stratejileri çeviri sürecinin olağan akışına göre çevirmen tarafından uygun bir şekilde değerlendirilmektedir. Kaynak ve erek metinde yer alan dilbilgisel unsurların yanı sıra kültürel unsurların olduğunu da unutmamak gerekmektedir. Bu kültürel etkenler, kaynak ve erek metinde önemli olduğu kadar, çeviri sürecini yürüten çevirmenin tarafında da önemlidir. Çevirmenin kültürel donanımı ortaya çıkacak olan çeviri ürününü doğrudan etkilemektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda çeviribilimin çeviri eleştirisine zemin hazırladığı söylenebilir.

2.6. Çeviri Eleştirisi

Her ne kadar eleştiri kavramı zihinlerde ilk etapta olumsuz bir yargıyı çağırırsa da genel anlamda bir olgunun incelenerek olumlu ve olumsuz yanlarının ortaya koyulması olarak ifade edilebilir. Çeviri bağlamında eleştiri sözcüğü ise üretilen bir çeviri ürününü tüm yönleriyle ele alarak incelemek ve değerlendirmektir. Yalçın (2005) ise çeviri eleştirisini “bir yapıtı, konuyu doğru ve yanlışlarını ortaya koymak amacıyla incelemek ya da bir sanat eserinin her yönüyle incelenip, açıklamak, doğru anlaşılmasını sağlamak ve değerlendirmek üzere kaleme alınan yazı türü” olarak tanımlamıştır (s. 81). Bu tanımdan yola çıkarak aslında çeviri kapsamında yapılan eleştirilerin çeviri ürününün doğru ve yanlışları ortaya çıkarmasının yanında o ürünün okur tarafından anlaşılmasına yardımcı olması gibi önemli bir görevi de bulunmaktadır.

Çeviri kuramlarında olduğu gibi çeviri eleştirisi alanında da 20. yüzyılın ortalarına kadar kaynak metni ön plana koyan bir anlayış sahipken 21. yüzyıla doğru bu anlayış yerini erek dil ve metin odaklı bir yaklaşıma bırakmıştır. Bu yüzden çağımızda değerlendirme ölçütü artık daha çok çeviri eleştirisinin kaynak metinden ziyade erek metin bağlamında ele alınması yönündedir. Zira çeviri eleştirisi, bitmiş bir ürün olarak çevirmenlerin çeviri süreci boyunca aldığı kararları değerlendirmek ve bunun yanında çevirmenlerin çeviri becerisini geliştirmek için neler yapabileceğini sorusuna cevap aramaktadır (Arabacıoğlu, 2020, s. 1007). Bu açıdan bakıldığında çeviri eleştirisi, çeviri kuramları, çeviri stratejileri ve çeviri yetisi gibi bütünüyle çeviri amaçlı çalışmaların ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi adına önemli ve gerekli bir çalışma alanıdır. Ancak bütün bilimsel çalışma alanlarında olduğu gibi çeviri eleştirisi çalışmalarının da belli kriterler ve aşamalar üzerinden planlı ve

sistemantik bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yılmaz (2012)'a göre çeviri eleştirisi gerçekleştirilirken aşağıdaki işlemler takip edilmelidir:

1. Kaynak ve erek metnin yapı, anlam ve kullanım bağlamları açısından betimlenmesi.
2. İki metnin bu özellikler açısından karşılaştırılması.
3. Sorun ve çözümlerin tartışılması
4. Kaynak ve erek metnin yazın gelenekleri içindeki yerlerinin belirlenmesi.
5. Varsa aynı metnin başka çevirilerinin karşılaştırılması
6. Varsa ölçüt kabul edilen bir çeviri ile karşılaştırılması
7. Çevirinin yeterlilik ve kabul edilebilirlik açısından değerlendirilmesi (s. 41-42).

Bu maddelerde de görüldüğü gibi çeviri eleştirisinin kaynak metin ve erek metnin karşılaştırılması belirli bir düzen içerisinde yapılması gerekmektedir. Bunun yanında her iki metin için ayrılmaz bir bütün olan dil ve kültür öğeleri de çalışma boyunca göz ardı edilmemelidir. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde yer alan karşılaştırmalı çeviri çözümlenmeleri de erek odaklı yaklaşımlar kapsamında ve yukarıda yer alan ilkeler bağlamında ele alınmıştır.

BÖLÜM III

KÜLTÜR VE ROMAN

3.1. Kültür Kavramı

Yaşamın varoluşuyla birlikte ortaya çıkan kültür kavramı, medeniyetlerin bütün gelişim aşamalarında rol almış ve ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Toplumbilimlerinde sıklıkla başvurulan kültür sözcüğü Latince kökenli (*cultura*) olup toprağa bir şeyler ekip ürün almak, üretmek anlamına gelmektedir. Kluckhohn (1951)' a göre kültür insan gruplarının ayırt edici özelliklerini ve başarılarını oluşturan, çoğunlukla semboller ve simgelerle edinilen ve aktarılan, kalıplaşmış düşünme, hissetme ve tepki verme biçimleridir (s. 86). Hofstede (1980) ise kültürü; bir toplumu oluşturan üyelerin her birini diğerinden ayıran zihnin müşterek olarak programlanması şeklinde tanımlamaktadır (s. 260). Her iki tanımdan da anlaşılacağı üzere kültür kavramının temelinde düşünce olgusu bulunmaktadır. Düşünce temelli ürünlere verilen tepkiler, bu ürünlerin sebep olduğu sonuçlar, bireyler ve toplumlar düzeyinde meydana gelen değişimler tam olarak kültürün ilgi alanına girmektedir. Kültür, bu yönüyle bireylere birbirleriyle ilişki kurabilecekleri ve birlikte yaşayıp varlıklarını sürdürebilecekleri bir ortam sunmaktadır (Thakker & Ward, 1998, s. 506).

Kültür kavramı 18. yüzyıla kadar genellikle tekil anlamda kullanılmış, daha sonraları ise bireylerin ve toplumların diğer bireylerle ve toplumlarla etkileşimin artması ile birlikte çoğul anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Bu yönden bakıldığında, günümüze daha yakın bir bakış açısıyla Özlem (2000) kültürü; bir insan topluluğunun, bir halkın ya da bir ulusun düşünce ve değer birliğini meydana getiren düşünsel, sanatsal, sosyal, teknik ve felsefi tüm üretimleri ve varlıkları olarak tanımlamaktadır (s. 143). En genel anlamda ise kültür; toplumların maddi ve manevi alanlarda ortaya koyduğu eserlerdir. Bir milletin gelenek ve göreneklere, yaşam biçimleri, inançları ve bu inançlara bağlı dini ritüelleri, yaşamlarının her alanında kullandıkları araç ve gereçleri, sanat anlayışları ve buna bağlı faaliyetlerinin hepsi o milletin kültürünü oluşturmaktadır. Bu kısma kadar yapılan tanımlamalarda yalnızca insan topluluğuna has bir olgu olarak görünen kültür kavramı aslında canlı ve cansız bütün varlıkları kapsayan geniş kapsamlı bir içeriğe sahiptir. İnsanın ön plana çıkması ise öğrenme ve dil aracılığı ile kültür varlıklarını sonraki nesillere aktarabilen tür olmasından kaynaklanmaktadır (Gezon & Kottak, 2016, s.18).

Kültür kavramının çoğullaşmasına sebep olan gelişmeler, aynı zamanda bilgi toplumunun oluşmasına da yol açmıştır. Özellikle çağımızda iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ile toplumlar arasında kültürel etkileşimler yoğunlaşmış ve buna bağlı yakınlaşmalar olmuştur. Bu etkileşimler neticesinde coğrafi mesafeler önemini yitirmiş ve bütün toplumların dahil olabileceği bir küresel kültür platformu meydana gelmiştir. Bütün toplumlar tarafından katkı sunulan ve bütün toplumları besleyen bu platform sayesinde uluslararası kültür zenginleşmiş ve dünya kültürü adında yeni bir kavram ortaya çıkmıştır (Özkul, 2005, s. 13). Farklı milletlerin katkısı ile ortaya çıkan bu kültür olgusu ise çalışmamızın ana unsurlarından birisi olan çeviri etkinliği sayesinde farklı dillere ve toplumlara ulaştırılabilmektedir. Zira toplumlararası ve gelecek nesillere kültür aktarımında kullanılan temel araç dildir (Kaplan, 1997, s. 149). Bu bilgiler doğrultusunda bir sonraki bölümümüzde kültür çatısı altında yer alan öğelere değinilmiştir.

3.2. Kültürel Öğeler

Bir toplumun bünyesinde yer alan sosyal, tarihi, coğrafi, dini, bilimsel, sanatsal ve sportif bütün unsurlar, o toplumun benliğini oluşturan değerler bütünüdür. Dolayısıyla o toplumun kültürüdür. Bütün olarak ele alındığında ulusal bir kültür kimliğini yansıtan bu unsurlar, tekil anlamda düşünüldüğünde ise birer kültürel öğeyi temsil etmektedir. Dağlı (2020)' ya göre bir toplumun oluşturduğu kültür; kendine has kültürel unsurları içerisinde barındırmaktadır. Bu bağlamda toplumsal düzeni sağlayan, bireylere yol gösteren, doğru ve yanlış belirleyen kurallar, standartlar ve fikirler kültürel öge olarak adlandırılmaktadır (s. 114). Herhangi bir alanda iletişimden söz edildiğinde kültürel öğelerin bu iletişimin bir parçası olması kaçınılmazdır. Bu yönüyle kültürel öğeler yaşamın her alanında mevcuttur. Her birey, parçası olduğu toplumun ana dilini edinirken aynı zamanda kültürel öğelerini de öğrenip içselleştirmektedir (Çakır, 2011, s. 249).

Bir toplumun aynası olan kültürel öğeler; bünyesinde barındırdığı anlama ve fiziksel durumuna göre maddi ve manevi kültür öğeleri olarak iki farklı sınıfta değerlendirilebilmektedir. Düşünce, sözlü ifadeye dayalı sanatsal faaliyetler ve gelenekler manevi kültür öğeleri kategorisine girerken tablo, kıyafet ve aksesuar gibi bir millete özgü her türlü fiziksel hacmi bulunan eşya ise maddi kültür ögesi olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte kültürel bir unsurun sahip olduğu anlam değeri bakımından hem maddi hem de manevi bir kültür ögesi olarak değerlendirilmesi de mümkündür.

Bağlı bulunduğu toplumun yaşam tarzını, değerlerini ve bireyler arası etkileşimini yansıtan ve böylece o topluma bir kimlik oluşturan kültürel öğeler, etkileşim gösterdikleri alanlara göre sınıflandırılabilirler. Bu doğrultuda en çok kullanılan sınıflandırmalardan birisi çalışmamızda da başvurulan

ve önceki bölümlerimizde bahsettiğimiz Newmark'ın altılı kültürel öğeler sınıflandırmasıdır:

1. Çevresel unsurlar: jeolojik ve coğrafi çevre.
2. Kamu hayatı: politika, hukuk ve yönetimi içerir.
3. Sosyal yaşam: ekonomik, meslekler, toplumsal refah, sağlık ve eğitimi içerir.
4. Kişisel yaşam: yiyecekler, kılık kıyafet ve ev eşyalarını içerir.
5. Gelenek, görenekler ve sosyal etkinlikler: Yavaş alkışlama ve masaya vurarak alkışlama gibi gelenekler; kriket ve futbol gibi sosyal etkinlikler ve bunlara bağlı tüm ulusal deyimler.
6. Kişisel merak ve tutkular: din, müzik, şiir ve bunlara bağlı çeşitli toplumsal kuruluşlar, kiliseler, sanatsal kuruluşlar ve dernekler (Yıldırım, 2015, s. 224).

Ait olduğu toplumun benzersiz bir kimliğini oluşturarak bireylerin birbirleriyle etkileşimde bulunmasını ve ortak bir anlayış geliştirmesini sağlayan kültürel öğeler aynı zamanda toplumun kendi içerisinde dayanışma göstermesine de katkı sunmaktadır.

3.3. Kültürel Öğelerin Çeviri Aracılığıyla Aktarımı

Toplumlar arası etkileşimin artmasıyla birlikte çeviri etkinliğinin kullanım amacı da bir dönüşüm sürecine girmiştir. Önceleri genellikle bir dilden başka bir dile bilgi aktarımı kaygısı taşıyan bu süreç, günümüz dünyasında toplumların birbirleri arasında kültür alışverişi yaptığı bir araç olarak da kullanılmaktadır. Bu dönüşüm süreci ile birlikte çeviri ile ilgili yapılan bazı yeni tanımlamalar da ortaya çıkmıştır. Güneş (2021) bu süreci en yalın haliyle kültürel ve toplumsal bir faaliyet olarak tanımlamaktadır (s. 581). Farklı toplumlar arasında kültür etkileşimine olanak sağlayan bu etkinliğin en önemli parçası ise dildir. Çünkü hem çeviri hem de kültür aktarımı dilsel bir işlem aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Ancak özellikle günümüz toplumunda dil, kültür ve çeviri üçlüsünün birbirinden ayrı bir şekilde ele alınması mümkün değildir.

Çevirinin merkezinde insan bulunmaktadır ve insanın sosyal yaşamının bir parçası olarak çeviri etkinliği gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda çevirinin kültürel bir eylem olması ve parçası olduğu kültürün bileşenleri tarafından gerçekleştirilmesi bir iletişim aracı olan çeviriyi daha etkin ve anlamlı bir yerde konumlandırmaktadır. Bu iletişimsel bakış açısı doğrultusunda kültürler arası çeviri diller arası çeviriden daha önemli bir işleve sahiptir (Gezer & Can, 2019, s. 362). Bu yönüyle çeviri bir kültürel iletişim aracı olarak adlandırılabilir.

Kültür içerikli çevirilerde kaynak kültür unsurlarının erek kültüre mümkün olduğunca bozulmadan ve anlaşılır bir biçimde aktarılması gerekmektedir. Zira

kaynak dilde var olan kültürel anlamın erek kültüre taşınmadığı durumlarda kültürel bir çeviriden bahsetmek mümkün değildir (Borowczyk, 2019, s. 55). Bununla birlikte Lederer kültürel öğelerin aktarımında çevirmen tarafından dikkate alınması gereken dört hususu aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

1. Çevirmen öncelikle kaynak kültürün tamamını eksiksiz bir şekilde erek kültüre aktarmayacağına farkında olmalıdır. Bu gerçeği kabul ederek kaynak kültür unsurlarını büyük oranda başarılı bir şekilde erek kültüre aktarmalıdır. Böylece iki farklı kültürün toplumlarını birbirlerine yaklaştırma hedefine ulaşılmış olacaktır.
2. Çevirmen, bağlam sebebiyle ortaya çıkabilecek olan belirsizliklerin üstesinden gelebilmek için erek kültür kitlesinin kavrama becerisine güvenmelidir.
3. Çevirmen, metnin anlaşılmasını zorlaştıracak veya imkânsız hale getirecek bir kültürel unsur detaylı bir şekilde açıklamalıdır. Böylece metin bütünlüğü sağlanmış olacaktır.
4. Bütün metinler ve çeviriler aynı kriterlere göre değerlendirilmemelidir. Çünkü hepsi aynı amaçla ortaya çıkarılmamıştır (Lederer, 1998, s. 171).

Son maddenin işaret ettiği gibi her metin farklı bir hedefle ele alındığı için aynı kriterlere göre değerlendirmek mümkün değildir. Bu noktada metnin ortaya çıkarıldığı kültür ve dil göz ardı edilmemelidir. Örneğin; deve kelimesinin bütün dillerde bir hayvan türüne karşılık geldiği bilinmektedir. Ancak Arap toplumlarında kullanılan deve kelimesi sadece bir hayvan türünü karşılamaktan çok daha fazla anlama ve öneme sahiptir. Arap toplumlarında tarih boyunca deve dayanıklılığın, sabrın ve zenginliğin bir sembolü olarak da görülmektedir. Aynı zamanda Arap toplumlarına has bazı ödemelerin yapılmasında da deve bir para birimi olarak kullanılmaktadır. Buna karşılık Arap ve İslam toplumları haricindeki diğer toplumların kültürlerinde deve sadece sıradan bir hayvan olarak nitelendirilmektedir. Hatta fiziksel yapısı sebebiyle olumsuz bir anlama karşılık geldiği bile ifade edilebilmektedir (Saeed & Ahmed, 2021, s. 6629). Dolayısıyla farklı kültürlerde farklı anlam değerlerine sahip olan bu tarz kültürel öğelerin diller ve kültürler arası aktarımında çevirmene büyük bir rol düşmektedir. Çevirmen kaynak ve erek dilin yanında kaynak ve hedef kültüre ve sosyal normlara hâkim olarak aktarım sürecinde meydana gelebilecek anlam kayıplarını önleyebilmelidir. Her iki dile ve kültüre olan hakimiyet hem çevirmenin hem de ortaya koyulan çeviri eserinin kalitesini doğrudan etkilemektedir (Akbari, 2013, s. 13). Çünkü çeviri etkinliği dilsel bir işlem olmasının yanında bağlı bulunduğu kültürün sosyal içeriğine ve normlarına göre de yapılmaktadır. Özellikle kültürel öğelerin ağırlıklı olduğu çeviri metinlerinde bu durum göz önünde bulundurulmalı ve çeviri süreci boyunca tercih edilecek işlemler bu normlara göre seçilmelidir.

Wittgenstein (1958)'in ifade ettiği gibi bir kişinin dilsel becerisinin limiti, o kişinin dünyasının büyüklüğü kadardır (s. 58).

3.4. Kültürel Öğelerin Aktarımında Karşılaşılan Sorunlar

Kültürler arası farklılıklar, çeviri etkinliklerinde dikkate alınması gereken önemli unsurların başında gelmektedir. Ortaya çıktığı toplumun kültürüyle kaynaşan dil, ilgili kültürün ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Koller (1989)'e göre kültürel öğelerin aktarımı ile ilgili karşılaşılan sorunların büyük çoğunluğu bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bu sorunu çeviride eşdeğerlik kapsamında çevrilemezlik olarak adlandıran Koller, toplumlar arası kültürel benzeşme oranlarına göre çeviri etkinliğinin gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir. Buna göre, kaynak ve erek toplumun kültürel özelliklerinin tam olarak birbirine benzemesi veya kısmi olarak benzemesi durumunda kültürel öğelerin aktarımında bir sorun yaşanmayacağını belirtmektedir. Ancak iki kültürün hiçbir şekilde birbirine benzemediği durumlarda çevrilemezlik sorunu ortaya çıkmakta ve çevirmen açısından aktarım gücüğü yaşanmaktadır (s. 102). Bu açıdan bakıldığında kültürel içerikli çevirilerde karşılaşılan sorunların dilsel veya kültürel nedenlerden kaynaklandığı tespit etmek oldukça zor bir durumdur. Çünkü dil ve kültür iç içe geçmiş iki olgudur ve birbirinden bağımsız ele alınması pek mümkün değildir. Bu doğrultuda kültürel öğelerin çevirisinde en önemli nokta hem kaynak hem de erek dil ve kültüre hâkim olmaktır. Bu önemi Mounin (1963) “bir dili çevirmek için iki koşulu yerine getirmek gerekmektedir, tek başına biri yeterli olamaz, yabancı dili iyi öğrenme, o dili kullanan topluluğun kültürünü bilmekle olur. Hiçbir çeviri bu iki koşul yerine getirilmedikçe yeterli sayılmaz” ifadeleriyle belirtmiştir (1963, s. 236). Bu koşulu sağlamayan çevirilerde kültürel öğelerin erek kitleye aktarımında sorunlar yaşanması muhtemeldir.

Kültürel öğelerin aktarımında en sık karşılaşılan sorunlardan birisi yapısal farklılıklardan kaynaklananlardır. Kaynak ve erek dilde farklılaşan dilin yapısal özellikleri, çevirmeni kültürel öğelerin aktarım sürecinde zorlamaktadır. Bu yapısal farklılıklar; sözcüklerin cinsiyete sahip olup olmaması, zaman kiplerinin uyuşmaması, yan cümlelerin yoğunluğu, tekil ve çoğul, ilgeç ve adıl kullanımlarındaki değişkenler olarak sıralanabilmektedir (Ateşman, 2001, s. 33). Ayrıca dilin yapısal özelliklerinin yanında o dile ait yazınların biçimsel özelliklerinden kaynaklanan sorunlar da aynı kategoride ele alınabilmektedir. Bir dileğin iki farklı kültürde ve dilde farklı biçimlerde yazılması bu sınıflandırmaya örnek olarak gösterilebilmektedir.

Çevirmenlerin kültürel öğelerin aktarımında zorlandıkları diğer bir konu ise özel alana ait bir kategoride yer alan unsurun çevirisidir. Kaynak dilin özel alanına ait terminolojide geçen kültürel ifadeler bünyesinde barındığı toplum ve dil ile özdeşleştiği için erek kültüre bu ifadeleri aktarmak kolay

değildir. Bu noktada çevirmenler kaynak metindeki ifadeyi olduğu gibi bırakarak dipnot ile ilgili ifadeyi açıklama veya metin içerisinde ilgili ifadeyi açıklama yoluna gidebilmektedirler. Bunun yanında kaynak metindeki kültürel ögeyi yerileştirme stratejisi kullanarak erek dile uygun bir şekilde aktarabilmektedirler. Diğer bir seçenek ise çıkarma yoluna giderek ilgili ifadeyi erek dile aktarmamaktadır. Ancak bu strateji sadece anlamsal bütünlük bağlamında bir bozukluğa sebep olmayacak durumlarda kullanılmaktadır. Aksi takdirde erek metnin anlaşılmasını zorlaştıracığı veya imkânsız hale getireceği için tercih edilmemelidir.

Kültürel içerikli çevirilerde yaşanan bir başka sorun ise çevirmenlerin çeviri stratejileri konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Kültürel ögenin kaynak kültürde sahip olduğu önem ve bünyesinde barındığı kültürel kategori ile kaynak kültürde ne ölçüde karşılığının olduğu gibi etkenler çevirmenin aktarım sürecinde kullanacağı stratejiyi doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla iki farklı dil arasında gerçekleştirdiği çeviri sürecinin dışında iki farklı toplumun kültürleri arasında bilgi aktarımı da gerçekleştirdiği için aktarıcı olarak da nitelendirilen çevirmen, kültürel ögelerin aktarımında yaşanacağı olası sorunları en aza indirmek için kaynak dil ve kültür ile erek dil ve kültür bilgisinin yanında teorik çeviri bilgisine de yeterince sahip olmalıdır.

3.5. Edebi Bir Tür Olarak Roman

Her kesim ve yaştan okurun ilgi duyduğu roman türü, bu özelliği sayesinde geniş bir okur kitlesine hitap etmektedir. Gerçek veya kurmaca olaylarla okuru kendi dünyasından uzaklaştıran bu edebi tür, bazen de bu olaylar aracılığı ile okurun kendi dünyasına farklı bir pencereden bakmasına olanak sağlamaktadır. Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük'te romanı “İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebi tür” olarak tanımlamıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere; çok kapsamlı ve detaylı incelemelere yer verilmesi, roman türünü diğer edebi türlerden ayrı kılan en önemli özelliklerden birisidir. Tekin (2006) romanı hayattan aldığı olguları kendi mantığına göre kuran ve kurgulayan bir tür olarak ifade etmektedir. Buna göre romanın birisi hayata diğeri ise edebiyata açılan iki kapısı bulunmakta ve roman bu iki karışımın birleşimi ile ortaya çıkmaktadır. (s. 6). Ayaş (2006) ise romanın tanımını “gerçekleşmemiş olsa bile, gerçekleşebilir olayların insan, yer, zaman çerçevesi içinde anlatıldığı edebiyat türü” olarak yapmaktadır (s. 272). Anlatı tarzında bir tür olan romanda okura aktarılan hikaye kurgudur. Bir hikaye gerçek olaylara dayansa bile, bir romanın yazarı gerçek yaşam tecrübelerini araştırmış ve buna bağlı olarak orijinal bir hikaye yaratmıştır (Guillain, 2015, s. 6).

Roman türü üzerine yapılmış birkaç tanımlamanın ardından romanın tarihçesine değinmek uygun olacaktır. Bu noktada ise romanın doğuşunu batı ve doğu edebiyatı olmak üzere iki farklı sınıf üzerinden incelemek gerekmektedir. Batı edebiyatında ilk roman örneği Cervantes'in 1605 yılında ortaya koyduğu Don Kişot adlı romandır. Bu roman batı dünyası için ilk roman örneği özelliğini taşıırken, aynı zamanda dünya edebiyatı için de bütün hatlarıyla roman türünün belirgin özelliklerini barındıran ilk eserdir. Bundan dolayı Cervantes dünya edebiyatında modern romanın kurucusu olarak kabul edilmektedir (Aslan, 2011, s. 172). Doğu edebiyatında romanın ortaya çıkışı ise İslam edebiyatının da etkisiyle 12. yüzyıla dayanmaktadır. İbn Tufeyl tarafından 1185 yılında yazılan Uyanığın Oğlu Dirî adlı eser bu bağlamda doğu edebiyatının ilk roman türünde yazılmış eseri olarak kabul edilmektedir (Çalışkan, 2018, s. 279).

Diğer edebi türlere göre özellikle batı edebiyatında nispeten daha genç olan roman türü buna rağmen günümüz dünyasında okur tarafından en çok tercih edilen eser türüdür. Her kesimden okuyucu kitlesine sahip olan roman; biçim, konu ve teknik gibi birçok faktöre bağlı olarak değişebilen birçok türe ayrılabilir. Macera, polisiye, bilim kurgu, fantastik, aşk, korku, tarihi, dramatik, sosyal ve psikolojik roman gibi birçok türe sahip olan roman türü, bu geniş yelpazesıyla her zevke ve ilgi alanına karşılık veren bir edebi tür olarak karşımıza çıkmaktadır (Nnyagu & Ngozi, 2017, s. 82).

3.6. Roman Türünün Belirgin Özellikleri

Okurun bazen eğlenmek bazen ise gerçeklikten uzaklaşmak için bir araç olarak kullandığı roman türü, kurgusal yapısı ve tür çeşitliliği ile edebi türler arasında en tatmin edici tür olarak öne çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda internet kaynakları sayesinde erişimin kolaylaşması ile roman türü eserler daha ulaşılabilir olmuş ve etki alanını daha fazla genişletmiştir. Düzyazı şeklinde yazılan diğer edebi türler gibi romanda da bir anlatıcı ve hikâye bulunmaktadır. Bununla birlikte romanı diğer türlerden farklı kılan kendine has özellikleri de mevcuttur. Bu özelliklerden en belirgin olanı eserin uzunluğudur. Metnin uzunluğu yaklaşık olarak 40.000 kelimeyi veya 200 sayfayı aştığında genellikle bu eser roman olarak adlandırılmaktadır. Ancak dünya edebiyatında adından en çok söz ettiren romalar genellikle 80.000-100.000 kelime arasında bir metin uzunluğuna sahiptir. Bunun yanında Richardson'un Clarissa (950.000 kelime), Marcel Proust'un *À la recherche du temps perdu* (1 milyondan fazla kelime) ve Mark Leach'ın *Marienbad My Love* (yaklaşık 17 milyon kelime) adlı eserlerinde olduğu gibi çok daha fazla sayıda kelimedenden oluşan romanlara rastlamak da mümkündür (Aliyev, 2021, s. 20). Roman yazarının ana karakterin dışında farklı bir olguyu, mekânı, tarihi veya toplumu da okuyucuya aktarmayı amaçladığı durumlarda romanın uzunluğu da doğal olarak artmaktadır. Uzun bir roman bazı durumlarda okuyucu için yorucu bir süreç olsa da yazarlar

açısından bakıldığında kurguyu rahat bir şekilde biçimlendirebilecek olmaları sebebiyle daha avantajlı bir seçenektir.

Romanda öne çıkan diğer bir unsur ise kurgusal yapısıdır. Yazma yolu ile olayların tasarlanmasına ve kurgu becerisi ile hikâyenin oluşturulmasına dayanan bir türdür. Genellikle okuru eğlendirmeyi amaçlasa da öğreti hedefi de taşımaktadır. Roman yazarı, yaşanmış gerçek bir olay bile olsa bunu kendi dünyasında kurgulamakta ve yazılı ifade aracılığı ile okura tamamen hayali bir ortam yaratmaktadır. Bu kurgu sürecinde ise olayların bütünlüğünün bozulmamasına dikkat edilmektedir. Başka bir ifadeyle yazılı anlatım geleneğine bağlı diğer edebi türlerde olduğu gibi roman da model aldığı dış dünya gerçekliğine ait unsurları belirli bir kurgusal bütünlük oluşturacak şekilde tarafsız bir düşünceyle düzene koyarak okuyucuya aktarmaktadır (Budun, 2015, s. 293).

Roman türünün bir diğer özelliği ise çoğunlukla göz ardı edilen simge veya anlam durumudur. Eser yazarı sürekli olarak olayların bütünlüğünü koruyarak hikâyeyi ortaya çıkarmak, eserde geçen karakterlerin ruh halini tasvir etmek ve nihayetinde ise hikayedeki ana temayı doruk noktasına çekmek ve okura bir sonuç sunmakla ilgilenmektedir. Yazar bütün bu süreçleri yürütürken kendi kontrolü dışındaki bilinçaltı etkenler de devreye girmektedir. Böylece romana istemsiz bir şekilde derinlik kazandırılmaktadır. Yılmaz (2011)' a göre romanlarda, kişilerin yaşadığı ruhsal değişimlerin ve maceraların anlatımında, bilinç dışına ait unsurları temsil eden arketipsel semboller kullanılmaktadır. Romanda tek bir kahramanı ilgilendiren bu maceralar aslında tüm insanlığı kapsamakta ve evrensel bir anlam taşımaktadır. Bu bağlamda romanlarda mevcut ortamdan kaçarak kendisini bulmaya çalışan kişinin amacı, iç güdülerini tanıyarak onlarla uzlaşmaktır (s. 46). Bu süreç ise roman yazarının kendi bilinçaltını istemsizce yazım sürecine dahil ederek okurun dünyasına taşınmasıyla mümkün olmaktadır.

Roman türünün özelliklerinden bahsederken ilk olarak milyonlara varan kelime varlığıyla uzun yapısından bahsetmiştik. Bu yapının etkisiyle ortaya çıkan bir diğer özellik ise romanın kısımlara veya bölümlere bölünmesidir. Bu yöntem, romanın uzun yapısından dolayı olayların kurgusunu belirli bir düzen içerisinde devam ettirmek ve okurun olayları daha rahat anlamasını ve yorumlamasını sağlamaktadır. Aktaş (1991), romanın bölümlere ayrılmasında esas alınabilecek maddeleri aşağıda belirtmiştir.

1. Yazar, eserini kaleme alırken kendi kurgu anlayışına göre romanı bölümlere ayırabilmektedir.
2. Romanda geçen mekanlar dikkate alınarak eser bölümlere ayrılabilir.

3. Olayın zamanı veya anlatma zamanı dikkate alınarak bölümlere ayırma işlemi yapılabilmektedir.
4. Eserin kahraman kadrosunda gerçekleşen değişikliklere göre bölümlere ayırma yapılabilmektedir.
5. Romanın içeriğindeki olayların örgüsüne göre bölümlere ayırma işlemi gerçekleştirilebilmektedir (s. 23).

Yukarıda yer alan ölçütlere göre bölümlere ayrılan olaylar bütünü romanı oluşturmaktadır. Bölümlere ayrılmayan eserler kısalığından dolayı genellikle roman olarak kabul edilmemektedir.

Roman türünde öne çıkan bir diğer yön ise zaman kavramıdır. Bütüncül anlamda bakıldığında romanın belirli standart bir yapısı bulunmamaktadır. Bu serbestlik zaman konusunda da yazara esneklik sağlamaktadır. Yazar, eserde geçen hikâyeyi kronolojik olarak anlatmak yerine, olaylar ve dönemler arasında geçiş yapabilmektedir. Bu özellik hikâyenin heyecan seviyesini yükseltmek ve okuru içeriğe bağlamak için kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında zaman olgusu roman için okurun tatmini ve hikâye bütünlüğü açısından son derece önemlidir. Forster (1985)' in belirttiği üzere “romanı zamanın buyruğundan tam olarak kurtardınız mı artık hiçbir şey dile getirmez olur” (s. 81). Romanda geçen olayların zamanları tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Ancak yazar tarafından düzenlenen kurgu ile bir araya getirildiğinde anlam bulmaktadır. Romanda geçen anların her birini bir bestenin melodisine benzeten Can (2013), melodilerin bir besteyi oluşturduğu gibi romanda geçen her anın bütün olarak ele alındığında romanın zaman dilimlerini oluşturduğunu ifade etmektedir (s. 108). Zaman konusunda sağladığı serbestlik ile olayları kronolojik olarak ele alma zorunluğunu da ortadan kaldıran bu özellik, daha kalıcı ve estetik yapıda bir romanın ortaya çıkarılmasına da imkân vermektedir.

Roman türü eserlerde doğrudan okuru ilgilendiren özelliklerden birisi de bakış açısı, başka bir ifadeyle anlatım dilidir. Bu kavram, bir romanda hikâyenin veya olaylar silsilesinin okura kimin gözünden ve ağzından iletildiği ile ilgilidir. Her şeyden önce bir anlatı sanatı olan roman, içeriğini okuyucuya aktaracak ve rehberlik edecek bir anlatıcıya ihtiyaç duymaktadır (Erus, 2012, s. 229). Roman yazımında tercih edilecek olan bakış açısı, eserin anlatım dilini ve üslubunu doğrudan etkilemektedir. Bunun yanında eserin anlatım biçimi, güçlü yönleri ve okur düzeyinde vurgulanmak istenilen olgular da tamamen bakış açısı tarafından belirlenmektedir. Bu doğrultuda Boggs (1978) tarafından ortaya atılan beş farklı bakış açısı bulunmaktadır. Bunlar; birinci kişinin bakış açısı, her şeyi bilen (tanrısal) anlatıcının bakış açısı, üçüncü kişinin sınırlı bakış açısı, dramatik (gizli anlatıcının) bakış açısı ve iç monolog olarak sıralanmaktadır (s. 190). Roman yazarı, bunların içerisinde eserinin içeriğine uygun bir anlatım dili seçerek hikâyesini okuyucu ile buluşturabilmektedir.

Romanların vazgeçilmez bir diğer unsuru ise karakterlerdir. Karakterler romanın kahramanlarıdır ve eserin yapısında önemli bir rol oynamaktadırlar. Eserde geçen olaylar sürekli olarak karakterlerin etrafında şekillenmektedir. Bu açıdan romanda geçen her karakterin kendine has bir özelliği bulunmaktadır. Ana karakter ve yardımcı karakter olarak sınıflandırılan bu kadroda, her birinin olayların gelişiminde ayrı görevi bulunmaktadır. Bu kadroda geçen karakterler çoğu zaman insan olarak karşımıza çıksa da Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu adlı eserinde hastane koğuşu ve hastalık, Matmazel Norlaya'nın Koltuğu adlı eserinde ise koltuk imgesi cansız birer varlık olmasına rağmen karakter kadrosu içerisinde yer almaktadır (Güleryüz, 2021, s 317). Romanda geçen karakterlerin olaylar karşısında verdiği tepkiler, deneyimleri ve psikolojik durumları hikâyenin gelişim aşamasında önemli bir yer tutmaktadır. Karakterlerin bu bilişsel ve duygusal durumları ve değişimleri bir taraftan okuyucunun hikâye ile bağ kurmasına olanak sağlarken diğer taraftan da eserde geçen karakterler aracılığı ile kendisini tanımlamasına imkân vermektedir.

Roman türü eserlerde gözlenen bir diğer özellik yapısal formlarıdır. Eserde geçen olaylar genellikle üç perdelik bir yapı şeklinde sunulmaktadır. Aynı zamanda olay örgüsü olarak da adlandırılan bu kavramı Çetişli (2004) belli bir konu etrafında var olan birden fazla olayın, neden sonuç ilişkisine bağlı olarak oluşturduğu organik bir bütün olarak açıklamaktadır (s. 112).

Üç perdelik olay örgüsünün ilk aşamasında yazar, okuru ana karakterlerle ve olayların ortaya çıktığı ve geliştiği mekanlar ile tanıştırmaktadır. Ayrıca okuyucuyu şaşırtarak içeriğe çekmek ve hikâyenin tarihsel bağlamını sunmak adına bir durum da ortaya atılabilmektedir. İkinci aşamada ana karakterlerin karşılaştığı olaylar, yaşadıkları çatışmalar, başarılı veya başarısız olduğu durumlar ele alınmaktadır. Bu aşamada yardımcı karakterler de devreye sokularak okuyucu düzeyinde duygu yoğunluğunun artırılması ve olay örgüsünün daha karmaşık bir hale getirilmesi hedeflenmektedir. Son aşamada ise baştan itibaren anlatılan hikâyenin sonuçlanması sağlanır. Karakterlerin olaylar neticesinde karşılaştıkları sonlar ve olayların çözülmesi ile okuyucunun soru işaretlerinin giderilmesi hedeflenmektedir (Atay, 2018, s. 28).

Bu edebi türe ait özelliklerden sonuncusu ise mekân kavramıdır. Bir romanın mekândan bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Masalsı bir yapı içerisinde sunulan bazı romanlar bile mekândan bağımsız görülmelerine rağmen yine de belirsiz bir mekâna sahiptirler (Narlı, 2002, s. 98). Bu açıdan bakıldığında mekânın roman kurgusunda önemli işlevleri bulunmaktadır. Öncelikle mekanlar eserde geçen olaylara ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanında karakterlerin içinde buldukları çevreyi algılayış biçimlerini ve bilişsel durumlarını okuyucuya aktarma noktasında da mekânın tasvirinden

faydalanılmaktadır. Hikâyenin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde, hikâyenin başında ortaya atılan olayın bir olaylar örgüsüne dönüşmesinde ve sonunda çözümlenmesinde mekan olgusu önemli bir rol oynamaktadır. Romanda geçen mekanlar her zaman gerçek yaşam mekanları ile bağdaşmamaktadır. Şengül (2010)' e göre gerçek hayat ile kurmaca bir yapı ile oluşturulan romanın ortaya koyduğu kurgusal hayat arasında tamamen bir örtüşme beklemek bir yanılıdır. Bu kurmaca düzenin bir parçası olan mekân kavramı da aynı düzlemde ilerlemektedir. Mekân, her ne kadar gerçek yaşamdan beslense de gerçekle örtüşmek zorunda değildir (s. 531).

BÖLÜM IV

BİR İDAM MAHKUMUNUN SON GÜNÜ

4.1. Victor Hugo ve Eserleri

Fransız edebiyatının önde gelen isimlerinden birisi olan Victor Hugo, 26 Şubat 1802’de Fransa’nın Besonçon kentinde dünyaya gelmiştir. Babası Joseph Léopold Sigisbert Hugo, Napolyon Bonapart’ın ordusunda bir general olarak görev yapmıştır. Babasının görevi sebebiyle sürekli farklı yerlerde yaşayan Hugo, askeri ve siyasi bir ortamın içerisinde çocukluk dönemini geçirmiştir (Yanarocak, 2012, s. 11). Çocukluk döneminde içerisinde bulunduğu bu ortam, ileride kendisinin sadece edebi olarak değil aynı zamanda siyasi olarak da yaşadığı topluma etki etmesine zemin hazırlamıştır. 1821’de annesini kaybeden Hugo, çocukluk döneminde aşk mektupları yazdığı Adèle ile 1822 yılında evlenmiştir. Hugo’nun sevgilisine yazdığı bu mektuplar yıllar sonra Nişanlıya Mektuplar (Lettres à la fiancée) olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Hugo ilk eserini 1822 yılında şiirlerinden derlediği bir kitapta Övgüler ve Çeşitli Şiirler (Odes et poésies diverses) adıyla yayınlamıştır. Çocukluk döneminde babasının görevi vesilesiyle bulunduğu ortam Hugo için bir farkındalık yaratmış, siyasi ve toplumsal olaylara duyarsız kalmamıştır. Dönemin yönetiminin uyguladığı tutarsız uygulamaları kendi yöntemiyle eleştirmiştir. Yazdığı bir oyunun müstehcenlik sebebiyle yasaklanması sonrası 1830 yılında Hernani adlı eseri yayınlamıştır. 1831 yılında yayınladığı Notre Dame’ın Kamburu (Notre Dame de Paris) adlı eseri ile de toplumun bazı kesimlerinin insanların mutluluğuna engel olmasını lanetlemiştir (Tanilli, 1985, s. 32). Monarşiye karşı olan duruşu ve Cumhuriyetçi görüşleri sebebiyle sürgüne gönderilmiştir. Sürgün yıllarını İngiltere’de geçiren Hugo görüşlerini eserleri aracılığıyla aktarmaya burada da devam etmiştir. 1870’de yönetimin değişmesi sonrası tekrar Fransa’ya dönmüş ve siyasi hareketlerini sürdürmüştür. Fransız halkı tarafından önemli bir devlet adamı ve edebiyatçı olarak görülen Victor Hugo 1885 yılında Fransa’da hayatını kaybetmiş ve cenazesi ulusal bir törenle önemli şahsiyetlerin de yer aldığı Panthéon anıt mezarlığına defnedilmiştir.

Yaşadığı döneme hem edebi hem de siyasi kişiliğiyle ışık tutan Hugo, idam cezasına olan karşıtlığı ile bilinmektedir. Bu doğrultuda çalışmamızın da konusu olan Bir İdam Mahkumunun Son Günü (Le Dernier Jour d’un Condamné) adlı eserini kaleme almıştır. Bunun yanında Notre Dame’ın Kamburu (Notre Dame de Paris), Sefiller (Les Misérables), Yüzyılların Efsanesi (La Légende

des Siècles) ve Düşünceye Dalma (Les Contemplations) adlı eserler Hugo'nun önde gelen eserleri olarak dikkat çekmektedir.

4.2. Le Dernier Jour d'Un Condamné Adlı Eserin Ortaya Çıkışı

Le Dernier Jour d'Un Condamné adlı roman; işlediği bir suçtan dolayı idam cezasına çarptırılan bir mahkûmun önce temyiz süreci boyunca affedilme umudunu daha sonra ise çaresiz bir şekilde ölümü bekleyiş sürecini işlemektedir. Hugo'yu bu eseri ele almaya iten en önemli olay ise Paris'de Grève Meydanı'nda tanık olduğu gerçek bir idam cezasının infazıdır. İnsani değerlere sıkı bir şekilde bağlı olan ve savunan Hugo, şahit olduğu bu olayın ardından idam cezasının kaldırılması için bir yandan siyasi etkinliklerde bulunurken diğer yandan da edebi kişiliğini kullanarak bu eser aracılığı ile mesajını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır (Max & Pichois, 1996, s. 358). Fransa'nın ve Fransız halkının ihtilal sonrası yaşadığı sancılı süreçler içerisinde, 1829 yılında kaleme alınan eserde Hugo, idam mahkûmu rolünü verdiği kahramanının kızının, eşinin ve çocukluk aşkının isimlerinden bahsetmesine rağmen kahramanın kendisine herhangi bir isim vermemiştir. Bunun yanında idam cezasına çarptırılan mahkûmun işlediği suçtan da bahsetmemiştir. Hikâyenin baş kahramanı hakkında bilinen tek bilgi ise orta yaşlarda bir erkek olduğudur. Hugo'nun bu önemli eserinde baş kahramanı bu derece bilinmez bir şekilde okuyucu ile buluşturmasının sebebi ise okuyucunun mahkûm ile önyargısız bir bağ kurabilmesini sağlamaktır. Bunun yanında iç monolog tekniğinin kullanılarak kahramanın zihinsel dünyasının ve bilinçaltının hiçbir aracı olmadan doğrudan okuyucuya aktarılması da okuyucu ile mahkûm arasında empati bağını güçlendirmektedir. Böylelikle okuyucu insani değerlerini öne çıkararak mahkûmun suçlu olsa da idama mahkûm edilemeyecek kadar masum olduğunu veya en azından ömür boyu kürek cezasına çarptırılması gerektiğini düşünebilecektir. Sonuç olarak ise temel fikir toplum nezdinde idam cezası karıştlarının arttırılarak bu cezanın kaldırılması gerektiği kanısını yaymaktır.

4.3. Le Dernier Jour d'Un Condamné Adlı Eserin Fransız ve Dünya Edebiyatındaki Yeri

Değişimin getirdiği çalkantıları ve bunalımı Fransızlar için idam cezasına bir manifesto geliştirilmesi aslında alışlagelmiş bir durum değildir. Zira ihtilalle birlikte artan idam cezaları halka açık alanlarda yapılmaktaydı. İnsanlar ise genellikle giyotin ile gerçekleştirilen infazları izlemek için her gün Grève Meydanı'na akın etmekteydi. Çünkü sürekli gerçekleştirilen bu infazlar artık halk için bir nevi gösteri hüviyetine bürünmüştür (Yönten, 2017, s.17). İdam cezasının ve dolayısıyla ölümün bu kadar normalleştirildiği bir ortamda Hugo'nun bu eseri aracılığıyla verdiği insani savaş onun bu mücadelede ne kadar kararlı olduğunu gözler önüne sermektedir. Derrida (2012)'ya göre Hugo'nun bu eseri onun idam cezasına karşı yürüttüğü mücadelenin en uzun,

en zengin ve en etkili parçasıdır (s. 154). Bu roman ayrıca 19. yüzyıl elitlerinin ahlaki kaygılarını yansıtan ve 20. yüzyıl toplumsal değişimlerin habercisi olan güçlü bir idam cezası eleştirisidir (Vique Rivero, 2010). Hugo'nun yenilikçi birinci şahıs anlatımı kullanımı, mantıksızlığına rağmen, mahkûmun bilincini etkili bir şekilde aktararak devlet infazının gereksizliğini vurgular (Brooks, 2008).

Bu eser aracılığı ile verilen mücadele her ne kadar önce Fransa'da ve daha sonrasında ise farklı ülkelerde geniş kitleleri etkilemiş ve idam karşıtlığı ile ilgili farkındalık yaratmış olsa da Fransa'da o dönemde idamın kaldırılması için yeterli olmamıştır. Öyle ki Fransa'da resmi olarak idam cezasının kaldırılması için bu eserin üstünden 150 yıldan fazla zaman geçmesi gerekmiştir 10 Mayıs 1981 yılında Cumhurbaşkanı seçilen François Mitterand, seçimlerden önce en büyük değişim olarak vadettiği idam cezasının kaldırılması sözünü hemen yerine getirmiştir (Ader, 2023, s.113). Her ne kadar Fransa'da idam cezasının kaldırılması çok uzun zaman olsa da bu eser ile birlikte insan hayatının kutsallığı ve dokunulmazlığı ile ilgili görüşler yaygınlaşmıştır. Eserinde işlediği bu gerçekçi ve sosyal konuların yanında mahkûmun yaşadığı derin duygusal kırılmalar ile öncüsü olduğu romantizm akımına da katkı sağlamıştır. Fransız edebiyatında romantizm farkındalığı ile sosyal eleştiriye manifesto olarak bir araya getirmesiyle öncü olan bu eser diğer Fransız yazarlar üzerinde de etkili olmuştur (Robb, 1997, s: 83).

Bir İdam Mahkumunun Son Günü adlı eser birçok dile çevrilerek farklı edebiyat ve kültürlerle de etki etmiştir. Özellikle idam cezasının kaldırılması konusunda birçok ülkede reformların yapılmasına katkı sağlayan bu roman aynı zamanda evrensel insan hak ve özgürlükleri konusunda da öncü olmuştur. Hugo'nun kendisini bu eserde bulduğunu ifade eden Brombert (1984) bu romanın idam cezasına karşı kaleme alınmış en etkili edebi eserlerden birisi olduğunu savunmaktadır. Öyle ki insan hayatının değerini çarpıcı bir şekilde anlatmaya çalışan bu kitabın, Dostoyevski'nin idam cezasıyla alay ettiği Budala adlı esere de ilham kaynağı olduğunu belirtmektedir (s. 25). Fikir olarak hem kendi çağının hem de sonraki neslin yazarlarına ilham olan Hugo aynı zamanda bu eserinde kullandığı iç monolog yöntemi ile de birçok yazar tarafından benimsenmiş ve örnek alınmıştır. Toplumsal eleştiriye derin duygusal bağlar kurarak gerçekleştiren Hugo bu yönüyle de öncü olmayı başarmıştır. Hatta Hugo bu bağı o kadar içselleştirmiştir ki bu konu ile ilgili kitabının beşinci baskısına yeni bir ön söz ekleme gereği duymuştur. Victor Hugo'nun yaşamı ve çalışmaları ile ilgili bir çalışmada bu konuya değinen Davidson (1912)'a göre Hugo bu eserini her ne kadar idam cezasının kaldırılmasına karşı toplumsal bir manifesto olarak ele almışsa da ilk etapta sanatsal bir kaygı ve amaç taşımaktaydı. Ancak eser yayımlandıktan sonra Fransa'da süregelen olaylar Hugo'nun bu noktada farkındalığı daha da arttırmıştır. Bu doğrultuda

romanının 1832 yılında yayınlanan beşinci baskısına “bu eserinin şimdiki ve gelecekteki tüm sanıklar lehine genel ve kalıcı bir savunma” olması mahiyetinde bir ön söz eklemiştir (s. 74).

Hugo’nun uluslararası toplumu etkileyen ve idam cezasının kaldırılması konusunda tetikleyici bir rol oynayan bu eseri sadece edebi anlamda etkili olmamıştır. Bir İdam Mahkumunun Son Günü adlı roman aynı zamanda farklı tiyatro ve sinema uyarlamalarına da konu olmuştur. Tiyatro ve sinema kitlelerini dramatik öğelerle etkilemeyi amaçlayan bu uyarlamalar sayesinde Hugo kendisi açısından son derece değerli bu insani mücadelesini değişik mecralarda sürdürmüş ve mesajını net bir şekilde geniş kitlelere iletmiştir (Morisi, 2020, s. 30).

4.4. Le Dernier Jour d’Un Condamné

Çalışmanın kültürel öğelerin incelenmesi ve çözümlenmesi kısmında kullanılacak olan kaynak eser 2010 yılında Paris’de Édition Flammarion yayınlarından çıkararak okuyucularla buluşmuştur. Victor Hugo’nun Fransız dilinde yazılmış bu ünlü eserini editörlüğünü yaparak yine Fransız dilinde yeniden kaleme alınan Fransız akademisyen ve yazar Marieke Stein Fransa’nın Lorraine Üniversitesi’nde görev yapmaktadır. Genellikle Victor Hugo ve eserleri üzerine çalışmalar yapan ve yayınlayan Stein’in toplamda sekiz adet yayınlanmış kitabı bulunmaktadır. 2010 yılında kaleme aldığı bu eseri toplam 198 sayfa ve beş bölümden oluşmaktadır. Kitabın ilk bölümünde Fransız yazar Laurent Mauvignier ile gerçekleştirdiği “Bir İdam Mahkumunun Son Günü’nü neden seviyorsunuz?” adlı bir söyleşiye yer veren Stein, böylece okurun eseri okumadan önce onunla ilgili önemli bilgilere sahip olmasını sağlamıştır. Kitabın ikinci bölümünde Victor Hugo ve eserleri ile ilgili bilgiler verilirken üçüncü bölümde ise romanın kendisi yer almaktadır. Eserin bu bölümünü de kendi içerisinde beş kısma ayıran Stein, ilk kısımda dönemin siyasi, ahlaki ve edebi eleştirilerini konu alan Trajedi Hakkında Bir Komedi (Une Comédie À Propos d’Une Tragédie) adlı diyalog türündeki bir oyuna yer vermiştir. Bu oyun orijinal kitabın 1832 yılında yayınlanan üçüncü baskısından itibaren bir önsöz olarak eserlerde yer almaktadır. Daha sonraki kısımda Stein romanın kendisine yer verirken romanı hikâyenin seyrine ve mekâna göre toplam 49 bölüme ayırmış ve böylece hikâyenin okur tarafından daha rahat bir şekilde algılanmasını amaçlamıştır. Daha sonraki kısımda romanın ortaya çıkışı ve farklı toplumlar tarafından ne ölçüde kabul gördüğü ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bir sonraki kısımda ise Victor Hugo’nun ölüm cezasına karşı yürüttüğü mücadele ve bu doğrultuda kaleme aldığı yazılardan oluşan bir parça sunmuştur. Bu bölümün son kısmında da idam cezasının uygulandığı zamanlarda cezanın infazı için kullanılan giyotin aleti ile ilgili bir bölüm verilmiştir. Victor Hugo’nun giyotin konusundaki hassasiyetine ve bu aletin ilkeliği ve insanlık dışı olması ile

ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Kitabın dördüncü bölümünde idam cezasının ortaya çıkışı, uygulanışı ve Victor Hugo'nun bu cezaya karşı yürüttüğü mücadeleyi tarihi bir çizelge doğrultusunda veren bir kronolojik olaylar zinciri bulunmaktadır. 1764 yılında suçlar ve cezalar anlaşmasının imzalanması ile başlayan bu kronolojik olaylar zincirinde Mitterand'ın Fransa Cumhurbaşkanı seçildikten sonra 1861 yılında idam cezasını kaldırmasına kadar gerçekleşen bütün ilgili gelişmelere değinilmiştir. Kitabın son bölümünde ise yararlanılan kaynakların belirtildiği kaynakça bölümü bulunmaktadır.

4.5. Kaynak Romanın Türkçe Çevirileri

Bu kısımda kaynak eserin Türkçe diline çevrilmiş olan 13 adet çeviri kitabı hakkında bilgiler verilmiştir. Çeviri kitapların seçilmesinde ulaşılabilirlik ön planda tutulmuş ve mümkün olduğunca fazla veri incelemek adına 13 adet eser ele alınmıştır. Çeviri eserlerin daha sonraki bölümlerde kolayca ele alınması ve incelenmesi için her birisine 1'den başlayarak 13'e kadar sayı verilmiş ve bütün eserler Ç1, Ç2, Ç3, vb. olarak adlandırılmıştır.

4.5.1. Çeviri 1

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlarından çıkan bu çeviri eser Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi kategorisi altında okuyucuların beğenisine sunulmuştur. Kitabı orijinal Fransızca aslından Türkçeye Volkan Yalçıntoklu çevirmiştir. İlk baskısı 2013 yılında yayınlanan kitabın çalışmamızda yer verilen baskısı ise 2020 yılında yayınlanan 25. baskıdır. Bir İdam Mahkumunun Son Günü adıyla yayınlanan kitap toplam 88 sayfadan ve üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda Victor Hugo ve ölüm cezasına karşı görüşlerine yer verirken ikinci kısımda kaynak eserde de rastladığımız “Trajedi Hakkında Bir Komedi” adlı oyuna yer vermiştir. Kitabın son kısmı ise romanın kendisinden oluşmaktadır ve toplam 48 bölüme ayrılarak okuyucuya sunulmuştur. Eseri Türkçeye çeviren Volkan Yalçıntoklu 1961 yılında doğmuş ve Saint-Joseph lisesinde eğitim görmüştür. Uzun yıllar Fransızcadan ve İngilizceden eserleri Türkçe'ye çeviren Yalçıntoklu 2022 yılında hayatını kaybetmiştir. Genellikle edebiyat alanında çeviri eserleri bulunan Yalçıntoklu'nun bunun yanında Kültür Yayınlarından bilim, kültür ve gastronomi alanlarında da yayınlanmış toplam 39 adet çeviri eseri bulunmaktadır (2024).

4.5.2. Çeviri 2

Metin Yetkin tarafından çevrilen eser Ren Kitap Yayınlarından 2021 yılında yayınlanmıştır. İncelenen eser üçüncü baskı olup toplam 176 sayfadan oluşmaktadır. Bu çeviri eser toplam beş kısımdan meydana gelmektedir. İlk kısımda Victor Hugo ve çeviriyi gerçekleştiren Metin Yetkin hakkında kısa bir bilgilendirme bölümü bulunmaktadır. Daha sonrasında kaynak eserde olduğu gibi Victor Hugo'nun ölüm cezasına karşı bakış açısı yansıtılmıştır. Ç1'de de

rastladığımız “Trajedi Hakkında Bir Komedi” adlı oyunun yer aldığı üçüncü bölümden sonra romanın kendisi kaynak eserde olduğu gibi toplam 49 bölüm halinde verilmiştir. Son kısımda ise kitaba ait kısa notlara yer verilmiştir. Kitabı Fransızca aslından çeviren Metin Yetkin Tefvik Fikret İlköğretim Okulu’nda ve Saint Joseph Fransız Lisesi’nde eğitim görmüştür. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamlayan Yetkin bir dönem Özel Saint Joseph Fransız Lisesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak görev yapmıştır. Öğretmenliğin yanında eleştirmen, çevirmen ve editör olarak da görevlerde bulunan Yetkin’in birçok farklı alanda ve türde yayınlanmış 60’dan fazla eseri bulunmaktadır (“Çalışma Bulguları”, 2024).

4.5.3. Çeviri 3

Koridor Yayıncılık tarafından hazırlanan bu çeviri eser Işık Ergüden tarafından çevrilmiş ve 2021 yılında yayınlanmıştır. İlk baskısını ele aldığımız bu eser toplam 171 sayfa ve dört bölümden oluşmaktadır. İlk kısımda Victor Hugo’nun yanında çevirmen ve çeviri eserin editörü hakkında kısa bir bilgilendirme bölümü bulunmaktadır. Daha sonra Victor Hugo’nun dönemin insanlık dışı uygulamalarıyla ilgili görüşlerine yer verilirken hemen sonrasında “Trajedi Hakkında Bir Komedi” adlı oyun dikkatimizi çekmektedir. Son olarak ise romanın kendisi toplam 49 bölüm şeklinde sunulmuştur. Eseri Türkçeye çeviren Işık Ergüden 1960 yılında doğmuş ve Galatasaray Lisesi’nde eğitim görmüştür. Fransızca, İngilizce ve İspanyolca dillerinden 200’ün üzerinde kitabın Türkçe çevirisini gerçekleştiren Ergüder’in çeviri haricinde deneme türünde eserleri de mevcuttur (Wikipedia, 2024).

4.5.4. Çeviri 4

Aslıhan Kuzucan tarafından Fransızca aslından çevrilen bu eserin ilk baskısı 2019 yılında Parodi Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Birinci baskısı ele alınan bu çeviri eser toplam 144 sayfa ve beş bölümden oluşmaktadır. Çevirmen hakkında kısa bir bilgi notunun paylaşıldığı ilk kısmın ardından Victor Hugo’nun görüşlerine yer verilen ikinci kısım bulunmaktadır. Üçüncü kısımda ise diyaloglardan oluşan ve bundan önceki üç çeviri eserde de yer verilen oyuna yer verilmiştir. Ancak diğer eserlerden farklı olarak bu eserde oyunun adı “Bir Trajedinin Komedi” olarak çevrilmiştir. Dördüncü bölümde romanın kendisi kaynak eserde olduğu gibi 49 bölüm halinde sunulmuştur. Son bölümde ise Victor Hugo hakkında genel bilgilerin ve belli başlı eserlerin yer aldığı bir bilgilendirme kısmı bulunmaktadır. 1984 yılında doğan eserin çevirmeni Aslıhan Kuzucan lise eğitimini Sainte Pulchérie Fransız Lisesi’nde, lisans eğitimini ise İstanbul Üniversitesi Fransızca Mütercim Tercümanlık bölümünde tamamlamıştır. Fransa’da Université Lumière Lyon 2’de yüksek lisansını yapan Kuzucan 10 yılı aşkın süredir Fransızcadan ve İngilizceden Türkçeye çeviriler yapmaktadır.

4.5.5. Çeviri 5

İndigo Yayınları tarafından basılan bu çeviri eser 2021 yılında piyasaya sürülmüştür. Işitan Tual Şekercigil'in çevirmenliğinde hazırlanan bu kitap toplam 166 sayfadan ve dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Victor Hugo ile ilgili kısa bir bilgilendirme kısmı yer alırken ikinci bölümde ise Hugo'nun görüşlerine yer verilmiştir. Kaynak metinde rastladığımız ve diyaloglardan meydana gelen oyun bu eserde de aktarılmıştır. Burada ise oyunun ismi “Bir Trajediye Konu Edinen Komedi” olarak çevrilmiştir. Son olarak asıl romanın yer aldığı bölüm toplam 46 bölüm halinde verilmiştir. Kitabı Fransızcadan çeviren Işitan Tual Şekercigil 2017 yılından itibaren Fransızcadan ve İngilizceden eserleri Türkçeye çevirmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nde lisans eğitimi sürecinde Fransızca eğitimi alan Şekercigil çevirmenliğin yanında kültür ve sanat işleri, alt yazı çevirmenliği ile göç ve vize danışmanlığı yapmaktadır (Linkedin, 2024).

4.5.6. Çeviri 6

Ç6 adıyla incelediğimiz bu çeviri eser SMS Yayınlarından 2021 yılında birinci baskı olarak çıkmıştır. Banu Korkmaz tarafından çevrilen bu kitap toplam dört bölüm ve 96 sayfadan oluşmaktadır. İlk bölümde Victor Hugo ve kitabın çevirmeni hakkında bilgilere yer verilirken ikinci bölümde “Trajedi Hakkında Bir Komedi” adlı oyuna rastlanmaktadır. Üçüncü bölümde ise asıl roman toplam 49 bölüm şeklinde sunulmuştur. Son bölümde ilgili yayının evinin Dünya Klasikleri kategorisi altında yayınlanmış eserleri listelenmiştir. Kitabın çevirmeni Banu Korkmaz diğer çevirmenlere göre yaşça genç olup 1990 yılında doğmuştur. 2021 yılında Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olan Korkmaz bir dönem Dışişleri Bakanlığı Tercüme Daire Başkanlığında stajyer mütercim olarak görev yapmıştır. Halen Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde Araştırma Görevlisi olarak görev yapan Korkmaz aynı zamanda görev yaptığı üniversitede Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde yüksek lisansına devam etmektedir. Bu eser haricinde Jules Michelet'in Rönesans adlı eserini de Fransızcadan Türkçeye çevirmiş ve bu kitap 2022 yılında İlgi Kültür Sanat Yayıncılık tarafından okuyucuyla buluşturulmuştur (Hacettepe Üniversitesi, 2024).

4.5.7. Çeviri 7

Çevirisi Derya Akküç tarafından gerçekleştirilen bu kitap Maviçatı Yayınlarından 2021 yılında piyasaya sürülmüştür. Toplam beş baskısı olan eserin her bir baskısından 3000 adet eser yayınlanmıştır. İncelediğimiz eser ise 2021 yılında basılan dördüncü basım eser olup toplam 104 sayfadan oluşmaktadır.

Buraya kadar incelenen çeviri eserlerde ilk bölümlerde rastladığımız çevirmen ve Victor Hugo'ya ait bilgi ve görüşlere bu kitapta yer verilmemiştir. İki bölümden oluşan kitabın ilk kısmında “Bir Trajediye Konu Alan Bir Komedi” adlı oyuna yer verilirken ikinci kısımda romanın kendisi bulunmaktadır. Çeviri roman kaynak eserde olduğu gibi kendi içerisinde 49 bölüme ayrılarak sunulmuştur. Kitabın çevirmeni Derya Akküç'ün Fransızcadan ve İngilizceden Türkçeye çevirdiği eserleri bulunmaktadır.

4.5.8. Çeviri 8

İlgi, Kültür, Sanat Yayıncılık tarafından hazırlanan bu kitap 2019 yılında ikinci baskı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ebru Eren'in çevirmenliğini yaptığı bu eser toplam beş bölüm ve 168 sayfadan oluşmaktadır. İlk bölümde Victor Hugo'nun hayatı ve eserleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci kısımda Hugo'nun dönemi sosyal ve politik yapısına dair görüşler yer almaktadır. Üçüncü kısımda ise diyalogların oluşturduğu “Bir Trajediye Konu Alan Komedi” oyunu bulunmaktadır. Kitabın dördüncü kısmında asıl roman toplam 49 bölüme ayrılmış bir şekilde verilmiştir. Son kısımda kitabın basıldığı yayın evinin klasikler dizisi adı altında okuyucuya sunduğu eserlerin listesine rastlanmaktadır. Eserin çevirmeni Ebru Eren'in Rusçadan ve Fransızcadan Türkçeye çevrilmiş toplam beş adet çeviri eseri bulunmaktadır.

4.5.9. Çeviri 9

Aslı Candaş tarafından çevirisi yapılan bu kitap Bilgi Yayınevinde 2020 yılında hazırlanarak birinci basım olarak okuyucu ile buluşmuştur. Toplam dört bölüm ve 138 sayfadan oluşan eserin ilk kısmında Victor Hugo'nun siyasi görüşü ve mücadelesi ile birlikte eserin çevirmeni hakkında bilgiler bulunmaktadır. İkinci bölümde önsöz mahiyetinde kaynak eserde de yer alan bölüme yer verilirken sonraki bölümde “Bir Trajedi Hakkında Komedi” adlı oyuna rastlanmaktadır. Son bölümde yer alan asıl roman kaynak eserde olduğu gibi toplam 49 bölüm olarak sunulmuştur. Kitabın çevirmeni Aslı Candaş Bilkent Üniversitesi'nde Sanat Tarihi ve Arkeoloji alanlarında eğitimi tamamladıktan sonra yurtdışında iktisat alanında yüksek lisans yapmıştır. Çevirmen ve düzeltmen olarak çalışan Candaş'ın Almandan ve Fransızcadan Türkçeye çevirdiği eserleri bulunmaktadır.

4.5.10. Çeviri 10

Alfa Yayınlarından çıkan bu çeviri eser Alfa Klasikleri adı altında 162 numaralı eser olarak yayınlanmıştır. 2020 yılında basılan birinci basım eser olarak incelediğimiz bu eserin çevirmenliğini Ayşe Meral yapmıştır. Toplam beş bölüm ve 184 sayfadan oluşan bu kitabın ilk bölümünde Victor Hugo'nun yaşamı, mücadelesi ve eserleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci kısımda Hugo'nun dönemin çarpıklığını betimlemeye çalıştığı bir kısım dikkatimizi

çekmektedir. Diyalogları oluşturduğu oyun ise “Bir Trajediye Dair Komedi” adıyla üçüncü bölümde karşımıza çıkmaktadır. Bir İdam Mahkumunun Son Günü adlı romanın Türkçe çevirisi dördüncü bölümde 49 bölüm halinde aktarılmıştır. Son bölümde ise kaynak eserde ve diğer çeviri eserlerde rastlamadığımız bir bölüm bulunmaktadır. Victor Hugo’nun 1834 yılında kaleme aldığı bir eser olan Claude Gueux’ya kısaca yer verilmiştir. Bu eser cinayetten hüküm giyip idama mahkûm edilen bir kişinin gerçek hikayesinden esinlenerek kaleme alınmıştır. Bu yönüyle incelediğimiz Bir İdam Mahkumunun Son Günü adlı eser oldukça benzeyen bu eserin çevirmen tarafından erek kültür okuyucusuna kitap tavsiyesi niteliğinde sunulduğu düşünülmektedir. Kitabın çevirmeni Ayşe Meral 1971 yılında Fransa’da doğmuş ve uzun yıllar Fransa’da yaşadıkdan sonra Galatasaray Lisesi’nde ve İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde eğitim görmüştür. Fransızcadan Türkçeye yüze yakın eseri çeviren Meral halen çevirmen olarak görev yapmaktadır.

4.5.11. Çeviri 11

Çalışma kapsamında ele alınan sıradaki eser Fark Yayınları tarafından 2019 yılında hazırlanıp okuyucuya sunulmuştur. İncelenen eser birinci basım eserlerindedir. Çevirmenliğini Şöhret Önkür’ün yaptığı çeviri eser toplam 151 sayfa ve dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Victor Hugo’nun hayatı ile ilgili bilgilerin yer aldığı kısa bir kısım bulunmaktadır. İkinci bölümde Hugo’nun Fransa’da dönemin durumunu ele alan ve çalışma kapsamında incelenen bütün çeviri eserlerde de rastladığımız görüşlerine yer verilmiştir. Daha sonraki bölümde “Bir Trajediye Konu Alan Komedi” adlı oyun diğer çeviri eserlerde karşılaştığımız şekliyle verilmiştir. Son bölümde ise romanın çevirisi toplam 49 bölüm şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Eserin çevirmeni Şöhret Önkür Fransızcadan Türkçeye çeviriler yapmaktadır. Bu çeviri eserinin yanında Balzac’ın ve Moliere’in bazı eserlerini Fransızcadan Türkçeye çevirmiş ve bu eserler farklı yayınevleri tarafından yayınlanmıştır.

4.5.12. Çeviri 12

Mahzen Yayınlarından 2021 yılında çıkan eserin toplam üç adet baskısı bulunmaktadır. İncelenen eser 2021 yılında basılan üçüncü basım bir eserdir. Kitabın Fransızcadan Türkçeye çevirisi Yusuf Aydemir tarafından yapılmıştır. Toplam 144 sayfadan oluşan eser üç farklı bölüme ayrılarak sunulmuştur. İlk kısımda Victor Hugo ile kitabın çevirmeni Yusuf Aydemir hakkında bilgilendirmelere yer verilmiştir. Diğer çeviri eserlerde rastladığımız önsöz mahiyetindeki Hugo’nun dönemin çarpıklığını ele aldığı kısım bu çeviri eserde karşımıza çıkmamaktadır. Dolayısıyla eser; yazar ve çevirmen tanıtımlarından sonra diyaloglardan meydana gelen “Bir Trajediye Konu Alan Bir Komedi” adlı oyun ile devam etmektedir. Kitabın üçüncü bölümünü ise romanın kendisi

oluşturmaktadır. Kaynak esere uygun olarak toplam 49 bölüm halinde sunulan asıl bölüm ile kitap sona ermektedir. Kitabın çevirmeni Yusuf Aydemir sistem mühendisliği alanında lisans eğitimi almıştır. Farklı uluslararası kuruluşlarda görev alan Aydemir böylelikle dil becerisini geliştirme fırsatı bulmuştur. Fransızcadan, İngilizceden ve Rusçadan Türkçeye çevirileri bulunan Aydemir'in edebi alanda yapmış olduğu ilk çeviri ise çalışmamızda da yararlandığımız bu çeviri eseridir.

4.5.13. Çeviri 13

İncelenen çeviri eserlerden sonuncusu olan 13 numaralı bu eser Can Yayınları tarafından hazırlanmıştır. Eserin ilk basımı 1992 yılında yapılmış olup çalışma kapsamında ele alınan eser ise 2021 yılında basılan 35. baskıdır. Baskı sayısından da anlaşılacağı gibi Victor Hugo'nun Bir İdam Mahkumunun Son Günü adlı eseri erek kültürde en çok bu çeviri eser aracılığı ile tanınmış ve okunmuştur. Eseri Fransızca aslından Türkçeye Erhan Büyükkakıncı çevirmiştir. Eser toplam 157 sayfadan ve toplam yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Victor Hugo'nun yaşamı ile kısa bir bilgilendirme notu paylaşılmıştır. Daha sonraki bölümde ise diğer çeviri eserlerde rastlamadığımız bir kısım bulunmaktadır. Eserin çevirmeni kendisi adına bir önsöz bölümüne yer vererek burada Victor Hugo ve bu eseri ile ilgili görüşlerini okuyucuyla paylaşmıştır. Üçüncü ve dördüncü bölümde yine diğer eserlerde rastlamadığımız bir farklılık göze çarpmaktadır. Diğer eserlerde önsöz bölümü tek bir ad altında verilirken bu kitapta kaynak eserin hem 1829 hem de 1832 yılı basımlarına ait önsözlere yer verilmiştir. Daha sonraki bölümde ise "Bir Trajediyi Konu Alan Komedi" adlı oyun karşımıza çıkmaktadır. Altıncı bölümde romanın kendisi toplam 49 bölüme ayrılmış bir şekilde sunulmuştur. Kitabın son bölümünde ise ilgili yayınevinin klasikler dizisi adı altında hazırlayıp okuyucuya sunduğu eser listesi bulunmaktadır. Eseri Türkçeye çeviren Erhan Büyükkakıncı St. Benoît Fransız Lisesi'nde eğitim görmüştür. İstanbul Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında lisans eğitimini tamamlayan Büyükkakıncı yüksek lisans ve doktora eğitimini ise Paris II Üniversitesi'nde yapmıştır. Halen Galatasaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Profesör olarak görev yapan Büyükkakıncı'nın Fransızcadan ve İngilizceden Türkçeye çevrilmiş birçok eserinin yanında yayınlanmış birçok özgün akademik kitap ve makalesi bulunmaktadır (Galatasaray Üniversitesi, 2024).

BÖLÜM V

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma evreni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin nasıl analiz edildiğine dair bilgiler yer almaktadır.

5.1. Araştırmanın Modeli

Victor Hugo'nun *Le Dernier Jour d'un Condamné* (Bir İdam Mahkumunun Son Günü) adlı romanının ve Türkçe çevirilerinin içerisinde geçen kültürel öğelerin inceleneceği bu çalışmamızda Karasar tarafından (2002) tarafından geliştirilen, geçmişte ya da halen var olan bir durumu mevcut şekliyle betimlemeyi amaçlayan ve araştırmaya konu olan olay, birey veya nesneyi, kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlamaya çalışan model olarak betimlenen genel tarama modeli kullanılmıştır.

Karasar'ın geliştirdiği bu tarama modeli, sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilen bir araştırma yöntemidir ve mevcut bir olay ya da durumu detaylandırarak betimlemeyi amaçlar. Bu modelin iki temel türü bulunmaktadır: genel tarama ve ilişkisel tarama.

1. Genel tarama modeli, geniş bir örneklem üzerinden evrenin belirli bir bölümünü analiz ederek genel bir sonuca ulaşmayı hedefler. Araştırmanın evreni ya da evrenden alınan bir grup üzerinde değerlendirme yapılır.
2. İlişkisel tarama modeli ise birden fazla değişken arasındaki bağlantıyı incelemeye odaklanır. Bu modelde değişkenlerin nasıl etkileşimde bulunduğu araştırılır, ancak değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisi net olarak ortaya konmaz, yalnızca bir korelasyon tespit edilir. Araştırmalar genellikle anket, gözlem ve istatistiksel analizler aracılığıyla yapılır. Örneğin, öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları ile akademik başarıları arasındaki ilişki bu yöntemle analiz edilebilir (Karasar, 2012, s. 79).

Bu modeller, sosyal bilimlerdeki araştırmalarda sıklıkla kullanılarak mevcut durumlarla ilgili derin bilgiler sunar.

5.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini Fransız dilinde yazılmış tüm roman türleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Victor Hugo'nun *Le Dernier Jour d'Un Condamné* (Bir İdam Mahkumunun Son Günü) adlı romanı ve onun

farklı yazarlar tarafından Türkçe'ye çevrilen on üç çevirisi oluşturmaktadır. Ülkemizde Victor Hugo'nun *Le Dernier Jour d'Un Condamné* adlı eseri üzerine çeviribilim alanında bir çalışma bulunmaması bu araştırmanın ve yönetimin belirlenmesinde rol oynamıştır.

5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmamızda Victor Hugo'nun *Le Dernier Jour d'Un Condamné* adlı romanında geçen kültürel öğelerin Türkçe'ye aktarım biçimleri incelenmiştir. Kaynak esere ve çevirilerine ait bilgiler aşağıdaki gibidir:

Kaynak Eser: *Le dernier jour d'un condamné*, Victor Hugo, (Editör Marieke Stein). Flammarion 2010, Paris.

Ç1: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Volkan Yalçıntoklu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020, İstanbul.

Ç2: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Metin Yetkin, Ren Kitap, 2021, İstanbul.

Ç3: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Işık Ergüden, Koridor Yayıncılık, 2021, İstanbul.

Ç4: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Aslıhan Kuzucan, Parodi Yayınları, 2019, İstanbul.

Ç5: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Işıtan Tual Şekercigil, İndigo Kitap, 2021, İstanbul.

Ç6: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Banu Korkmaz, Sms Yayınları, 2021, Ankara.

Ç7: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Derya Akküç, Maviçatı Yayınları, 2020, İstanbul.

Ç8: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Ebru Eren, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, 2019, İstanbul.

Ç9: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Aslı Candaş, Bilgi Yayınevi, 2020, İstanbul.

Ç10: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Ayşe Meral, Alfa Yayınları, 2020, İstanbul.

Ç11: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Şöhret Önkür, Fark Yayınları, 2019, Ankara.

Ç12: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Yusuf Aydemir, Mahzen Yayınları, 2019, Ankara.

Ç13: *Bir İdam Mahkumunun Son Günü*, Çeviren: Erhan Büyükakıncı, Can Yayınları, 2021, İstanbul.

5.4. Verilerin Analizi

Araştırmamızda karşılıklı çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Kaynak metinden kültürel öğeler grubuna giren bir örnek alınmıştır. Kaynak metinden alınan bu örnek ve ilgili örneğin on üç farklı Türkçe çevirisi karşılaştırılmıştır. Her çeviride çevirmenlerin yaptıkları tercihler ve kullandıkları stratejiler incelenmiş ve her biri Gideon Toury'nin Erek Odaklı Çeviri Kuramı kapsamında analiz edilmiştir. Bu bağlamda çeviriler Yeterlilik ve Kabul Edilebilirlik ilkelerine göre değerlendirilmiştir.

BÖLÜM VI

BULGULAR

Bu bölümde Fransızca kaynak romanda Newmark'ın kültürel unsurlar sınıflandırması kapsamında tespit edilen kültürel unsurları erek eserlerde karşılıkları bulunarak çözümlenmeleri yapılmıştır. Otuz dört farklı çözümlenmeden oluşan bu bölümde öncelikle kaynak eserde geçen kesit ve erek eserlerdeki karşılıkları tablo halinde sunulmuştur. Daha sonra kesitlerde yer alan kültürel kavramlar Baker'ın ileri sürdüğü çeviri stratejilerinden faydalanılarak çözümlenmiştir. Her çözümlenme tablosundan ve yorumlamadan sonra ilgili çözümlenmede kullanılan çeviri stratejileri başka bir tablo ile sunularak bu bölümün sonunda yer alan çevirmenlerin strateji tercihlerini gösteren genel değerlendirmeye veri toplanmıştır. Kullanılan çeviri stratejileri ve yorumlamalarından sonra, gerçekleştirilen çeviri süreçleri sonucunda çevirilerin Newmark'ın kültürel unsurlar sınıflandırmasına göre hangi kültür eksenine dahil olduğu ile ilgili bir tablo ve yorumlama kısmı yer almaktadır. Son olarak ise incelemeler neticesinde ortaya çıkan çevirmen tercihleri ve eğilimler genel tablolar halinde verilerek çevirmenler hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Çözümlenme tablolarının sırası kültürel unsurların kaynak metinde tespit edildiği sayfa sayısı esas alınarak kronolojik olarak düzenlenmiştir.

6.1. Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 1 Çözümleme 1 / Sosyal Yaşam / Kişisel Yaşam / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	3. Sosyal Yaşam 4. Kişisel Yaşam 5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Meslekler Kıyafet Benzetme
Kaynak Metin (s. 69)	... <i>le fer à cheval des juges, chargé de haillons ensanglantés, les trois rangs de témoins aux faces stupides, les deux gendarmes aux deux bouts de mon banc, et les robes noires s'agiter, et les têtes de la foule fourmillier au fond dans l'ombre, et s'arrêter sur moi le regard fixe de ces douze jurés, qui avaient veillé pendant que je dormais !</i>
Ç1 (s. 3)	... <i>kanlı paçavralar giymiş hakimlerin at nalına benzeyen oturma düzeni, ahmak yüzlü tanıkların sıraları, oturduğum sıranın yanında bekleyen iki jandarma, salınan siyah cübbeler, gölgelerin derinliklerinde kımıldayan başlar ve ben uyurken hakkımda karar veren on iki jüri üyesinin bakışları aniden hayalimde bir şimşegin ışığı gibi canlandı.</i>
Ç2 (s. 66)	... <i>kanlı paçavralar giyen hakimlerin at nalı kürsüleri, aptal suratlı üç sıra tanık, bankımın iki ucundaki iki jandarma, kıpırdayan siyah giysiler, karanlığın içinde üşüşen kafaların çokluğu ve ben uyurken uyanık kalan on iki jüri üyesinin üzerimde sabitlenen bakışları!</i>
Ç3 (s. 68)	... <i>kanlı pılı pırtılar yüklenmiş yargıçların at nallarını, üç sıra olmuş aptal suratlı tanıkları, oturduğum sıranın iki ucundaki iki jandarmayı, kımıldayıp duran siyah giysileri ve karanlığın içinde dipte karıncalar gibi kaynaşıp duran kalabalıktaki kafaları ve ben uyurken uyanık kalmış bu on iki jürinin sabit bakışlarının gelip üzerimde takılıp kaldığı o anı aniden yeniden gördüm.</i>
Ç4 (s. 57-58)	... <i>hakimlerin kanlı paçavralara sarılmış nal şeklindeki kürsüsünü, üç sıra boyunca dizilmiş aptal suratlı tanıkları, sanık sandalyemin her iki tarafındaki iki jandarmayı, hareket eden siyah elbiseleri, karanlığın içinde en arkaya üşüşen kalabalığın içindeki kafaları, ben uyurken sabahlayan bu on iki jüri üyesinin üstüme diktikleri bakışları gördüm.</i>
Ç5 (s. 64)	... <i>paçavraları kana bulanmış yargıçların at nalı şeklindeki kürsüsü, aptal yüzlü tanıkların oturduğu üç sıra, sandalyemin her iki yanında duran jandarmalar, hareket eden siyah giysiler, karanlıkta kalan kalabalığın içinde sallanan kafalar ve ben uyurken bekleyen şu on iki jüri üyesinin üzerime diktiği...</i>
Ç6 (s. 25)	... <i>savcılar karşımda dizilmişken gördüm; üç sıra dizilmiş ahmak tanıklar bana bakıyor, başımda iki polis var, avukatların siyah cüppeleri dalgalanıyor, gölgeler arasında kalabalık dolup taşmış ve üzerimde ben uyurken geceyi ayakta geçirmiş on iki jüri üyesinin bakışlarını hissediyorum.</i>
Ç7 (s. 21-22)	... <i>kan rengi paçavralara sarınmış yargıcın nal biçimindeki masasını, aptal yüzlü tanıkların oturduğu üç sırayı, durduğum yerin ucunda duran iki nöbetçiyi, hışırdayan siyah cüppeleri, kalabalığın sallanan başlarını, uyurken beni izlemiş olan o, on iki jürinin gözlerini bana dikmesini hatırladım.</i>
Ç8 (s. 64)	... <i>kan rengi paçavralara bürünmüş yargıçların nal şeklindeki kürsüleri, üç sıra halinde oturmuş aptal yüzlü tanıklar, sandalyemin her iki yanında duran jandarmalar, hareket eden kara giysiler ve gölgenin içinde kalabalığın sallanan başları. Ben uyurken geceyi, ayakta geçiren bu on iki jüri üyesinin sabit bakışları bana yöneldi.</i>

Ç9 (s. 51-52)	<i>... kan rengi harmanilere bürünmüş hakimlerin at nalı biçimindeki kürsüsü, üç sıra halinde oturmuş ahmak yüzlü tanıklar, oturduğum sıranın iki yanında bekleyen jandarmalar, salınan siyah cüppeler, arkada, karanlıkta kıpırdanan başlar ve ben uyurken hakkımda karara varan on iki jüri üyesinin ...</i>
Ç10 (s. 66)	<i>... kanlı paçavraların doldurduğu yargıçların nal biçimli kürsülerini, üç sıra halinde oturmuş budala suratlı tanıkları, oturduğum bankın her iki ucunda duran jandarmaları, sağa sola hareket eden siyah cüppeleri, gölgede kalan kalabalığın sallanan başlarını ve ben uyurken sabahlayan on iki jürinin...</i>
Ç11 (s. 58)	<i>... kanlı paçavralarına bürünmüş olan yargıçların nal şekline benzeyen oturma düzeni üç sıra halinde dizilmiş olan aptal suratlı tanıklar, sandalyemin yanında bekleyen iki jandarma, salınan siyah cübbeler, gölgelerin derinliklerinde yığılan kalabalığın sallanan başları ve ben uyurken hakkımda hüküm veren bu on iki jüri üyesinin üzerime diktikleri bakışları!</i>
Ç12 (s. 27)	<i>Kanlı paçavralarla dolu at nalı şeklindeki yargıç kürsüleri, aptal yüzlü tanıkların oluşturduğu üç sıra, sıranın her iki ucunda duran jandarmalar, var gücüyle çalışan ve tahrik eden kara cüppeler, kalabalığın bakışları, arka taraflar ve ben uyurken beni izlemekte olan on iki jüri üyesinin üzerime sabitlenmiş bakışları...</i>
Ç13 (s. 64)	<i>... kan rengi paçavralara bürünmüş yargıçların nal biçimli kürsüleri, üç sıra halinde oturmuş aptal yüzlü tanıklar, sandalyemin her iki ucunda duran jandarmalar ve hareket eden kara giysiler ve ben uyurken beklemiş olan bu on iki jüri üyesinin üzerimde ...</i>

Çalışmamızın ilk çözümlemesinde üç farklı kategoriden kültürel öğeler ele alınmıştır. Bu kategorilere bağlı olarak alt kategorilerde ise meslekler, kıyafet ve benzetme alanlarında kültürel öğelere rastlanmaktadır.

İlk olarak kaynak metinde yer alan üç farklı meslek grubuna ait ögenin erek metinlerde hangi ifadeler ile karşılandığı saptanmıştır. Kaynak metinde sırasıyla geçen *juge*, *genderme* ve *juré* mesleklerinden *juge* ifadesi Ç1, Ç2, Ç4 ve Ç9'da erek dil ve kültürde tam anlamıyla karşılık bulan hâkim kelimesi ile ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu dört çevirmen bu aktarımda birebir çeviri stratejisini kullanmışlardır. Ç3, Ç5, Ç7, Ç8, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de ise *juge* ifadesi yargıç olarak aktarılmıştır. Erek dil ve kültürde her ne kadar bu ifadenin tam karşılığı yargıç olmasa da erek okur tarafında herhangi bir yabancılaşma oluşturulmadığı için bu çevirilerde de birebir çeviri stratejisi kullanıldığını söylemek mümkündür. Bunun yanında Ç6'da ise kaynak metindeki ifade savcı kelimesi kullanılarak erek dilde karşılanmıştır. Hem kaynak hem de erek dil ve kültürde savcı kelimesi kaynak metindeki meslekten tamamen farklı bir meslektir. Erek kitlenin yanlış bilgilendirilmesine yol açabilecek olan bu aktarım sürecinde standartlaştırma stratejisinin uygulandığı değerlendirilmektedir.

Meslek kategorisindeki bir diğer öge olan *genderme* ifadesi Ç6 ve Ç7 hariç bütün çevirmenler tarafından erek dile jandarma olarak aktarılmıştır. Bu aktarım birebir aktarım stratejisinin kullanıldığı bir başka örnek olarak karşımıza çıkarken erek dil ve kültürde tam anlamıyla karşılığını bulmuştur. Ç6'da ise kaynak metindeki ifade erek dile polis olarak aktarılmıştır. İlk meslek

grubu kategorisinde yer alan savcı örneğinde olduğu gibi burada da kaynak metindeki meslek ile erek dile aktarılan meslek birbirinden farklı mesleklerdir. Bu yönüyle bakıldığında Ç6'da ilk örnekte olduğu gibi hatalı bir aktarım söz konusudur ve aynı stratejiye başvurulduğunu söylemek mümkündür. Ç7'de ise *genderme* kelimesi nöbetçi olarak çevrilmiştir. Burada çevirmen üst anlamlı bir çeviri süreci izleyerek genelleştirme stratejisini kullanmıştır.

Bu çözümlemede geçen meslek kategorisindeki son öge *juré* ifadesidir. Kaynak metindeki bu ifade bazı çevirilerde jüri, bazı çevirilerde ise jüri üyesi olarak aktarılmıştır. Dolayısıyla bu kültürel ögenin aktarımında bütün çevirmenlerin birebir çeviri stratejisini kullandıklarını söylemek mümkündür.

Kıyafet alt kategorisinde yer alan ve kaynak metinde geçen *les robes noires s'agiter* kelime grubu erek dil ve kültürde avukatların kıyafetlerini sembolize etmektedir. Bu kıyafet ise erek dilde genel olarak cübbe kelimesi ile ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında Ç1, Ç6, Ç7, Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç12'de kaynak metindeki kültürel öge erek dile birebir çeviri stratejisi kullanılarak cübbe olarak çevrilmiştir. Bununla birlikte her ne kadar erek okur kitlesi çevrilen ifadenin cübbe olduğunu algılasa da bu çevirmenlerden sadece Ç1 ve Ç11 doğru yazım kuralı kullanarak kaynak metindeki ifadeyi cübbe olarak aktarmıştır. Onun dışındaki bütün çevirmenler TDK'da karşılığı bulunmayan ve yazım yanlışlığı olarak nitelendirilebilecek olan cüppe kelimesini kullanmışlardır. Bu yazım yanlışlığı erek kitlede herhangi bir yanlış bilgi aktarımına sebep olmasa da çevirmenlerin yazım kuralları açısından da dikkatli olmaları gerekmektedir. Çoban (2019)'a göre özellikle edebi çeviri alanında çeviri yapmak isteyen ve uzmanlaşmak isteyen çevirmenlerin çok fazla edebi eser okumaları ve bunun yanında dilbilgisi ve yazım kurallarını da çok iyi bir şekilde öğrenmeleri gerekmektedir (s. 344). Böylelikle yazım ve dilbilgisi hatalarının önüne geçilebilecektir. Kaynak metindeki kıyafet ögesi Ç2, Ç3, Ç5, Ç8 ve Ç13'de giysi olarak Ç4'de ise elbise ifadesi ile karşılanmıştır. Bir meslek grubuna ait olan özel bir kıyafeti genel bir şekilde ifade eden bu çevirmenlerin genelleştirme stratejisi kullanarak üst anlamlı çeviri işlemi gerçekleştirdiklerini söylemek mümkündür.

Bu çözümlemede ele alınan son kültürel ögeler benzetme alt kategorisinde yer almaktadır. Kişisel yaşam kategorisinde yer alan bu örnekte ayrıca Ç6 tarafından başka bir çeviri stratejisi daha kullanıldığı göze çarpmaktadır. Kaynak metinde avukatların cübbesi avukat kelimesi kullanılmadan betimlenirken yalnızca Ç6'da cübbe kelimesi aktarılırken avukat kelimesi ile anlam genişletilmesi yapılmıştır. Bu da çevirmenin ekleme stratejisini kullanarak kaynak metinde anlatılmak istenileni erek okura daha güçlü bir şekilde aktarma çabasından kaynaklanmaktadır.

Kaynak metinde genellikle mahkeme salonlarında hakimlerin yarım ay düzenindeki oturma düzeni *le fer à cheval des juges* şeklinde betimlenmiştir. Bu benzetme erek dil ve kültüre Ç1, Ç2, Ç4, Ç5, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de sözcüğü sözcüğüne aktarım stratejisi kullanılarak kaynak dile yakın bir şekilde çevrilmiştir. Ç3'de ise kaynak metinde oturma düzenini betimleyen at nalı şekli bağlamından koparılarak yargıçların at nalları şeklinde ifade edilmiştir. Burada çevirmenin tam olarak ne aktarmak istediği anlaşılamamaktadır ve gerçekleştirilen çeviri süreci sonucunda erek kitlede bir bilinmezlik oluşacağından bahsetmek mümkündür. Çevirmen kaynak metindeki ifadeyi tam olarak kavrayamadığından çıkarım stratejisine başvurarak çeviri sürecini gerçekleştirmiştir. Ç6'da ise kaynak metinde yer alan benzetmeye hiç yer verilmediğinden çıkarma yani daraltma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

Bu kategorinin ve çözümlemenin son örneğinde ise mahkemelerde yer alan tanıklar ile ilgili bir benzetmeye yer verilmiştir. Kaynak metinde *témoins aux faces stupides* olarak verilen argo bir benzetme bütün çevirmenler tarafından erek dilde karşılığı olan aptal, ahmak veya budala yüzlü tanıklar şeklinde aktarılmıştır. Dolayısıyla bütün çevirmenlerin birebir çeviri stratejini kullandıklarından bahsetmek mümkündür.

Tablo 1.1 Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

Kültürel Öge	juge	genderme	Kullanılan Çeviri Stratejisi			
			juré	les robes noires s'agiter	le fer à cheval des juges	témoins aux faces stupides
Ç1	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir
Ç2	Birebir	Birebir	Birebir	Genelleştirme	Birebir	Birebir
Ç3	Birebir	Birebir	Birebir	Genelleştirme	Çıkarım	Birebir
Ç4	Birebir	Birebir	Birebir	Genelleştirme	Birebir	Birebir
Ç5	Birebir	Birebir	Birebir	Genelleştirme	Birebir	Birebir
Ç6	Standartlaştırma	Standartlaştırma	Birebir	Birebir	Çıkarma	Birebir
Ç7	Birebir	Genelleştirme	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir
Ç8	Birebir	Birebir	Birebir	Genelleştirme	Birebir	Birebir
Ç9	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir
Ç10	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir
Ç11	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir
Ç12	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir	Birebir
Ç13	Birebir	Birebir	Birebir	Genelleştirme	Birebir	Birebir

Ele alınan çözümlenmeler neticesinde Ç1, Ç2, Ç4, Ç6, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç12'nin aktarım süreçleri incelendiğinde genel olarak erek kültür normlarına daha yakın çeviriler gerçekleştirildiği için bunların kabul edilebilir çeviri grubuna girdikleri anlaşılmaktadır.

Çoğunlukla kaynak metin ve kültüre sadık kalınarak çeviri süreçlerinin gerçekleştiği gözlemlenen Ç3, Ç5, Ç7 ve Ç13'ün çevirilerinin ise yeterli çeviriler grubuna girdiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte bu

çözümlemede hiçbir çevirmenin tam olarak erek ya da kaynak dizge normlarına bağlı kalmadığı görülmektedir. Dolayısıyla çevirilerin yeterli veya kabul edilebilir olarak sınıflandırılmasında çevirmenlerin daha çok hangi kutba yakın olduğundan yola çıkılmıştır.

Tablo 1.2 Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik							
Kültürel Öge	<i>juge</i>	<i>genderme</i>	<i>juré</i>	<i>les robes noires s'agiter</i>	<i>le fer à cheval des juges</i>	<i>témoins aux faces stupides</i>	Genel Yaklaşım
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli
Ç8	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli

6.2. İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 2 Çözümleme 2 / Sosyal Yaşam

Kategori	3. Sosyal Yaşam
Alt Kategori	Toplum
Kaynak Metin (s. 71)	... <i>ces bon bourgeois</i> ...
Ç1 (s. 5)	... <i>bu iyi niyetli burjuvaların</i> ...
Ç2 (s. 69)	... <i>bu burjuvaların</i> ...
Ç3 (s. 70)	... <i>bu iyi kalpli burjuvaların</i> ...
Ç4 (s. 59)	... <i>bu iyi burjuvaların</i> ...
Ç5 (s. 66)	... <i>bu iyi burjuvaların</i> ...
Ç6 (s. 26)	... <i>bu kentlileri</i> ...
Ç7 (s. 23)	... <i>bu iyi vatandaşların</i> ...
Ç8 (s. 67)	... <i>bu iyi vatandaşların</i> ...

Ç9 (s. 53)	...bu iyi niyetli burjuvaların...
Ç10 (s. 68)	...bu iyi burjuvaların...
Ç11 (s. 60)	Bu iyi niyetli burjuvaların...
Ç12 (s. 29)	Toplumun sorumluluk sahibi bu üyelerinin...
Ç13 (s. 66)	... bu iyi burjuvacıkların...

Fransız kültürüne özgü kullanıma sahip bir kültürel ögenin yer aldığı bu çözümlemede sosyal yaşam kategorisinin altında yer alan toplum alt kategorisine ait bir ifade ele alınmıştır. Kaynak metinde yer alan *ces bon bourgeois* ifadesi Fransız toplumunun kullandığı ancak başka kültürlerde de kullanımı olan bir terimdir. Larousse sözlüğünde (1909) özel haklara sahip olan bir şehrin vatandaşı anlamına gelen *bourgeois* kelimesi Fransız ihtilalinden önce üç farklı tabakadan oluşan toplumun orta kısmının en üst kısma yakın olan kesimi için kullanılmaktadır (s. 212). Kendisinden önce gelen *bon* sıfatı ile kullanıldığında iyi vatandaşlar anlamına gelen bu ifadenin incelenen erek metinlerde farklı aktarım şekillerine sahip oldukları görülmektedir.

Bourgeois ögesi Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç13’de kaynak dilde telaffuz edildiği şekli ile erek dile aktarılmıştır. Bu aktarım tarzı, kaynak kültürden ödünçleme yapılarak yabancı olan ifadenin erek kültüre olduğu gibi aktarılması anlamına gelmektedir. Erek kültürde yabancı olan bu ifadenin aktarımı ile erek okurun dikkatinin çekilmesi veya kaynak kültürün tanıtılması hedeflenmektedir. Bu da çevirmenlerin yabancılaştırma stratejisini kullanarak bu ifadenin çevirisini gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Bunun yanında bu stratejinin kullanıldığı çevirilerden olan Ç2’de kelimenin önünde yer alan sıfata erek metinde yer verilmeyerek anlamı daraltma yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla Ç2’de ek olarak çıkarma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Ç11’de ise bu stratejinin tam aksi sayılabilecek bir strateji kullanılarak anlam genişletilmesine rastlanmaktadır.

Kaynak metindeki *bon* sıfatı asıl anlamından kopararak çıkarım stratejisine başvurulmuş ve iyi olanın insanların niyetleri olduğuna vurgu yapılmıştır. Ç7 ve Ç8’de erek okurun kaynak metindeki kültürel ögeye yabancı kalabileceği hissinden yola çıkılarak yerleştirme stratejisinin kullanıldığı bir aktarım sürecine rastlanmaktadır. Bu haliyle kaynak metindeki kültürel ifade erek kültür kitlesi ön plana alınarak aktarılmıştır. Ç6’da karşımıza çıkan aktarım sürecinde ise çevirmenin kaynak metindeki kültürel ögeyi erek kitleye mümkün olduğunca ilk anlamını bozmadan yerleştirerek geçirme kaygısı gözlemlenmektedir. Zira erek kültürde yer alan kentli sözcüğü toplumda normal bir tabakadan daha üst bir kısmı ifade etmek için kullanılmaktadır. Erek kültürü ön plana alan bu aktarım sürecinde çevirmenin uyarılma stratejisine başvurduğunu söylemek mümkündür.

Son olarak Ç12’de ise diğer çevirilerden daha farklı bir yola başvurulduğu görülmektedir. Bu çeviri sürecinde kaynak metinden aktarılan kültürel ögenin erek kitle nezdinde olası bir anlam kaybına uğramasını engellemek adına diğer çeviri örneklerine kıyasla daha uzun bir ifade kullanılarak açıklama yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla Ç12’de açıklama stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 2.1 İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>ces bon bourgeois</i>
Ç1	Yabancılaştırma
Ç2	Yabancılaştırma - Çıkarma
Ç3	Yabancılaştırma
Ç4	Yabancılaştırma
Ç5	Yabancılaştırma
Ç6	Uyarlama
Ç7	Yerleştirme
Ç8	Yerleştirme
Ç9	Yabancılaştırma
Ç10	Yabancılaştırma
Ç11	Yabancılaştırma - Çıkarmam
Ç12	Açıklama
Ç13	Yabancılaştırma

Bu çözümler doğrultusunda Ç6, Ç7, Ç8 ve Ç12’nin bu örneğimizdeki kültürel ögenin aktarım sürecinde erek kültür okuyucunu önceleyen çeviri stratejilerini kullandıklarından çevirilerinin kabul edilebilir olduğunu söylemek mümkündür. Bunun dışında kalan bütün çevirileri ise kaynak kültür normlarına daha yakın olduklarından yeterli olarak sınıflandırmak doğru olacaktır.

Tablo 2.2 İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>ces bon bourgeois</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Yeterli	Yeterli
Ç4	Yeterli	Yeterli
Ç5	Yeterli	Yeterli
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Yeterli	Yeterli
Ç10	Yeterli	Yeterli
Ç11	Yeterli	Yeterli
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Yeterli	Yeterli

6.3. Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 3 Çözümleme 3 / Kamu Hayatı / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	2. Kamu Hayatı 5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Kurumlar Gelenek (askeri gelenek)
Kaynak Metin (s. 71)	<i>La troupe porta les armes ; comme par un mouvement électrique, toute l'assemblée fut debout au même instant.</i>
Ç1 (s. 6)	<i>Askerlerin tüfeklerini omuzlarına almasıyla beraber salondakilerin hepsi adeta elektrik akımına kapılmış gibi ayağa kalktılar.</i>
Ç2 (s. 70)	<i>Müfrez, bir elektrik hareketi gibi silahlarını kaldırdı, bütün meclis aynı anda ayaktaydı.</i>
Ç3 (s. 72)	<i>Birlik, "Silah omuzla!" vaziyeti aldı; bir elektrik akımı geçmiş gibi hazır bulunan herkes aynı anda ayağa kalktı.</i>
Ç4 (s. 61)	<i>Askerler silahlarına davranınca herkes aynı anda oturdukları yerden kalktı.</i>
Ç5 (s. 68)	<i>Askeri birlik silahları kuşandı; sanki bir elektrik akımına kapılmışçasına tüm salon aynı saniyelerde ayağa kalktı.</i>
Ç6 (s. 27)	<i>Askerler silah taşıyordu; bir saniye içinde herkes ayağa kalktı.</i>
Ç7 (s. 24)	<i>Askerler tüfeklerini kaldırdı ve sanki işaret verilmiş gibi salondaki herkes de anında ayağa kalktı.</i>
Ç8 (s. 68)	<i>Yanımdaki askerler silahlarını kaldırdılar ve onların ardından, birdenbire duruşmayı izleyenler de ayağa kalktı.</i>
Ç9 (s.55)	<i>Askerlerin tüfeklerini omuzlarına vurmasıyla beraber salondakiler, sanki elektrik akımına kapılmışlar gibi, aynı anda ayağa kalktılar.</i>
Ç10 (s. 69)	<i>Askerler silahlarını kaldırdı ve elektrik verilmiş gibi aynı anda salondaki herkes ayağa kalktı.</i>
Ç11 (s. 61)	<i>Yanımda bekleyen askerlerin silahlarını omuzlarına kaldırmalarıyla salondaki herkes adeta elektrik akımı verilmiş gibi aynı anda ayağa kalktı.</i>
Ç12 (s. 30-31)	<i>Birden salondaki askerler de silahlarını kuşandılar. Eş zamanlı olarak oturumu izleyen herkes yıldırım hızıyla ayağa kalktı.</i>
Ç13 (s. 67)	<i>Yanımdaki askerler, silahlarını kaldırdılar, onların ardından, aynı etkileşime girmiş gibi, oturumu izleyenler de aynı anda ayağa kalktılar.</i>

Bu çözümlemede kamu hayatı ile gelenek, görenek ve sosyal etkinlikler kategorisine giren iki örneğe yer verilmiştir. Bu iki kategorinin altında yer alan kurumlar ve gelenek sınıfından ele alınan kültürel aktarım örneklerinde birçok farklı çeviri stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

İlk olarak kaynak metinde geçen *la troupe porta les armes* söz öbeğinin askeri bir kültürel ifade olduğunu ve özellikle askeri geleneklerin her toplumda çok farklılaşan olgular olduğunu hatırlamak gerekmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda erek kültürde bu söz öbeğini karşılayan ifade tüfek omza söz kümesidir. Bu açıdan bakıldığında yalnızca Ç1, Ç3, Ç9 ve Ç12'de erek kültür normlarına uygun aktarım süreçleri görülmektedir. Kaynak metindeki ifadenin anlamından koparılmadan aynı bağlamda erek kültüre göre uyarlandığı bu çeviri sürecinde perspektif kaydırma stratejisi kullanılmıştır. Ç2'de ise açıklama ve öykünme stratejisi birlikte kullanılarak kaynak metindeki kültürel ifade hem

kaynak hem de erek kültür normlarına yakın bir orta kutupta aktarılmıştır. Burada amaç erek kitlenin aktarılacak istenileni kendi kültür normlarına yakın bir şekilde anlamasını sağlarken aynı zamanda kaynak kültürü de erek kitleye belli bir ölçüde tanıtmaktır. Çeviri süreçlerinde çokça kullanılan birebir çeviri stratejisi Ç4, Ç5, Ç7, Ç8, Ç10, Ç11 ve Ç13'de de uygulanarak kaynak metinden erek kültüre sade ve sorunsuz bir aktarım süreci gerçekleştirilmiştir. Bu kültürel ögenin son aktarım örneğinde ise Ç6'da yer değiştirme stratejisinin kullanıldığını söylemek mümkündür.

Kaynak metinde askerlerin silahları omuzlarına almak için bir eylem gerçekleştirdiklerinin belirtilmesine ve Ç6 haricindeki bütün çevirilerde bu eylemin erek kültüre yine başka bir eylem kullanılarak aktarıldığı görülürken Ç6'da ise eylem durumu çeviri sürecinin dışında bırakılmıştır.

Kurumlar kategorisinden de bir kültürel ögenin yer aldığı bu çözümlemeye duruşmanın geçtiği salonda davayı izleyen kitleden bahsedilmiştir. Kaynak metinde geçen ve bir insan topluluğunu betimleyen kültürel ifade Ç1, Ç3, Ç5, Ç7, Ç9, Ç10 ve Ç11'de erek kültüre yakın olarak birebir çeviri stratejisi kullanılarak aktarılmıştır. Bunun yanında Ç2'de de sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisinden faydalandığını söylemek mümkündür. Ancak kaynak metinde geçen *l'assemblée* ifadesinin kaynak dildeki aslından erek dilde aynı anlama gelen meclis kelimesi ile karşılanması erek kültür kitlesinde bir yabancılaşma hissi oluşturabilecektir. Ç4 ve Ç6'da kaynak metindeki ifade genelleştirerek aktarılmış ve üst anlamlı çeviri stratejisi kullanılmıştır. Son olarak Ç8, Ç12 ve Ç13'de ise açıklama stratejisi kullanılarak erek kültür okuyucusunun daha aşına olduğu bir aktarım süreci gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.1 Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>		
<i>Kültürel Öge</i>	<i>la troupe porta les armes</i>	<i>toute l'assemblée</i>
Ç1	Perspektif Kaydırma	Birebir
Ç2	Açıklama - Öykünme	Birebir
Ç3	Perspektif Kaydırma	Birebir
Ç4	Birebir	Genelleştirme
Ç5	Birebir	Birebir
Ç6	Yer Değiştirme	Genelleştirme
Ç7	Birebir	Birebir
Ç8	Birebir	Açıklama
Ç9	Perspektif Kaydırma	Birebir
Ç10	Birebir	Birebir
Ç11	Birebir	Birebir
Ç12	Perspektif Kaydırma	Açıklama
Ç13	Birebir	Açıklama

Bu çözümler ışığında Ç2’de gerçekleştirilen her iki çeviri sürecinin de kaynak dizge normlarına yakın olduğu gözlemlendiğinden Ç2’nin çevirileri yeterli çeviriler sınıfına girmektedir. Ç6’da ise her iki kültür kutbuna da yakınlık bulunmaktadır. Bunun dışında kalan bütün çevirilerde ise erek kültür normlarına göre gerçekleşen aktarım süreçlerine rastlandığından bu çeviriler kabul edilebilir çeviriler olarak adlandırılmaktadır.

Tablo 3.2 Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>			
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>la troupe porta les armes</i>	<i>toute l’assemblée</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.4. Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 4 Çözümleme 4 / Kamu Hayatı

Kategori	2. Kamu Hayatı
Alt Kategori	Hukuk
Kaynak Metin (s. 72)	<i>Condamné à mort !</i>
Ç1 I (s. 7)	<i>Ölüm cezası!...</i>
Ç2 (s. 71)	<i>İdam mahkumu!...</i>
Ç3 (s. 72)	<i>“İdama mahkum edildi!”...</i>
Ç4 (s. 61)	<i>“İdama mahkum edildi!...</i>
Ç5 (s. 69)	<i>“İdam mahkumu!”...</i>
Ç6 (s. 28)	<i>“İdamına karar verildi!...</i>
Ç7 (s. 25)	<i>“Ölüme mahkum edildi!”...</i>
Ç8 (s. 69)	<i>“İdama mahkum edilmiştir!”...</i>
Ç9 (s. 55)	<i>“Ölüm cezası!”...</i>
Ç10 (s. 69)	<i>“İdam cezasına mahkum edildi!”...</i>
Ç11 (s. 62)	<i>İdam cezası!...</i>
Ç12 (s. 32)	<i>“İdam mahkumu!”...</i>
Ç13 (s. 67)	<i>“İdama mahkum!”...</i>

Kamu hayatı kategorisinin altında yer alan hukuk sistemine ait bir ifadenin yer aldığı bu çözümlemede kaynak eserde ölüm cezasına çarptırılan mahkûma bu cezasının mahkeme salonunda tebliğ edildiği an betimlenmiştir.

Kaynak metinde verilen ifade Ç1, Ç7 ve Ç9'da sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi kullanılarak erek kültüre aktarılmıştır. Ancak kaynak metindeki ölüm kelimesi erek kültürde hüküm verilirken kullanılan kelimedenden farklı olduğundan burada kaynak odaklı bir aktarım süreci göze çarpmaktadır. Ç3, Ç4, Ç6, Ç8 ve Ç10'da ise kaynak metinde ölüm anlamına gelen ölüm kelimesi yumuşatılarak idam kelimesi ile karşılanmıştır. Burada erek kültür kitlesi göz önüne alınarak kaynak metinden farklı bir kelime ile çevirinin gerçekleştirilmesi iletişimsel çeviri stratejisinin kullanıldığını göstermektedir. Bunun yanında Ç2, Ç5, Ç9, Ç11, Ç12 ve Ç13'de yapılan çevirilerin kitabın orijinal ve erek eser isminden esinlenerek gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Zira kaynak metinde kararın açıklanmasında bir hüküm yer alırken bu çevirilerde bir hükümden bahsedilmemiş ve sadece verilen cezanın ne olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu çevirilerde kaynak metindeki eylem durumuna rastlanmadığından çıkarma stratejisi ile aktarım sürecinin gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 4.1 Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Condamné à mort !</i>
Ç1	Birebir
Ç2	Çıkarma
Ç3	İletişimsel
Ç4	İletişimsel
Ç5	Çıkarma
Ç6	İletişimsel
Ç7	Birebir
Ç8	İletişimsel
Ç9	Birebir - Çıkarma
Ç10	İletişimsel
Ç11	Çıkarma
Ç12	Çıkarma
Ç13	Çıkarma

Bu incelemeler doğrultusunda kaynak metin normlarına yakın çevirilerin gerçekleştirildiği Ç1, Ç2, Ç5, Ç7, Ç9, Ç11, Ç12 ve Ç13'ün yeterli çeviriler olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında kalan Ç3, Ç4, Ç6, Ç8 ve Ç10'un çevirileri ise erek kültür dizgesine daha yakın olduğundan kabul edilebilir çeviriler sınıfına girmektedir.

Tablo 4.2 Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Condamné à mort !</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Yeterli	Yeterli
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Yeterli	Yeterli
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Yeterli	Yeterli
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Yeterli	Yeterli
Ç12	Yeterli	Yeterli
Ç13	Yeterli	Yeterli

6.5. Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 5 Çözümleme 5 / Kamu Hayatı / Kişisel Yaşam / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	2. Kamu Hayatı 4. Kişisel Yaşam 5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Ceza Yiyecekler, ev eşyaları Gelenek (Ünlem)
Kaynak Metin (s. 73)	En vèrité, le jour sombre et le pain noir du cachot, la portion de bouillon maigre puisée au baquet des galériens, ... Voilà à peu près les seuls biens que puisse m'enlever le bourreau. Ah ! n'importe, c'est horrible !
Ç1 (s. 8)	Kasvetli gün ışığı ve kürek cezasının kara ekmeği, içinde bir parça et bulunan yağsız çorba, ... İşte celladın elimden alabileceği tek servetim bunlar. Aman boş ver! Her ikisi de korkunç!
Ç2 (s. 72-73)	Esasen, zindanın karanlık günü ve kara ekmeği, kürek mahkumlarının kapılarına konulmuş yavan et suyu, ... İşte, celladın benden alacağı yegâne şeyler neredeyse bunlar. Ah! Ne önemi var, bu korkunç.
Ç3 (s. 74)	Aslında hücrenin karanlık günü ve kara ekmeği, kürek mahkumlarının karavanasından alınma cılız haşlama su tayını,... ; işte, celladın elimden alabileceği tek servet aşağı yukarı bunlar. Ah, ne önemi var, korkunç bu.
Ç4 (s. 62-63)	Zindanın karanlığı ve siyah ekmeği, kürek mahkumlarının gerdeline konulmuş küçücük bir porsiyon haşlama suyu,... ; işte celladın beni mahkum bırakacakları bunlardan ibaret. Ah! Ne önemi var ki? Korkunç bir şey bu!
Ç5 (s. 70)	Doğrusu hücrenin karanlık geçen günü, kara ekmeği, kürek mahkumlarının karavanasına koyulan yağsız et suyundan yemek,... ; işte celladın benden alabileceği tüm varlığım aşağı yukarı budur. Ah, neyse ne, korkunç bir şey bu!
Ç6 (s. 29)	Gerçekte, karanlık günler ve hapisanenin pis ekmeği, mahkumların çektiği sudan yapılmış çorba,... ; işte cellat beni bunlardan mahkum bırakacak. Aman ne korkunç!

Ç7 (s. 26)	Aslında karanlık, <i>zindanın kara ekmeği, mahkumun tasına bandığı azıcık ekmeği,...</i> , işte <i>celladın</i> elimden alacağı tüm servetim bu kadar. <i>Ah, hiç önemi yok! Bu korkunç!</i>
Ç8 (s. 70)	Aslında hapishanenin loşluğu, <i>kara ekmeği, mahkumların önüne konan çorbaya benzer çok az bir yemek,...</i> İşte <i>celladın</i> elimden alabileceği tüm servet bunlar. <i>Ah! Boşver, korkunç bir şey!</i>
Ç9 (s. 57)	Doğruyu söylemek gerekirse; hücrenin karanlık gündüzü ve <i>kara ekmeği, kürek mahkumunun çanağına doldurulan yağsız, sası çorba,...</i> ; işte <i>celladın</i> elimden alacağı yegane servetim bunlar. <i>Ah, ne farkı var; her ikisi de korkunç!</i>
Ç10 (s. 71)	Aslında zindanın karanlık gündüzü, <i>kara ekmeği, kürek mahkumlarının gerdeline konan çorbaya benzer yemeği,...</i> İşte, <i>celladın</i> benden alabileceği tek servet bunlardı. <i>Ne önemi var? Bu korkunç bir şey!</i>
Ç11 (s. 63-64)	Gerçekten, <i>zindanın kara ekmeği, karanlık gündüzü, kürek mahkumlarının tasına konan bir parça yavan et suyu,...</i> İşte bunlar <i>celladın</i> elimden alacağı tek servetim. <i>Ah boş ver! Tüm bunlar çok korkunç!</i>
Ç12 (s. 33-34)	Aslında belirsizlik, <i>zindanın kara ekmeği; hapishane kovasından dökülen küçücük çorba porsiyonu;...</i> İşte <i>celladın</i> beni mahkum edebileceği şeylerin listesidir bunlar. <i>Ah! Neyse! Korkunç bir şey!</i>
Ç13 (s. 69)	Gerçeği söylemek gerekirse hapishanenin karanlık gündüzü, <i>kara ekmeği, kürek mahkumlarının gerdeline konulmuş çorbaya benzer yemek,...</i> : İşte <i>celladın</i> aşağı yukarı elimden alacağı biricik servet bunlar. <i>Ah! Adam sen de, korkunç bir şey!</i>

Üç farklı kültürel unsurlar sınıflandırmasından beş kültürel ögenin incelendiği bu çözümlemede hukuk, kişisel yaşam ve gelenek, görenek ve sosyal etkinlikler üst kategorilerinden örneklere rastlanmıştır.

Bu doğrultuda karşımıza çıkan ilk örnek yiyecek sınıfından bir örnektir. Burada kaynak metinde mahkumların beslenmesi için verilen ekmek ve çorba olarak sayılabilecek bir besin maddesinden bahsedilmektedir. Kaynak metinde ekmek ifadesi mahkumların bulunduğu yerlerin kasvetli yapısı ile birleştirilerek siyah ekmek olarak betimlenmiştir. Ç7, Ç11 ve Ç12’de bu ifade erek metne birebir çeviri stratejisi kullanılarak aktarılmıştır. Kaynak metindeki ifadenin daraltılarak erek metne sadece siyah veya kara ekmek olarak aktarıldığı Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç8, Ç9, Ç10 ve Ç13’de ise çıkarma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Ç6’da ise tam olarak erek kültür okuyucusuna yönelik bir çeviri süreci gerçekleşmiştir. Hapishanenin doğal olarak hijyen açısından yeterli olmadığından yola çıkan çevirmenin siyah ekmeği erek kültüre pis ekmek olarak aktardığı görülmektedir. Bu da çevirmenin kaynak metindeki ifadeyi değiştirerek perspektif kaydırma stratejisini kullanarak çeviri sürecini gerçekleştirdiğini göstermektedir. Ç1’de ise besin maddesi olan ekmek kaynak metinden farklı olarak zindan yerine kürek cezası ile birleştirilerek aktarılmıştır. Dolayısıyla burada çıkarım strateji kullanılarak çeviri sürecinin gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

Aynı kültürel örnekte karşımıza çıkan bir diğer ifade ise genel anlamda çorba olarak ifade edilebilecek olan sıvı bir besin maddesidir. Kaynak metinde

yağsız yavan et suyu anlamına gelecek şekilde verilen ifade Ç1’de genişletilerek yemeğin içerisinde bir parça et olduğu şeklinde aktarılmıştır. Burada eklem stratejisinin kullanılarak erek kültür kitlesinin anlamı daha iyi kavramasının amaçlandığından bahsedilebilmektedir. Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç12 ve Ç13’de ise kaynak metindeki besin maddesi çok detaya girilmeden genelleştirilerek erek kültürün basit bir şekilde anlayabileceği haliyle aktarılmıştır. Bu açıdan ilgili çevirilerde üst anlamlı çeviri stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında kalan diğer çevirilerde ise birebir çeviri stratejisinin kullanılarak çeviri sürecinin gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

Bu çözümlene karşımıza çıkan bir diğer kültürel ifadesi ise kürek mahkumlarının bulunduğu ve yemeklerinin koyulduğu aleti tasvir etmektedir. Bu ifadeye Ç1’de yer verilmediğinden anlamın daraltıldığı ve dolayısıyla çıkarma stratejisinin uygulandığı anlaşılmaktadır. Ç2 ve Ç8’de fiziksel bir objeyi tasvir eden bu ifade kaynak metindeki halinden daha genel bir anlama gelecek şekilde çevrilmiştir. Bu durumda her iki çeviride de üst anlamlı çeviri stratejisinin kullanıldığından bahsetmek mümkündür. Ç4, Ç10 ve Ç13’de kaynak metindeki ifade erek kültür kitlesinin genel anlamda anlamakta zorlanacağı bir ifade verilerek karşılanmıştır. Zira gerdel kelimesi erek kültür kitlesinde çok yaygın bir şekilde kullanılmadığından anlatılmak istenileni kavrama açısından sorun olabilecek bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada her ne kadar yerleştirme stratejisi kullanılarak erek kültür kitlesinin anlam kolay bir şekilde kavraması amaçlanmış olsa da seçilen ifade genel anlamda kaynak metinden gelen yabancılik hissini ortadan kaldırmamaktadır. Ç6 ve Ç12’de ise kaynak metinde verilen ifadenin yeniden üretildiği bir çeviri süreci karşımıza çıkmaktadır. Uyarılama stratejisinin kullanıldığı bu aktarım sürecinde bağlam kaynak metinden koparıldığı için anlamsal düzeyde tam olarak bir aktarımın gerçekleştiğinden bahsetmek mümkün değildir. Ç3, Ç5, Ç7, Ç9 ve Ç11’de erek kitleye daha yakın ifadeler kullanılarak çeviri süreçleri gerçekleşmiştir. Bu aktarım süreçlerinde iletişimsel çeviri stratejilerinin uygulandığını söylemek mümkündür.

Kaynak metinde yer alan bir diğer ifade olan cellat kelimesi bütün çevirilerde aynı şekilde aktarılmıştır. Dolayısıyla bu örnekte bütün çeviri süreçlerinin birebir çeviri stratejisi kullanılarak gerçekleştiği söylenebilir. Bu çözümlenin son örneği ise ünlem ifade eden bir söz öbeğinden oluşmaktadır. Çaresizlik sonucu oluşan bir kabullenme anlamına gelen bu ifade Ç6 hariç bütün çeviri süreçlerinde erek kültürün ön planda tutulduğu ve erek kültürde yeri olan ifadeler ile karşılanmıştır. Bu açıdan bakıldığında bütün bu çeviri süreçlerinde iletişimsel çeviri stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Ç6’da ise kaynak metindeki ifade daraltılmış ve çıkarma stratejisi kullanılarak aktarım süreci gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.1 Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

Kültürel Öge	<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>				
	<i>le pain noir du cachot</i>	<i>la portion de bouillon maigre puisée</i>	<i>baquet des galériens</i>	<i>le bourreau</i>	<i>Ah ! n'importe</i>
Ç1	Çıkarım	Ekleme	Çıkarma	Birebir	İletişimsel
Ç2	Çıkarma	Birebir	Genelleştirme	Birebir	İletişimsel
Ç3	Çıkarma	Birebir	İletişimsel	Birebir	İletişimsel
Ç4	Çıkarma	Birebir	Yerleştirme	Birebir	İletişimsel
Ç5	Çıkarma	Birebir	İletişimsel	Birebir	İletişimsel
Ç6	Perspektif Kaydırma	Genelleştirme	Uyarlama	Birebir	Çıkarma
Ç7	Birebir	Genelleştirme	İletişimsel	Birebir	İletişimsel
Ç8	Çıkarma	Genelleştirme	Genelleştirme	Birebir	İletişimsel
Ç9	Çıkarma	Genelleştirme	İletişimsel	Birebir	İletişimsel
Ç10	Çıkarma	Genelleştirme	Yerleştirme	Birebir	İletişimsel
Ç11	Birebir	Birebir	İletişimsel	Birebir	İletişimsel
Ç12	Birebir	Genelleştirme	Uyarlama	Birebir	İletişimsel
Ç13	Çıkarma	Genelleştirme	Yerleştirme	Birebir	İletişimsel

Bu çözümler ışığında gerçekleştirilen bütün çeviri süreçlerinde çok büyük oranda erek kültür kitlesinin hedeflenerek aktarım yapıldığı görülmektedir. Bu yönüyle bu çözümleme özelinde bütün çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiği söylenebilir.

Tablo 5.2 Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kültürel Öge	<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>					
	<i>le pain noir du cachot</i>	<i>la portion de bouillon maigre puisée</i>	<i>baquet des galériens</i>	<i>le bourreau</i>	<i>Ah ! n'importe</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.6. Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 6 Çözümleme 6 / Çevresel Unsurlar / Kamu Hayatı / Kişisel Yaşam

Kategori	1. Çevresel Unsurlar 2. Kamu Hayatı 4. Kişisel Yaşam
Alt Kategori	Coğrafi çevre Hukuk Ev eşyaları, kıyafet
Kaynak Metin (s.74)	On multiplia les précautions ; <i>point de couteau, point de fourchette</i> pour mes repas ; <i>la camisole de force, une espèce de sac de toile a voile...</i> <i>Je m'étais pourvu en cassation.</i> On pouvait avoir pour six ou sept semaines <i>cette affaire onéreuse</i> , et il importait de me conserver sain et sauf à <i>la place de Grève</i> .
Ç1 (s. 8)	Tedbirlerin artırılmasıyla yemekte <i>çatal, bıçak</i> vermediler; <i>bez bir çuvalı andran deli gömleği</i> kollarımı tutsak etti; ... <i>Temyize başvurmuştum.</i> Bu <i>zahmetli iş</i> altı yedi hafta sürebilirdi ve beni <i>Grève Meydanı</i> 'na sağ salim çıkarmaları önemliydi.
Ç2 (s. 74)	Tedbirleri arttırmışlardı; yemek için <i>ne bıçak vardı ne de çatal, bana yelken bezinden bir çantaya benzeyen bir çeşit deli gömleği</i> giydirdiler kollarımı da bağladılar... <i>Temyiz hakkımı kullandım.</i> Bu <i>masraflı dava</i> altı ya da yedi hafta sürebilirdi ve <i>Grève Meydanı</i> 'na çıkana kadar beni sağlıklı tutmak önem arz ediyordu.
Ç3 (s. 75)	Önlemleri arttırdılar; yemeklerimde <i>bıçak yok, çatal yok; deli gömleği, bir tür bez çuval</i> kollarımı hapsediyor; ... <i>Temyiz hakkım vardı.</i> Bu <i>masraflı olay</i> altı yedi hafta sürebileceğinden ben <i>Grève Meydanı</i> 'na kadar sağ salim götürmeleri onlar için önemliydi.
Ç4 (s. 63-64)	Önlemleri arttırmışlardı; yemeklerde <i>ne çatal ne de bıçak</i> veriliyordu; <i>yelken bezinden bir tür çuval olan deli gömleği</i> kollarımı sarı; ... <i>Temyize başvurmuştum.</i> Bu <i>karmaşık süreç</i> altı ya da yedi hafta sürebileceği için beni <i>Grève Meydanı</i> 'na sağ salim götürmeleri önemliydi.
Ç5 (s. 71)	Önlemler artırıldı; yemeklerimde <i>çatal bıçak</i> olmayacaktı, <i>kendir bezini andran bir tür kumaştan yapılan ve torbaya benzeyen deli gömleği</i> giydirdiler, ... <i>Temyiz yoluna başvurmuştum.</i> Bu <i>maliyetli iş</i> altı ya da yedi hafta alabilirdi ve <i>Grève Meydanı</i> 'na kadar sağ salim kalmam önemliydi.
Ç6 (s. 29)	Birçok önlem alınmıştı; yemeklerde <i>bıçak ve çatal</i> vermiyorlardı, <i>yelken kumaşından yapılmış bir deli gömleğiyle</i> kollarımı zapt ettiler; ... <i>Temyize gidecektim.</i> Bu <i>külfet</i> altı ya da yedi hafta sürecekti, <i>Grève Meydanı</i> 'na sağ götürülmem önemliydi.
Ç7 (s. 27)	Her türlü önlem ikiye katlanmıştı. Yemeklerde <i>ne bıçak ne de çatal</i> veriliyordu. <i>Bir çeşit denizci kıyafetinden yapılmış deli gömleği</i> giydirip elimi kolumu bağladılar. ... <i>Temyize başvurmuştum.</i> Bu <i>yorucu süreç</i> altı-yedi hafta sürebilirdi. <i>Grève Meydanı</i> 'na sağ salim çıkabilmem için benim can güvenliğimden sorumluydular.
Ç8 (s. 71)	Önlemler iki kat arttı. Yemek yerken <i>ne bıçak, ne de çatala</i> izin vardı. <i>File gibi bir kumaştan, kollu torbaya benzeyen deli gömleğiyle</i> kollarımı bağladılar. ... <i>Yargıtaya başvurmuştum.</i> Bu <i>bezdirici iş</i> , altı ya da yedi hafta sürebilirdi ve <i>Grève Meydanına</i> kadar beni sağ tutmaları önemliydi.
Ç9 (s. 57-58)	Önlemleri arttırmışlardı: Yemekte <i>çatal, bıçak</i> vermediler, <i>çuval bezinden yapılmış bir torbaya andran deli gömleği</i> , kollarımı kısıtlıyordu, ... <i>Temyize başvurmuştum.</i> Bu <i>zahmetli iş</i> , altı ya da yedi hafta sürebilirdi ve beni <i>Grève Meydanı</i> 'na kadar sağ tutmaları önemliydi.
Ç10 (s. 71-72)	Önlemler çoğaltıldı. Yemek için <i>ne bıçak ne de çatal</i> verildi. <i>Bir çeşit kollu torbaya benzeyen deli gömleğiyle</i> kollarımı hapsedtiler. ... <i>Temyize başvurmuştum.</i> Bu <i>karmaşık iş</i> altı ya da yedi hafta sürebilirdi ve <i>Grève Meydanına</i> götürülene kadar sağ kalmam önemliydi.
Ç11 (s. 64-65)	Önlemler çoğaltıldı; yemek yerken <i>ne çatal ne bıçak</i> kullanacaktım, <i>kollarım file benzeri bir kumaştan oluşan ve bir çeşit kollu torbaya benzeyen "deli gömleği"</i> ile bağlandı. ... <i>Yargıtay'a temyiz için başvurmuştum.</i> Bu <i>karmaşık iş</i> altı yedi hafta sürebilirdi ve <i>Grève Meydanı</i> 'na kadar hayatımı sürdürmem onlar için önemliydi.

Ç12 (s. 35)	Her türlü tedbir çoğaltıldı. Ne <i>bıçak ne de çatal</i> vardı yemeklerim için; <i>yelken bezi torbası türünde bir kumaştan bir çeşit deli gömleği</i> ile kollarımı bağladılar, ... <i>Verilen hükme karşı temyize başvurmuştum. Bu yorucu mesele altı veya yedi hafta sürebilirdi. Greve Meydanı</i> 'ndaki infaz için benim sağ kalmam önemliydi.
Ç13 (s. 70)	Uyanılarda bulundular: Yemek yerken <i>ne bıçak ne de çatal</i> kullanacaktım; <i>file gibi bir kumaştan, bir çeşit kollu torbaya benzeyen "deli gömleği"</i> yle kollarımı bağladılar; ... <i>Yargıtaya başvurmuştum. Bu karışık iş, altı ya da yedi sürebilirdi ve Grève Meydanı</i> 'na kadar beni sağ tutmak istiyorlardı.

Bu çözümlemede çevresel unsurlar, kamu hayatı ve kişisel yaşam üst kategorisinde yer alan beş farklı kültürel ifadenin erek kültüre aktarım süreçlerine yer verilmiştir. Alta kategori olarak coğrafi çevre, hukuk ve kıyafet ile ev eşyaları sınıfından örneklerin yer aldığı bu çözümleme ele alınan ilk kültürel ifade mutfak eşyaları olarak değerlendirilen cisimlerdir. Kaynak metinde hapishane şartlarının zorluğundan bahsedilirken yemek sırasında kullanması için mahkûma bıçak ve çatal verilmediği ifade edilmiştir. Kaynak metindeki bu ifade bütün çevirilerde genel olarak olması gerektiği gibi birbirine yakın ifadelerle karşılanmıştır. Ancak bazı çevirilerde kelime dizilimi kaynak metinden farklı olarak erek kültür normlarına bağlı olarak değiştirilerek verilmiştir. Bu örneğin kültürel ifadesi olan mutfak eşyaları bıçak ve çatal kaynak metinde bu sıra ile karşımıza çıkarken Ç1, Ç4, Ç5, Ç9 ve Ç11'de bu iki kelimenin yerleri değiştirilmiştir. Erek kültürde yaygın olarak bu iki kelime sırasıyla çatal ve bıçak olarak ifade edildiğinden ilgili aktarımı yapan çevirmenler erek kültür okuyucusundaki bu deyiş alışkanlığını ön planda tutarak çeviri sürecini gerçekleştirmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında yukarıdaki çevirilerde kültürel ifadeler kelime dizilimi değiştirilerek erek metne aktarıldığından perspektif kaydırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışındaki diğer çevirilerde ise birebir çeviri stratejisi kullanılarak aktarım süreci gerçekleştirilmiştir.

Bu çözümlemedeki ikinci örnek ise kıyafet alt kategorisinde yer alan bir söz öbeğinden oluşmaktadır. Mahkumların kollarını bağlamak için kullanılan ve erek kültürde deli gömleği olarak bilinen bir kıyafet kaynak metinde detaylı bir şekilde betimlenmiştir. Bu ifade erek metinde karşılanırken bütün çevirilerde erek kültürün aşına olduğu deli gömleği tanımıyla birlikte kullanılmıştır. Dolayısıyla bütün çevirilerde öncelikle yerlileştirme stratejisine başvurulduğu görülmektedir. Bunun yanında Ç1 ve Ç10'da başka bir stratejinin daha uygulandığı dikkat çekmektedir. Kaynak metinde deli gömleğinin hangi tür kumaştan yapıldığı ile ilgili detayla mevcuttur. Ç1 ve Ç10 haricindeki bütün çevirilerde bu kıyafet erek kültüre aktarılırken ne tür kumaştan yapıldığına da yer verilmiştir. Ancak Ç1 ve Ç10'da kumaşın türü ile ilgili bilgilere yer verilmemiştir. Dolayısıyla bu iki çeviride ayrıca çıkarma stratejisinin kullanıldığından bahsetmek mümkündür.

Sıradaki kültürel öge ise hukuk sistemi alt sınıfında yer alan bir söz kümesinden oluşmaktadır. Mahkûmun kendisine verilen idam cezasına karşı yapmış olduğu iptal başvurusunu konu alan bu ifade erek kültür hukuk sisteminde “temyize başvurmak” olarak karşılanmaktadır. Kaynak metindeki bu hukuki terim Ç8, Ç11 ve Ç13 haricindeki bütün çevirmenler tarafından birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek kültüre aktarılmıştır. Bu üç çeviride ise kaynak metinde yer almayan Yargıtay terimi eklenerek erek kültüre aktarım yapılmıştır. Kaynak metindeki ifadenin genişletilerek erek kültüre çevrildiği bu süreçte ekleme stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Bu stratejiye başvurularak erek kitlenin kültürel ifadenin anlamını daha iyi bir şekilde kavraması amaçlanmıştır.

İncelenen bu kültürel ifade ile bağlantılı bir diğer örnek ise mahkûmun temyize başvururken yaptığı harcamayı konu edinmektedir. Kaynak metinde toplam altı veya yedi hafta süreceği belirtilen temyiz sürecine başvurmanın maddi açıdan masraflı bir süreç olduğu ifade edilmektedir. Ç2, Ç3, Ç5 ve Ç6’da bu ifade kaynak metinde olduğu gibi sürecin masraflı olacağını belirtecek şekilde erek kültüre aktarılmıştır. Birebir çeviri stratejisinin uygulandığı bu çevirilerde hem kaynak metindeki anlam korunmuş hem de erek kitlenin anlatılmak istenileni kavraması sağlanmıştır. Bunun dışında kalan diğer çevirilerde ise kaynak metindeki maddi külfet anlamı erek kültüre aktarılmamıştır. Temyiz sürecinin karmaşık ve yorucu olduğu anlamına gelecek ifadelerle erek kültüre aktarılan bu söz öbeği erek kitlenin aktarılmak istenileni tam olarak kavrayabilmesine engel olmaktadır. Çıkarım stratejisinden faydalanılarak yapılan bu çevirilerin kaynak metin normlarına daha yakın olduğu gözlemlenmektedir.

Bu çözümlemenin son örneğinde dönemin idam mahkûmlarının cezasının infaz edildiği coğrafi bir yer belirtilmiştir. *Grève* meydanı olarak adlandırılan bu yer Ç7, Ç8 ve Ç12 haricindeki bütün çevirilerde hiçbir değişime uğramadan erek dile aktarılmıştır. Kaynak kültürdeki ifadenin hiçbir değişime uğramadan erek dil ve kültüre aktarıldığı bu süreçte yabancılaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Ç7, Ç8 ve Ç12’de ise kaynak dilde var olan ancak erek dilde bulunmayan ve gerekli hallerde harflerin üst kısmına koyulan ime yer verilmemiştir. Erek kültür kitlesi için bir anlam ifade etmeyen bu imin çıkarılmasıyla kaynak metindeki ifade yerelleştirilerek erek kültüre aktarılmıştır.

Tablo 6.1 Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>					
<i>Kültürel Öge</i>	<i>point de couteau, point de fourchette</i>	<i>la camisole de force, une espèce de sac de toile a voile</i>	<i>Je m'étais pourvu en cassation</i>	<i>cette affaire onéreuse</i>	<i>la place de Grève</i>
Ç1	Perspektif Kaydırma	Yerleştirme/Çıkarma	Birebir	Çıkarım	Yabancılaştırma
Ç2	Birebir	Yerleştirme	Birebir	Birebir	Yabancılaştırma
Ç3	Birebir	Yerleştirme	Birebir	Birebir	Yabancılaştırma
Ç4	Perspektif Kaydırma	Yerleştirme	Birebir	Çıkarım	Yabancılaştırma
Ç5	Perspektif Kaydırma	Yerleştirme	Birebir	Birebir	Yabancılaştırma
Ç6	Birebir	Yerleştirme	Birebir	Birebir	Yabancılaştırma
Ç7	Birebir	Yerleştirme	Birebir	Çıkarım	Yerleştirme
Ç8	Birebir	Yerleştirme	Ekleme	Çıkarım	Yerleştirme
Ç9	Perspektif Kaydırma	Yerleştirme	Birebir	Çıkarım	Yabancılaştırma
Ç10	Birebir	Yerleştirme/Çıkarma	Birebir	Çıkarım	Yabancılaştırma
Ç11	Perspektif Kaydırma	Yerleştirme	Ekleme	Çıkarım	Yabancılaştırma
Ç12	Birebir	Yerleştirme	Birebir	Çıkarım	Yerleştirme
Ç13	Birebir	Yerleştirme	Ekleme	Çıkarım	Yabancılaştırma

Bu çözümlerler ışığında hiçbir çevirmenin tam olarak erek veya kaynak kültür normlarına yakın çeviri süreçleri yürüttüklerinden bahsetmek mümkün değildir. Ancak bununla birlikte bu çözümleme özelinde bütün çevirmenlerin erek kültür normlarına daha yakın oldukları gözlemlendiğinden çevirilerin kabul edilebilir çeviriler kategorisine girdikleri görülmektedir.

Tablo 6.2 Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>						
<i>Kültürel Öge</i>	<i>point de couteau, point de fourchette</i>	<i>la camisole de force, une espèce de sac de toile a voile</i>	<i>Je m'étais pourvu en cassation</i>	<i>cette affaire onéreuse</i>	<i>la place de Grève</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir

6.7. Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 7 Çözümleme 7 / Sosyal Yaşam / Kişisel Yaşam / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler / Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	3. Sosyal Yaşam 4. Kişisel Yaşam 5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler 6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	Toplumsal refah Eşyalar Gelenek Din
Kaynak Metin (s. 74)	<i>Par bonheur, au bout de peu de jours, ... Ce ne fut pas la seule amélioration. ... les soins de l'aumônier de la prison, ... on m'a aussi donné de l'encre, du papier, des plumes, et une lampe de nuit.</i>
Ç1 (s. 9)	<i>Ne mutlu ki, birkaç gün sonra... Koşullarımdaki tek iyileşme bu değildi. ... hapishane rahibinin gösterdiği özen... mürekkep, kâğıt, kalem ve bir gece lambası verdiler.</i>
Ç2 (s. 74)	<i>Ne mutlu, birkaç günün sonunda, ... Bu, olan tek iyileşme değildi., hapishane rahibinin özeni ve ... mürekkep, kâğıt, tüy kalemler ve bir gece lambası verdiler.</i>
Ç3 (s. 75-76)	<i>Neyse ki birkaç günün sonunda...hapishane din adamının özeni... mürekkep, kâğıt, kalem ve bir gece lambası verdiler.</i>
Ç4 (s. 64)	<i>Neyse ki birkaç günün sonunda... İyiye giden tek şey bu değildi. ... hapishane rahibinin ilgisi... mürekkep, kâğıt, divit kalem ve bir de gece lambası verildi.</i>
Ç5 (s. 72)	<i>Çok şükür birkaç günün sonunda... Tek iyileşme bu da değildi. ... hapishane rahibinin ilgi alakası, ... mürekkep, kâğıt, tüy kalem ve bir gece lambası da verdiler.</i>
Ç6 (s. 30)	<i>Bereket versin, birkaç gün sonra... Tek gelişme bu da değildi. ... hapishane papazının düşüncesi... mürekkep, kâğıt, kalem ve gece lambası da verdiler.</i>
Ç7 (s. 27-28)	<i>Neyse ki birkaç günün sonunda...İyiye doğru giden tek değişiklik bu değildi. ... mürekkep, kâğıt, kalem ve bir gece lambası vermeye razı oldular.</i>
Ç8 (s. 72)	<i>Bu iyi yönde bir değişim değildi aslında. ... hapishane rahibinin yardımları... mürekkep, kâğıt, kalem ve bir gece lambası verdiler.</i>
Ç9 (s. 58)	<i>Neyse ki birkaç gün sonra... Koşullarımdaki tek iyileşme bu olmadı. ... hapishane rahibinin yardımı... mürekkep, kâğıt, kalem ve bir gece lambası verdiler.</i>
Ç10 (s. 72)	<i>Neyse ki birkaç günün sonunda... Tek iyileşme bu değildi. ...hapishane rahibinin özeni... mürekkep, kalem, kâğıt ve bir gece lambası da verdiler.</i>
Ç11 (s. 65)	<i>Bereket versin, birkaç gün sonra, ... Tek düzelmeye bu olmadı. ... hapishane rahibinin yardımları... mürekkep, kâğıt, kalem ve bir de gece lambası verildi.</i>
Ç12 (s. 35)	<i>Tanrı'ya şükür ki birkaç gün sonunda... Esasında tek iyiye gidiş bu değildi. ... mürekkep, kâğıt, kalem ve bir de gece lambası vermeye razı oldular.</i>
Ç13 (s. 70)	<i>Aslında tek iyileşme bu değildi. ... hapishane rahibinin yardımları... mürekkep, kâğıt, kalemler ve bir gece lambası verdiler.</i>

Kültürel unsurlar sınıflandırmasına dahil olan dört farklı ana kategoriden örneğin yer aldığı bu çözümlemede alt kategori olarak toplumsal refah, eşyalar, gelenek ve din sınıfından kültürel ifadelerle rastlanmıştır.

İlk olarak bir ünlem olarak adlandırılabilen kültürel bir deyiş karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metinde geçen *par bonheur* ifadesinden mahkûmun kendi kendisini teselli ettiği olumlu bir durum olduğu anlaşılmaktadır. Ç1 ve Ç2’de bu durum erek kültüre erek kitlenin alışkın olduğu olumlu ifadelerle aktarılmıştır. Bu durumda her iki çeviri sürecinde de öykünme stratejisinin kullanıldığını söylemek mümkündür. Ç5, Ç6, Ç11 ve Ç12’de de erek kültür normlarına yakın

ifadeler göze çarpmaktadır. Ancak bu dört çeviride kaynak metindeki kültürel ifade aktarılırken ek olarak dini terim eklenmiştir. Erek kültürde dini terimlerinin kullanımının yaygın olduğu göz önüne alındığından bu çevirilerin erek kültür okuyucusunun dikkatini çekmek amacıyla yapıldığı düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında bu çevirilerde hem öykünme hem de ekleme stratejilerinin birlikte kullanıldığı görülmektedir. Ç3, Ç4, Ç7, Ç9 ve Ç10'da ise kaynak metindeki ifade nötr bir şekilde erek dile aktarılmıştır. Kaynak dizge kutbuna daha yakın görünen bu çevirilerde uyarılma stratejisinin uygulandığını söylemek mümkündür. Ç8 ve Ç13'de kaynak metinde yer alan bu kültürel ifadeye hiç yer verilmemiştir. Çıkarma stratejisinin kullanıldığı bu aktarım sürecinde her iki çevirmen de kaynak metni sadeleştirmeyi tercih etmiştir.

Bu çözümlemedeki bir diğer örnek toplumsal refah alt kategorisinde yer alan ve hapisane şartlarının iyileştirilmesi ile ilgili bir söz kümesinden oluşmaktadır. Ç1, Ç2, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de kaynak metindeki şartların iyileşmesi ile ilgili ifade erek dile birebir çeviri stratejisi kullanılarak aktarılmıştır. Ç3'de ise kaynak metindeki bu söz kümesine yer verilmemiştir. Dolayısıyla Ç3'de çıkarma stratejinin uygulandığı görülmektedir. Son olarak Ç8'in bu kültürel ifadenin aktarım süreci incelendiğinde ise diğerlerinden ayrılan bir durum dikkat çekmektedir. Bütün çevirilerde kaynak metindeki ifade olumlu cümle yapısı ve olumlu anlam ile erek dile aktarılırken Ç8'de kaynak metindeki ifade olumsuz anlam taşıyan bir durum olarak çevrilmiştir. Kaynak metindeki anlamın tam olarak aktarılmadığı bu çeviri sürecinde standartlaştırma stratejisinin kullanıldığı söylenebilir.

Bu inceleme kapsamında diğer bir kültürel öge din alt kategorisine giren bir terimdir. Kaynak metinde mahkûmun dini gereksinimlerine yardımcı olması için görevlendirilen bir din adamının mahkuma karşı olumlu yaklaşımını konu alan bu örnekte hem din adamının sıfat olarak erek dile nasıl aktarıldığı hem de din adamının yaklaşım şeklinin nasıl yansıtıldığı ele alınmıştır. Kaynak metinde geçen aumônier kelimesi Larousse sözlükte dini hizmet ve eğitim vermek üzere bir kurum veya kuruluşu bağlı din görevlisi (dini cemaat, lise, kolej, ordu, hapisane, vb.) olarak tanımlanmıştır (1909, s. 127). Bu tanım doğrultusunda yalnızca Ç3'de kaynak metindeki din adamı sıfatı erek dile birebir çeviri stratejisi kullanılarak olduğu gibi aktarılmıştır. Ç7 ve Ç12'de ise kaynak metindeki bu dini terime erek metinde hiç yer verilmemiştir. Çıkarma stratejisinin uygulandığı bu aktarım sürecinde doğal olarak kaynak metinden kopuk bir anlam aktarması gerçekleştiği görülmektedir. Din adamını simgeleyen bu kültürel ifade Ç1, Ç2, Ç4, Ç5, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç13'de rahip; Ç6'da ise papaz kelimeleri kullanılarak erek kültüre aktarılmıştır. Kaynak metindeki genel anlamlı bu din adamı teriminin erek dile iki farklı ve alt anlamlı din görevlisi sıfatı ile karşılandığından bu aktarım süreçlerinde

özelleştirme stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Aynı örnekte hapisane din görevlisinin mahkûma karşı olumlu yaklaşımı ise çıkarım stratejisi kullanılarak bu aktarımın gerçekleştiği Ç7 ve Ç12 hariç bütün çevirilerde kaynak metne sadık kalınarak çevrilmiştir.

Bu çözümlenedeki son örnekte hapisanede kullanması için mahkûma verilen birkaç eşyadan bahsedilmektedir. Bu eşyalar kaynak metinde sırasıyla mürekkep, kâğıt, tüy kalem ve gece lambası olarak verilmiştir. Bu yüzden bu iki çeviride birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Bu ifadeler Ç2 ve Ç5’de aynı sıra ve aynı anlama gelecek karşılıklarla erek dile aktarılmıştır. Ç1, Ç3, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13’de ise kaynak metindeki sözcüklerden tüy kalem ifadesi üst anlamlı bir ifade kullanılarak karşılanmıştır. Kaynak metindeki tüy kalem ifadesi yerine daha genel bir anlama gelen kalem kelimesinin kullanıldığı bu aktarım sürecinde genelleştirme stratejisinin uygulandığını söylemek mümkündür. Ç4’de ise uyarılama stratejisine başvurularak kaynak metindeki alt anlamlı sözcük erek dilde yine alt anlamlı ancak farklı bir ifade ile karşılanmıştır.

Tablo 7.1 Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>				
<i>Kültürel Öge</i>	<i>Par bonheur</i>	<i>Ce ne fut pas la seule amélioration</i>	<i>l'aumônier de la prison</i>	<i>l'encre, du papier, des plumes, et une lampe de nuit</i>
Ç1	Öykünme	Birebir	Özelleştirme	Genelleştirme
Ç2	Öykünme	Birebir	Özelleştirme	Birebir
Ç3	Uyarılama	Çıkarma	Birebir	Genelleştirme
Ç4	Uyarılama	Birebir	Özelleştirme	Uyarılama
Ç5	Öykünme / Ekleme	Birebir	Özelleştirme	Birebir
Ç6	Öykünme / Ekleme	Birebir	Özelleştirme	Genelleştirme
Ç7	Uyarılama	Birebir	Çıkarma	Genelleştirme
Ç8	Çıkarma	Standartlaştırma	Özelleştirme	Genelleştirme
Ç9	Uyarılama	Birebir	Özelleştirme	Genelleştirme
Ç10	Uyarılama	Birebir	Özelleştirme	Genelleştirme
Ç11	Öykünme / Ekleme	Birebir	Özelleştirme	Genelleştirme
Ç12	Öykünme / Ekleme	Birebir	Çıkarma	Genelleştirme
Ç13	Çıkarma	Birebir	Özelleştirme	Genelleştirme

Bu çözümlenmeler doğrultusunda Ç1, Ç2, Ç5, Ç6, Ç8, Ç11 ve Ç13’ün bu dört farklı kültürel ögenin hepsinin erek dile aktarımında erek kültür normlarına yakın çeviriler yaptıkları görüldüğünden bu çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini söylemek mümkündür. Ç7’de hem kaynak hem de erek kültür dizgesine eşit mesafede bir yaklaşım dikkat çekmektedir. Diğer bütün çevirilerde

ise genel yaklaşımın erek kültüre yakın olduğu görüldüğünden bunların da kabul edilebilir çeviriler olarak adlandırılması gerektiği söylenebilir.

Tablo 7.2 Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik					
Kültürel Öge	<i>Par bonheur</i>	<i>Ce ne fut pas la seule amélioration</i>	<i>l'aumônier de la prison</i>	<i>l'encre, du papier, des plumes, et une lampe de nuit</i>	Genel Yaklaşım
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.8. Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 8 Çözümleme 8 / Sosyal Yaşam / Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	3. Sosyal Yaşam 6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	Dil Din
Kaynak Metin (s. 74-75)	Tous les dimanches, après la messe, on me lâche dans le préau, ... Ils m'apprennent à parler argot, à rouscailler bigorne, comme ils disent. ...il y a du raisiné sur le trimar (du sang sur le chemin), épouser la veuve (être pendu), comme si la corde du gibet était veuve de tous les pendus. La tête d'un voleur a deux noms : la sorbonne, quand elle médite, raisonne et conseille le crime ; la tronche, quand le bourreau la coupe.
Ç1 (s. 9)	Her pazar, ayinden sonra havalandırma saatinde... Kendi deyişleriyle bana ağır muhabbeti, argo konuşmayı öğretiyorlar. ... döşemede salça var (sokakta birbirlerini bıçaklıyorlar), dulla evlenmek (asılmak), sanki darağacının ipi bütün asılanların dul karışymış gibi. Bir hırsızın kafasının iki ismi var: Düşünür, akıl yürütür, suçta teşvik ederse zekâ küpü, cellat keserse kütük.
Ç2 (s. 74-75)	Her pazar, ayinden sonra dinlenme saatinde, beni avluya bırakırlardı. ... Bana argo konuşmayı, söylediklerine göre "kabadayı gibi konuşmayı" öğretiler. ... : "yolda üzüm pekmezi var" (yolda kan var), "dulla evlenmek" (asılmak), sanki darağacının halatı bütün asılanların duluydu. Bir hırsızın kafasının iki ismi vardı: Düşününce, akıl yürüttünce, öğüt verince "beyin"; cellat onu kesince "kelle".
Ç3 (s. 76)	Her pazar günü, ayinden sonra, havalandırma saati geldiğinde beni avluya çıkarıyorlar. ... Bana argo konuşmayı, onların deyişleriyle argo itiraz etmeyi öğretiyorlar. ... : yerde pekmez (yolda kan) var; sanki darağacının ipi bütün asılanlardan dul kalmış gibi, dulla evlenmek (asılmak). Bir hırsızın başının iki adı vardı: düşünüp akıl yürüttüğünde ve suç işlemeyi öğütlediğinde üniversite kafası, cellat kestiğinde ise kelle.

Ç4 (s. 64)	Her pazar, <i>ayinden sonra</i> dinlenme saatinde beni avluya bırakıyorlar. ... Bana <i>argo konuşmayı öğretiyorlar, sokak ağzı diyorlar buna</i> : <i>Yolda reçine var (yolda kan var), dulla evlenmek (asılmak)</i> – sanki darağacının urganı asılan herkesin duluymuş gibi. Bir hırsızın kafasının iki adı var: Düşündüğünde, mantık yürüttüğünde ve suçü övdüğünde <i>beyin</i> deniyor; cellat onu kestiğinde de <i>kelle</i> .
Ç5 (s. 72-73)	Her pazar günü, <i>ayinin ardından</i> dinlenme saatlerinde beni avluya salıyorlar. ... Bana <i>argo konuşmayı, onların tabiriyle jargonlu sövmeyi öğretiyorlar</i> : <i>Yolda üzüm pekmezi var (kan var), dulla evlenmek (asılmak)</i> gibi; darağacının urganı tüm asılanların eşiymiş gibi sanki. Bir hırsızın başı için iki tabir var: Suçu tasarlayıp, düşünüp öğütlerse <i>sorbonne</i> ³² , cellat kestiğinde ise <i>kelle</i> ³³ . ³² Düşünen, sorgulayan, hala hayatta olan birinin kafası için kullanılan argo sözcük. (ç.n.) ³³ La tronche. İdam edilirken bıçak kestikten sonra ne kadar değersiz olduğu anlaşılan kafa için kullanılan argo sözcük. (ç.n.)
Ç6 (s. 30)	Her <i>pazartesi, ayinden sonra</i> dinlenme saatinde avluya çıkıyorum... Bana <i>argo konuşmayı, daha doğrusu jargonu öğretiyorlar</i> : <i>“Yolda üzüm pekmezi var”</i> derken <i>yerde kan olduğunu, “dulla evlenmek”</i> derken <i>sanki darağacının ipini</i> , asılanların dolu olmasını kastediyorlardı. Bir hırsız şefinin iki ismi vardı: <i>Mektepli</i> olabilir, çünkü düşünür, mantığını konuşur ve suçü teşvik eder; cellatla karşılaştığıdaysa <i>kafa</i> denilir.
Ç7 (s. 28)	Her pazar <i>kiliseden sonra</i> beni, dinlenme saatlerinde bahçede serbest bırakıyorlar. ... Bana, <i>argo konuşmayı öğretiyorlar, buna kendi aralarında “dayılanmak” diyorlar</i> <i>“Yola pekmez dökülmüş”ün</i> anlamı <i>“Yolda kan var.” “Dulla evlenmek” “Asılmak!”</i> demek, sanki darağacının ipi asılanlardan dolayı dul kalmış gibi. Bir hırsızlık çetesinin liderinin iki ismi var; düşünüp taşınırken <i>Profesör</i> , kafası kesilince de adı <i>Kelle</i> oluyor.
Ç8 (s. 72-73)	Her pazar, <i>kilisedeki ayinden sonra</i> , dinlenme saatlerinde beni avluya salıyorlardı. ... Bana <i>argo konuşmayı, dediklerine göre, kabadayı gibi öğretiyorlardı</i> <i>“Yerde ezilmiş üzüm var”</i> demek <i>“Yerde kan var”</i> anlamına geliyordu. <i>“Dul biriyle evlenmek”</i> , <i>“asılmak”</i> anlamına geliyordu; sanki darağacının ipi, bütün asılmışların duluymuş gibi. Bir hırsızın kafasına iki ayrı isim veriliyordu: Hayallere daldığında <i>Sorbon</i> ; cellat, kestiğinde de <i>kelle</i> .
Ç9 (s. 58-59)	Her pazar, <i>ayinden sonra</i> , beni havalandırma saatinde avluya salıyorlardı. ... Bana <i>argo konuşmayı, kendi deyişleriyle racon sözlerle konuşmayı öğretiyorlardı</i> : <i>Masada hoşaf var (Sokakta kanlı bir olay var), dulla evlenmek (asılmak)</i> , sanki darağacının urganı tüm asılanların dul karışmış gibi. Bir hırsızın kafasının iki adı var: Suçu düşünüp akıl edip suçü teşvik ederken <i>sorbonne</i> , cellat kestiğinde ise <i>kütük</i> .
Ç10 (s. 72)	Her Pazar, <i>ayinden sonraki</i> dinlenme saatlerinde avluya çıkmama izin veriliyordu. ... <i>Argo konuşmayı, onların deyimlerle gargara etmeyi öğrettiler</i> : <i>Yerde pekmez var (yolda kan var). Dulla evlenmek (asılmak)</i> , sanki darağacının ipi bütün asılanlardan sonra dul kalmış gibi... Hırsız başının iki adı var: Düşündüğünde, akıl yürüttüğünde ve suçü tavsiye ettiğinde <i>sorbonne</i> , cellat kestiğinde <i>kelle</i> .
Ç11 (s. 65-66)	Her Pazar, <i>ayinden sonra</i> , dinlenme saatlerinde, avluya çıkarılıyordum. ... Dediklerine göre <i>“külhanbeyi gibi konuşmayı” öğretiyorlardı</i> : <i>Yolda üzüm şurubu var (yerde kan var), dulla evlenmek (asılmak)</i> sanki darağacının ipi, tüm asılanların duluymuş gibi... Bir hırsızın başının iki ismi vardı. Birincisi; bir suçü hayal edip gerçekleştirmek için azmettirici olduğunda <i>“Sorbonne”</i> denirdi. Cellat başına kopardığında ise <i>“kelle”</i> denirdi.
Ç12 (s. 36)	Her pazar <i>ayini müteakip</i> dinlenme zamanlarında beni avluda serbest bırakıyorlardı. ... Bana <i>kabadayı olarak adlandırdıklarının yaptığı gibi argo konuşmayı öğretiyorlardı</i> <i>Yolda üzüm pekmezi var</i> ifadesi <i>yerde kan var</i> demek; <i>dulla evlenmek</i> ise <i>asılmak</i> anlamına geliyor. Sözde darağacı ipi, asılanlardan dolayı dul kalmış gibi. Bir hırsız çetesi liderinin iki ismi vardı: İşi tasarlarken <i>Sorbon</i> , cellat tarafından kesilince de <i>Kelle</i> .
Ç13 (s. 70-71)	Her Pazar, <i>ayinden sonra</i> , dinlenme saatlerinde beni avluya salıyorlardı. ... Bana <i>argo konuşmayı, dediklerine göre, “külhanbeyi gibi konuşma”yı öğretiyorlardı</i> : <i>Yolda üzüm pekmezi var (yer kan var), dulla evlenmek (asılmak)</i> , sanki darağacının ipi, bütün asılmışların duluymuş gibi... Bir hırsızın başının iki adı vardı: Düşlere daldığında, düşündüğünde ve suçü yol gösterirken <i>sorbonne</i> denilirdi; cellat kestiğinde de <i>kelle</i> .

Sosyal yaşam ile kişisel merak ve tutkular üst kategorisinden öğelerin ele alındığı bu çözümlemede dini ve argo terimlere rastlanmıştır. Bu incelemede kategorik olarak yalnızca iki farklı öge bulunmasına rağmen örnek kültürel öğelerin fazlalığı ve uzunluğu göz önüne alındığında zengin bir içerik karşımıza çıkmaktadır.

İlk olarak dini bir terim olan *la messe* kelimesi kendinden önce gelen bir zaman zarfı ile birlikte kullanılmıştır. *La messe* terimi Hristiyanlık inancında yeri olan dini bir töreni ifade etmektedir. Kaynak metinde bu terim mahkûmun her pazar dini törenden sonra hava alması için bırakılmasını anlatmak için kullanılmıştır. Kaynak metindeki bu dini kültürel terim Ç7 hariç bütün çevirilerde erek kültürde bu kelimenin tam karşılığı olan ayin kelimesi kullanılarak aktarılmıştır. Birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek dile gerçekleştirilen bu çeviri süreçlerinde ayrıca Ç8'in ek bir strateji kullandığı görülmektedir. Ayinin gerçekleştiği ibadet yeri olan kilise terimine kaynak metinde yer verilmemesine rağmen Ç8'de anlam genişletilmesi yapılmış ve kilise kelimesine yer verilmiştir. Bu haliyle Ç8'de birebir çeviri stratejisinin yanında ekleme stratejisinin uygulandığı görülmektedir. Ç7'de ise kaynak metinde yer alan ve dini töreni simgeleyen terim üst anlamlı bir ifade ile karşılanmıştır. Dini törenin erek dilde bulunan karşılığını kullanmak yerine doğrudan törenin gerçekleştiği ibadethaneye yer veren Ç8'de genelleştirme stratejisinin kullanıldığını söylemek mümkündür.

Çözümlemenin ikinci örneği ise dil alt kategorisinde yer alan ve her dilde kendine özgü bir yeri olan argo dil ile ilgili kültürel öğelerden oluşmaktadır. Bu kategorinin ilk örneğinde hapishanede bulunan diğer mahkûmların romanın kahramanı olan mahkûma genel anlamda argo dil kullanmayı öğrettikleri anlatılmaktadır. İfadenin uzunluğundan dolayı iki parça halinde incelenecek olan bu örneğin ilk kısmı Ç11 hariç bütün çevirmenler tarafından kaynak metne sadık kalacak şekilde erek dile aktarılmıştır. Ç11'de ise kaynak metinde ve diğer bütün erek metinlerde iki parça halinde sunulan ifade tek parça şeklinde sunulurken anlamın daraltılması dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında Ç11'de bu ifadenin aktarım sürecinde hem çıkarma hem de standartlaştırma stratejilerine başvurulduğu görülmektedir. İlgili ifadenin ikinci kısmı Ç11 hariç bütün çevirilerde erek kültür okuyucusunun anlamı kavrayabileceği şekilde yeniden yorumlanarak aktarılmıştır. Bu yönüyle bütün çevirilerde uyarlama stratejisinin kullanıldığını söylemek mümkündür.

Argo ifadelerin dile getirildiği örneklerden bir diğeri ise yolda kan bulunduğunu ifade etmek için kullanılan bir söz öbeğidir. Kaynak metinde argo olarak yolda üzüm şurubu var şeklinde verilen bu ifade Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de kaynak metin ve kültür normlarına sadık kalınarak erek dil ve kültüre aktarılmıştır. Öykünme stratejisinin kullanılarak aktarım süreçlerinin gerçekleştiği bu çevirilerin erek kültür okuyucusu için yeterince tanıdık ifadeler olmadığını belirtmek gerekir. Ç1, Ç8 ve Ç9'da ise

uyarlama stratejine başvuru olarak aktarımların yapıldığı ancak bu çevirilerin ne kaynak ne de erek kültüre yakınlık göstermeyen çeviriler olduğunu belirtmek gerekir. Argo ifadelerin açıklamalarıyla verildiği bu örnekte dikkat çeken bir diğer nokta ise kaynak metinde önce argosu verilen ifadenin hemen devamında parantez içerisinde açıklamasına yer verilmesidir. Kaynak metinde başvuru olan bu açıklama uygulamasına Ç6, Ç7, Ç8 ve Ç12 hariç bütün çevirilerde de başvurulmuş ve argo ifadeler parantez içerisinde ayrıca açıklanmıştır.

Kaynak metinde geçen ve kaynak kültüre özgü bir diğer argo ifade asılarak idam edilmeyi simgeleyen bir söz kümesidir. Gerçek anlam olarak dul bir kadınla evlenmek anlamına gelen ifade Ç6 dışındaki bütün çevirilerde birebir çeviri stratejisi uygulanarak erek dile aktarılmıştır. Ç6’da ise kaynak metindeki ifadenin aslında asılarak idam edilmek anlamına geldiğini bildiren açıklamaya yer verilmeyerek anlam daraltmasına gidilmiştir. Dolayısıyla Ç6’da çıkarma stratejisinin kullanılarak bu aktarım sürecinin gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Kaynak metinde parantez işareti kullanılarak yapılan açıklama işlemi bundan önceki örnekte olduğu gibi bu örnekte de Ç7, Ç8 ve Ç12 haricindeki bütün çevirilerde uygulanan bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynak metindeki bir diğer argo kullanım şekli hırsızlık yapan kişilerin kafasına takılan isimlerle alakalı bir ifadedir. Bu çözümlemenin son iki örneğini oluşturan bu kullanımlarda hırsızlık yapan kişinin zekice davranıp aklını kullanmasına veya aksi yönde hareket edip idama maruz kalmasına verilen isimlere yer verilmektedir. Kaynak metinde hırsızın zekice davrandığında kafasının *la sorbonne* olarak adlandırıldığı belirtilmiştir. Fransa’nın ve dünyanın en önemli üniversitelerinden birisi olan Sorbonne Üniversitesi’nden esinlenerek kullanılan bu ifade ile hırsızın akıllıca hareket ettiğinde kendisini kurtardığı ve dolayısıyla övgüyü hak edecek bir argo isim ile adlandırılmaya layık olduğu anlaşılmaktadır. Kaynak metindeki bu ifade Ç5, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13’de erek dile ve kültüre olduğu gibi aktarılmıştır. Kültürel ödünçleme stratejisi kullanılarak kaynak metindeki kültürel ögenin erek dile olduğu gibi aktarıldığı bu çeviriler kendi arasında ise ikiye ayrılmaktadır. Ç5, Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç13’de orijinal kelime hiçbir değişikliğe uğramadan erek kültüre aktarılırken Ç8 ve Ç12’de ise bu ifade erek dilin ses yapısına göre yazım aşamasında değişikliğe maruz kalarak erek dile çevrilmiştir. Bunlara ek olarak ayrıca Ç5’de dipnot yöntemi kullanılarak erek kültür okuyucusuna ek açıklamalar getirilmiştir. Kültürel ödünçleme stratejisinin yanında açıklama stratejisinin de kullanıldığı bu çeviride böylece hem kaynak hem de erek kültür normlarına yakın çeviri süreçleri gerçekleştirilmiştir. Bu çevirilerin dışında kalan diğer çevirilerde ise uyarlama stratejisine başvuru olarak erek kültür kitlesinin aktarılmak istenileni daha iyi kavrayabileceği ifadeler tercih edilmiştir.

Son olarak ise hırsızın başına gelebilecek en kötü son olarak idamın sembolize edildiği bir kültürel unsur karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metinde kötü sona maruz kalan hırsızın başı cellat tarafından kesildiğinde kafa veya surat anlamına gelen bir kelime ile isimlendirilmiştir. Bu ifade Ç1 ve Ç9 haricindeki bütün çevirilerde birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek dile aktarılmıştır. Ç1 ve Ç9'da ise kaynak metindeki ifade uyarlama stratejisi uygulanarak yeniden yaratılmış ve erek kültüre daha yakın bir kelime ile karşılanmıştır.

Tablo 8.1 Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>						
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>après la messe</i>	<i>Ils m'apprennent à parler argot, à rouscailler bigorne</i>	<i>il y a du raisiné sur le trimar (du sang sur le chemin)</i>	<i>épouser la veuve (être pendu)</i>	<i>la sorbonne</i>	<i>la tronche</i>
Ç1	Birebir	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Birebir	Uyarlama	Uyarlama
Ç2	Birebir	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir	Uyarlama	Birebir
Ç3	Birebir	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir	Uyarlama	Birebir
Ç4	Birebir	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir	Uyarlama	Birebir
Ç5	Birebir	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir	Kültürel Ödünçleme / Açıklama	Birebir
Ç6	Birebir	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Çıkarım	Uyarlama	Birebir
Ç7	Genelleştirme	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir	Uyarlama	Birebir
Ç8	Birebir / Ekleme	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Birebir	Kültürel Ödünçleme	Birebir
Ç9	Birebir	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Birebir	Kültürel Ödünçleme	Uyarlama
Ç10	Birebir	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir	Kültürel Ödünçleme	Birebir
Ç11	Birebir	Çıkarma / Standartlaştırma	Öykünme	Birebir	Kültürel Ödünçleme	Birebir
Ç12	Birebir	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir	Kültürel Ödünçleme	Birebir
Ç13	Birebir	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir	Kültürel Ödünçleme	Birebir

Oldukça zengin kültürel öğelerin ele alındığı bu çözümlemeler ışığında hiçbir çevirinin tam olarak kabul edilebilir veya yeterli çeviri sınıfına girmediği dikkat çekmektedir. Bununla birlikte Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç6 ve Ç7 daha çok erek kültür dizgesine yakın çeviri tercihlerinde bulunduğu genel olarak bu çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiği görülmektedir.

Kaynak kültür normlarına yakın aktarım süreçleri yürütülen Ç8, Ç9, Ç10, Ç12 ve Ç13'ün çevirilerinin ise yeterli çeviriler kategorisine girdiğini söylemek mümkündür. Çeviri süreçlerinin incelenmesi sonucunda kaynak ve erek kültür

normlarına eşit mesafede olan Ç5 ve Ç11'in çevirilerinin ise orta noktada yer aldığı değerlendirilmektedir.

Tablo 8.2 Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kültürel Öğe	Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik						Genel Yaklaşım
	<i>après la messe</i>	<i>Ils m'apprennent à roussailler bigorne</i>	<i>il y a du raisiné sur le chemin)</i>	<i>le trimar (du sang sur le chemin)</i>	<i>épouser la veuve (être pendu)</i>	<i>la sorbonne</i>	
Ç1	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Yeterli / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli
Ç9	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli
Ç10	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli
Ç13	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli

6.9. Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 9 Çözümleme 9 / Sosyal Yaşam

Kategori	3. Sosyal Yaşam
Alt Kategori	İsimler
Kaynak Metin (s. 79)	Mais ma fille, mon enfant, ma pauvre petit <i>Marie</i> , ...
Ç1 (s. 14)	Ama kızım, yavrum, ... zavallı küçük <i>Marie</i> 'm, ...
Ç2 (s. 81)	Ama kızım, yavrum, benim küçük <i>Marie</i> 'm, ...
Ç3 (s. 83)	Ama kızım, çocuğum, zavallı küçük <i>Marie</i> 'm, ...
Ç4 (s. 70)	Ama kızım, evladım, ... zavallı, küçük <i>Marie</i> 'm...
Ç5 (s. 79)	Ama kızım, yavrum; ... benim zavallı küçük <i>Marie</i> 'm, ...

Ç6 (s. 34)	Fakat kızım, çocuğum, zavallı küçüğüm <i>Marie</i> , ...
Ç7 (s. 33)	Ama benim gülen, oynayan, ... kızım, çocuğum, zavallı <i>Mary</i> 'm ...
Ç8 (s. 78)	Fakat kızım, çocuğum, ... benim zavallı küçük <i>Mary</i> 'm; ...
Ç9 (s. 64)	Fakat kızım, çocuğum, ... küçük <i>Marie</i> 'm, ...
Ç10 (s. 77)	Ama kızım, şu an gülen, ... zavallı küçük <i>Marie</i> 'm, ...
Ç11 (s. 71)	Fakat kızım, yavrum, küçük <i>Marie</i> 'm; ...
Ç12 (s. 43)	Fakat kızım, yavrum, ... zavallı küçük <i>Mary</i> 'm; ...
Ç13 (s. 76)	Fakat kızım, çocuğum, ... zavallı küçük <i>Marie</i> 'm; ...

Sosyal yaşam kategorisinde yer alan bu çözümlemede bir adet özel ismin aktarım süreci incelenmiştir. İsimler alt sınıfında yer alan bu örnekte kaynak metinde yer alan mahkûmun kendi içinden kızına yaptığı sesleniş ile birlikte kızının ismi belirtilmiştir. Özel isimler her kültüre özgü nitelikte olduğundan bu tür ifadelerin bir kültürden başka bir kültüre çevrilmesin farklı uygulamalar ve görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Safonova (2017)'ya göre özel isimler bünyesinde barındıkları kültürün ve toplumun ayrılmaz bir parçasıdır ve başka kültürlerle de orijinal haliyle aktarılmalıdırlar (s. 8). Buna karşılık olarak özel isimlerin yalnızca bünyesinde yer aldıkları kültür ile değil, etkileşime girdikleri her kültür ile bağ kurdukları ve dolayısıyla bu kültür öğelerin erek kültüre doğru bir şekilde çevrilmesi gerektiği görüşü de savunulmaktadır (Askari & Akbari, 2014, s. 20). Bu önemli kültürlerarası aktarım sürecinde çevirmen şüphesiz ki çok önemli bir rol oynamaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda kaynak metindeki özel isim Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç13'de hiçbir değişikliğe uğramadan kaynak metinde verildiği şekliyle erek kültüre aktarılmıştır. Kaynak kültürün erek kültüre taşındığı ve tanıtıldığı bu aktarım sürecinde yabancılaştırma stratejisi kullanılmıştır. Ç7, Ç8 ve Ç12'de ise kaynak metindeki özel isim değişikliğe uğramış ancak üretilen yeni ifadenin ne kaynak kültürde ne de erek kültürde karşılığı bulunmamaktadır. Bu yeni ifade daha çok İngilizcenin konuşulduğu toplumlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla hem kaynak hem de erek kültür normlarından uzak bir şekilde gerçekleştirilen bu aktarım sürecinde standartlaştırma çeviri stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Tablo 9.1 Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Marie</i>
Ç1	Yabancılaştırma
Ç2	Yabancılaştırma
Ç3	Yabancılaştırma
Ç4	Yabancılaştırma
Ç5	Yabancılaştırma
Ç6	Yabancılaştırma
Ç7	Standartlaştırma

Ç8	Standartlaştırma
Ç9	Yabancılaştırma
Ç10	Yabancılaştırma
Ç11	Yabancılaştırma
Ç12	Standartlaştırma
Ç13	Yabancılaştırma

Bu çözümler ve çevirmenlerin kullandıkları çeviri stratejileri göz önüne alındığında bu çözümler özelinde bütün çevirilerin kaynak metin normlarına daha yakın olduğu görülmektedir. Kaynak metne olan bu yakınlık ise çevirilerin yeterli çeviriler sınıfına girdiğini göstermektedir.

Tablo 9.2 Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öge</i>	<i>Marie</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Yeterli	Yeterli
Ç4	Yeterli	Yeterli
Ç5	Yeterli	Yeterli
Ç6	Yeterli	Yeterli
Ç7	Yeterli	Yeterli
Ç8	Yeterli	Yeterli
Ç9	Yeterli	Yeterli
Ç10	Yeterli	Yeterli
Ç11	Yeterli	Yeterli
Ç12	Yeterli	Yeterli
Ç13	Yeterli	Yeterli

6.10. Onuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 10 Çözümleme 10 / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Ölçü birimi
Kaynak Metin (s. 79)	<i>Huit pieds carrés ; ...</i>
Ç1 (s. 14)	<i>Sekiz metrekaire. ...</i>
Ç2 (s. 82)	<i>Sekiz ayak kare, ...</i>
Ç3 (s. 83)	<i>..., sekiz ayak; ** ...</i> **Eski bir ölçü birimi. Buna göre, hücre 2,5 m ² 'dir.
Ç4 (s.70)	<i>Sekiz metrekairelik bir hücre; ...</i>
Ç5 (s. 79)	<i>Sekiz ayak kare.</i> ³⁴ ³⁴ Burada bahsedilen yaklaşık bir metrekairelik bir alandır. (ç.n.)
Ç6 (s. 34)	<i>Kare şeklinde iki-üç metrelik duvarlar.</i>
Ç7 (s. 33)	<i>Sekiz ayak genişliğinde, ...</i>
Ç8 (s. 79)	<i>Alanı sekiz adımlı bir kare.</i>
Ç9 (s. 64)	<i>Aşağı yukarı yedi metrekaire; ...</i>

Ç10 (s. 77)	<i>Sekiz kadem* kare.</i> *Metrenin üçte biri kadar olan uzunluk -ed.n.
Ç11 (s. 71)	<i>Alanı sekiz adım kare³¹.</i> ³¹ Ayak, Anglo-Sakson uzunluk birimidir. Burada mahkumun kaldığı hücre 7 m'lik bir alandır.
Ç12 (s. 43)	<i>Sekiz adımlık alan, ...</i>
Ç13 (s. 76)	<i>Alanı sekiz ayak¹ kare.</i> ¹ Ayak, yaklaşık 33 santimlik bir Anglo-Sakson uzunluk birimidir. Burada sözü geçen hücre, yaklaşık 7 metrelik bir alana sahiptir. (Ç.N.)

Bu tabloda ele alınan çözümlenmede ölçü birimi alt kategorisinden bir örneğin kültürler arası aktarımına rastlanmıştır. Kaynak metinde sekiz ayak kare anlamına gelen ölçü birimi erek kültür için yabancı bir terimdir. Daha çok İngilizce konuşulan toplumlarda kullanılan bu ölçü biriminin erek metinlere farklı yöntemlerle aktarıldığı görülmektedir.

Ç2, Ç5 ve Ç13'de kaynak metindeki ifade birebir çeviri stratejisi kullanılarak çevrilmiştir. Ancak bu çeviri sonucunda erek kültür okuyucusunda bir bilinmezlik oluşacağını belirtmek gerekir. Bu bilinmezliği ortadan kaldırmak adına Ç5 ve Ç13'de birebir çeviri stratejisinin yanında açıklama stratejisi de kullanılarak erek kültür için yabancı olan bu ifadenin açıklaması verilmiştir. Böylece Ç5 ve Ç13'de erek kültür normlarına daha yakın bir aktarım sürecinin gerçekleştiği görülmektedir.

Ç1, Ç4 ve Ç9'da kaynak metindeki ölçü birimi tam olarak erek kültür okuyucusunun kavrayacağı şekilde verilerek herhangi bir yabancılaşma hissini önüne geçilmiştir. Dolayısıyla bu üç çeviride yerlileştirme stratejisinin uygulandığını söylemek mümkündür. Bunun haricindeki diğer bütün çevirilerde ise uyarılma stratejisinin kullanılarak kaynak metindeki ölçü biriminin erek metne değişik şekillerde aktarıldığı görülmektedir.

Uyarılma stratejisinin kullanıldığı bu çevirilerden Ç3, Ç10 ve Ç11'de ise ek olarak dipnot şeklinde açıklamalar verilerek erek kültür okuyucunun aktarılmak istenileni daha iyi kavraması sağlanmıştır. Bu yönüyle bu üç çeviride açıklama stratejisi kullanılarak erek kültür dizgesine daha yakın bir yaklaşım sergilenmiştir.

Tablo 10.1 Onuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Huit pieds carrés</i>
Ç1	Yerlileştirme
Ç2	Birebir
Ç3	Uyarılma / Açıklama
Ç4	Yerlileştirme
Ç5	Birebir / Açıklama
Ç6	Uyarılma
Ç7	Uyarılma

Ç8	Uyarlama
Ç9	Yerleştirme
Ç10	Uyarlama / Açıklama
Ç11	Uyarlama / Açıklama
Ç12	Uyarlama
Ç13	Birebir / Açıklama

Bu çözümler doğrutusunda aşğıdaki tabloda da görüleceğı üzere Ç2 ve Ç10'da rastladığımız aktarım süreçleri kaynak kültüre daha yakın olduğundan bu çeviriler yeterli çeviriler sınıfına dahil edilebilir. Erek kültür normlarına daha yakın olan diğer bütün çeviriler ise kabul edilebilir çeviri kategorisine girmektedir.

Tablo 10.2 Onuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öge</i>	<i>Huit pieds carrés</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Yeterli	Yeterli
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.11. On Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 11 Çözümleme 11 / Çevresel Unsurlar / Sosyal Yaşam

Kategori	1. Çevresel Unsurlar 3. Sosyal Yaşam
Alt Kategori	Coğrafi çevre Para birimi Özel isimler Meslekler Tarih
Kaynak Metin (s. 80)	...dans le quinzième siècle, par le cardinal de Winchester, le même qui fit brûler Jeanne d'Arc. ... Le guichetier a eu cent sous.
Ç1 (s. 14-15)	...on beşinci yüzyılda Jeanne d'Arc'ı yakıtran Winchester kardinalinin... zindancıya verdikleri beş frank sayesinde...
Ç2 (s. 83)	... 15. yüzyılda, Jeanne d'Arc'ı yakıtran Winchester kardinali tarafından... Gardiyan yüz kuruş aldı.

Ç3 (s. 84)	... Winchester kardinali tarafından -Jeanne d'Arc'ı yaktırmış olan da odur- on beşinci yüzyılda... Gardiyana yüz metelik verdiler.
Ç4 (s. 71)	... on beşinci yüzyılda, aynı zamanda Jeanne d'Arc'ı yaktıran Winchester kardinali tarafından... Gardiyana yüz kuruş verilmiş.
Ç5 (s. 80)	On beşinci yüzyılda burayı yaptırmış ve aynı zamanda Jeanne d'Arc'ı da yaktırmış olan Winchester kardinalinin... Gardiyan yüz kuruş almış.
Ç6 (s. 35)	... 15. yüzyılda Winchester kardinali tarafından inşa ettirilen -kendisi Jeanne d'Arc'ı yaktırmıştı ¹ - ... Gardiyan bunun için yüz santim ² almış. ¹ Jeanne d'Arc: Fransa'nın Koruyucu Azizesi ve Orleans Bakiresi. Kafir ilan edilerek diri diri yakılmış, aynı kilise tarafından kırk dokuz yıl sonra azize, 1803'te Napoleon Bonapart tarafından ulusal simge ilan edilmiştir. Fransa'nın dokuz koruyucu azizinden biridir. (ç.n.) ² Bazı ülkelerde kullanılan para biriminin yüzde birine eşit olan küçük para birimi.
Ç7 (s. 34)	Jeanne D'arc' ³ yakan Winchester Kardinali tarafından on beşinci yüzyılda... Bunun için gardiyana beş frank ödemişlerdi. ³ Yüzyıl Savaşları boyunca İngiltere'ye karşı ülkesi Fransa'ya memleketi Lorraine'deki cephelerden başlayarak manevi anlamda büyük destek olan ve sonradan ünü Fransa'nın dört bir yanına yayılmış bir Fransız Katolik azizesidir. (Ç.N.)
Ç8 (s. 80)	... on beşinci yüzyılda, burayı yaptırmış olan ve aynı zamanda Joan d'Arc'ı yaktıran Winchester Kardinalinin... Hatta gardiyana da yüz kuruş para vermişler.
Ç9 (s. 65)	... Jeanne d'Arc'ı yaktıran Winchester kardinali tarafından on beşinci yüzyılda... Gardiyan ise bu işten yüz kuruş kazandı.
Ç10 (s. 78)	... Jeanne d'Arc'ın canlı yakılması emrini veren Kardinal Winchester tarafından on beşinci yüzyılda... Zindancı bundan yüz kuruş kazandı.
Ç11 (s. 72)	... XV. yüzyılda Winchester Kardinali tarafında... Bu kardinal aynı zamanda Jeanne d'Arc'ın yakılma emrini veren kişidir... Hatta gardiyan bu gösteriden yüz kuruş kazanmış.
Ç12 (s. 44)	... Jeanne d'Arc'ı ateşe atan Winchester Kardinali tarafından on beşinci yüzyılda... Hatta gardiyana beş frank da para verdiler.
Ç13 (s. 77)	...XV. yüzyılda burayı yaptıran ve aynı zamanda Jeanne d'Arc'ı yaktıran Winchester kardinalinin... Hatta gardiyan bu gösteriden yüz kuruş almış.

Çevresel unsurlar ile sosyal yaşam kategorisi altında yer alan bu çözümlerde alt kategori olarak tarih, coğrafi çevre, para birimi, özel isim ve meslek öğelerine rastlanmıştır. İlk olarak kaynak metinde yer alan tarih ögesine bakıldığında kaynak metinde ilgili ifadenin yazı yöntemi kullanılarak ifade edildiği görülmektedir. Buna karşın Ç2 ve Ç6'da rakamla, Ç11 ve Ç13'de ise roma rakamıyla tarihi ögenin aktarıldığı görülmektedir. Diğer çevirilerde ise kaynak metinde yer aldığı gibi yazı yöntemi tercih edilmiştir. Bu doğrultuda Ç2, Ç6, Ç11 ve Ç13'de uyarılma stratejisi diğer çevirilerde ise birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı belirtilebilir.

Sıradaki örnekte yer alan ve İngiltere'de coğrafi bir yer olan Winchester ise bir çevirmen haricinde bütün çevirmenler tarafından birebir ve doğru bir şekilde aldığı kardinal eki ile birlikte aktarılmıştır. Jeanne d'Arc Fransa için tarihi bir öneme sahip olup 1453'e kadar süren yüz yıl savaşlarının Fransa lehine başarıyla sonuçlanması adına çok büyük bir rol oynamıştır. Bununla birlikte 30 Mayıs 1431'de o dönemde Fransa topraklarında hakimiyet süren İngilizler tarafından yakalanmış; cadı, büyücü ve sahte peygamber suçlamalarıyla Winchester

Kardinali tarafından ölüm cezasına çarptırılmış ve henüz 19 yaşında canlı bir şekilde yakılmıştır (Özer, 2018, s. 172). Ancak Ç10'da bu çeviri sürecinde bir hata yapılarak Winchester ifadesi coğrafi bir konum olarak değil, kardinalin adı olarak aktarılmıştır. Her ne kadar çeviri eleştirilerinde amaç doğru veya yanlıştan ziyade çevirmenin çeviri sürecinde aldığı kararları incelemek olsa da burada hatalı bir aktarım söz konusudur. Bu durum maalesef sadece Ç10 tarafından çevrilen erek eseri okuyan okur kitlesinin yanlış bilgilendirilmesine neden olabilecek bir hatadır. Bununla birlikte Ç10'da her ne kadar yanlış bir aktarım sürecine rastlansa da uyarılama stratejisinin kullanıldığı söylenebilir.

Kaynak metinde geçen ve Fransa'nın tarihi bir figürü olan Jeanne d'Arc, özel isim kategorisinde yer almaktadır. Bu özel isim sadece Ç8 tarafından Joan d'Arc olarak erek dile aktarılmıştır. Burada çevirmen uyarılama stratejisi kullanarak orijinal ismi erek dile telaffuzuna yakın bir şekilde aktarmıştır. Bu aşamada karşımıza iki farklı görüş çıkmaktadır. Nyangeri ve Wangari (2019)'a göre kişi isimlerini de kapsayan özel isimler yalnızca bir hitap şekli olması dışında başka bir anlam ifade etmedikleri için kaynak dilden erek dile çevrilmemesi gerekmektedir (s. 348). Diğer taraftan Nord (2003) ise özel isimlerin çevirisinde belirli bir kural olmadığını ve kaynak metinde geçen özel isimlerin erek dil ve kültürde yakın bir karşılığının bulunması durumunda erek kültür okuyucusu dikkate alınarak aktarılması gerektiğini savunmaktadır (s. 185). Bu bilgiler doğrultusunda Ç8 erek okuru dikkate alarak kaynak metinde geçen özel ismi erek dile uyarlamıştır. Onun haricinde bütün çevirmenler ödünçleme stratejisi kullanarak kaynak metinde yer alan özel ismi erek dile olduğu gibi aktarmışlardır. Bunun yanında Ç6 ve Ç7 kaynak metinde yer almamasına rağmen erek okuru bilgilendirmek adına açıklama stratejisi kapsamında dipnot yöntemi kullanarak Fransız tarihi figürü açıklama yolunda gitmişlerdir. Bu örnek ile ilgili ayrıca Ç7'nin aktarımında yayın evinin basım hatasından kaynaklanabilecek olan bir büyük harf hatası bulunmaktadır.

Kaynak metinde yer alan bir başka kültürel öge ise meslekler alt kategorinde yer alan le guichetier sözcüğüdür. Genel olarak gişe memuru anlamında kullanılan bu sözcük, edebi alanda ise hapisane kapısında görev yapan ve hapisane kapısının açılıp kapatılması işleminden sorumlu olan kişi için kullanılmaktadır. Erek dilde bu sözcük gardiyan olarak karşılanmaktadır. Bu bilgi doğrultusunda Ç1 ve Ç10 haricindeki bütün çevirmenler kaynak metindeki sözcüğü erek dilde genel olarak bilinen ve kabul gören gardiyan sözcüğüyle karşılamışlardır. Bu aktarım da bütün bu çevirmenlerin bu sözcüğün çeviri sürecinde birebir çeviri stratejini kullandıklarını göstermektedir. Ç1 ve Ç10 ise gardiyan sözcüğü yerine zindancı kelimesini tercih etmişlerdir. Her ne kadar gardiyan sözcüğü kadar erek dil ve kültürde bilinen ve kullanılan bir ifade olmasa da zindancı sözcüğü de erek kültürde karşılığı olan bir sözcüktür ve

bu yüzden Ç1 ve Ç10'un da birebir çeviri stratejisini kullandıklarını söylemek mümkündür.

Kaynak metinden alıntılanan bu örnekteki son kültürel öge ise sosyal yaşam kategorisi altında yer alan ve para birimi ile ilgili olan bir ifadedir. Kaynak metinde verilen sou sözcüğü Fransız kültüründe yer alan ve küçük bir para miktarını ifade eden bir sözcüktür. Bu bağlamda erek metinler incelendiğinde Ç2, Ç4, Ç5, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç13'ün kaynak metindeki ifadeyi yüz kuruş, Ç3'ün ise yüz metelik olarak aktardıkları görülmektedir. Bu dokuz çevirmen de yerlileştirme / yerlileştirme yoluyla çeviri stratejisini kullanarak erek dil okuyucusunun kültüründe yer alan bir ifadeyle çeviri sürecini yürütmüşlerdir. Buna karşın Ç1, Ç7 ve Ç12 kaynak metindeki ifadeyi dönemin Fransız para birimi olan frank ile erek dile aktarmışlardır. Ç6 ise yine kaynak kültürü ön planda tutarak santim ifadesini kullanmıştır. Bu doğrultuda dört çevirmen de yabancılaştırma stratejisini kullanarak kaynak kültürdeki kültürel bir unsuru erke kültüre yabancı bir şekilde aktarmışlardır. Ayrıca Ç6 açıklama stratejini de kullanarak erek okur için yabancı olabilecek bir kültürel unsuru dipnot ile açıklama yoluna gitmiştir.

Tablo 11.1 On Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>					
<i>Kültürel Öge</i>	<i>le quinzième siècle</i>	<i>le cardinal de Winchester</i>	<i>Jeanne d'Arc</i>	<i>le guichetier</i>	<i>cent sous</i>
Ç1	Birebir	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yabancılaştırma
Ç2	Uyarlama	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yerlileştirme
Ç3	Birebir	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yerlileştirme
Ç4	Birebir	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yerlileştirme
Ç5	Birebir	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yerlileştirme
Ç6	Uyarlama	Birebir	Ödünçleme / Açıklama	Birebir	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç7	Birebir	Birebir	Ödünçleme / Açıklama	Birebir	Yabancılaştırma
Ç8	Birebir	Birebir	Uyarlama	Birebir	Yerlileştirme
Ç9	Birebir	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yerlileştirme
Ç10	Birebir	Uyarlama	Ödünçleme	Birebir	Yerlileştirme
Ç11	Uyarlama	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yerlileştirme
Ç12	Birebir	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yabancılaştırma
Ç13	Uyarlama	Birebir	Ödünçleme	Birebir	Yerlileştirme

Bütün bu çözümler neticesinde Ç8'in bu örnekteki kültürel öğelerin bütün çevirilerinin kabul edilebilir olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanında bütün çevirmenlerin daha çok erek kitle normlarına yakın çeviri süreçleri gerçekleştirdiğinden bütün çevirmenlerin bu çözümler özelinde çevirilerinin kabul edilebilir çeviri sınıfına girdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 11.2 On Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kültürel Öğe	Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik					
	<i>le quinzième siècle</i>	<i>le cardinal de Winchester</i>	<i>Jeanne d'Arc</i>	<i>le guichetier</i>	<i>cent sous</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.12. On İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 12 Çözümleme 12 / Kamu Hayatı

Kategori	2. Kamu Hayatı
Alt Kategori	Yönetim
Kaynak Metin (s. 81)	<i>Vive l'empereur ! 1824.</i>
Ç1 (s. 15)	<i>Yaşasın imparator! 1824, ...</i>
Ç2 (s. 84)	<i>"Yaşasın İmparator! 1824."</i>
Ç3 (s. 85)	<i>Yaşasın İmparator! 1824.*</i> *İmparator I. Napoléon kastediliyor. 1824'de öleli üç yıl olduğunu belirtelim.
Ç4 (s. 72)	<i>"Yaşasın imparator! 1824"</i>
Ç5 (s. 82)	<i>Yaşasın İmparator! 1824.</i>
Ç6 (s. 36)	<i>"İmparator çok yaşa! 1824."</i>
Ç7 (s. 35)	<i>"Yaşasın imparator! 1824"</i>
Ç8 (s. 81)	<i>"Çok yaşam İmparator! 1824".</i>
Ç9 (s. 66)	<i>Yaşasın İmparator! 1824.</i>

Ç10 (s. 79)	“Yaşasın imparator! 1824”
Ç11 (s. 73)	Yaşasın İmparator! 1824.
Ç12 (s. 46)	Yaşasın İmparator! 1824.
Ç13 (s. 78)	Yaşasın İmparator! 1824.

Kamu hayatı üst kategorisinden bir örneğin yer aldığı bu çözümlemede devletlerin yönetim kademesi ile ilgili kültürel bir öge bulunmaktadır. Kaynak metinde geçen ve kaynak kültürün döneminin en üst yöneticisi olan imparatoruna edildiği anlaşılan bir sözün yanında ayrıca sadece yıl şeklinde bir tarih verilmiştir.

Bu ifade Ç6 ve Ç8 haricindeki bütün çevirilerde birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek dile aktarılmıştır. Ayrıca Ç3’de kaynak metinde yer almayan ek bir açıklama erek kültür okuyucusuna sunulmuştur. Dipnot yönteminin kullanılarak okuyucuya detaylı bilginin verildiği bu çeviride birebir çeviri stratejisinin yanında açıklama açıklama stratejisine başvurulduğu görülmektedir. Ç6 ve Ç8’de ise dönemin imparatoruna övgü olarak söylenen bu söz erek dile uyarlama stratejisi kullanılarak erek kültürün normlarına uygun olarak aktarılmıştır. Eski dönemlerde erek kültür en üst yöneticilerine verilen isim padişah unvanıdır. Özellikle padişahın çeşitli sebeplerle halkın arasında olduğu zamanlarda halk alkışlayarak padişaha yönelik övgü dolu sözler ve tezahüratlar yapmıştır. Bu sözler arasında en meşhuru ise *padişahım çok yaşa* sözüdür (Yüksel, 2014, s. 579). Dolayısıyla bu iki çeviride kaynak metinde yer alan yönetici unvanı olduğu gibi, tezahürat ifadesi ise erek kültür dizgesine yakın olarak aktarıldığı görülmektedir.

Son olarak kaynak metinde verilen tarih ögesi bütün çevirilerde hiçbir değişikliğe uğramadan kaynak metinde verildiği gibi erek dile aktarılmıştır.

Tablo 12.1 On İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

Kullanılan Çeviri Stratejileri	
Kültürel Öge	Vive l’empereur !
Ç1	Birebir
Ç2	Birebir
Ç3	Birebir / Açıklama
Ç4	Birebir
Ç5	Birebir
Ç6	Uyarlama
Ç7	Birebir
Ç8	Uyarlama
Ç9	Birebir
Ç10	Birebir
Ç11	Birebir
Ç12	Birebir
Ç13	Birebir

Bu kültürel öğenin incelenmesi sonrasında Ç3, Ç6 ve Ç8 dışındaki bütün çevirilerin kaynak metindeki ifadeyi erek dile kaynak kültür normlarına yakın bir şekilde verdiği görülmüştür. Dolayısıyla kaynak kültür dizgesine yakın bu çevirilerin yeterli çeviriler sınıfına girdiği değerlendirilmektedir. Ç6 ve Ç8'de incelenen çevirilerin ise erek kültüre göre uyarlanarak aktarıldığından bu çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte Ç3'de kullanılan çeviri stratejileri göz önüne alındığında bir taraftan kaynak kültüre yakın olduğu gözlenirken diğer taraftan ise çeviri sürecinde kullandığı dipnot yöntemi ile erek kültüre de yakın bir yaklaşım sergilenmiştir. Bu yüzden Ç3'ün tam olarak kabul edilebilir veya yeterli çeviri sınıfına girdiğini söylemek mümkün değildir.

Tablo 12.2 On İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Vive l'empereur !</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Yeterli / Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç4	Yeterli	Yeterli
Ç5	Yeterli	Yeterli
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Yeterli	Yeterli
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Yeterli	Yeterli
Ç10	Yeterli	Yeterli
Ç11	Yeterli	Yeterli
Ç12	Yeterli	Yeterli
Ç13	Yeterli	Yeterli

6.13. On Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 13 Çözümleme 13 / Kamu Hayatı / Sosyal Yaşam / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler, Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	2. Kamu Hayatı 3. Sosyal Yaşam 5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler 6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	Yönetim Meslekler Ulusal sembol Şarkı
Kaynak Metin (s. 80)	<i>Un couplet d'une chanson obscène. Un bonnet de liberté sculpté assez profondément dans la pierre, avec ceci dessous : - Bories. – La République. C'était un des quatre sous-officiers de La Rochelle. Pauvre jeune homme ! Que leurs prétendues nécessités politiques sont hideuses !</i>
Ç1 (s. 16)	<i>Açık saçık bir şarkının dörtlüğü. Taşa derin bir şekilde oyulmuş bir özgürlük şapkası ve altında şu yazı: -Bories. -Cumhuriyet. Monarşiye karşı koyan La Rochelle'in dört çavuşundan biriydi. Zavallı delikanlı! Sahte siyasi gerçekler ne kadar iğrenç!</i>

- Ç2 (s. 84-85) *Edepsiz bir şarkının nakarat bölümü.. Taşa epey derince oyulmuş bir özgürlük şapkası, altında şu kelimeler: “Bories – Cumhuriyet.” Bu adam, La Rochelle’in dört astsubayından biriydi. Zavallı genç adam! Onların sözde siyasi zorunlulukları ne korkunç!*
- Ç3 (s. 86) *Müstehcen bir şarkıdan bir kuple. Taşın içinde oldukça derin yontulmuş bir özgürlük şapkası. Üzerinde Bories Cumhuriyet yazıyor. La Rochelle’in dört astsubayından biriydi.** Zavallı genç adam! Onların sözde siyasal zorunlulukları çok çirkin!
**21 Eylül 1822’de “La Rochelle’in dört çavuşu” cumhuriyetçi kompo nedeniyle Grève Meydanı’nda infaz edildi. Liderleri Bories’ti. Victor Hugo’nun çocukluk arkadaşı Édouard Delon da giyaben ölüme mahkûm edilmiştir. Hugo bu ünlü davanın birkaç duruşmasında bulunur.*
- Ç4 (s. 72) *Müstehcen bir şarkıdan bir kuple. Taşın epey derinlerine kazınmış bir Frig şapkasının altındaysa “Bories** - Cumhuriyet” yazıyor. La Rochelle’in dört astsubayından biriydi. Zavallı genç adam! Sözde siyasi gereksinimleri ne kadar da iğrenç!
**Ç.N.: Jean-François Bories. Monarşiyi yıkmaya çalışmakla suçlanıp 21 Eylül 1822’de idam edilmiştir.*
- Ç5 (s. 82) *Müstehcen bir şarkının nakaratu. Taşa iyice oyulmuş bir tür üç köşeli şapka³⁵, altında şununla birlikte: Bories – Cumhuriyet. La Rochelle’in dört astsubayından biriydi. Zavallı genç adam! Siyasi gereklilikler diye iddia ettikleri şeyler ne korkunçtu öyle!
³⁵Kenarları yukarıya doğru katlanan üç köşeli, genellikle askerlerin taktığı bir şapka türüydü. Daha sonra sembol haline de gelmiştir. (ç.n.)*
- Ç6 (s. 36-37) *Müstehcen bir şarkının nakaratu. Taşa derinlemesine kazınmış bir özgürlük şapkası. Altında Bories – Cumhuriyet yazıyor. Bories, La Rochelle’in dört astsubayından biriydi¹. Zavallı genç adam! Sözde politik yaptırımlarınıza lanet olsun.
¹Jean-François Bories, Jean-Joseph Pommier, Charles Goubin ve Marius-Claude Raoulx, Restorasyon zamanında monarşiyi devirmekle suçlandıkları için 1822’de Grève Meydanı’nda idam edilmişlerdir. (ç.n.)*
- Ç7 (s. 36) *Açık saçık bir şarkıdan kuple. Taşa güzelce kazınmış bir özgürlük şapkası, altında ise “Bories, Cumhuriyet!” yazıyor. La Rochelle’inin⁴ dört astsubayından biriydi. Zavallı adam! Sözde siyasi amaçları ne kadar da korkunç!
⁴Fransa’nın Aquitaine-Limousin-Poitou-Charentes bölgesinde yer alan ve Charente-Maritime departmanında yer alan bir komündür. (Ç.N.)*
- Ç8 (s. 81) *Müstehcen bir şarkının nakarat bölümü. Duvara belirgin şekilde kazınmış bir özgürlük şapkası ve altına yazılmış: “Bories-Cumhuriyet”. Bu adam, La Rochelle’in dört astsubayından biriydi. Zavallı genç adam. Onların o sahte politik hedefleri ne ürkütücü.*
- Ç9 (s. 66) *Açık saçık bir şarkıdan bir dörtlük. Taşa derince oyulmuş bir özgürlük bonesi ve altında şu yazı: -Bories – Cumhuriyet. Bu, monarşiye karşı koyan la Rochelle’in dört astsubayından biriydi. Zavallı genç adam! Sahte siyasi gerekçeleri ne kadar da iğrenç!*
- Ç10 (s. 80) *Müstehcen bir şarkı nakaratu. Taşa epey derince oyulmuş bir özgürlük şapkası ve altında “Bories – Cumhuriyet” yazısı. Kendisi La Rochelle’in dört astsubayından biriydi. Zavallı genç adam! Şu sözümona siyasal düzeni koruma zorunlulukları mide bulandırıyor!*
- Ç11 (s. 74) *Müstehcen bir şarkının bir nakaratu. Taşa oldukça derin kazınmış bir özgürlük kalpağı ve altında şu sözler: Bories. Cumhuriyet.. Bu La Rochelle’in dört subayından birisiymiş. Zavallı genç adam! Onların ileri sürdükleri politik zorunluluklar ne kadar da korkunçtu!*
- Ç12 (s. 46) *Müstehcen bir şarkının nakarat sözleri. Taşa oldukça derin kazınmış bir özgürlük şapkası ve altında şu yazılı: Bories-Cumhuriyet. Bu adam, La Rochelle’in dört astsubayından biriydi. Zavallı genç adam! Onların yapmacık siyasi fikirleri ne kadar da iğrenç!*
- Ç13 (s. 79) *Müstehcen bir şarkının nakarat bölümü. Taşa iyice oyulmuş bir özgürlük şapkası ve altında yazılmış: Bories¹ – Cumhuriyet. Bu adam, La Rochelle’in dört astsubayından biriydi. Zavallı genç adam! Onların o korkunç amaçları!
¹Yirmi yedi yaşında, La Rochelle komplosunu düzenleyen kişi. Üç arkadaşı ile 21 Eylül 1822’de idam edildi. (Ç.N.)*

Dört farklı ana kültürel unsur kategorisinden örneklerin yer aldığı bu çözümlemede alt kategori olarak yönetim, meslekler, ulusal sembol ve şarkı sınıfına giren kültürel öğelere rastlanmıştır.

İlk olarak kaynak metinde verilen ve bir şarkıyı tarif eden söz öbeği karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metindeki *obscène* kelimesi şarkının müstehcen bir içeriğe sahip olduğunu nitelerken *un couplet* ise şarkının sadece bir kıtasını ifade etmektedir. Bu bilgiler ışığında şarkının tarzını tarif eden kısım bütün erek metinlere kaynak metindeki anlama eş değer bir şekilde aktarılmıştır. Bu da bütün çevirilerde bu ifadenin aktarım sürecinde birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı göstermektedir.

Bu örneğin diğer bir unsuru olan ve şarkının bir bölümünü simgeleyen ifade ise Ç1 ve Ç9'da birebir çeviri stratejisi, Ç2, Ç5, Ç6, Ç8, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de uyarlama stratejisi uygulanarak erek dile aktarılmıştır. Ç3, Ç4 ve Ç7'de ise kaynak metindeki ifade korunarak erek dile aktarıldığından yabancılaştırma stratejisine başvurulduğu değerlendirilmektedir.

Çözümlemenin ikinci örneğinde bir ulusun özgürlük sembolü ile ilgili bir deyiş karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metindeki bu deyiş Ç4, Ç5, Ç9 ve Ç11 haricindeki bütün erek metinlere aktarılırken kaynak metindeki anlam korunmuş ancak erek kültüre de yabancı olmayan bir çeviri tarzı tercih edilmiştir. Dolayısıyla bu çevirilerde uyarlama stratejisinin kullanıldığı değerlendirilmektedir. İlgili ifadenin aktarımında Ç5'de farklı bir kelime tercih edilmiş ve bu kelime çevirmen tarafından erek kültür okuyucusuna dipnot yöntemi kullanılarak açıklanmıştır. Açıklama stratejisinin uygulandığı bu aktarım sürecinde erek kitlenin aktarılan ifadeye yabancılaşmasının önüne geçilmiştir. Ç4 ve Ç9'da yabancılaştırma stratejisi kullanılmış ve kaynak kültüre ait ifadelere yer verilerek erek kültüre uzak bir çeviri süreci gerçekleştirilmiştir.

Bu örnekte son inceleme olan Ç11'de ise kaynak metindeki ifade erek kültürde kabul gören farklı bir kelime ile karşılandığından öykünme stratejine başvurulduğu söylenebilir. Bu incelemenin diğer bir örneğinde özel bir isim ve yönetim şekline ait bir ifadeye rastlanmıştır. Kaynak metinde geçen ve özel bir isim olan *Bories* bütün erek metinlere kaynak metindeki gibi aktarılmıştır. Bu özel ismin erek kültüre aktarımında Ç4 ve Ç13 tarafından dipnot yöntemiyle ek açıklamalara yer verilmiştir. Açıklama stratejisinin kullanıldığı bu aktarım sürecinden erek kültür okuyucusunun karakter ile ilgili detaylı bilgiye sahip olması sağlanmıştır. Aynı örnekte yer alan ve yönetim şeklini belirten *la république* kelimesi ise bütün erek metinlere birebir çeviri stratejisi kullanılarak aktarılmıştır.

Sıradaki incelemede ise bir önceki incelemede geçen *Bories* karakterinin mesleği ve tanıtımı ile ilgili bir anlatım bulunmaktadır. Kaynak metinde bu karakterin Fransa'da bir bölge olan *La Rochelle* bölgesindeki dört astsubaydan

birisi olduğu vurgulanmaktadır. Karakterin bu mesleği Ç1 ve Ç11 haricinde bütün çevirilerde kaynak metinde verildiği rütbeye denk gelecek şekilde erek kültüre aktarılmıştır. Bunun yanında Ç3 ve Ç6'da yine dipnot yöntemi kullanılarak erek kitle okuyucusuna ek bilgiler sunulmuştur. Ç1 ve Ç11'de ise kaynak metindeki meslek grubu erek kültüre daha alt rütbeye denk gelecek şekilde aktarılmıştır. Bu yönüyle bu iki çeviri sürecinde özelleştirme stratejisinin kullanıldığı değerlendirilmektedir.

Bu çözümlemenin son örneğinde, bundan önceki iki örnekte de bahsedilen romanın karakterlerinden Bories'in idam ediliş süreci ile ilgili bir alıntıya yer verilmiştir. Dönemin şartlarından dolayı birçok kişinin idam cezasına mahkûm edildiği ve Bories'in de bu kişilerden birisi olduğu belirtilirken bunun sebebinin ise sözde siyasi sebepler olduğu ifade edilmektedir. Kaynak metindeki bu karakteri idama götüren siyasi sebep Ç13 harici bütün erek metinlerde uyarlama stratejisine başvurulmuş erek kültüre aktarılmıştır. Ç13'de ise anlam daraltması yapılmış ve kaynak kültürdeki ifadeye yer verilmemiştir. Çıkarma stratejinin uygulandığı bu çeviri sürecinde erek kültür okuyucusunun karakteri idama mahkûm eden sebebi kavrayabilmesi mümkün görünmemektedir.

Tablo 13.1 On Üçüncü Kültürel Unsurların Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>					
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Un couplet d'une chanson obscène</i>	<i>Un bonnet de liberté</i>	<i>Bories. – La République</i>	<i>sous-officiers de La Rochelle</i>	<i>prétendues nécessités politiques</i>
Ç1	Birebir / Birebir	Uyarlama	Birebir / Birebir	Özelleştirme	Uyarlama
Ç2	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Birebir / Birebir	Birebir	Uyarlama
Ç3	Birebir / Yabancılaştırma	Uyarlama	Birebir / Birebir	Birebir / Açıklama	Uyarlama
Ç4	Birebir / Yabancılaştırma	Yabancılaştırma	Açıklama / Birebir	Birebir	Uyarlama
Ç5	Birebir / Uyarlama	Açıklama	Birebir / Birebir	Birebir	Uyarlama
Ç6	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Birebir / Birebir	Birebir / Açıklama	Uyarlama
Ç7	Birebir / Yabancılaştırma	Uyarlama	Birebir / Birebir	Birebir	Uyarlama
Ç8	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Birebir / Birebir	Birebir	Uyarlama
Ç9	Birebir / Birebir	Yabancılaştırma	Birebir / Birebir	Birebir	Uyarlama
Ç10	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Birebir / Birebir	Birebir	Uyarlama
Ç11	Birebir / Uyarlama	Öykünme	Birebir / Birebir	Özelleştirme	Uyarlama
Ç12	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Birebir / Birebir	Birebir	Uyarlama
Ç13	Birebir / Uyarlama	Uyarlama	Açıklama / Birebir	Birebir	Çıkarma

Bu incelemeler sonucunda; bütün aktarım süreçlerinde yalnızca bir ögenin kaynak kültür dizgesine yakın olarak çevrildiği dikkat çekerken bunun dışında kalan bütün çevirilerde erek kültür normlarına daha yakın çeviri süreçlerin yürütüldüğü görülmektedir. Dolayısıyla bu çözümleme özelinde hiçbir çeviri tamamen kabul edilebilir ya da yeterli çeviri olarak sınıflandırılmasa da genel olarak bütün çevirilerin erek kültür normlarına yakın çeviriler olduğu anlaşıldığından ilgili çevirilerin kabul edilebilir çeviriler kategorisine girdiği değerlendirilmektedir.

Tablo 13.2 On Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>						
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Un couplet d'une chanson obscène</i>	<i>Un bonnet de liberté</i>	<i>Bories. – La République</i>	<i>sous-officiers de La Rochelle</i>	<i>prétendues nécessités politiques</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir / Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir / Yeterli	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir / Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir / Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.14. On Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 14 Çözümleme 14 / Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	İnanış, dini ritüel
Kaynak Metin (s. 89)	Si je cherchais <i>une image de sabbat</i> , je ne le voudrais ni meilleure ni pire.
Ç1 (s. 23)	Zihnimde bir <i>Sabbath ayinini</i> canlandırmak istesem bundan daha mükemmel, daha korkunç bir görüntü oluşamazdı.
Ç2 (s. 96)	Bir <i>Sabbat</i> ²⁹ ayini resmi arasaydım ne daha iyisini ne daha kötüsünü bulabilirdim. ²⁹ Cadılar topluluğunu belirtmek için kullanılan Sabbath terimi cumartesi geceleri şeytan ve büyücülerle yapılan toplantılara verilen addır. (y.n.)
Ç3 (s. 97)	Bir <i>şabat görüntüsü</i> arasaydım, ne daha iyisini ne daha kötüsünü isterdim.
Ç4 (s. 81)	<i>Sabbath ayinlerinden</i> * bir görüntü arıyor olsaydım bundan daha fazlasını bulamazdım. *Ç.N.: Orta Çağ Avrupa'sında cadıların geceleri toplanarak yaptığı ayinler.
Ç5 (s. 92)	<i>Sabbath ayinlerinin</i> bir tasvirini arasaydım bundan daha iyisini bulamazdım.
Ç6 (s. 44)	Şayet bir <i>ayinin resmini</i> arıyor olsaydım, daha iyisini – ve daha kötüsünü – bulamazdım.
Ç7 (s. 44)	Bir <i>cadı cümbüşünü</i> hayal etseydim bundan daha iyisini bulamazdım.
Ç8 (s. 92)	Herhalde bir <i>cadı eğlencesini</i> gözümün önünde canlandırmak isteseydim, bundan iyisini bulamazdım.
Ç9 (s. 75)	Zihnimde bir <i>Şabat ayinini</i> canlandırmak istesem bundan daha iyisi olmazdı.
Ç10 (s. 89)	<i>Sabbat ayinine</i> bir imge arasam bundan daha iyisini bulamazdım.
Ç11 (s. 83)	Eğer bu <i>Sabbat</i> ³² gösterisini gözlerimin önünde canlandırmaya çalışsaydım bundan ne daha iyisi ne de daha kötüsü olmasını istemezdim. ³² Sabbat toplantısı, bir ortaçağ inancıdır. Bu inanışa göre şeytan her cumartesi gecesi, büyücülerle toplantı yapar. Yapılan bu toplantıya sabbat denir.
Ç12 (s. 58)	Eğer bir <i>büyücü eğlencesi</i> hayal etseydim bundan daha iyisini istemezdim.
Ç13 (s. 88)	Herhalde bir <i>Sabbat</i> ¹ toplantısını gözümün önünde canlandırmak isteseydim, bundan daha iyisini bulamazdım. ¹ Bir ortaçağ inancı olan Sabbath toplantısı, şeytanın, her cumartesi gecesi, büyücülerle birlikte yaptığı toplantıya verilen addır. Aynı zamanda, Fransızcada deyim olarak büyük gürlü, kargaşa anlamına da gelmektedir. (Ç.N.)

Newmark'ın kültürel unsurlar sınıflandırmasında yer alan ve kişisel merak ve tutkular üst kategorisinden bir örneğin yer aldığı bu çözümlemede alt kategori olarak dini inanış karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda kaynak metinde rastladığımız *une image de sabbat* ifadesi Yahudi toplumlarına ait dini bir kültürel unsur olarak dikkat çekmektedir. Ere dilde *şabat* olarak bilinen bu kavram Yahudilere göre dünyanın yaratılması ve Mısır'dan ayrılış sonrası İsrailoğulları'nın kölelikten kurtulmasına dayanan bir inanıştır. İçerik olarak ise Şabat; bu inanışa tabi olanların çeşitli uygulama, ritüel, inanç, yasak ve kurallar içerisinde hareket ettiği kutsal olarak kabul edilen bir gün olarak açıklanmaktadır (Ağkul & Altuncu, 2017, s. 2775).

Bu bilgiler çerçevesinde kaynak metinde geçen kültürel ifade Ç2 ve Ç10'da sabbat ayini, Ç11 ve Ç13'da ise sırasıyla sabbat gösterisi ve toplantısı olarak erek dile aktarılmıştır. Buna göre kaynak metindeki dini terimin hiçbir

değişikliğe maruz kalmadan erek dile aktarıldığı bu dört çeviride kültürel ödüncleme stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Ç3 ve Ç9'da ise kaynak metindeki kavram erek dile erek kültürde var olan şekli ile aktarıldığından bu iki çeviride yerlileştirme stratejisine başvurulduğu değerlendirilmektedir.

Ç1, Ç4 ve Ç5'de erek dile aktarılan ifadenin ne erek ne de kaynak kültürde kullanımda olan hali olmamakla birlikte kaynak kültür normlarına daha yakın olduğunu söylemek mümkündür. Ç6'da kaynak metinde verilen terim anlam daraltmasına uğrayarak erek kültürde kendine yer bulmuştur. Çıkarma stratejisinin uygulandığı bu aktarım sürecinde bu inceleme özelinde en önemli kültürel öğeye erek kültürde yer verilmemiştir.

Son olarak Ç7, Ç8 ve Ç12'de ise kaynak metinde karşımıza çıkan unsur erek kültüre göre dönüştürülerek erek dile çevrilmiştir. Bu yönüyle öykünme stratejisinin uygulandığı bu çeviri sürecinde erek kültür okuyucusu ön planda tutulmuştur. Kullanılan bütün bu stratejilerin yanında Ç2, Ç4, Ç11 ve Ç13'de erek kültür okuyucusunun kaynak metindeki ifadeyi daha net bir şekilde kavrayabilmesi amacıyla dipnot yöntemi kullanılarak açıklama stratejisine başvurulmuştur.

Tablo 14.1 On Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>une image de sabbat</i>
Ç1	Uyarlama
Ç2	Kültürel Ödüncleme / Açıklama
Ç3	Yerlileştirme
Ç4	Uyarlama / Açıklama
Ç5	Uyarlama
Ç6	Çıkarma
Ç7	Öykünme
Ç8	Öykünme
Ç9	Yerlileştirme
Ç10	Kültürel Ödüncleme
Ç11	Kültürel Ödüncleme / Açıklama
Ç12	Öykünme
Ç13	Kültürel Ödüncleme / Açıklama

Bu incelemelere göre Ç1, Ç2, Ç4, Ç5, Ç10, Ç11 ve Ç13'de ele alınan çevirilerin kaynak metne ve kaynak kültüre daha yakın çeviriler olduğu değerlendirilmektedir. Diğer taraftan bu çevirilerin dışında kalan diğer çevirilerde ise erek kültür normlarına olan yakınlık dikkat çekmektedir. Bu değerlendirmeler ışığında Ç1, Ç2, Ç4, Ç5, Ç10, Ç11 ve Ç13'ün çevirilerinin yeterli çeviriler olduğu görülürken bunların haricindeki çevirilerin ise kabul edilebilir çeviri sınıfına girdiği dikkat çekmektedir.

Tablo 14.2 On Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>une image de sabbat</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Yeterli	Yeterli
Ç5	Yeterli	Yeterli
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Yeterli	Yeterli
Ç11	Yeterli	Yeterli
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Yeterli	Yeterli

6.15. On Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 15 Çözümleme 15 / Çevresel Unsur / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	1. Çevresel Unsur 5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Coğrafi çevre Ulusal kavram
Kaynak Metin (s. 91)	...sur la route pavée de Fontainebleau, ...
Ç1 (s. 26)	Fontainebleau'nun parke taşlı yolunda...
Ç2 (s. 101)	... Fontainebleau'nun taşlı yolundaki ...
Ç3 (s. 101)	Fontainebleau'nun taşlı yolunda ...
Ç4 (s. 85)	... Fontainebleau'nun kaldırım taşlı yolunda ...
Ç5 (s. 97)	Fontainebleau'nun taş döşeli yolu üzerinde ...
Ç6 (s. 47)	Fontainebleau'nun Arnavut kaldırımları üzerinde ...
Ç7 (s. 48)	... Fontainebleau'ya giden taş yolda ...
Ç8 (s. 97)	Taşlı Fontainebleau yolunda ...
Ç9 (s. 79)	Parke taşlı kaplı Fontainebleau yolunda ...
Ç10 (s. 92)	Fontainebleau'nun taşlı yolunda ...
Ç11 (s. 87)	Fontainebleau'nun taşlı yolunda ...
Ç12 (s. 63)	Taşla döşeli Fontainebleau yolunda ...
Ç13 (s. 92)	Taşlı Fontainebleau yolunda ...

Bu çözümlemede çevresel unsurlar ile gelenek, görenek ve sosyal etkinlikler üst kategorisinden birer örnek ele alınmıştır. İlk olarak kaynak metinde yer alan ve coğrafi bir yerdeki yolların nasıl şekillendirildiğini betimleyen ulusal bir kavram karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda kaynak metinde Fontainebleau adlı beldenin sokaklarının kendine özgü kare şeklinde küçük taş parçaları ile kaplı olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynak metindeki bu kültürel kavramın Ç2, Ç3, Ç5, Ç7, Ç8, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de üst anlam yüklenerek aktarıldığı görülmektedir. İncelenen ögenin ilgili çevirilerde kaynak metne kıyasla daha genel bir ifade kullanılarak karşılandığından bu çevirilerde genelleştirme stratejisinin uygulandığını belirtmek mümkündür. Ç1, Ç4 ve Ç9'da ise kaynak metindeki ifade erek dile erek kültür okuyucusunun yabancı olmadığı sözcüklerle karşılanmıştır. Uyarlama stratejisinin kullanıldığı bu çevirilerin erek kültür dizgesine daha yakın olduğu görülmektedir. Bu kültürel unsurun son aktarım örneğinde Ç6 tarafından yerlileştirme stratejisinin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Kaynak metindeki ifade, erek dile, erek kültürde hali hazırda var olan kültürel bir unsur kullanılarak aktarılmıştır. Böylece erek kültür kitlesinin aktarılma istenileni daha kolay bir şekilde kavraması amaçlanmıştır.

Bu incelemenin ikinci örneğinde ise Fransa'nın kuzey bölgesinde bulunan bir yerleşim yeri karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metindeki bu coğrafi bölge Ç12 hariç bütün çevirilerde aslına uygun olarak hiçbir değişime uğramadan erek dile aktarılmıştır. Birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı bu çevirilerin dışında kalan Ç12'de ise muhtemelen yayın evinden kaynaklanan bir basım hatası sebebiyle kaynak metinde yer alan ifadede bir harf eksiltiyle erek dile aktarım yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu harf eksiliğine rağmen Ç12'de de birebir çeviri stratejisinin kullanıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 15.1 On Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>		
<i>Kültürel Öge</i>	<i>sur la route pavée</i>	<i>Fontainebleau</i>
Ç1	Uyarlama	Birebir
Ç2	Genelleştirme	Birebir
Ç3	Genelleştirme	Birebir
Ç4	Uyarlama	Birebir
Ç5	Genelleştirme	Birebir
Ç6	Yerlileştirme	Birebir
Ç7	Genelleştirme	Birebir
Ç8	Genelleştirme	Birebir
Ç9	Uyarlama	Birebir
Ç10	Genelleştirme	Birebir
Ç11	Genelleştirme	Birebir
Ç12	Genelleştirme	Birebir
Ç13	Genelleştirme	Birebir

Yapılan incelemeler sonucunda bu çözümlemede ele alınan bütün kültürel öğelerin aktarımında erek kültür dizgesine olan yakınlık dikkat çekmektedir. Erek kültür dizgesine olan bu bağlılık sebebiyle bu çözümlemedeki bütün çevirilerin kabul edilebilir çeviriler olarak nitelendirilebileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 15.2 *On Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi*

Kültürel Öğe	Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik		
	<i>sur la route pavée</i>	<i>Fontainebleau</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.16. On Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 16 Çözümleme 16 / Kamu Hayatı / Sosyal Yaşam / Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	2. Kamu Hayatı 3. Sosyal Yaşam 6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	Hukuk Meslekler Dini olgu
Kaynak Metin (s. 92)	<i>Les galères, juste ciel !</i>
Ç1 (s. 27)	<i>Kürek mahkumiyeti, aman Tanrım!</i>
Ç2 (s. 101)	<i>Kürek cezası mı, aman Tanrım!</i>
Ç3 (s. 101)	<i>Küreğin cehenneme kadar yolu var!</i>
Ç4 (s. 85)	<i>Kürek cezası, Tanrım!</i>
Ç5 (s. 97)	<i>Kürek mahkumluluğu mu, aman yarabbi!</i>
Ç6 (s. 47)	<i>Kürek cezastımı, tanrım!</i>
Ç7 (s. 48)	<i>Forsalık! Yüce Tanrım!</i>
Ç8 (s. 97)	<i>Kürek mahkumluluğu mu, aman Tanrım!</i>
Ç9 (s. 79)	<i>Kürek mahkumiyeti mi, ulu Tanrım!</i>
Ç10 (s. 92)	<i>Kürek cezası mı, Tanrı saklasın!</i>
Ç11 (s. 88)	<i>Zindana idam sehpasını, cehenneme hiçliği ve boyuna takılan o demir halka yerine Gıyotin'in bıçağını tercih ettiğim ceza.</i>
Ç12 (s. 64)	<i>Kürek mahkumluluğu mu? Aman Tanrı'm!</i>
Ç13 (s. 92)	<i>Kürek mahkumluluğu mu aman Tanrım!</i>

Hukuk, meslekler ve dini olgular alt kategorisinden iki farklı örneğin yer aldığı bu çözümlemede ilk olarak kaynak metindeki hikâyede yer alan bir ceza türü karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metinde verilen bu ceza türünün bu çözümlemede hem hukuk hem de meslek kategorisine girebileceği değerlendirilmektedir. Burada geçen *les galères* sözcüğü gemilerde kürek

çekmek üzere cezalandırılan kişileri ve kürek cezasını belirtmek için kullanılan bir ifadedir (Dictionnaire de L'Académie française, s.1451).

Kaynak metindeki bu sözcük Ç1, Ç2, Ç4, Ç5, Ç6, Ç8, Ç9, Ç10, Ç12 ve Ç13'de erek kültür kitlesinin kavrayacağı bir şekilde ve kaynak kültürdeki bağlamından koparılmadan erek dile aktarılmıştır. Bu değerlendirme doğrultusunda bu çevirilerde uyarlama stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Kaynak metindeki ceza türünün Ç3'de tek kelimelik bir sözcükle karşılandığı ve bu sözcüğün erek dilde bir cezayı nitelemekten çok bir nesneyi nitelediği dikkat çekmektedir. Dolayısıyla erek kültür okuyucusunun erek dile aktarılan bu ifadenin bir ceza türü olduğu net olarak kavrayabilmesi mümkün değildir. Telafi stratejisinin kullanıldığı bu aktarım sürecinde erek kültür okuyucusunun bu aktarımda olmasa bile kürek cezası kavramını hikâyenin başka bir yerinde edindiği varsayılmaktadır. Kaynak metindeki ceza türünün Ç7'de karşılandığı Forsalık kelimesi ise erek kültürde yeri olmayan bir terimdir. TDK sözcüğü incelendiğinde Ç7'deki ifadenin erek dizgede bulunmadığı ve kullanılmadığı görülmektedir. Buradan hareketle Ç7'de karşılaştığımız bu aktarım süreci sonucunda yeni bir kelime üretimi meydana geldiği dikkat çekmektedir. Uyarlama stratejisinin kullanıldığı bu çeviri sonucunda erek kültür dizgesine uzak bir aktarımın gerçekleştiği değerlendirilmektedir. Bu kültürel ögenin son aktarım örneğinde ise Ç11'de anlamı genişletme yöntemine başvurulduğu görülmektedir. Kaynak metinde yer almayan ifadelere erek metinde yer verilmiş ve kaynak metindeki ceza türü uzun bir şekilde betimlenerek erek kültür okuyucusuna açıklanması amaçlanmıştır. Ekleme stratejisinin kullanıldığı bu aktarım sürecinde erek kültür okuyucusu ön planda tutulmuştur.

Çözümlemenin ikinci örneğinde ise kaynak metinde yer alan ve dini bir ünlem bildiren ifade karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda *juste ciel* söz kümesi Ç3 ve Ç11 dışındaki bütün çevirilerde erek kültürde yeri olan ifadeler kullanılarak karşılanmıştır. Dolayısıyla bütün bu çevirilerde öykünme stratejisine başvurulduğu görülmektedir. Ç3'de karşımıza çıkan aktarım şekli ise erek kültürün daha ön plana alındığı bir yöntem olarak dikkat çekmektedir. Yerlileştirme stratejisinin uygulandığı bu çeviri sürecinde kaynak metindeki ifadenin yaratabileceği herhangi bir yabancılık hissini önüne geçilmiştir. Son olarak ise kaynak metinde verilen dini olguya Ç11'de yer verilmediği gözlemlenmektedir. Çıkarma stratejisi uygulanarak anlamın daraltıldığı bu çeviride bağlam açısından kaynak metinden kopuk bir aktarım sürecinin gerçekleştiği değerlendirilmektedir.

Tablo 16.1 On Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Les galères</i>	<i>juste ciel !</i>
Ç1	Uyarlama	Öykünme
Ç2	Uyarlama	Öykünme
Ç3	Telafl	Yerleştirme
Ç4	Uyarlama	Öykünme
Ç5	Uyarlama	Öykünme
Ç6	Uyarlama	Öykünme
Ç7	Uyarlama	Öykünme
Ç8	Uyarlama	Öykünme
Ç9	Uyarlama	Öykünme
Ç10	Uyarlama	Öykünme
Ç11	Ekleme	Çıkarma
Ç12	Uyarlama	Öykünme
Ç13	Uyarlama	Öykünme

Bu çözümlerler doğrultusunda bir istisna dışında bütün çevirilerin erek kültür dizgesine yakın bir şekilde gerçekteştiği dikkat çekmektedir. Sadece Ç7'nin ilk örneğinde kaynak kültürün ön planda tutulduğu bir çeviri süreci gerçekteştiğinden Ç7 hariç bütün çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiği görölmektedir. Ç7'nin ise her iki kültür kutbuna da eşit mesafede olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 16.2 On Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>			
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Les galères</i>	<i>juste ciel !</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.17. On Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 17 Çözümleme 17 / Sosyal Yaşam / Kişisel Yaşam

Kategori	3. Sosyal Yaşam 4. Kişisel Yaşam
Alt Kategori	Meslekler Kıyafetler
Kaynak Metin (s. 98)	Un vieillard à tête blanche, vêtu d'une redingote brune, est entré. Il a entrouvert sa redingote. J'ai vu une soutane, un rabat. C'était un prêtre.
Ç1 (s. 33)	Üzerinde kahverengi bir redingot olan beyaz saçlı bir ihtiyar içeri girdi. Redingotunun önünü hafifçe araladığında geniş yakalıklı bir cübbe gördüm. Bu bir rahipti.
Ç2 (s. 111)	Kahverengi bir redingot giymiş beyaz saçlı bir yaşlı içeri girdi. Redingotunu araladı. Bir cüppe ve bir yakalık gördüm. Bu bir rahipti.
Ç3 (s. 111)	Koyu renk redingot giymiş ak saçlı yaşlı bir adam içeri girdi. Redingotunu araladığında cübbesini, geniş fularını gördüm. Bir din adamıydı.
Ç4 (s. 93)	Kahverengi setreli, beyaz saçlı bir ihtiyar içeri girdi. Setresinin araladı. Altında rahip cübbesi vardı.
Ç5 (s. 107)	Kahverengi redingot giyinmiş beyaz saçlı, yaşlı bir adam içeri girdi. Redingotunun önünü araladı. Bir cübbe, bir boyun yakalığı gördüm. Rahipti.
Ç6 (s. 54)	Beyaz saçlı, kahverengi redingot giymiş yaşlı bir adam içeri girdi. Düğmelerini çözünce cüppesini, yakalığını gördüm. Rahip gelmişti.
Ç7 (s. 56)	Kahverengi paltolu, kır saçlı bir adam içeri girdi. Paltosunun önünü açtı; bir papaz cübbesi ve şeridi gördüm. Bu bir rahipti.
Ç8 (s. 106)	Beyaz saçlı, kahverengi kabanlı yaşlı bir adam içeri girdi. Kabanının düğmelerini açtı. İçinde bir cüppe vardı. Bir rahip.
Ç9 (s. 86)	Ak saçlı, kahverengi redingot giymiş bir ihtiyar içeri girdi. Redingotu hafifçe aralandığında yakalıklı cübbesini gördüm. Bu bir rahipti.
Ç10 (s. 100)	Beyaz saçlı, kahverengi redingot giymiş yaşlı bir adam içeri girdi. Redingotunu araladı. Bir cüppe, beyaz kenarlı siyah bir atkı gördüm. Bir rahipti.
Ç11 (s. 96)	Beyaz saçlı, kahverengi redingotlu, yaşlı bir adam içeri girdi. Redingotunun düğmelerini açtı, içindeki cübbeyi gördüm. Bu bir rahipti.
Ç12 (s. 75)	Ak saçlı, kahverengi paltolu yaşlı bir adam içeri girdi. Paltosunu açtı. İçinde bir cüppe ve şerit vardı. Bu bir rahipti.
Ç13 (s. 100)	Beyaz saçlı, kahverengi redingotlu yaşlı bir adam içeri girdi. Redingotunun düğmelerini açtı. İçinde bir cüppe vardı. Bir rahip.

İki farklı üst kategoriden dört farklı kültürel unsurun bulunduğu bu çözümlemelerde alt kategori olarak meslekler ve kıyafetler sınıflandırmaları geçmektedir. Kıyafet kategorisinde yer alan üç örnekten ilki *redingote* sözcüğüdür. İngilizce kökenli bu sözcük (*riding-coat*), eski dönemlerde soğuk ve yağmurlu havalarda hem yaya hem de at sırtında kullanılan uzun, bol kesimli ve basenleri önden birleştirilmiş bir giysi olarak tanımlanmaktadır (Dictionnaire de L'Académie française, s. 2718). Daha sonra farklı dillere İngilizce telaffuzuna yakın şekillerde aktarılan bu kültürel ifade; Ç1, Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç13'de kaynak metinde verildiği haliyle erek metinde yer almıştır. Kaynak metindeki bu kültürel unsur erek dil ve kültürde de kaynak dil ve kültürde olduğu şekilde yer almaktadır. Dolayısıyla bu sözcüğün aktarım sürecinde ilgili çevirmenler tarafından birebir çeviri stratejisinin kullanıldığını

söylemek mümkündür. Ç4, Ç7, Ç8 ve Ç12’de karşımıza çıkan ifadeler ise erek kültür okuyucusunun daha tanıdık olduğu sözcükler olarak dikkat çekmektedir. Kaynak metindeki ifadenin erek dilde var olmasına rağmen erek kültür okuyucusunun yaşayabileceği muhtemel yabancılık hissini önüne geçmek için bu çevirilerde yerleştirme stratejisine başvurulmuştur.

Kıyafet sınıflandırmasındaki bir diğer kültürel unsur kaynak metinde geçen *soutane* kelimesidir. Bu kelime Fransızca Akademi Sözlüğü’nde din adamları tarafından giyilen, topuğa kadar uzanan uzun giysi olarak tanımlanmaktadır (s. 3061). Bu tanımlama doğrultusunda kaynak metindeki bu sözcüğün bütün erek çevirilerde cübbe kelimesi kullanılarak karşılandığı görülmektedir. Ancak Ç2, Ç6, Ç8, Ç10, Ç12 ve Ç13’de cübbe kelimesi erek dilin yazım kurallarına aykırı bir şekilde cüppe olarak verilmiştir. Yazım yanlısına rastlanan bu çevirilerden Ç6, Ç10 ve Ç12’nin 1 numaralı çözümleme tablosundaki çevirileri incelendiğinde kaynak metindeki başka bir kültürel öğeyi bu incelemedeki aynı ifadeyle karşıladıkları ve aynı yazım yanlısını yaptıkları dikkat çekmektedir. 1 numaralı çözümleme tablosunda ilgili kelimeyi yazım yanlısı yaparak aktaran Ç7 ve Ç9’un ise bu çözümlemedeki ifadenin kullanımını erek dilin yazım kurallarına uygun bir şekilde aktardıkları görülmektedir. Yazım yanlısı ile ilgili bilgilendirmelerin ardından bu örneğin aktarımında bütün çevirmenler tarafından yerleştirme stratejisinin kullanıldığını söylemek mümkündür.

Bu incelemenin kıyafet sınıflandırmasındaki son örneği kaynak metinde geçen *rabat* kelimesidir. Bu kelime yine Fransızca Akademi Sözlüğü’nde bazı mesleklerde erkekler tarafından boynun etrafına takılan ve her iki taraftan göğsün üzerine katlanan kanvas süs veya genellikle yakalık olarak tanımlanmaktadır. Bu sözcük Ç1, Ç2, Ç5, Ç6 ve Ç9’da erek kültürde kabul gören ve kaynak metindeki bağlamla aynı paralelde olan yakalık kelimesi ile aktarılmıştır. Bu açıdan bakıldığında bu beş çeviride birebir çeviri stratejisinin uygulandığı görülmektedir. Ç3, Ç7, Ç10 ve Ç12’de ise kaynak metindeki kültürel unsur erek dile daha farklı anlamlar yüklenerek aktarıldığından bu çeviri süreçlerinde uyarılma stratejisine başvurulduğunu söylemek mümkündür. Kaynak metinde geçen bu sözcüğe Ç4, Ç8, Ç11 ve Ç13’de yer verilmeyerek anlamın daraltıldığı görüldüğünden bu çevirilerde çıkarma stratejisinin uygulandığı söylenebilir.

Bu çözümlemenin son örneğinde meslekler kategorisinde yer alan kültürel bir ifade karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metinde verilen *prêtre* terimi Ç3 ve Ç4 dışındaki bütün çevirilerde erek kültür okuyucusunun rahat bir şekilde kavrayabileceği şekilde erek dile aktarılmıştır. Dolayısıyla bütün bu çevirilerde birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Ç3’de ise kaynak metindeki özel bir kavram erek dile daha üst anlamlı bir kavram kullanılarak aktarıldığından genelleştirme stratejinin uygulandığı belirtilebilir. Son olarak Ç4’de karşımıza çıkan aktarım şekli incelendiğinde kaynak metindeki meslek

bildiren kültürel ifadenin başka bir kültürel unsur ile birleştirilerek erek dile çevrildiği dikkat çekmektedir. Kaynak metindeki bağlamdan uzak bir şekilde gerçekleşen bu çeviri sürecinde telafi stratejisinin uygulandığını söylemek mümkündür.

Tablo 17.1 On Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

Kültürel Öğe	Kullanılan Çeviri Stratejileri			
	<i>une redingote</i>	<i>une soutane</i>	<i>un rabat</i>	<i>un prêtre</i>
Ç1	Birebir	Yerileştirme	Birebir	Birebir
Ç2	Birebir	Yerileştirme	Birebir	Birebir
Ç3	Birebir	Yerileştirme	Uyarlama	Genelleştirme
Ç4	Yerileştirme	Yerileştirme	Çıkarma	Telafi
Ç5	Birebir	Yerileştirme	Birebir	Birebir
Ç6	Birebir	Yerileştirme	Birebir	Birebir
Ç7	Yerileştirme	Yerileştirme	Uyarlama	Birebir
Ç8	Yerileştirme	Yerileştirme	Çıkarma	Birebir
Ç9	Birebir	Yerileştirme	Birebir	Birebir
Ç10	Birebir	Yerileştirme	Uyarlama	Birebir
Ç11	Birebir	Yerileştirme	Çıkarma	Birebir
Ç12	Yerileştirme	Yerileştirme	Uyarlama	Birebir
Ç13	Birebir	Yerileştirme	Çıkarma	Birebir

Bu çözümler sonucunda çevirmenlerin kullandıkları çeviri stratejileri ele alındığında Ç4, Ç7, Ç8 ve Ç12'nin bu inceleme özelinde bütün çevirilerinde erek dile yakın aktarım süreçleri gerçekleştirdikleri dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında bu dört çevirmenin bütün çevirilerinin ve genel yaklaşımlarının kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiği görülmektedir. Bunun dışında kalan bütün çevirilerde ise tamamen olmasa da genel olarak çevirilerinin erek kültür dizgesine yakın olduğundan bu çevirilerin de genel yaklaşım olarak kabul edilebilir çeviriler olarak nitelendirileceği belirtilebilir.

Tablo 17.2 On Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kültürel Öğe	Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik				
	<i>une redingote</i>	<i>une soutane</i>	<i>un rabat</i>	<i>un prêtre</i>	Genel Yaklaşım
Ç1	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

Ç9	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.18. On Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 18 Çözümleme 18 / Kamu Hayatı / Sosyal Yaşam / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	2. Kamu Hayatı 3. Sosyal Yaşam 5. Gelenek, Görenekler ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Hukuki kuruluşlar Meslekler Hitap
Kaynak Metin (s. 99)	<i>-Monsieur, m'a-t-il dit avec un sourire de courtoisie, je suis huissier près de la cour royale de Paris. J'ai l'honneur de vous apporter un message de la part de monsieur le procureur général.</i>
Ç1 (s. 34)	<i>-Beyefendi, dedi kibar bir gülümsemeye, ben Paris kraliyet mahkemesinin mübaşıriyim. Size sayın başsavcının mesajını iletmenin onurunu taşıyorum.</i>
Ç2 (s. 112)	<i>"Bayım," dedi bana, kibar bir gülümsemeye. "Ben Paris Kraliyet Mahkemesi'nin mübaşıriyim. Size, başsavcının mesajını iletmekten onur duyuyorum."</i>
Ç3 (s. 112)	<i>Nazik bir gülümsemeye bana "Bayım, ben Paris Kraliyet Mahkemesinin mübaşıriyim," dedi, "size sayın başsavcıdan bir mesaj getirme şerefine nail oldum."</i>
Ç4 (s. 94)	<i>"Beyefendi," dedi nazik bir gülümsemeye, "ben Paris'teki kraliyet mahkemesinde mübaşirim. Başsavcının mesajını size iletmekten onur duyarım."</i>
Ç5 (s. 108)	<i>"Bayım," dedi nazik bir gülümsemeye, "ben Paris Kraliyet Mahkemesinin mübaşıriyim. Size sayın başsavcının mesajını getirmekle müşerrefim."</i>
Ç6 (s. 54)	<i>"Mösyö," dedi nazik bir gülümsemeye. "Paris Yüksek Mahkemesi'nin mübaşıriyim. Size başsavcıdan bir mektup gelmiş olduğunu bildirmekten onur duyarım."</i>
Ç7 (s. 56)	<i>"Bayım..." dedi nazik bir gülümsemeye, "Paris mahkeme mübaşıriyim. Size başsavcıdan bir mesaj getirme şerefine nail oldum."</i>
Ç8 (s. 107)	<i>"Bayım," dedi kibar bir gülümsemeye. "Ben, Paris Kraliyet Mahkemesinin yetkili memuruyum. Size sayın başsavcının mesajını ulaştırmaktan dolayı şeref duyarım."</i>
Ç9 (s. 87)	<i>"Bayım" dedi kibar bir gülümsemeye, "ben Paris Kraliyet Mahkemesi mübaşıriyim. Size sayın başsavcının mesajını iletmenin onurunu yaşıyorum.</i>
Ç10 (s. 101)	<i>"Mösyö," dedi, nezakete gülümseyerek, "Paris Kraliyet Sarayının mübaşıriyim. Size Başsavcı Beyin mesajını iletmekten onur duyarım."</i>
Ç11 (s. 97)	<i>Nazik bir gülümsemeye: "Bayım, ben Paris Kraliyet Mahkemesi'nin mübaşıriyim. Size sayın başsavcının mesajını getirmekten onur duyarım." dedi.</i>
Ç12 (s. 76)	<i>"Bayım..." dedi, kibar bir gülümsemeye. "Ben, Paris Kraliyet Mahkemesinin bir yetkilisiyim. Başsavcıdan size gelen bu mesajı getirmekten şeref duyarım."</i>
Ç13 (s. 101)	<i>"Bayım," diye konuştu nazik bir gülümsemeye, "Ben, Paris Kraliyet Mahkemesi'nin mübaşıriyim. Size sayın başsavcının mesajını getirmekten dolayı onur duyarım."</i>

Kamu hayatı, sosyal yaşam ve gelenek, görenek ve sosyal etkinlikler üst kategorisinden üç farklı örneğin yer aldığı bu çözümlemede alt kategori olarak hukuki kuruluşlar, meslekler ve hitap sınıflandırması karşımıza çıkmaktadır.

Kaynak metinde karşımıza ilk çıkan örnek Fransız toplumunda erkeklere yönelik kullanılan bir hitap şeklidir. Bu doğrultuda kaynak metindeki *monsieur* ifadesi Ç6 ve Ç10 haricindeki bütün erek metinlere erek kültürde kullanılan bayım veya beyefendi sözcükleriyle aktarılmıştır. Dolayısıyla Ç6 ve Ç10 dışındaki bütün çevirilerde birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında Ç6 ve Ç10'da ise kaynak metindeki ifade erek kültüre kaynak dilde telaffuz edildiği şekliyle aktarılmıştır. Erek dilde ve kültürde yeri bulunmayan bu yabancı sözcüğün erek kültür okuyucusunun dikkatini çekmek üzere kullanıldığı değerlendirilmektedir. Bu yüzden Ç6 ve Ç10'da bu sözcüğün aktarım sürecinde yabancılaştırma stratejisine başvurulduğunu söylemek mümkündür.

Bu incelemenin ikinci örneği hem meslekler hem de hukuki kuruluşlar kategorisinde bulunan bir söz kümesinden oluşmaktadır. Kaynak metinde geçen *huissier* sözcüğü mahkemelerde salona girecekleri ve hâkimin kararlarını bildiren bir görevli olarak erek kültürde mübaşir adıyla bilinmektedir. Kaynak metindeki bu sözcüğün devamında ise hukuki bir kuruluş olarak Paris kraliyet mahkemesi verilmiştir. Bu söz öbeğinin Ç8, Ç10 ve Ç12'de birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek dile aktarıldığı görülmektedir. Bu aktarım şekliyle erek kültür okuyucusunun ön planda tutulduğunu söylemek mümkündür. Ç8 ve Ç12'de kaynak metindeki hukuki kuruluş ifadesi birebir çeviri stratejisi kullanılarak diğer erek metinlerde gördüğümüz şekliyle erek dile aktarılırken mesleki terimi bildiren sözcük ise üst anlamlı yüklenerek erek dile aktarılmıştır. Dolayısıyla bu iki çevirinin ilk aktarım sürecinde birebir, ikinci aktarım sürecinde ise genelleştirme çeviri stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Bu örneğin son incelemesi olan Ç10'da ise mesleki ifade çoğu erek metinde olduğu gibi birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek dile aktarılırken hukuki kuruluş bildiren sözcük mahkeme yerine saray kelimesi kullanılarak çevrilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Paris kraliyet sarayının erek kültür okuyucusunun belleğinde yargılayıcı hukuki bir kuruluş ifadesini canlandırması pek mümkün gözükmemektedir. Bu yüzden Ç10'da ikinci kısım çeviride erek kültür okurunun aktarılmak istenilen kavramı metnin başka bir yerinde anlaması beklenerek telafi stratejisinin kullanıldığı değerlendirilmektedir. Bu çözümlemenin son örneğinde yine bir hitap ve mesleki bir terim karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metinde verilen ve erek dilde sayın başsavcı olarak karşılık bulan bu ifade Ç2, Ç4, Ç6, Ç7 ve Ç12 haricindeki bütün erek metinlerde birebir çeviri stratejisi uygulanarak erek kültüre aktarılmıştır. Ç2, Ç4, Ç6, Ç7 ve Ç12'de ise kaynak metindeki mesleki ifade erek dilde diğer çevirilerde olduğu gibi karşılık bulurken, saygı bildiren hitap sözcüğüne erek metinde yer verilmemiştir. Bu açıdan bakıldığında bu beş aktarımda birebir çeviri stratejisinin yanında çıkarma stratejisine de başvurularak anlamın daraltıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 18.1 On Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

Kültürel Öğe	Kullanılan Çeviri Stratejileri		
	<i>Monsieur</i>	<i>je suis huissier près de la cour royale de Paris</i>	<i>monsieur le procureur général</i>
Ç1	Birebir	Birebir	Birebir
Ç2	Birebir	Birebir	Çıkarma - Birebir
Ç3	Birebir	Birebir	Birebir
Ç4	Birebir	Birebir	Çıkarma - Birebir
Ç5	Birebir	Birebir	Birebir
Ç6	Yabancılaştırma	Birebir	Çıkarma - Birebir
Ç7	Birebir	Birebir	Çıkarma - Birebir
Ç8	Birebir	Genelleştirme - Birebir	Birebir
Ç9	Birebir	Birebir	Birebir
Ç10	Yabancılaştırma	Telaflı - Birebir	Birebir
Ç11	Birebir	Birebir	Birebir
Ç12	Birebir	Genelleştirme - Birebir	Çıkarma - Birebir
Ç13	Birebir	Birebir	Birebir

Bu incelemeler sonucunda Ç6 ve Ç10 dışındaki bütün çevirmenleri bu çözümleme özelinde bütün çevirilerinin erek kültür dizgesine daha yakın olduğu değerlendirilmiştir. Ç6 ve Ç10'un ise sadece ilk çeviri örneğinin kaynak diğer çevirilerinin ise erek kültüre yakın olduğu görülmektedir. Sonuç olarak ise bu çözümlemede incelenen bütün çevirilerin genel olarak erek kültür dizgesine yakınlığından dolayı kabul edilebilir çeviriler olarak nitelendirilebileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 18.2 On Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kültürel Öğe	Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik			
	<i>Monsieur</i>	<i>je suis huissier près de la cour royale de Paris</i>	<i>monsieur le procureur général</i>	Genel Yaklaşım
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.19. On Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 19 Çözümleme 19 / Kamu Hayatı

Kategori	2. Kamu Hayatı
Alt Kategori	Hukuki kuruluş
Kaynak Metin (s. 100)	<i>la cour d'assise</i>
Ç1 (s. 35)	... şu sırada <i>ağır ceza mahkemesinde</i> yargılanan...
Ç2 (s. 114)	... şu an <i>mahkemede</i> yargılanmakta.”
Ç3 (s. 114)	... <i>ağır ceza mahkemesinin</i> şu saatte hüküm vermekte olduğu...
Ç4 (s. 96)	... <i>ağır ceza mahkemesinin</i> hüküm vermek üzere olduğu ...
Ç5 (s. 110)	... tam şu an <i>ağır ceza mahkemesinin</i> işini gördüğü ...
Ç6 (s. 56)	... <i>ağır ceza mahkemesinin</i> şu an hükmünü vermekte olduğu ...
Ç7 (s. 58)	... şu an <i>mahkemesi</i> görülen ...
Ç8 (s. 109)	Şu anda <i>Ağır Ceza Mahkemesinde</i> yargılanmakta olan ...
Ç9 (s. 89)	... şu anda <i>ağır ceza mahkemesinde</i> yargılanana ...
Ç10 (s. 102)	... <i>ağır ceza mahkemesinin</i> şu anlarda mahkûm ettiği...
Ç11 (s. 99)	Şu anda <i>Ağır Ceza Mahkemesi'</i> nde yargılanmakta olan...
Ç12 (s. 78)	Şu anda <i>Ağır Ceza Mahkemesinde</i> yargılanan ...
Ç13 (s. 103)	Şu anda <i>Ağır Ceza Mahkemesi'</i> nde yargılanmakta olan ...

Bu incelemede kamu hayatına dair bir kuruma rastlanmıştır. Hukuki kuruluş alt kategorisinde yer alan bu kurum Larousse (1909)' a göre kaynak kültür hukuk sisteminde ağır suçların cezalandırıldığı yüksek adalet makamlarına verilen isim olarak karşımıza çıkmaktadır (s. 413). Kaynak kültürdeki bu hukuki kuruluşun erek kültür hukuk sistemindeki karşılığı ağır ceza mahkemesidir.

Bu bilgiler doğrultusunda Ç2 ve Ç7 hariç bütün çevirilerde kaynak metindeki hukuki kültürel ögenin erek dile erek kültürde kullanılan haliyle aktarıldığı görülmektedir. Uyarlama stratejisinin kullanıldığı bu çevirilerde erek kültür okuyucusu ön planda tutulmuştur. Ç2 ve Ç7'de ise kaynak metindeki hukuki kuruluş erek dile daha üst anlamı ifade eden başka bir kelimeyle karşılanmıştır. Kaynak metindeki anlamın tam olarak erek kültüre aktarılmadığı bu çeviri sürecinde genelleştirme stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Tablo 19.1 On Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

Kullanılan Çeviri Stratejileri	
Kültürel Öge	<i>la cour d'assise</i>
Ç1	Uyarlama
Ç2	Genelleştirme
Ç3	Uyarlama
Ç4	Uyarlama
Ç5	Uyarlama
Ç6	Uyarlama
Ç7	Genelleştirme
Ç8	Uyarlama
Ç9	Uyarlama

Ç10	Uyarlama
Ç11	Uyarlama
Ç12	Uyarlama
Ç13	Uyarlama

Bu çözümlenmeler neticesinde bütün çevirilerde erek kültüre yakın çeviri süreçleri gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir. Kaynak kültür normlarından uzak bir şekilde karşımıza çıkan bu çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiği görülmektedir.

Tablo 19.2 On Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>la cour d'assise</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.20. Yirminci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 20 Çözümleme 20 / Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	Kuruluşlar
Kaynak Metin (s. 102)	<i>HOSPICE DE LA VIEILLESSE</i>
Ç1 (s. 37)	<i>YAŞLILAR YURDU</i>
Ç2 (s. 117)	<i>YAŞLI BAKIM EVİ.</i>
Ç3 (s. 116)	<i>YAŞLILAR YURDU.</i>
Ç4 (s. 97)	<i>DÜŞKÜNLER YURDU.</i>
Ç5 (s. 112)	<i>YAŞLILAR YURDU.</i>
Ç6 (s. 57)	<i>YAŞLILAR YURDU.</i>
Ç7 (s. 60)	<i>"Yaşlılar Evi."</i>
Ç8 (s. 111)	<i>YAŞLILAR YURDU.</i>
Ç9 (s. 91)	<i>... YAŞLILAR YURDU ...</i>
Ç10 (s. 104)	<i>YAŞLILAR YURDU.</i>
Ç11 (s. 101)	<i>Yaşlılar Yurdu.</i>
Ç12 (s. 81)	<i>YAŞLILAR YURDU.</i>
Ç13 (s. 105)	<i>YAŞLILAR YURDU.</i>

Sosyal hayatın içerisinde bir kuruluşun yer aldığı bu çözümlemede kaynak metinde geçen ve yaşlıların kaldığı bir kuruma yer verilmiştir. Kaynak metinde karşımıza çıkan *Hospice De La Vieillesse* ifadesindeki *Hospice* kelimesi dini açıdan tutkun ve hali vakti yerinde kişilerin yolculara ve yine dini açıdan tutkun ancak kalacak yeri olmayan kişilerin kalması için temin ettikleri yer olarak tanımlanmaktadır (Larousse, 1909, s.855). Ancak bu terim kaynak metindeki bir diğer kelime olan ve kendisini tamlayan yaşlılık ifadesi ile birleştiğinde yaşlı kişilerin barındığı bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ç4 haricinde bütün çevirilerde kaynak metindeki bu ifadenin erek dile tam olarak karşılığı olan söz öbekleriyle karşılandığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Ç4 dışındaki bütün çevirilerde uyarılama stratejisi kullanılmış ve erek dile aktarılan ifade erek kültürde tam olarak kendisini bulmuştur. Ç4’de ise kaynak metinde geçen yaşlılık ifadesi erek metne bir üst anlam yüklenerek aktarılmıştır. Zira Ç4’de kullanılan düşkünler ifadesi sadece yaşlıları değil genel olarak bakıma muhtaç olan daha geniş bir kitleyi temsil eden bir sözcüktür. Dolayısıyla Ç4’de genelleştirme stratejisinin kullanılarak aktarım sürecinin gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür.

Kaynak metindeki kültürel unsurun çeşitli çeviri stratejileri kullanılarak erek dile aktarılmasının yanında bu çözümlemede ifadelerin yazım şekli açısından aktarımını da ilgilendiren bir örneğe rastlanmıştır. Kaynak metindeki ifadenin tamamen büyük harfler kullanılarak verildiği görülürken Ç7 ve Ç11 bu ifadeyi erek dile aktarıırken sadece kelimenin baş harfi büyük olarak şekilde bir yazım şeklini tercih etmiştir. Bunun dışındaki bütün çevirilerde ise kaynak metindeki yazım şekline sadık kalınmıştır.

Tablo 20.1 Yirminci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>HOSPICE DE LA VIEILLESSE</i>
Ç1	Uyarılama
Ç2	Uyarılama
Ç3	Uyarılama
Ç4	Genelleştirme
Ç5	Uyarılama
Ç6	Uyarılama
Ç7	Uyarılama
Ç8	Uyarılama
Ç9	Uyarılama
Ç10	Uyarılama
Ç11	Uyarılama
Ç12	Uyarılama
Ç13	Uyarılama

Bu çözümlemede yer alan kültürel öğenin incelenmesi sonrasında bütün çeviri süreçlerinde erek kültüre yakın aktarım süreçlerinin gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bütün çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini belirtmek mümkündür.

Tablo 20.2 Yirminci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>HOSPICE DE LA VIEILLESSE</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.21. Yirmi Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 21 Çözümleme 21 / Kamu Hayatı / Sosyal Yaşam / Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	2. Kamu Hayatı 3. Sosyal Yaşam 6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	Politika Meslekler Askeri kuruluş
Kaynak Metin (s. 103)	Chacun a son <i>opinion politique</i> . Je vous estime trop pour croire que vous n'avez pas la vôte. Quant à moi, je suis tout à fait d'avis du rétablissement de la garde nationale. J'étais <i>sergent de ma compagnie</i> , et, ma foi, c'était fort agréable.
Ç1 (s. 38)	Herkesin <i>siyasi bir düşüncesi</i> vardır. Bende uyandırdığınız izlenime göre sizin de siyasi bir görüşünüz var. Bana kalırsa, <i>ulusal muhafızlık kurumunun yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Birliğimde çavuştum</i> ve inanım çok keyifliydi...
Ç2 (s. 119)	"Herkesin <i>politik bir fikri</i> var. Sizin de politik bir fikrinizi olduğuna inanacak kadar size değer veriyorum. Bana gelince, kesinlikle, <i>ulusal muhafızların tekrar kurulmasından</i> yanayım. <i>Bölüğümde çavuştum</i> , gerçekten de çok hoştu."
Ç3 (s. 118)	"Herkesin bir <i>siyasi görüşü</i> vardır. Sizin de bir görüşünüz olduğuna inanacak kadar saygı duyuyorum size. Bana gelince, ben <i>ulusal muhafızların yeniden kurulmasından</i> bütünüyle yanayım.* Ben <i>birliğimde çavuştum</i> ve çok hoştu." *Devrim döneminde kurulan, ardından Nisan 1827'de feshedilen burjuva milis güçleri. Temmuz 1828'de meclis yeniden kurulmasını tartışacaktır.
Ç4 (s. 99)	"Herkesin kendine özgü <i>bir siyasi görüşü</i> vardır. Sizin herhangi bir görüşünüz olmadığını hiç sanmıyorum. Bana gelince, ben kesinlikle <i>milli muhafızların yeniden tesis edilmesinden</i> yanayım. Kendi <i>bölüğümde çavuştum</i> ve Tanrım, çok güzeldi."
Ç5 (s. 114)	"Herkesin <i>siyasi görüşü</i> kendine. Sizin de bir görüşünüz vardır bence. Bana gelirse, tamamen <i>ulusal muhafızların yeniden örgütlenmesi görüşü</i> ndeyim. <i>Birliğimin çavuşuydum</i> ve inanım çok hoştu."

Ç6 (s. 58)	“Herkesin kendi <i>politik fikri</i> vardır. Sizin bir görüşünüz olmadığını düşünerek sizi hafife almış olurum. Bana kalırsa <i>milli muhafız teşkilatının yeniden düzenlenmesi</i> taraftarıyım. Ben kendi <i>şirketimin mübaşiriydim</i> ve bana kalırsa bu kaçınılmaz.”
Ç7 (s. 62)	“Bayım, herkesin kendince bir <i>siyasi görüşü</i> vardır.” dedi mübaşir. “Sizin de bir görüşünüz olduğuna eminim. Ben, <i>ulusal muhafız birliğinin yeniden yapılandırılmasından</i> yanayım. Kendi <i>bölüğümün çavuşuydum</i> ve bu beni çok mutlu ediyordu...”
Ç8 (s. 113)	“Herkesin kendine özgü <i>politik bir görüşü</i> vardır. Bence sizin de bir görüşünüz vardır. Bana gelince, <i>ulusal muhafızların yeniden yapılandırılması</i> yanlısıyım. <i>Bölüğümün çavuşuydum</i> . Ve bana göre çok hoş bir şey...”
Ç9 (s. 93)	Herkesin bir <i>siyasi görüşü</i> vardır. Bende uyandırdığınız izlenime göre, sizin de var. Bana sorarsanız, <i>ulusal muhafızların yeniden örgütlenmesi</i> yanlısıyım. <i>Birliğimde çavuştum</i> ve gerçekten çok iyiydi.”
Ç10 (s. 106)	“Herkesin kendi <i>siyasi görüşü</i> var. Sizin görüş sahibi olmadığınızı düşünmeyecek kadar size saygı duyuyorum. Bana gelince, <i>ulusal muhafızların yeniden toplanması</i> taraftarıyım. Kendi <i>bölüğümde çavuştum</i> ve bu çok da hoşuma gidiyordu.”
Ç11 (s. 102)	“Herkesin <i>politik bir görüşü</i> vardır. Bence sizin de savunduğunuz bir görüş vardır. Bana gelince, <i>ulusal muhafızların yeniden örgütlenmesi</i> taraftarıyım. <i>Bölüğümde çavuşum</i> . Bir düşünceyi benimseyen bir grubun üyesi olmak insana mutluluk veriyor.”
Ç12 (s. 83)	“Herkesin kendine göre bir <i>politik düşüncesi</i> vardır. Sizin de bir görüşünüz vardır, saygı duyuyorum. Bana gelince ben <i>Milli Muhafız Teşkilatının yeniden yapılandırılması</i> taraftarıyım. <i>Bölüğümün çavuşuydum</i> ve çok güzeldi...”
Ç13 (s. 106)	“Herkesin kendine özgü bir <i>siyasal görüşü</i> vardır. Bence sizin de bir görüşünüz vardır. Bana gelince; <i>ulusal muhafızların yeniden örgütlenmesi yanlısıyım</i> . <i>Bölüğümün çavuşuyum</i> . Ve bana göre çok hoş bir şey...”

Kültürel unsurların aktarımının incelendiği çalışmanın bu çözümlemesinde kamu hayatı, sosyal yaşam ve kişisel merak ve tutkular üst kategorilerinden toplam dört örneğe rastlanmıştır. Bu dört kültürel unsur örneğinin alt kategorisi ise politika, meslekler ve askeri kuruluş olarak saptanmıştır.

Kaynak metinde karşımıza çıkan ilk örnek her bireyin siyasi bir görüşü olduğunu belirten söz öbeğidir. Kaynak metinde verilen bu ifade Ç1, Ç3, Ç4, Ç5, Ç7, Ç9, Ç10 ve Ç13’de erek kültür dizgesinde kabul gören ifadeler kullanılarak erek dile aktarılmıştır. Öykünme stratejisinin kullanıldığı bütün bu çevirilerde kaynak metindeki yabancı ifade (politique) yumuşatılarak erek dile çevrilmiştir. Bununla birlikte, bu yabancı ifadenin erek dilde karşılandığı sözcük de erek kültüre başka bir kültürden geçtiği için bu çeviri sürecinde yerleştirme stratejisinin kullanıldığından bahsedilememektedir. Bu çevirilerin dışında kalan Ç2, Ç6, Ç8, Ç11 ve Ç12’de ise kaynak metindeki yabancı ifade korunmuş ancak yazım şekli erek dile göre düzenlenerek erek kültüre aktarılmıştır. Her ne kadar bu aktarım süreçlerinde de öykünme stratejisine başvurulduğu değerlendirilse de tercih edilen sözcük göz önüne alındığında çevirinin kaynak metne daha yakın olduğu dikkat çekmektedir.

Bu çözümlemenin ikinci kültürel unsur örneğinde uzun bir söz kümesi karşımıza çıkmaktadır. Kaynak metinde bir ulusun güvenlik güçleri ile ilgili yeniden bir yapılandırma anlamına gelebilecek bir ifade verilmiştir. Kaynak metindeki bu ifadenin bütün erek metinlerde erek kültürde yeri olan terimler kullanılarak ve aynı zamanda kaynak metindeki anlama bağlı kalınarak erek

dile aktarıldığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında bu kültürel ögenin aktarımında bütün çevirilerde uyarlama stratejisinin kullanıldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte Ç3'de dipnot yöntemine başvurularak bu kültürel söz öbeğinin kaynak kültür tarihindeki yeri ile ilgili ek açıklamalar verilmiştir. Bu da Ç3'de uyarlama stratejisinin yanında açıklama stratejinin de uygulandığını göstermektedir. Meslekler kategorisi altında incelenen örnekte ise kaynak metindeki *sergent* terimi ele alınmıştır. Bu terim Fransız Akademi Sözlüğü'nde askeri bir birlikte düşük rütbeli bir asker olarak tanımlanmaktadır (s. 2990). Kaynak dildeki bu tanımlama ışığında bu askeri meslek ifadesi Ç6 dışındaki bütün erek metinlerde erek kültürde düşük rütbeli bir askeri unvanı temsil eden *çavuş* sözcüğü ile karşılanmıştır. Kaynak metindeki kültürel unsurun bağlam açısından uygun bir şekilde erek kültüre aktarıldığı bu çeviri sürecinde birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı değerlendirilmektedir. Ç6'da ise kaynak metindeki bağlamdan tamamen uzak bir aktarım sürecinin gerçekleştirildiği görülmektedir.

Bu incelemenin kültürel unsuru olan askeri meslek ifadesi erek metne hukuki bir meslek terimi olan *mübaşir* kelimesi ile aktarılmıştır. Dolayısıyla Ç6'da karşımıza çıkan erek ifadenin anlam açısından hatalı bir çeviri olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte her ne kadar hatalı bir aktarım süreci gerçekleştirilmiş olsa Ç6'da bu sözcüğün çevirisinde standartlaştırma stratejisinin uygulandığını söylemek mümkündür.

Çözümlemenin son örneğinde yine askeri bir kültür unsura rastlanmıştır. Kaynak metindeki *compagnie* sözcüğü üst rütbeli askeri bir yetkilinin emri altında bulunan belirli sayıda askerden oluşan topluluğa verilen isim olarak tanımlanmaktadır (Dictionnaire de L'Académie Française, s. 639). Kaynak metindeki bu ifade bir önceki askeri kültürel unsur incelemesinde olduğu gibi Ç6 haricinde bütün çevirilerde *birlik* veya *bölük* sözcükleri kullanılarak kaynak metindeki bağlamdan koparılmadan erek dile çevrilmiştir. Dolayısıyla bu kültürel ögenin aktarımında da Ç6 dışındaki bütün çevirilerde birebir çeviri stratejisinin uygulandığı görülmektedir. Kaynak metindeki bu askeri topluluk bildiren ifade Ç6'da ise askeri bir anlamdan tamamen uzak başka bir sözcükle karşılanmıştır. Yine hatalı bir çeviri sürecinin gerçekleştiği değerlendirilen Ç6'da bir önceki örnek incelemede olduğu gibi standartlaştırma stratejisinin uygulandığını söylemek mümkündür.

Tablo 21.1 Yirmi Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

Kültürel Öğe	opinion politique	Kullanılan Çeviri Stratejileri		
		<i>je suis tout à fait d'avis du rétablissement de la garde nationale</i>	<i>sergent</i>	<i>ma compagnie</i>
Ç1	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç2	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç3	Öykünme	Uyarlama / Açıklama	Birebir	Birebir
Ç4	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç5	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç6	Öykünme	Uyarlama	Standartlaştırma	Standartlaştırma
Ç7	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç8	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç9	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç10	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç11	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç12	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir
Ç13	Öykünme	Uyarlama	Birebir	Birebir

Dört farklı kültürel unsurun çeviri süreçlerinin ve stratejilerinin ele alındığı bu çözümlemeler neticesinde gerçekleştirilen çevirilerin büyük oranda erek kültür normlarına yakın olduğu dikkat çekmektedir. Ç1, Ç3, Ç4, Ç5, Ç7, Ç9, Ç10 ve Ç13'ün bütün çevirilerinin erek kültür dizgesine olan yakınlığından dolayı kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiği görülmektedir. Ç2, Ç6, Ç8, Ç11 ve Ç12'nin ise sadece bir çevirisinde kaynak kültüre olan yakınlık dikkat çekerken bunun dışındaki bütün çevirilerinin erek kültür dizgesine yakın olduğu gözlemlendiğinden bu çevirilerin genel yaklaşımlarının da kabul edilebilir çeviriler kategorisine girdiği değerlendirilmektedir.

Tablo 21.2 Yirmi Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kültürel Öğe	opinion politique	Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik				Genel Yaklaşım
		<i>je suis tout à fait d'avis du rétablissement de la garde nationale</i>	<i>sergent</i>	<i>ma compagnie</i>		
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	
Ç2	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	
Ç6	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	

Ç8	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.22. Yirmi İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 22 Çözümleme 22 / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Benzetme
Kaynak Metin (s. 107)	-Qui êtes-vous ? lui ai-je dit enfin. -Drôle de demande ! a-t-il répondu. <i>Un friauche.</i>
Ç1 (s. 42)	-Kimsiniz? dedim sonunda. -Gülünç bir soru! dedi. <i>Kelle paça.</i>
Ç2 (s. 125)	“Kimsiniz? diye sordum nihayet. “Komik bir soru!” diye cevapladı. “ <i>Bir budamalık!</i> ” ³¹ ³¹ Burada geçen “friauche” kelimesi argoda “idam mahkûmu” demek fakat kelimenin tam karşılığını vermediği için “budamalık” kelimesini tercih ettim. (ç.n.)
Ç3 (s. 123)	“Siz kimsiniz?” diyebildim sonunda. “Tuhaf soru!” karşılığını verdi. “ <i>Sıra bekleyen biri.</i> ”
Ç4 (s. 104)	“Siz kimsiniz?” diye sordum en sonunda. “Ne saçma soru!” diye yanıtladı. “ <i>Nalları dikecek biri işte.</i> ”
Ç5 (s. 119)	“Kimsiniz?” dedim ona sonunda. “Ne komik soru!” diye yanıtladı. “ <i>Kurbanlık.</i> ”
Ç6 (s. 62)	“Siz kimsiniz?” diye sordum sonunda. “Güzel soru!” diye cevap verdi. “ <i>Ben adres değiştirmeye geldim.</i> ” ¹ Orijinalinde un friauche: idam edilecek kişi için kullanılan argo bir isim. Adres değiştirmek = öldürülmek. (argo) (ç.n.)
Ç7 (s. 66)	En sonunda “Kimsiniz?” diye sordum. “Ne gülünç soru!” dedi. “ <i>Ölüyüm.</i> ”
Ç8 (s. 118)	“Kimsiniz?” diye sordum sonunda. “Ne tuhaf bir soru!” diye yanıtladı. “ <i>Bir kızartmalık!</i> ”
Ç9 (s. 97)	“Kimsiniz?” dedim ona sonunda. “Gülünç bir soru” diye yanıtladı. “ <i>Kelle koltukta.</i> ”
Ç10 (s. 110)	“Kimsiniz?” diye sordum sonunda. “Tuhaf bir soru!” diye cevap verdi adam. “ <i>Bir kırpığım.</i> ”
Ç11 (s. 107)	“Kimsiniz?” diye sordum nihayet. “Ne komik bir soru!” diye yanıtladı. “ <i>Bir kızartmalık.</i> ”
Ç12 (s. 89)	Nihayet, “Siz kimsiniz?” diye sordum ona. “Ne komik bir soru!” diye cevapladı. “ <i>Bir kızartmalık!</i> ”
Ç13 (s. 110)	“Kimsiniz?” diye sordum sonunda. “Ne komik bir soru!” diye yanıtladı. “ <i>Bir kızartmalık!</i> ”

Gelenek, görenek ve sosyal etkinlikler üst kategorisinden bir ögenin yer aldığı bu incelemede son derece ilginç bir örneğe rastlanmıştır. Kaynak metinde verilen bu ifade aslında kaynak dilde bulunmayan ancak Victor Hugo'nun bu romanı sayesinde kaynak kültürde yer etmiş bir sözcüktür. Zira kaynak dilde incelenen önemli Larousse, TLFi (Trésor de la langue française informatisé) ve Fransızca Akademi gibi sözlüklerde *friauche* kelimesine rastlanmamıştır. Yalnızca Dictionnaire Vivant de la Langue Française (DVLF, 2024) sözlüğünde ilgili sözcük kaynak romanda Hugo'nun kullandığı şekliyle temyize başvuran idam mahkûmu olarak tanımlanmıştır. Bu ifade ile ilgili yapılan bütün sözcük aramalarında kaynak olarak Victor Hugo'nun Bir İdam Mahkumunun Son Günü adlı romanı referans gösterilmektedir. Bununla birlikte her ne kadar bu ifade kaynak dilde resmi olarak yer almayan bir sözcük olsa da kaynak kültürde var olduğu için bu çözümlemede bir kültürel unsur aktarım örneği olarak ele alınmıştır.

Bu bilgiler doğrultusunda kaynak metindeki bu ifadenin erek metinlerde hangi ifadeler kullanılarak karşılandığını incelemeyen önce Victor Hugo'nun bu sözcüğü kullanarak ne anlatmak istediği ve dolayısıyla bu sözcüğün ne anlama geldiği ile ilgili bir fikir sahibi olmak gerekmektedir. Bunun için kaynak romanda bu ifadenin açıklandığı kısım incelendiğinde Stein'in (2010) "*cela veut dire, s'est-il écrié au milieu d'un éclat de rire, que le taule jouera au panier avec ma sorbonne dans six semaines, comme il va faire avec ta tronche dans six heures*" açıklamasını verdiği görülmektedir (s. 107). Bu açıklama ile altı hafta sonra idam edilecek başka bir mahkûmun, altı saat sonra idam edilecek romanın asıl kahramanına başlarının gövdelerinden koparılacağını ve *friauche* kelimesinin de bu duruma maruz kalacak kişiler için kullanıldığını izah ettiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak kaynak metindeki bu ifade kısaca idamı bekleyen kişi olarak tanımlanabilmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda kaynak metindeki bu ifadenin çok farklı kelimeler kullanılarak erek dil ve kültüre aktarıldığı görülmektedir. Bu kültürel unsurun resmi olarak kaynak dilde yer almadığı bilgisinden yola çıkarak erek metinlerde karşımıza çıkan bütün çevirilerin uyarlama stratejisi kullanılarak aktarıldığı değerlendirilmektedir. Bunun yanında Ç2 ve Ç6'da dipnot yöntemi kullanılarak erek kültür okuyucusuna bu sözcüğün ne anlama geldiği ile ilgili ek bilgiler verilmiştir. Dolayısıyla bu iki çeviride uyarlama stratejisinin yanında açıklama stratejisine de başvurulduğu görülmektedir.

Tablo 22.1 Yirmi İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Un friauche</i>
Ç1	Uyarlama
Ç2	Uyarlama / Açıklama
Ç3	Uyarlama
Ç4	Uyarlama
Ç5	Uyarlama
Ç6	Uyarlama / Açıklama
Ç7	Uyarlama
Ç8	Uyarlama
Ç9	Uyarlama
Ç10	Uyarlama
Ç11	Uyarlama
Ç12	Uyarlama
Ç13	Uyarlama

Bu bilgiler ve incelemeler ışığında bu çözümlemede ele alınan bütün çevirilerin erek kültür dizgesine yakın olduğu dikkat çekmektedir. Bu yakınlık ise bütün çevirilerin bu çözümleme özelinde kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini göstermektedir.

Tablo 22.2 Yirmi İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Un friauche</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.23. Yirmi Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 23 Çözümleme 23 / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Benzetme Deyiş
Kaynak Metin (s. 107)	Je suis fils d'un bon peigre ; c'est dommage que Charlot* ait pris la peine un jour de lui attacher sa cravate. *Le bourreau.
Ç1 (s. 42)	<i>Usta bir cepçinin oğluyum; ne yazık ki cellat bir gün boynuna kravatı takıverdi.</i>
Ç2 (s. 125)	<i>İyi bir arakçının oğluyum, ne yazık ki Charlot³² bir gün babama kravat takma zahmetinde bulundu.</i> 32Cellat.
Ç3 (s. 123)	<i>Usta bir hırsızın oğluyum ben; yazık ki cellat günün birinde onun kravatını bağlama zahmetine katlandı.</i>
Ç4 (s. 104)	<i>İyi bir hırsızın oğluyum; Charlot'nun* günün birinde kravatı boynuna geçirmiş olması ne acı.</i> *Cellat.
Ç5 (s. 120)	<i>İyi bir cepçinin oğluyum. Ne yazık ki Charlot³⁸ bir gün boynuna kravatını³⁹ takmak için elinden geleni yaptı.</i> 38Cellat 39Asılmak
Ç6 (s. 62)	<i>Bir sövüşçünün² oğluyum. Yazık Charlot³ bir gün kravatını çok sıkı.⁴</i> 2Hırsız. (argo) (ç.n.) 3Cellat. (argo) (ç.n.) 4Asıldı. (argo) (ç.n.)
Ç7 (s. 66)	<i>Usta bir hırsızın oğluyum. Charlot⁷, bir sabah kravatını babama da bağlamış.</i> 7Cellat. (Ç.N.)
Ç8 (s. 119)	<i>İyi bir hırsızın oğluyum; ne yazık ki, Charlot¹⁸ babama da kravat takmıştı bir sabah.</i> ¹⁸ İnfaz memuru.
Ç9 (s. 97)	<i>Usta bir yankesicinin oğluyum, ne yazık ki cellat bir gün boynuna kravatı takıverdi.</i>
Ç10 (s. 111)	<i>İyi bir arakçının oğluyum. Charlot'nun (cellat) bir gün onun kravatını sıkıması üzücü.</i>
Ç11 (s. 108)	<i>İyi bir hırsızın oğluyum; ne yazık ki Charlot³⁴ babama kravat takmak³⁵ zorunda kalmış.</i> 34Cellat 35Asmak
Ç12 (s. 90)	<i>Sağlam bir hırsızın oğluyum; çok yazık Charlot, bir sabah benim babama da kravat taktirmiş.</i>
Ç13 (s. 111)	<i>İyi bir hırsızın oğluyum; ne yazık ki, Charlot¹ babama kravat takmak² zorunda kalmış.</i> 1Cellat. (Ç.N.) 2Asmak. (Ç.N.)

Gelenek, görenek ve sosyal etkinlikler kategorisinden iki örneğin ele alındığı bu çözümlemede romanın ana karakterine kendisini tanıtan başka bir mahkûmun bu sırada kullandığı benzetmelere rastlanmıştır. İlk örnekte karşımıza çıkan *un bon peigre* ifadesi kendini tanıtan kişinin babasının hırsızlıkta ustalaşmış bir kişi olduğunu belirtmektedir. Ancak burada önemli bir hususa değinmek gerekmektedir. Kaynak metindeki bu söz kümesinde geçen *peigre* sözcüğüne Larousse, TLFi (Trésor de la langue française informatisé) ve Fransızca Akademi gibi kaynak dilde önemli yer tutan sözlüklerde rastlanmamıştır. Bununla birlikte kaynak dilde hırsızlık ile ilgili bir ifade bildiren ve kaynak metindeki sözcüğün yazım şekline benzeyen *pègre* kelimesi mevcuttur. Bu bilgi doğrultusunda ilk aşamada kaynak eserin yayın evinin basım hatasından kaynaklanan bir yazım yanlışı olduğu düşünülse de kaynak romanın başka yayın evlerinden çıkan farklı versiyonları incelendiğinde yine *peigre* kelimesinin geçtiği görülmektedir. Bu noktada ise karşımızda farklı bir olasılık belirlemektedir. Çalışmanın 22 numaralı çözümlemesinde görüldüğü gibi burada da Victor Hugo'ya özgü bir kullanımın olduğu değerlendirilmektedir. Bu açıklamalar ve bilgiler doğrultusunda kaynak metindeki bu söz öbeğinin bütün erek metinlerde uyarlama stratejisi kullanılarak çevrildiğini söylemek mümkündür. Ancak sadece Ç6'da uyarlama stratejisine ek olarak dipnot yöntemine başvurulmuş ve metindeki kültürel unsurun ne anlama geldiği erek kültür okuyucusuna açıklanarak aktarılmıştır.

Çözümlemenin ikinci örneğinde ise içerisinde benzetmelerin barındığı uzun bir deyiş karşımıza çıkmaktadır. Bu deyiş ile ilk örnekte bahsi geçen usta hırsızın bir gün yakalandığı ve idam edildiği anlatılmak istenmektedir. Kaynak metindeki bu deyişte geçen *Charlot* ifadesi Larousse'da güvenilirmez kişi veya soytarı olarak tanımlanmaktadır. Ancak kaynak metinde bu ifade kullanılırken dipnot yöntemine başvurulmuş ve bu sözcüğün erek dilde cellat anlamına gelen *le bourreau* kelimesine karşılık geldiği belirtilmiştir. Kaynak metindeki bu deyişte geçen başka bir benzetmede ise kravat takmak ifadesi asılmanın, idam edilmenin yerine kullanılmıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda kaynak metindeki *Charlot* ifadesi Ç1, Ç3 ve Ç9 haricinde bütün çevirilerde aynı kelime kullanılarak erek kültüre aktarılmıştır. Yabancılaştırma stratejinin uygulandığı bütün bu çevirilerden Ç10 ve Ç12 dışındaki bütün çevirilerde ise ek olarak dipnot yöntemi ile bu ifadenin ne anlama geldiği erek kültür okuyucusuna açıklanmıştır. Ç10'da ise dipnot yerine ilgili kültürel ögenin hemen ardından gelmek üzere parantez içerisinde açıklama verilmiştir. Ç1, Ç3 ve Ç9'da ise kaynak metindeki kültürel öge erek dile, erek kültürde yer aldığı şekli ile aktarıldığından bu üç çeviride birebir çeviri stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Tablo 23.1 Yirmi Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>un bon peigre</i>	<i>Charlot ait pris la peine un jour de lui attacher sa cravate</i>
Ç1	Uyarlama	Birebir
Ç2	Uyarlama	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç3	Uyarlama	Birebir
Ç4	Uyarlama	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç5	Uyarlama	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç6	Uyarlama / Açıklama	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç7	Uyarlama	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç8	Uyarlama	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç9	Uyarlama	Birebir
Ç10	Uyarlama	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç11	Uyarlama	Yabancılaştırma / Açıklama
Ç12	Uyarlama	Yabancılaştırma
Ç13	Uyarlama	Yabancılaştırma / Açıklama

Bu çözümlerler doğrultusunda Ç1, Ç3 ve Ç9'un bu inceleme özelinde bütün çevirilerinin erek kültür dizgesine yakın olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla bu üç çevirinin de kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini söylemek mümkündür. Bu üç çeviri dışında kalan diğer çevirilerin ise hem kaynak kültür hem de erek kültür normlarına eşit bir şekilde yakın olduğu görülmektedir. Sonuç olarak bu çevirileri herhangi bir sınıfa koymaktansa iki kategoriye de eşit mesafede konumlandırmak uygun olacaktır.

Tablo 23.2 Yirmi Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>			
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>un bon peigre</i>	<i>Charlot ait pris la peine un jour de lui attacher sa cravate</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç5	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç6	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç7	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç8	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç11	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç12	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç13	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli

6.24. Yirmi Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 24 Çözümleme 24 / Kamu Hayatı / Sosyal Yaşam

Kategori	2. Kamu Hayatı 3. Sosyal Yaşam
Alt Kategori	Yönetim Hitap
Kaynak Metin (s. 110)	-Ah ! ah ! monsieur, <i>vousailles*</i> êtes un <i>marquis</i> ! c'est un <i>marquis</i> ! *Vous.
Ç1 (s. 45)	-Ah! Vay canına! Bayım, siz bir <i>markisiniz!</i>
Ç2 (s. 129)	“Ah! Ah! Bayım, <i>sizcik</i> ⁵⁰ bir <i>markisiniz!</i> Bu bir marki!” ⁵⁰ Siz.
Ç3 (s. 127)	“Ah ah, bayım, <i>siz bir markisiniz!</i> Bir marki!”
Ç4 (s. 107)	“Ha ha! Bayım, <i>siz bir markisiniz!</i> Bir marki!”
Ç5 (s. 123)	“Ah! Ah! Bayım, <i>siz bir markisiniz!</i> Bir marki!”
Ç6 (s. 65)	“Ah! Ah! Mösyö! <i>Siz bir marki</i> olmalısınız. Bir marki!”
Ç7 (s. 69)	“Ha! Ha! Bayım, <i>siz bir markisiniz!</i> O bir marki!”
Ç8 (s. 122)	“Ha! ha! Bayım, <i>siz bir markisiniz!</i> Bir marki!”
Ç9 (s. 100)	“Ha ha, beyim <i>siz bir markisiniz.</i> Bu bir marki!”
Ç10 (s. 113)	Ha! Ha! Ha! Bayım ha! <i>Siz bir markisiniz!</i> Bir marki!”
Ç11 (s. 111)	“Ah! Ah! <i>Siz bir markisin!</i> Bir marki!”
Ç12 (s. 94)	“Ha! Ha! Bayım, <i>siz bir markisiniz!</i> Bir marki!”
Ç13 (s. 114)	“Ah! Ah! Bayım <i>siz bir markisiniz!</i> Bir marki!”

Bu çözümlemede kamu hayatı ile sosyal yaşam üst kategorisinden iki farklı örnek ele alınmıştır. İlk incelemede kaynak metinde kullanılan bir kişi zamiri karşımıza çıkmaktadır. Ancak kaynak metinde verilen bu kullanım şekli, kaynak dilde ikinci çoğul kişi zamiri olarak kullanılan sözcükten (vous) farklı bir yazım ve telaffuz şekline sahiptir. Kaynak metinde verilen kullanım şekli çok fazla yaygın bir biçimde kullanılmayan ancak kibarlık ifadesi barındıran bir anlama sahiptir.

Bu bilgidен yola çıkarak kaynak metinde verilen bu adılın Ç2 hariç bütün erek metinlerde erek dilde çoğul ikinci kişi zamiri olarak kullanılan kelime ile karşılaştığı görülmektedir. Dolayısıyla Ç2 dışındaki bütün çevirilerin kaynak metindeki bu ayrıntılı kullanım şeklini erek metne yansıtmadıklarından genelleştirme stratejisine başvurdukları değerlendirilmektedir. Ç2’de ise kaynak metindeki kullanım biçimi erek metne aynı şekilde yansıtılmış ve erek kültür okuyucusunda bir yabancılik hissi yaratılmıştır. Bununla birlikte erek kültür okuyucusunda bu yabancılik hissini gidermek adına dipnot yöntemine başvurularak erek metinde kullanılan o sözcüğün ne ifade ettiği açıklanmıştır. Bu açıdan bakıldığında Ç2’de yabancılaştırma stratejisi ile birlikte açıklama stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Çözümlemenin ikinci örneğinde ise kaynak kültürün yönetim yapısından tarihsel bir kültürel unsur dikkat çekmektedir. Kaynak metinde karşımıza

çıkan *marquis* sözcüğü dük ile kont arasında asalet bildiren bir unvan olarak tanımlanmaktadır (Dictionnaire de L'Académie Française, s. 1937). Erek dile aynı telaffuz şekli ile geçmiş olan bu kelime Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "bazı batı devletlerinde kont ile dük arasındaki bir soyluluk unvanı" olarak verilmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda kaynak metindeki bu sözcüğün erek metinlere aktarılış süreçleri incelendiğinde bütün erek çevirilerin herhangi bir yerleştirme veya açıklama işlemine başvurmadan *marki* kelimesini kullandıkları görülmektedir. Yabancı kültürdeki bir ifadenin erek kültüre dahil olduğu bu aktarım sürecinde kültürel ödüncleme stratejisinin uygulandığı değerlendirilmektedir.

Tablo 24.1 Yirmi Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>		
<i>Kültürel Öge</i>	<i>vousailles</i>	<i>un marquis</i>
Ç1	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç2	Yabancılaştırma / Açıklama	Kültürel Ödüncleme
Ç3	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç4	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç5	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç6	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç7	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç8	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç9	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç10	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç11	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç12	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme
Ç13	Genelleştirme	Kültürel Ödüncleme

Bu incelemeler neticesinde sadece Ç2'nin her iki çevirisinin de kaynak kültür dizgesine yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Ç2'nin çevirilerinin yeterli çeviriler sınıfına girdiğini söylemek mümkündür. Ç2'nin dışındaki diğer çevirilerin ise kaynak ve erek kültüre eşit uzaklıkta çeviri süreçleri gerçekleştirdiklerinden bu çevirileri tam olarak kabul edilebilir veya yeterli çeviriler kategorisinde değerlendirmek doğru olmayacaktır.

Tablo 24.2 Yirmi Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>			
<i>Kültürel Öge</i>	<i>vousailles</i>	<i>un marquis</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Ç3	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç4	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç5	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç6	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli

Ç7	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç8	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç9	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç10	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç11	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç12	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç13	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli

6.25. Yirmi Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 25 Çözümleme 25 / Sosyal Yaşam

Kategori	3. Sosyal Yaşam
Alt Kategori	Meslekler
Kaynak Metin (s. 110)	-Je comprends, a-t-il murmuré entre ses dents ; au fait, <i>le sanglier</i> ** !... *Le prêtre.
Ç1 (s. 45)	-Anlıyorum, diye mırıldandı; doğru ya <i>yabandomuzu</i> * gelecek. *Rahip (V.H.)
Ç2 (s. 129)	“Anlıyorum,” diye mırıldandı dişlerinin arasından. “Esasen, <i>yabandomuzu</i> ⁵¹ !” 51Rahip.
Ç3 (s. 127)	... “Anlıyorum,” diye mırıldandı dişlerini sıkarak, “aslında, <i>rahip</i> ...”
Ç4 (s. 107)	“Anlıyorum,” diye mırıldandı dişlerinin arasından. “Aslında, <i>yabandomuzu</i> *!” *Rahip.
Ç5 (s. 124)	... “Anlıyorum,” diye mırıldandı dişlerinin arasından; “sahiden, <i>yabandomuzu</i> ⁴⁵ !” 45Rahip.
Ç6 (s. 65)	... “Anlıyorum,” diye mırıldandı dişlerinin arasından. “Özünde, bir <i>dızgallı!</i> ..” !Papaz (argo) (ç.n.)
Ç7 (s. 69)	...” Anlıyorum...” diye mırıldandı. “ <i>Domuzun (rahip) işi bu.</i> ”
Ç8 (s. 122)	... “Anlıyorum!” diye mırıldandı dişlerinin arasından. “ <i>Yabandomuzu!</i> ” (<i>rahip</i>).
Ç9 (s. 100)	“Anlıyorum” diye dişlerinin arasından mırıldandı, “aslına bakarsan şu <i>yaban domuzu</i> ...” ²⁸ 28Rahip. (V.H.)
Ç10 (s. 114)	“Anlıyorum,” diye fıslıdadı adam, dişleri arasından. “Aslında, <i>yaban domuzu (rahib)</i> !..”
Ç11 (s. 111)	“Anlıyorum!” dedi ve dişlerinin arasından mırıldanarak: “İyi düşünmek, <i>günah çıkarmak</i> gerekir.”
Ç12 (s. 94)	“Anlıyorum! diye mırıldandı dişlerinin arasından. “ <i>Yaban domuzu</i> ...”* dedi. *Papaz. (ç.n.)
Ç13 (s. 114)	... “Anlıyorum!” diye mırıldandı dişlerinin arasında. “İşin aslı, <i>yabandomuzu</i> !” 1Rahip. (Ç.N.)

Sosyal yaşam üst kategorisinden kültürel bir örneğe rastladığımız bu çözümlemenin alt kategorisi meslekler sınıfı olarak saptanmıştır. Kaynak metinde geçen *le sanglier* sözcüğü kaynak dilde yaban domuzu anlamına gelmektedir. Ancak kaynak metinde verilen cümlelerin bütününe bakıldığında yaban domuzu kelimesi başka bir terimi karşılamak için kullanılmıştır. Bu noktada ise kaynak metindeki kültürel ifadeyi okuyucuya açıklamak için kullanılan dipnot karşımıza çıkmaktadır. Buna göre kaynak metinde yaban domuzuna benzetilen kişinin romanın asıl kahramanı ile hapisnede görüşen rahip olduğu anlaşılmaktadır. Dini bir unsur olan rahibin yaban domuzuna benzetilmesinin sebebinin ise mahkumla iletişim kurarken onu fazla önemsememesi ve mırıldanarak konuşması olarak değerlendirilmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda kaynak metinde karşımıza çıkan ve esasen meslek bildiren kültürel unsur sadece Ç3’de asıl anlam olan rahip ifadesi kullanılarak karşılanmıştır. Bu kullanım her ne kadar erek kültürü ön planda tutan bir çeviri olsa da kaynak metinde geçen benzetme sanatı erek kültüre aktarılmamıştır.

Ç6’da ise kaynak metindeki ögenin karşılandığı sözcüğün erek dilde herhangi bir karşılığının olmadığı saptanmıştır. Bundan dolayı çıkarma stratejisinin uygulandığı görülen Ç6’da yayınevinden kaynaklı bir basım hatası olabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte erek metinde kullanılan ifadenin ne anlama geldiğini belirten bir dipnot yöntemi kullanılarak erek kültür okuyucusunun karşılaşılabileceği yabancılık hissini önüne geçilmiştir.

Ç11’de kaynak metindeki kültürel unsura hiç yer verilmediği ve dolayısıyla erek metindeki anlamın daraltıldığı görülmektedir. Dolayısıyla Ç11’de de çıkarma stratejinin uygulandığı söylenebilir. Bunların dışında kalan bütün çevirilerde ise kaynak metindeki benzetme ve ifade erek dile olduğu gibi taşınmıştır. Bu çevirilerden Ç7, Ç8 ve Ç10’da benzetilen ifade parantez içerisinde, diğer çevirilerde ise dipnot yöntemi ile erek kültür okuyucusuna açıklanmıştır. Sonuç olarak bütün bu çevirilerde hem birebir çeviri hem de açıklama stratejisine başvurulduğu görülmektedir.

Tablo 25.1 Yirmi Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öge</i>	<i>le sanglier</i>
Ç1	Birebir / Açıklama
Ç2	Birebir / Açıklama
Ç3	İletişimsel
Ç4	Birebir / Açıklama
Ç5	Birebir / Açıklama
Ç6	Çıkarma / Açıklama
Ç7	Birebir / Açıklama
Ç8	Birebir / Açıklama

Ç9	Birebir / Açıklama
Ç10	Birebir / Açıklama
Ç11	Çıkarma
Ç12	Birebir / Açıklama
Ç13	Birebir / Açıklama

Bu incelemeler neticesinde genel olarak kaynak kültür dizgesine yakın çeviri süreçlerinin gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda erek kültür normlarına yakın çevirilerin gerçekleştiği Ç3 ve Ç11'in çevirileri kabul edilebilir sınıfa girerken bunun dışında kalan bütün çevirilerin ise kaynak kültür dizgesine yakınlığından dolayı yeterli çeviriler sınıfına girdiği söylenebilir.

Tablo 25.2 Yirmi Beşinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>le sanglier</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Yeterli	Yeterli
Ç5	Yeterli	Yeterli
Ç6	Yeterli	Yeterli
Ç7	Yeterli	Yeterli
Ç8	Yeterli	Yeterli
Ç9	Yeterli	Yeterli
Ç10	Yeterli	Yeterli
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Yeterli	Yeterli
Ç13	Yeterli	Yeterli

6.26. Yirmi Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 26 Çözümleme 26 / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Sosyal deneyim
Kaynak Metin (s. 113)	<i>La combinaison de ces dix lettres, leur aspect, leur physionomie est bien faite...</i>
Ç1 (s. 48)	<i>Bu on harfin birleşimi, * görünümü, sıralanışı... *Guillotine. (ç.n.)</i>
Ç2 (s. 134)	<i>Bu yedi⁵³ harfin eşleşmesi, görünüşü, fizyonomisi ... ⁵³Giyotin.</i>
Ç3 (s. 131)	<i>Bu yedi harfin birleşimi, görünümleri, fizyonomileri ...</i>
Ç4 (s. 111)	<i>Bu yedi harfin birleşimi, fizyonomileri...</i>
Ç5 (s. 128)	<i>Bu on harfin⁴⁶ birleşimi, görünümü, dizilimi ... ⁴⁶Fransızcada guillotine (giyotin) kelimesi on harften oluşmaktadır. (ç.n.)</i>

Ç6 (s. 68)	<i>Yedi harften oluşan bu kelimenin¹ hissi, görünümü...</i> ¹ Giyotinin adı, mucidi olan Doktor Guillotin'den gelir. Bu yüzden orijinalinde on harften oluşan bir kelime olarak geçer. (ç.n.)
Ç7 (s. 73)	<i>Bu on harfin birleşimi – görünüşü, ifadesi – insanın ...</i>
Ç8 (s. 126)	<i>Bu yedi harfin birleşimi, görünüşü, ...</i>
Ç9 (s. 104)	<i>Bu yedi harfin birleşimi, görünümü, sıralanması ...</i>
Ç10 (s. 117)	<i>O yedi harfin yan yana gelmesi bile ...</i>
Ç11 (s. 115)	<i>Bu, yedi harfin birleşimiyle⁴⁶, görünüşleri, ...</i> ⁴⁶ giyotin
Ç12 (s. 99)	<i>O yedi harfin birleşimi, görüntüsü, çehresi, ...</i>
Ç13 (s. 118)	<i>O yedi harfin birleşimi,¹ görünüşü, ...</i> ¹ Giyotin. (Ç.N.)

Gelenek, görenek ve sosyal etkinlikler üst kategorisinden bir kültürel unsurun yer aldığı bu çözümlemede romanın ana konusu olan idam cezasının gerçekleştirildiği giyotin aleti tasvir edilmiştir. Victor Hugo'nun da bütün gücüyle karşı çıktığı giyotin cezası dönemin Fransa yönetimi tarafından oldukça sık bir şekilde başvurulmuş bir ceza yöntemidir. Cumhuriyet düşmanları olarak nitelendirilen ve karşı ihtilalciler olarak adlandırılan halkın bir kesimi ve siyasi harekette bulunanların bir kısmı giyotin cezası ile idam edilmişlerdir (Güvenç, 2020, s. 71). Kaynak kültürde dönemin yönetimi tarafından sıklıkla başvurulmuş bu ceza yöntemi erek kültürde ise uygulanmamıştır. Dolayısıyla ilk bakışta bu idam aletinin bütün erek kültür okuyucusu tarafından bilinir olduğunu varsaymak doğru bir yaklaşım değildir. Üstelik kaynak metinde giyotin ifadesi açıkça verilmemiş, kaynak dilde kaç harften oluştuğundan yola çıkılarak kaynak kültür okuyucusuna sunulmuştur.

Bu bilgiler ışığında kaynak metindeki bu kültürel öge Ç1, Ç5 ve Ç7'de kaynak metinde verildiği şekliyle erek kültür okuyucusuna sunulmuştur. Bu üç çeviriden Ç1 ve Ç5'de erek kültür okuyucusunda doğal olarak oluşabilecek olan bilinmezliği gidermek adına dipnot yöntemi ile açıklama yapılarak kaynak metinde on harf olarak belirtilen cismin ne olduğu açıklanmıştır. Ç7'de ise kaynak metindeki ifade erek dile hiçbir ek açıklamaya yer verilmeden aktarılmıştır. Bu yönüyle erek kültür okuyucusu tarafından anlaşılması neredeyse imkânsız olan bu ifadenin aktarım sürecinde yabancılaştırma stratejisinin kullanıldığı değerlendirilmektedir. Ç2, Ç3, Ç4, Ç6, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de kaynak metinde on harften oluştuğu belirtilen bu aletin erek dilde karşılık bulunduğu yedi harf ile karşılandığı görülmektedir. Bu dönüştürme işlemi ile bu çevirilerde yerleştirme stratejisinin uygulandığı ifade edilebilir. Ancak bu yerleştirme işlemi erek kültür okuyucusunun anlatılmak istenileni tam olarak kavramasını sağlayamayacağından Ç2, Ç6, Ç11 ve Ç13'de ek olarak dipnot yöntemine başvurulmuş ve bu yedi harfin neyi simgelediği okuyucuya açıklanmıştır. Dolayısıyla bu dört çeviride yerleştirme stratejisine ek olarak açıklama stratejisinin de uygulandığı görülmektedir.

Tablo 26.1 Yirmi Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>La combinaison de ces dix lettres</i>
Ç1	Açıklama
Ç2	Yerileştirme / Açıklama
Ç3	Yerileştirme
Ç4	Yerileştirme
Ç5	Açıklama
Ç6	Yerileştirme / Açıklama
Ç7	Yabancılaştırma
Ç8	Yerileştirme
Ç9	Yerileştirme
Ç10	Yerileştirme
Ç11	Yerileştirme / Açıklama
Ç12	Yerileştirme
Ç13	Yerileştirme / Açıklama

Bu çözümler sonucunda Ç7 haricindeki bütün çevirilerin erek kültür normlarına daha yakın çeviriler olduğu dikkat çekmektedir. Bu açıdan incelendiğinde bu çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiği söylenebilir. Ç7’de ise kaynak metindeki ifade erek kültüre uzak bir şekilde aktarıldığından Ç7’nin yeterli çeviri sınıfına girdiği değerlendirilmektedir.

Tablo 26.2 Yirmi Altıncı Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>La combinaison de ces dix lettres</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Yeterli	Yeterli
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.27. Yirmi Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 27 Çözümleme 27 / Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	Din ve dini öğeler
Kaynak	-Mon fils, croyez-vous en Dieu ?
Metin (s. 115)	-Oui, <i>mon père</i> , lui ai-je répondu. -Croyez-vous en la <i>Saint Église catholique, apostolique et romaine</i> ? -Volontiers, lui ai-je dit.
Ç1 (s. 50)	-Oğlum, <i>Tanrı</i> 'ya inanıyor musunuz? -Evet <i>sayın rahip</i> , diye cevapladım. - <i>Kutsal Katolik kilisesine, havarilere ve papaya</i> inanıyor musunuz? -Bütün kalbimle.
Ç2 (s. 137)	"Oğlum, <i>Tanrı</i> 'ya inanıyor musunuz?" "Evet, <i>saygıdeğer peder</i> ," diye cevapladım. " <i>Kutsal Katolik Kilisesi</i> 'ne, <i>Papalık makamına ve Kutsal Roma Kilisesi</i> 'ne inanıyor musunuz?" "Yürekten," dedim.
Ç3 (s. 134)	"Oğlum, <i>Tanrı</i> 'ya inanıyor musunuz?" "Evet, <i>peder</i> ," cevabını verdim. " <i>Kutsal Katolik kilisesine, papalığa bağlı Roma Kilisesine</i> inanıyor musunuz?" "Elbette," dedim.
Ç4 (s. 113)	"Oğlum, <i>Tanrı</i> 'ya inanır mısınız?" "Evet <i>rahip</i> ," diye yanıtladım. " <i>Katolik, Apostolik ve Roma Kilisesi</i> 'ne inanıyor musunuz?" "Elbette," dedim.
Ç5 (s. 131)	"Oğlum, <i>Tanrı</i> 'ya inanıyor musunuz?" "Evet, <i>sayın peder</i> ," diye yanıtladım. " <i>Kutsal Katolik ve Apostolik Kilisesine</i> inanıyor musunuz?" "Canı gönülden," dedim.
Ç6 (s. 69)	"Oğlum... " <i>Tanrı</i> 'ya inanıyor musun?" "Evet, <i>peder</i> ," diye cevap verdim. " <i>Katolik Kilisesi</i> 'ne, <i>Papa</i> 'ya ve <i>Roma Kilisesi</i> 'ne inanıyor musun?" "Tüm kalbimle." dedim.
Ç7 (s. 75)	"Oğlum, <i>Tanrı</i> 'ya inanıyor musun?" "Evet, <i>peder</i> ," dedim. " <i>Üçlü Teslis</i> 'e ⁸ inanıyor musun?" "İnanıyorum." ⁸ Baba, Oğul ve Kutsal Ruh. (Ç.N.)
Ç8 (s. 129)	"Oğlum, <i>Tanrı</i> 'ya inanıyor musunuz?" "Evet, <i>sayın peder</i> ." " <i>Kutsal Katolik, Papalık ve Roma Kilisesine</i> inanıyor musunuz?" "Yürekten inanıyorum."
Ç9 (s. 106)	"Oğlum... " <i>Tanrı</i> 'ya inanıyor musunuz?" "Evet <i>sayın rahip</i> " diye yanıtladım. " <i>Kutsal Roma Katolik Kilisesi</i> 'ne bağlı mısınız?" "Tüm kalbimle."

Ç10 (s. 119-120)	“Evladım, <i>Tanrı</i> ’ya inanıyor musunuz?” “Evet, <i>peder</i> ,” diye cevap verdim. “ <i>Kutsal Katolik ve Roma Kilisesine, Papalığa</i> inanıyor musunuz?” “Gönülden”, diye cevap verdim.
Ç11 (s. 118)	“Oğlum, <i>Tanrı</i> ’ya inanıyor musunuz?” “Evet, <i>saygıdeğer peder</i> ,” diye cevap verdim. “ <i>Kutsal Katolik, Papalık ve Roma Kiliselerine</i> inanıyor musunuz?” “Gönülden bağlıyım.” dedim.
Ç12 (s. 102-103)	“Oğlum, <i>Tanrı</i> ’ya inanıyor musun?” “Evet, <i>Sayın Peder</i> .” “ <i>Kutsal Katolik, Papalık ve Roma Kilisesi</i> ’ne inanıyor musun?” “İçtenlikle inanıyorum.”
Ç13 (s. 120-121)	“Oğlum, <i>Tanrı</i> ’ya inanıyor musunuz?” “Evet, <i>muhterem peder</i> .” “ <i>Kutsal Katolik, Papalık ve Roma Kilisesi</i> ’ne inanıyor musunuz?” “Gönülden.”

Kişisel merak ve tutkular kültürel sınıflandırması altında beş farklı örneğe rastladığımız bu incelemede alt kategori olarak dini öğeler dikkat çekmektedir. Hapishanede din görevlisi ile mahkûm arasında geçen diyalogun yer aldığı bu örnekler bütününde bu doğrultuda kaynak metinde ilk olarak yaratıcı anlamına gelen sözcük karşımıza çıkmaktadır. Bu öge bütün erek metinlerde kaynak kültüre yakın bir kullanım şekli ile karşılanmıştır. Dolayısıyla ilk ögenin aktarımında bütün çevirilerde birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

İkinci örnekte ise mahkûmun din görevlisine hitaben kullandığı kelime yer almaktadır. Asıl anlamı baba olan bu sözcük kaynak metindeki bağlamda rahip veya erek kültürdeki yaygın bir şekilde kullanılan peder kelimesini karşılamak üzere kullanılmıştır. Buna göre bütün erek metinlerde kaynak metindeki bu dini öge rahip veya peder sözcükleri kullanılarak çevrilmiştir. Bu da ikinci kültürel ögenin aktarımında bütün erek metinlerde uyarlama stratejinin kullanıldığını göstermektedir.

Çözümlemenin üçüncü örneğinde Hristiyanlık dinine ait terimler yer almaktadır. Hristiyanlığın en önemli mezheplerinden birisi olan Katoliklerin bağlı olduğu kilisenin, havariliğin ve Roma’daki Katolik kilisesinin geçtiği bu örnekte hapishanedeki din görevlisi romanın baş kahramanının bu üç dini unsura olan inancını sorgulamaktadır. İlk dini terim olan kilise ifadesi Ç1, Ç2, Ç3, Ç5, Ç8, Ç10, Ç12 ve Ç13’de kaynak metne uygun olarak birebir çeviri stratejisi uygulanarak erek kültüre aktarılmıştır. Ç4 ve Ç6’da ise kaynak metinde geçen ve erek dilde aziz, kutsal anlamına gelen ifadeye yer verilmemiştir. Çıkartma işleminin uygulandığı bu iki çeviride anlamın daraltılmış olmasına rağmen erek metinde herhangi bir anlam kaybının yaşanmadığını söylemek mümkündür. Ç9’da kaynak metinde verilen üç dini terim tek bir ifadeyle karşılanmıştır.

Ancak erek metindeki bu yeni söz öbeği kaynak metindeki üç dini terimi birden erek kültüre aktaramamıştır. Bu örnek özelinde ise birebir stratejisine başvurulduğu görülmektedir. Son olarak Ç7’de kaynak metindeki terimler Hristiyanlık dininin temel taşlarından olan bir terim kullanılarak karşılanmıştır. Teslis inancının verildiği bu aktarımda çevirmenin kaynak metindeki üç dini terimi de bu üçlü teslis kavramı ile açıklamaya çalıştığı değerlendirilmektedir. Ancak Hristiyanlık inancında üçlü teslis kavramı Ç7’de yer alan dipnotta da belirtildiği gibi baba, oğul ve kutsal ruh şeklinde nitelendirilen tanrının üçlü birliğini tanımlayan karmaşık bir inanç sistemidir (İnanlar, 2020, s. 131). Dolayısıyla Ç7’de kullanılan bu dini kavramın kaynak metindeki dini terimleri erek kültüre anlam bütünlüğüne bağlı kalarak aktardığını söylemek mümkün değildir. Anlam kaybının yaşandığı bu aktarım sürecinde uyarlama stratejisi ile çıkarma stratejisinin bir arada kullanıldığı görülmektedir.

Kaynak metinde yer bir diğer dini kültürel öge *apostolique* kelimesi havarilik ile ilgili ve havarilerin soyundan gelen olarak tanımlanmaktadır (Dictionnaire de L’Académie Française, s. 160). Yine Hristiyanlık dinine ait olan bu kavram erek kültürde ise Dokur ve Esen (2022) tarafından öncelikle İsa için tanrı tarafından gönderilmiş biri ifadesini nitelemek üzere daha sonra da İsa tarafından gönderilen kimseleri ifade etmek için kullanılan bir terim olarak tanımlanmıştır (s. 244). Kaynak ve erek dildeki bu tanımlamalar doğrultusunda kaynak metindeki bu kültürel unsurun Ç4, Ç5, Ç7 ve Ç9 dışındaki bütün çevirilerde birebir çeviri stratejisi uygulanarak erek dile aktarıldığı görülmektedir. Ç7 ve Ç9’da bu kavrama yer verilmeyerek çıkarma stratejisi kullanılırken Ç4 ve Ç5’de ise kaynak metindeki ifade hiçbir değişikliğe uğramadan erek kültüre olduğu gibi aktarılmıştır. Kültürel ödünçleme stratejisine başvuru olan bu iki çeviride erek kültür okuyucusunun yabancı kavramı araştırması teşvik edilmektedir.

Çözümlemenin son örneğinde Hristiyanlık dünyasının merkezi olarak kabul edilen Roma’daki kiliseye yer verilmiştir. Kaynak metindeki bu öge Ç3, Ç4, Ç6, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13’de birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek dile aktarılmıştır. Ç2’de ekleme stratejisi uygulanarak kaynak metinde yer almayan bir ifadeye erek metinde yer verildiği görülmektedir. Son olarak Ç1, Ç5 ve Ç7’de ise kaynak metindeki bu ögeye yer verilmediği görüldüğünden bu iki çeviride çıkarma stratejisinin kullanıldığı söylenebilir.

Tablo 27.1 Yirmi Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

Kültürel Öğe	<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>				
	<i>Dieu</i>	<i>mon père</i>	<i>la Saint Église catholique</i>	<i>apostolique</i>	<i>romaine</i>
Ç1	Birebir	Uyarlama	Birebir	Birebir	Çıkarma
Ç2	Birebir	Uyarlama	Birebir	Birebir	Ekleme
Ç3	Birebir	Uyarlama	Birebir	Birebir	Birebir
Ç4	Birebir	Uyarlama	Çıkarma	Kültürel Ödünçleme	Birebir
Ç5	Birebir	Uyarlama	Birebir	Kültürel Ödünçleme	Çıkarma
Ç6	Birebir	Uyarlama	Çıkarma	Birebir	Birebir
Ç7	Birebir	Uyarlama	Uyarlama / Çıkarma	Çıkarma	Çıkarma
Ç8	Birebir	Uyarlama	Birebir	Birebir	Birebir
Ç9	Birebir	Uyarlama	Birebir	Çıkarma	Birebir
Ç10	Birebir	Uyarlama	Birebir	Birebir	Birebir
Ç11	Birebir	Uyarlama	Birebir	Birebir	Birebir
Ç12	Birebir	Uyarlama	Birebir	Birebir	Birebir
Ç13	Birebir	Uyarlama	Birebir	Birebir	Birebir

Beş farklı dini kültüre unsurun ele alındığı bütün bu çözümlerler doğrultusunda çevirmen tercihlerinin genel olarak erek kültür dizgesine yakın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte hiçbir çevirmenin tamamen kaynak veya erek kültür dizgesine yakın çeviriler gerçekleştirmediği de dikkat çekmektedir. Ç4 ve Ç5'in diğer çevirmenlere göre kaynak kültür normlarına daha yakın çeviri süreçleri yürüttükleri gözlenirse de genel olarak Ç4 ve Ç5 de dahil olmak üzere bütün çevirilerin erek kültür normlarına yakın olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla genel olarak bu çözümleme özelinde bütün çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 27.2 Yirmi Yedinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

Kültürel Öğe	<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>					
	<i>Dieu</i>	<i>mon père</i>	<i>la Saint Église catholique</i>	<i>apostolique</i>	<i>romaine</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.28. Yirmi Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 28 Çözümleme 28 / Kişisel Merak ve Tutkular

Kategori	6. Kişisel Merak ve Tutkular
Alt Kategori	Dini tören ve terimler
Kaynak Metin (s. 116)	...une espèce de <i>sermon sentimental</i> et d' <i>élégie théologique</i> . Ça et là, une citation latine en latin. <i>Saint Augustine, saint Grégoire</i> , que sais-je ?
Ç1 (s. 51)	...sade olması gerektiği yerde yavan sözlerden ibaret <i>duygusal bir vaaz ve dini bir ağıt</i> . Ara sıra Latince'den alıntılar. <i>Saint-Augustin, Saint-Grégoire</i> , bilmem kim?
Ç2 (s. 138)	... sadelik gerektiği yerde düzlük vardı sözlerinde; bir çeşit <i>duygusal vaaz ve teolojik ağıttı</i> . Şurada burada Latince bir alıntı vardı. <i>Aziz Augustinus, Aziz Gregorius</i> , ne bileyim kim?
Ç3 (s. 135)	... sade olmak gereken yerde bayağılık; bir tür <i>duygusal vaaz ve acıklı bir teolojik sızlanma</i> . Aralara serpiştirilmiş Latince bir alıntı. <i>Aziz Augustinus, Aziz Greguvar</i> , felan filan...
Ç4 (s. 114)	... basit olması gerekirken yavan kalmıştı; bir tür <i>duygusal vaaz ve dini ağıttı</i> . Arasına Latince sözler serpiştirilmişti. <i>Aziz Augustinus, Aziz Gregorius</i> felan filan.
Ç5 (s. 132)	... abartısız olması gerektiği yerde sıradan; bir nevi <i>duygusal vaaz ve dini bir ağıt</i> . Oraya buraya serpiştirilen Latince birkaç alıntı. <i>Aziz Augustinus, Aziz Gregorius</i> felan, ne bileyim.
Ç6 (s. 70)	... basit olması gerektiğinde düzdü, <i>duygusal ve eğitilmiş bir vaizdi</i> . Latince alıntılar yaptı durdu, <i>Aziz Augustinus, Aziz Gregoire</i> 'dan bahsetti ama bunlardan bana ne?
Ç7 (s. 76)	... basit olması gerekirken ağdalı, etkili olması gerekirken anlamsız konuşmalardı, aralara Latince sözcükler serpiştirilmişti; <i>Aziz Augustin, Aziz Gregory</i> vs.
Ç8 (s. 130)	... basit olması gerekirken anlamsızdılar; adeta bir çeşit <i>duygusal vaaz ve ruhani bir ağıt</i> . Bir de araya serpiştirilmiş birkaç Latince sözcük... <i>Aziz Augustinus, Aziz Gregorius</i> ve diğerleri.
Ç9 (s. 107)	... basit olması gerektiğinde düz sözlerden ibaret <i>duygusal bir vaaz, dinsel bir ağıt</i> . Şurada burada birkaç Latince alıntı. <i>Aziz Augustin, Aziz Gregoire</i> , bilmem kim...
Ç10 (s. 120)	Bir çeşit <i>duygusal ve ağıtsal teolojik vaaz</i> . Yer yer Latince bir alıntı. <i>Aziz Augustinus veya Aziz Gregorius</i> 'tan, ne bileyim.
Ç11 (s. 119)	Sanki bu sözler bir çeşit <i>duygusal vaaz ve ağıtlardı</i> . Bir de ağzına doladığı latince alıntı sözler... <i>Saint Augustin, Saint Grégoire</i> , nereden bileyim bunları?
Ç12 (s. 104)	... basit olması gerekirken tekdüze kelimelerden oluşuyordu; bir tür <i>duygusal öğüt veya dini bir ağıt</i> . Bir de arada sırada söylenen birkaç Latince alıntı... <i>Aziz Augustin, Aziz Gregoire</i> ve diğerleri.
Ç13 (s. 121)	... basit olması gerekirken anlamsız sözcüklerdi bunlar; adeta bir çeşit <i>duygusal vaaz ve dinsel bir ağıt</i> . Bir de orasına burasına katılmış birkaç Latince sözcük... <i>Aziz Augustinus, Aziz Gregorius</i> , ben nereden bileyim bunları?

Bu incelemede kişisel merak ve tutkular üst sınıflandırmasından iki farklı kültürel unsur ele alınmıştır. Hristiyanlık dinine ait öğelerin yer aldığı bu örneklerin alt kategorisi ise dini ritüel ve terimler olarak belirlenmiştir. İlk olarak kaynak metinde dini ritüellerin geçtiği bir söz öbeği karşımıza

çıkılmaktadır. Romanın kahramanı olan mahkûmun idamından önce din görevlileri tarafından kendisine gösterilen dini yaklaşımın verildiği bu örnekte iki farklı dini eylem yer almaktadır. İlk eylemde geçen *sermon* sözcüğü Fransız Akademi Sözlüğünde genellikle bir kilisede kürsüden halkı eğitmek ve öğüt vermek için yapılan Hristiyan konuşması, vaaz olarak tanımlanmaktadır (s. 2992). Kaynak metindeki bu söz kümesi bu tanımlama doğrultusunda kendisinden sonra gelen sıfatla birlikte kullanıldığında *duygusal konuşma veya vaaz* anlamına gelmektedir. Aynı örneğin ikinci kısmında geçen *élégie* sözcüğü ise Larousse'da genellikle hassas ve hüznü bir konu üzerine yazılmış kısa lirik şiir olarak tanımlanmaktadır. Bu kelime de kendisinden sonra gelen sıfat ile birlikte kullanıldığında tanrısal bir ağıt anlamını karşılamaktadır.

İlgili tanımlamalar neticesinde kaynak metindeki bu iki sıfat tamlamasının Ç1, Ç4, Ç5, Ç8, Ç9, Ç10, Ç12 ve Ç13'de kaynak metindeki bağlamla örtüşen ifadeler kullanılarak erek dile aktarıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çevirilerde birebir çeviri stratejisinin uygulandığını söylemek mümkündür.

Ç2 ve Ç3'de ise kaynak metindeki dini bir terim kaynak dilden erek dile sesletim kurallarına uygun olarak aktarılmıştır. Kaynak kültürden erek kültüre kültür transferinin gerçekleştiği bu çeviri sürecinde kültürel ödünçleme stratejisine başvurulduğu değerlendirilmektedir.

Kaynak metindeki tanrısal anlamına gelen ifadenin yer verilmediği Ç11'de çıkarma stratejisi kullanılırken Ç7'de ise kaynak metindeki bağlamdan tamamen kopuk sözcükler kullanılarak aktarım süreci gerçekleştirildiğinden bu çeviride uyarılama stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Son olarak Ç6'da yer alan aktarım incelendiğinde kaynak metinde verilmiş istenilen anlamla uyuşmayan bir ifade tarzı dikkat çekmektedir. Kaynak metinde kullanılan sıfatlar din görevlisinin konuşmalarını nitelerken Ç6'da verilen aktarım ise din görevlisini nitelemektedir. Yanlış bir aktarım sürecinin gerçekleştiği değerlendirilen bu çeviride standartlaştırma stratejisinin kullanıldığı söylenebilir.

Çözümlemenin ikinci örneğinde Hristiyanlık dininde önemli bir yer tutan iki dini karakterin adı geçmektedir. Kaynak metinde yer alan *saint* sıfatıyla birlikte verilen bu isimler Ç1 ve Ç11'de kaynak metinde verildiği şekliyle hiçbir değişikliğe uğramadan erek dile aktarılmıştır. Kültürel ödünçleme stratejisinin uygulandığı bu iki çeviride de yalnızca ilk özel ismin sonunda yer alan e harfinin yer almadığı dikkat çekmektedir.

Bu iki çevirinin dışında kalan bütün çevirilerde ise kaynak metindeki sıfat erek dile birebir çeviri stratejisi kullanılarak aktarılmıştır. Bununla birlikte bütün bu çevirilerden yalnızca Ç9 ve Ç12'de kaynak metindeki özel isimler olduğu gibi erek dile aktarılırken diğer çevirilerde de isimlerin erek dile uyarlanarak aktarıldığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla Ç9 ve Ç12 haricinde

bütün çevirilerde birebir çeviri stratejisinin yanında uyarlama stratejine de başvurulduğu görülmektedir.

Tablo 28.1 Yirmi Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>sermon sentimental et d'élégie théologique</i>	<i>Saint Augustine, saint Grégoire</i>
Ç1	Birebir	Kültürel Ödünçleme
Ç2	Kültürel Ödünçleme	Birebir / Uyarlama
Ç3	Kültürel Ödünçleme	Birebir / Uyarlama
Ç4	Birebir	Birebir / Uyarlama
Ç5	Birebir	Birebir / Uyarlama
Ç6	Standartlaştırma	Birebir / Uyarlama
Ç7	Uyarlama	Birebir / Uyarlama
Ç8	Birebir	Birebir / Uyarlama
Ç9	Birebir	Birebir
Ç10	Birebir	Birebir / Uyarlama
Ç11	Çıkarma	Kültürel Ödünçleme
Ç12	Birebir	Birebir
Ç13	Birebir	Birebir / Uyarlama

Bu çözümlerler ışığında çevirilerin büyük bir kısmının erek kültür dizgesi doğrultusunda gerçekleştiği görülmektedir. Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç4'de incelenen çevirilerin her iki kültür normlarına da eşit yakınlıkta olduğundan bu çevirilerin genel yaklaşımının tamamen kabul edilebilir veya yeterli çeviriler sınıfına giremeyeceği değerlendirilmektedir. Bu dört çevirinin dışında kalan diğer bütün çevirilerde ise bu çözümler özelinde bütün çevirilerin erek kültür normlarına daha yakın olduğu görüldüğünden bu çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 28.2 Yirmi Sekizinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>			
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>sermon sentimental et d'élégie théologique</i>	<i>Saint Augustine, saint Grégoire</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç2	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç3	Yeterli	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.29. Yirmi Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 29 Çözümleme 29 / Çevresel Unsurlar

Kategori	1.Çevresel Unsurlar
Alt Kategori	Coğrafi çevre
Kaynak Metin (s. 119)	-Est-ce que vous arrivez de <i>Charenton</i> ? Vous choisissez un singulier pour y puiser du bonheur.
Ç1 (s. 54)	- <i>Charenton</i> 'dan mı geliyorsunuz? Mutluluğu bulmak için yanlış kişiye başvuruyorsunuz.
Ç2 (s. 142)	“ <i>Charenton</i> 'dan mı geliyorsunuz? Mutluluğu çekip almak için benzersiz bir bataklık seçmişsiniz.
Ç3 (s. 139)	“Siz <i>Charenton</i> 'dan* mı geliyorsunuz? Mutluluk damıtmak için tuhaf bir kase seçmişsiniz.” *Paris'in güneydoğusundaki ünlü psikiyatri hastanesi.
Ç4 (s. 117)	“Siz <i>Charont</i> 'dan* mı geldiniz? Mutluluğu bulmak için tuhaf bir yer seçmişsiniz.” *Ç.N.: 1646 yılında, Fransa'nın güneydoğusunda kurulmuş olan akıl hastanesi.
Ç5 (s. 136)	“ <i>Charenton</i> 'dan mı geliyorsunuz? Mutluluğu bulmak için ilginç bir yer seçmişsiniz.”
Ç6 (s. 73)	“ <i>Charenton</i> 'dan ¹ mı geliyorsunuz? Ben mi birini mutlu edeceğim?” ¹ Paris'in yakınlarında küçük bir komün. (ç.n.)
Ç7 (s. 79)	“ <i>Bedlam</i> 'dan ⁹ yeni mi çıktın? Mutluluğunuzu çizmek için tek bir şey ihtiyacınız var. Ben herkesi mutlu ederim.” ⁹ Londra'da bir akıl hastanesi. (Ç.N.)
Ç8 (s. 134)	“ <i>Bedlam</i> 'dan mı geliyorsunuz? Mutluluğu aramak için oldukça tuhaf bir yer seçmişsiniz.”
Ç9 (s. 111)	“Siz <i>Charenton</i> 'dan mı geliyorsunuz? Mutluluğu yanlış kişide arıyorsunuz. “
Ç10 (s. 124)	“Tam adamını buldunuz! Ben mi birini mutlu edeceğim?”
Ç11 (s. 123)	“ <i>Charenton</i> 'dan mı geliyorsunuz? Mutluluğu aramak için tuhaf bir yer seçmişsiniz.”
Ç12 (s. 109)	“Siz <i>umarhaneden</i> mi geliyorsunuz? Mutluluğu bulmak için çok yanlış bir yer seçmişsiniz.”
Ç13 (s. 125)	“ <i>Charenton</i> 'dan mı geliyorsunuz? Mutluluğu aramak için garip bir yer seçmişsiniz.”

Çevresel unsurlar üst kategorisinden bir örneğin yer aldığı bu çözümlemede kaynak metinde verilen ve Fransa'da bulunan bir coğrafi çevre unsuru karışımıza çıkmaktadır. Kaynak metinde yer alan *Charenton* Fransa'da Paris'in güneyinde yer alan bir beldedir. Kaynak metinde rastladığımız anlamıyla ise o bölgede bulunan bir ruh ve sinir hastalıkları hastanesini simgelemektedir. Fride (1983)'e göre 1641 yılında faaliyete geçen bu hastaneye ruhsal ve sinirsel sorunlar yaşayan hastalar ile dönemin kralının gönderdiği mahkumlar kabul edilmekteydi (s. 11).

Kaynak metinde geçen bu hastane adı Ç4, Ç7, Ç8, Ç10 ve Ç12 hariç bütün çevirilerde kaynak kültürde var olduğu şekliyle erek dile aktarılmıştır. Erek

dilin kaynak kültüre ait bir ifadeyle tanıştığı bu çeviri sürecinde ödünçleme stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında Ç3 ve Ç6'da ayrıca açıklama stratejisi kullanılarak erek kültür okuyucusuna dipnot şeklinde açıklama sunulmuştur.

Ç4'de kaynak metindeki hastane isminin yazım şekli kaynak dil ve kültürde var olduğu şekilden farklı bir şekilde erek dile aktarılmıştır. Ancak çevirmenin bu yeni yazım şeklini hangi norma göre uyarladığı konusunda bir fikir edinilememektedir. Zira bahsi geçen kültürel ifadenin kaynak dildeki seslendirilmesi ile erek dile aktarılmış şeklinin seslendirilmesi arasında farklılık bulunmaktadır. Bu tarz çeviri tercihlerinde çevirmenin kaynak kültürdeki ifadeyi erek kültürde seslendiriliş biçimine göre aktarması gerekirken bu süreçte bu tür bir uygulamaya rastlanmamıştır. Uyarlama stratejisinin kullanıldığı bu çeviride ayrıca çevirmen tarafından dipnot yöntemine başvurularak erek kültür okuyucusuna ek açıklama verilmiş ve aktarılan kültürel ifade ile ilgili bilinmezlik ortadan kaldırılmıştır.

Ç10'da ise kaynak metindeki coğrafi çevre bildiren kültürel unsura yer verilmemiştir. Çıkarma stratejisinin kullanıldığı bu çeviri sürecinde kaynak metindeki içerik daraltılarak erek kültüre aktarılmıştır. Bu da doğal olarak erek kültür okuyucusunun eksik bilgilendirilmesine yol açmıştır.

Ç12'de kaynak metinde rastladığımız Charenton hastanesi özel isim kullanılmadan ifadeye üst anlam yüklenerek erek dile çevrilmiştir. Erek kültürde halk arasında bu tarz hastanelere verilen isimle çeviri sürecinin gerçekleştiği ve bu yönüyle erek kültürün ön planda tutulduğu Ç12'de genelleştirme stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

Son olarak Ç7 ve Ç8'de ise kaynak metindeki ifadenin erek dile aktarım süreci sonrası ne erek kültüre ne de kaynak kültüre yakınlık gösteren bir ifade karşımıza çıkmaktadır. Bu iki çeviride, kaynak metinde geçen Charenton hastanesi, erek dilde Bedlam ifadesi ile karşılanmıştır. Bedlam sözcüğü; 1247 yılında Londra'da kurulan, kökeni Aziz Mary Manastırı'na dayanan ve hastalarla düşkünlere hizmet veren Bedlam akıl hastanesini temsil etmektedir. (Yıldız, 2018, s. 90). Standartlaştırma stratejisinin uygulandığı bu iki çevirinin erek kültüre oranla kaynak kültüre daha uzak bir konumda yer aldığı değerlendirilmektedir. Bu iki çeviriden Ç8'in, 11 numaralı çözümleme tablosunda yer alan ve özel isimlerin aktarım sürecinin incelendiği çeviride de kaynak kültürdeki ifadeyi erek dile İngiliz kültürüne yakın bir ifadeyle karşıladığını belirtmek gerekmektedir.

Tablo 29.1 Yirmi Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Charenton</i>
Ç1	Kültürel Ödünçleme
Ç2	Kültürel Ödünçleme
Ç3	Kültürel Ödünçleme
Ç4	Uyarlama / Açıklama
Ç5	Kültürel Ödünçleme
Ç6	Kültürel Ödünçleme
Ç7	Standartlaştırma
Ç8	Standartlaştırma
Ç9	Kültürel Ödünçleme
Ç10	Çıkarma
Ç11	Kültürel Ödünçleme
Ç12	Genelleştirme
Ç13	Kültürel Ödünçleme

Bu inceleme doğrultusunda Ç1, Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç9, Ç11 ve Ç13'de gerçekleştirilen çevirilerin kaynak kültür normlarına daha yakın olduğu değerlendirilmektedir. Buradan yola çıkarak ilgili çevirilerin yeterli çeviriler sınıfına girdikleri görülmektedir. Bunların dışında kalan diğer çevirilerin ise erek kültür dizgesine olan yakınlığından dolayı kabul edilebilir çeviriler oldukları söylenebilir.

Tablo 29.2 Yirmi Dokuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Charenton</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Yeterli	Yeterli
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Yeterli	Yeterli
Ç6	Yeterli	Yeterli
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Yeterli	Yeterli
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Yeterli	Yeterli
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Yeterli	Yeterli

6.30. Otuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 30 Çözümleme 30 / Çevresel Unsurlar

Kategori	1.Çevresel Unsurlar
Alt Kategori	Adres
Kaynak Metin (s. 119)	<i>-Voici mon adresse : Caserne Popincourt, escalier A, n° 26, au fond du corridor.</i>
Ç1 (s. 54)	<i>-İşte adresim: Popincourt kışlası, A merdiveni, 26 numara, koridorun sonunda.</i>
Ç2 (s. 143)	<i>İşte adresim: Popincourt Kışlası, A Merdiveni, Numara 26, koridorun sonunda.</i>
Ç3 (s. 144)	<i>İşte adresim: Popincourt Kışlası, A Merdiveni, no 26, koridorun sonu.</i>
Ç4 (s. 118)	<i>İşte adresim: Popincourt Kışlası, A merdiveni, 26 numara, koridorun sonu.</i>
Ç5 (s. 136)	<i>İşte adresim: Popincourt Kışlası, A merdiveni, 26 numara, koridorun sonu.</i>
Ç6 (s. 73)	<i>Adresimi söyleyeyim: Caserne Popincourt, merdiven A, 26 numara, koridorun sonu.</i>
Ç7 (s. 79)	<i>Adresim, "Popincourt Kışlası, A Merdiveni, No.26, koridorun sonu.</i>
Ç8 (s. 135)	<i>Adresim, Popincourt Kışlası, A merdiveni, numara 26, koridorun sonunda.</i>
Ç9 (s. 111)	<i>İşte adresim: Popincourt Kışlası, 26 numara, koridorun sonunda.</i>
Ç10 (s. 125)	<i>İşte adresim: Popincourt Kışlası, A merdiveni, no 26, koridorun sonundaki oda.</i>
Ç11 (s. 123)	<i>İşte adresim: Popincourt Kışlası, A merdiveni, No:26 koridoru sonunda.</i>
Ç12 (s. 110)	<i>İşte adresim: Popin Court Kışlası, A Merdiveni, No:26, koridorun sonunda.</i>
Ç13 (s. 125)	<i>İşte adresim: Popincourt Kışlası, A merdiveni, numara 26, koridorun sonunda.</i>

Bu çözümlemede kültürel unsurlar sınıflandırmasında yer alan çevresel unsurlar üst kategorisinden bir örneğe yer verilmiştir. Kaynak metinde romanın asıl kahramanı olan mahkûmun, hapishanede görevli bir askerle girdiği diyalog sonrası askerin zengin olma umuduyla mahkûma kendi açık adresini vermesi işlenmiştir. Her kültürün kendine özgü açık adres biçimi bulunduğundan bu örneğin farklılıkları yansıtması adına önemli bir örnek olduğu değerlendirilmektedir.

Kaynak metinde verilen açık adres ve erek metinlerde karşımıza çıkan aktarım biçimleri incelendiğinde Ç6, Ç10 ve Ç12 haricinde bütün aktarımlarda birebir çeviri stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Kaynak metinde coğrafi konum bildiren ve erek dilde kışla olarak karşılık bulan ifadenin Ç6'da herhangi bir işlem yapılmadan orijinal haliyle erek kültüre aktarıldığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte kışla terimi ile ifadeden sonra gelen sözcükler ise kaynak dilden erek dile aktarılmıştır. Aynı cümle içerisinde hem kültürel ödünçleme hem de birebir çeviri stratejisinin uygulandığı bu örnekte çevirmenin neden böyle bir tercih yaptığı bilinmemektedir.

Ç10'da ise kaynak metinde yer almayan oda kelimesinin erek metne eklenerek anlamın genişletildiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla Ç10'da ekleme stratejinin uygulandığı görülmektedir.

Son olarak Ç12'de karşımıza çıkan aktarım incelendiğinde özel bir yer ismi bildiren ifadenin kaynak metinde verildiği ve kaynak kültürde yer aldığı

yazım biçiminden farklı olarak iki farklı kelimeye bölünerek aktarıldığı dikkat çekmektedir. Her ne kadar anlam açısından erek kültür okuyucusunun zihninde bir soru işareti bırakmasa da özel bir yer isminin herhangi bir amaç güdülmeden değiştirilmesi çeviri süreçlerinde sıkça karşılaşılan bir durum değildir. Bu yorumdan hareketle birebir çeviri stratejisinin uygulandığı bu çeviride matbaa hatasından kaynaklanan bir yazım hatası olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 30.1 Otuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Adres</i>
Ç1	Birebir
Ç2	Birebir
Ç3	Birebir
Ç4	Birebir
Ç5	Birebir
Ç6	Kültürel Ödünçleme / Birebir
Ç7	Birebir
Ç8	Birebir
Ç9	Birebir
Ç10	Ekleme
Ç11	Birebir
Ç12	Birebir
Ç13	Birebir

Bu çözümleme neticesinde coğrafi konum bildiren bir açık adresin bütün erek metinlerde kaynak dizge normlarına yakın bir şekilde erek kültüre aktarıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çözümleme özelinde bütün çevirilerin yeterli çeviriler sınıfına girdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 30.2 Otuzuncu Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Adres</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Yeterli
Ç3	Yeterli	Yeterli
Ç4	Yeterli	Yeterli
Ç5	Yeterli	Yeterli
Ç6	Yeterli	Yeterli
Ç7	Yeterli	Yeterli
Ç8	Yeterli	Yeterli
Ç9	Yeterli	Yeterli
Ç10	Yeterli	Yeterli
Ç11	Yeterli	Yeterli
Ç12	Yeterli	Yeterli
Ç13	Yeterli	Yeterli

6.31. Otuz Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 31 Çözümleme 31 / Çevresel Unsurlar

Kategori	1.Çevresel Unsurlar
Alt Kategori	Yer isimleri
Kaynak Metin (s. 123)	..., dans ces maison qui font cercle autour <i>du Palais et de la Grève</i> , et partout dans Paris,...
Ç1 (s. 59)	..., <i>Palais</i> 'yi ve <i>Grève</i> 'i çevreleyen evlerde ve tüm Paris'te gezinen,...
Ç2 (s. 149)	..., <i>Adalet Sarayı</i> 'nı ve <i>Grève Meydanı</i> 'nı çevreleyen evlerin içinde, Paris'in her yerinde, gelip giden insanlar...
Ç3 (s. 146)	..., <i>Adalet Sarayı</i> 'nın ve <i>Grève Meydanı</i> 'nın çevresinde çember oluşturan bu evlerin olduğu caddelerde ve Paris'in her tarafında dolaşan insanlar...
Ç4 (s. 123)	..., <i>Adalet Sarayı</i> 'nı ve <i>Grève Meydanı</i> 'nı çevreleyen evlerin içinde ve Paris'in dört bir yanında insanlar buraya yürüyor, ...
Ç5 (s. 142)	..., <i>Adalet Sarayı</i> ve <i>Grève Meydanı</i> 'nın etrafında çember oluşturan bu evlerde ve Paris'in her yerinde gelip giden,...
Ç6 (s. 77)	..., <i>adalet sarayı</i> ve <i>Grève</i> 'in etrafındaki evlerin içinde, Paris'in her yerinde, gezip tozan...
Ç7 (s. 84)	..., <i>sarayı</i> ve <i>Greve</i> 'yi çevreleyen evlerde, Paris'in her yerinde, yürüyen, ...
Ç8 (s. 140)	..., <i>sarayı</i> ve <i>Greve Meydanını</i> çevreleyen bu evlerde ve Paris'in her yerinde, gidip gelen, ...
Ç9 (s. 116)	..., <i>sarayı</i> ve <i>Grève Meydanı</i> 'nı çevreleyen evlerde ve tüm Paris'te gezinen, ...
Ç10 (s. 129)	..., <i>Grève Meydanının</i> ve <i>Sarayın</i> yakınındaki bu evlerde ve Paris'in her yerinde gidip gelen, ...
Ç11 (s. 128)	..., <i>sarayı</i> ve <i>Grève Meydanı</i> 'nı çevreleyen bu evlerde, Paris'in her yerinde, gelip giden, ...
Ç12 (s. 116)	..., <i>sarayı</i> ve <i>Greve Meydanı</i> 'nı çevreleyen bu evlerde ve Paris'in her tarafında giden ve gelen, ...
Ç13 (s. 130)	..., <i>sarayı</i> ve <i>Grève Meydanı</i> 'nı çevreleyen bu evlerde ve Paris'in her yerinde, gidip gelen, ...

Çevresel unsurlar üst kategorisinden başka bir örneğin yer aldığı bu çözümlemede bu kez kurum ve özel yer ismi bildiren sözcükler karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak kaynak metinde yargı işlevinin yerine getirildiği ve adaletin sağlandığı bir kurumu niteleyen bir terim yer almaktadır. Her ne kadar bu kavram kaynak metinde yanında birlikte kullanıldığı isimden yoksun bir şekilde verilmiş olsa da bağlamdan yola çıkarak verilmek istenilen anlam okuyucuya aktarılabilir. Bununla birlikte kaynak metindeki bu kültürel öğenin tek başına kullanımı durumunda bağlamdan bağımsız olarak başka anlamlar ifade ettiğini de unutmamak gerekmektedir.

Erek dilde mahkeme veya daha geniş bir deyişle adalet sarayı olarak ifade edilen kavram Ç2, Ç3, Ç4, Ç5 ve Ç6'da kaynak metindeki bağlama bağlı kalınarak erek dile çevrilmiştir. Ancak kaynak metinde yer almayan ve yargı kavramını belirten isme bu erek metinlerde yer verilerek ekleme stratejisinin uygulandığı görülmektedir.

Ekleme stratejisinin kullanılmadığı ve kaynak metindeki ögenin birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek dile aktarıldığı Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13’de ise bağlamın kaynak metinden kopuk olduğu dikkat çekmektedir. Kaynak metinde verilen ifade ile aktarılmak istenilenin bir yargı kuruluşu olduğu anlaşılabilirken erek metinde birebir karşılığı verilen sözcük ile aynı anlam karşılanamamıştır. Bu erek metinlerde karşımıza çıkan saray kelimesi farklı alanlarda birden fazla anlamı ifade edebileceği için erek kültür okuyucusunun bu kavramın alanını ve anlamını tam olarak kavrayabilmesi mümkün değildir.

Bu örneğin son incelemesi olan Ç1’de ise kaynak metindeki yabancı ifadenin erek kültüre hiçbir değişikliğe uğramadan aktarıldığı görülmektedir. Bu haliyle kültürel ödünçleme stratejisinin kullanıldığı değerlendirilen Ç1’de erek kültür okuyucusunun herhangi bir kavram kazanımı edinmesi beklenmemektedir. Zira özel bir yer ismi olmayan kaynak metindeki ifadenin neden herhangi bir çeviri işlemi yapılmadan erek dile aktarıldığı ise tam olarak anlaşılammamaktadır.

Çözümlemenin ikinci örneğinde karşımıza çıkan özel bir yer ismi Ç1, Ç6 ve Ç7 dışındaki bütün çevirilerde ilk örnekteki benzer şekilde ekleme stratejisi uygulanarak erek dile aktarılmıştır. Kaynak metindeki kültürel unsur her ne kadar tek bir sözcük ile verilmiş olsa da uygulamada ilk örnekte olduğu gibi bir isim ile birlikte kullanılmaktadır. Kaynak metindeki ifadenin herhangi bir işlem görmeden erek kültüre aktarıldığı Ç1, Ç6 ve Ç7’de ise kültürel ödünçleme stratejisinin uygulandığı görülmektedir. Ancak bu erek metinlerde de erek kültür okuyucusunun ilgili ifade ile tam olarak neyin aktarılmak istenildiğini kavraması pek mümkün görünmemektedir.

Tablo 31.1 Otuz Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kültürel Öğe</i>	<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
	<i>du Palais</i>	<i>la Grève</i>
Ç1	Kültürel Ödünçleme	Kültürel Ödünçleme
Ç2	Ekleme	Ekleme
Ç3	Ekleme	Ekleme
Ç4	Ekleme	Ekleme
Ç5	Ekleme	Ekleme
Ç6	Ekleme	Kültürel Ödünçleme
Ç7	Birebir	Kültürel Ödünçleme
Ç8	Birebir	Ekleme
Ç9	Birebir	Ekleme
Ç10	Birebir	Ekleme
Ç11	Birebir	Ekleme
Ç12	Birebir	Ekleme
Ç13	Birebir	Ekleme

Bu incelemeler sonucunda Ç1 ve Ç6'da karşımıza çıkan aktarımların kaynak kültür normlarına daha yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çözümlenme özelinde Ç1 ve Ç6'nın çevirileri yeterli çeviriler sınıfına girerken Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de incelenen çevirilerin ise erek kültür dizgesine daha yakın olduklarından kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdikleri değerlendirilmektedir. Son olarak ise bunların dışında kalan Ç2, Ç3, Ç4, Ç5 ve Ç7'nin çevirilerinin her iki kültür dizgesine de aynı uzaklıkta olduğu görüldüğünden bu çevirileri herhangi bir kategoriye dahil etmek doğru olmayacaktır.

Tablo 31.2 Otuz Birinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>			
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>du Palais</i>	<i>la Grève</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Ç2	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç3	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç4	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç5	Yeterli	Kabul Edilebilir	Yeterli / Kabul Edilebilir
Ç6	Yeterli	Yeterli	Yeterli
Ç7	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.32. Otuz İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 32 Çözümleme 32 / Kamu Hayatı

Kategori	2. Kamu Hayatı
Alt Kategori	Kamu kuruluşu
Kaynak Metin (s. 124)	<i>L'Hôtel de Ville est un édifice sinistre.</i>
Ç1 (s. 60)	<i>Belediye konağı iç karartıcı bir bina.</i>
Ç2 (s. 151)	<i>Belediye Binası kasvetli bir yapı.</i>
Ç3 (s. 147)	<i>Belediye Sarayı, uğursuz bir bina.</i>
Ç4 (s. 124)	<i>Belediye binası uğursuz bir yapı.</i>
Ç5 (s. 143)	<i>Belediye Sarayı gudubet bir bina.</i>
Ç6 (s. 78)	<i>Hôtel de Ville¹ uğursuz bir binadır.</i> ¹ Belediye binası.
Ç7 (s. 85)	<i>Hotel de Ville uğursuz bir yapı.</i>
Ç8 (s. 142)	<i>Şu belediye sarayı ne uğursuz bir bina.</i>
Ç9 (s. 117)	<i>Belediye Konağı, uğursuz bir bina.</i>
Ç10 (s. 130)	<i>Belediye Sarayı, kasvetli bir bina.</i>
Ç11 (s. 130)	<i>Belediye Sarayı, hüzün verici bir yapıdır.</i>
Ç12 (s. 118)	<i>Şu Belediye Sarayı ne kadar da uğursuz bir yapı!</i>
Ç13 (s. 132)	<i>Uğursuz bir yapı şu Belediye Sarayı.</i>

Bu incelemede kamu hayatı üst kategorisinde yer alan bir örnek yer almaktadır. Resmi bir kamu kuruluşunu niteleyen bu kültürel unsur kaynak kültürde belli bir büyüklükteki yerleşim yerinin yönetildiği idare birimi olarak bilinmektedir.

Erek kültürde belediye binası olarak karşılanan kaynak metindeki kavram Ç6 ve Ç7 dışındaki bütün erek metinlerde belediye sözcüğü kullanılarak çevrilmiştir. Bununla birlikte uyarlama stratejisinin kullanıldığı bütün bu çevirilerde belediye kelimesinden sonra gelen isim konusunda uygulamada farklılıklar olduğu görülmektedir. Ancak bu üç farklı kullanımın da erek kültürde aynı kavramı karşıladığından anlam bağlamında herhangi bir kayıp yaşanmadığı değerlendirilmektedir. Ç6 ve Ç7’de ise kaynak metindeki ifade hiçbir değişikliğe uğramadan erek kültüre aktarılmıştır. Dolayısıyla her iki çeviri sürecinde de kültürel ödüncleme stratejine başvurulduğu görülürken Ç6’da erek kültür okuyucusu dipnot yöntemi sayesinde ek olarak bilgilendirilmiştir. Böylece Ç6’da kültürel ödüncleme stratejisinin yanında açıklama stratejisinin de kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 32.1 Otuz İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>L’Hôtel de Ville</i>
Ç1	Uyarlama
Ç2	Uyarlama
Ç3	Uyarlama
Ç4	Uyarlama
Ç5	Uyarlama
Ç6	Kültürel Ödüncleme / Açıklama
Ç7	Kültürel Ödüncleme
Ç8	Uyarlama
Ç9	Uyarlama
Ç10	Uyarlama
Ç11	Uyarlama
Ç12	Uyarlama
Ç13	Uyarlama

Bu çözümleme doğrultusunda Ç6 ve Ç7 dışındaki bütün metinlerde gerçekleştirilen çeviri işlemlerinin erek kültür dizgesine daha yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Ç6 ve Ç7 haricinde bütün çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini söylemek mümkündür. Ç6 ve Ç7’da karşımıza çıkan çevirilerin ise kaynak kültür normlarının sınırları içerisinde olduğu görüldüğünden bu iki çevirinin yeterli çeviriler kategorisine dahil olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 32.2 Otuz İkinci Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>L'Hôtel de Ville</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Yeterli	Yeterli
Ç7	Yeterli	Yeterli
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.33. Otuz Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 33 Çözümleme 33 / Kamu Hayatı / Sosyal Yaşam

Kategori	2. Kamu Hayatı 3. Sosyal Yaşam
Alt Kategori	Hukuk Para birimi
Kaynak Metin (s. 132)	Elle a déployé le papier, et s'est mise à épeler avec son doigt : -A, R, ar, R, Ê, T, rê, ARRÊT... Je lui ai arraché cela des mains. C'est ma sentence de mort qu'elle me lisait. Sa bonne avait eu le papier <i>pour un sou</i> .
Ç1 (s. 68)	Kâğıdı açıp kelimeleri parmağıyla hecelemeye başladı: -K, A, ka, R, A, R, rar, KARAR... Kâğıdı elinden aldım. Okuduğu benim ölüm kararımı. Dadısı kâğıdı <i>Adliye Kalemi</i> 'nden <i>birkaç meteliğe</i> almıştı.
Ç2 (s. 163)	Kâğıdı açtı ve parmağıyla hecelemeye koyuldu. "H, Ü, HÜ, K, Ü, M, KÜM, HÜKÜM..." Kâğıdı ellerinden kaptım. Bana okuduğu idam cezamı. Bakıcısı <i>bir kuruşa</i> almıştı. Bana daha fazlasına mal oluyordu.
Ç3 (s. 159)	Kâğıdı açtı ve parmağıyla harf harf okumaya koyuldu: "H, ü, k, ü, m, HÜKÜM..." Kâğıdı elinden sökercesine aldım. Benim idam hükmümü bana okuyordu. Dadısı <i>bir kuruşa</i> bu kâğıdı almıştı. Bana daha pahalıya mal oluyordu.
Ç4 (s. 134)	Kâğıdı açtı ve parmağıyla hecelemeye başladı: "Ö, L, öl, Ü, M, üm, ÖLÜM..." Kâğıdı elinden alıverdim. Bana ölüm cezamı okuyordu. Dadısı kâğıdı umursamamıştı. Oysa bana pahalıya patlayacaktı.

Ç5 (s. 155)	Kâğıdı açtı ve parmağını koyup hecelelemeye koyuldu. “K, A, ka, R, A, R, rar; KARAR...” Ellerinden çekip aldım kâğıdı. Bana okuduğu ölüm hükmümdü. Dadısı bu kâğıdı <i>birkaç kuruş</i> karşılığında edinmişti. Bana ise pahalıya patlıyordu.”
Ç6 (s. 86)	Kâğıdı açtı ve parmağıyla hecelelemeye başladı, “H, Ü, hü... K, Ü, M, hüküm...” Kâğıdı ellerinden çekip aldım. Bana hükmedilen cezayı okuyordu. Dadısı kâğıdı <i>bir santime</i> almıştı. Banaysa daha pahalıya patlamıştı.
Ç7 (s. 94)	Kâğıdı açtı ve parmaklarını üzerine koyarak hecelelemeye başladı. K. A. Ka. R. A. R. Rar. KARAR. Kâğıdı elinden kaptım. Bana okuduğu şey benim ölüm ilanımdı. Dadısı <i>bir sente</i> almış olmalıydı ama benim için değeri çok daha fazlaydı.
Ç8 (s. 153)	Kâğıdı tuttu ve parmağını sözcüğün üstüne koyarak hecelelemeye başladı. “Kar- ka- rar- kara- KARAR” Kâğıdı elinden aldım. Okuduğu benim idam kararımıydı. Dadısı önemsememişti. Halbuki bana daha pahalıya mal oluyordu.
Ç9 (s. 128)	Kâğıdı açıp parmağıyla hecelelemeye başladı. “K. A. ka. R. A. R. rar. KARAR...” Kâğıdı elinden aldım. Okuduğu benim idam kararımıydı. Dadısı kâğıdı Adliye Kalemi’nden <i>bir kuruşa</i> almıştı. Fakat bu kağıdın bedeli benim için çok daha fazlaydı.
Ç10 (s. 140)	Kâğıdı açtı ve parmağıyla hecelelemeye koyuldu. “K, a. Ka. R, a, r. Rar. Karar...” Kâğıdı elinden koparıp aldım. Okuduğu benim ölüm kararımıydı. Dadısı kâğıdı <i>bir kuruşa</i> almıştı. Bana ise çok daha pahalıya mal olmuştu.
Ç11 (s. 140)	Kâğıdı açtı ve parmağını harflerin üstünde gezdirerek okumaya başladı. “K. A. KA. R. A. R. RAR. KARAR...” Elinden çekip aldım kâğıdı. Okuduğu benim infaz kararımıydı. Dadısı için önemli olmayabilir ama benim hayatıma mal olan bir kağıttı.
Ç12 (s. 131)	Kâğıdı açtı ve parmaklarını kelimelerin üstüne koyup hecelelemeye koyuldu: “KA, KA, RAR RAR. KARAR...” Kâğıdı hemen elinden kaptım. Bana okuduğu, benim idam kararımıydı. Dadısı pek dikkat etmemişti ama az kalsın bu bana çok pahalıya mal olacaktı.
Ç13 (s. 141)	Kâğıdı açtı ve parmağını sözcüğün üstüne koyarak hecelelemeye başladı. “K. A. KA. R. A. R. RAR. KARAR...” Elinden aldım bu kâğıdı. Okuduğu benim cezamın infaz kararıydı. Dadısı önemsememişti. Halbuki bana daha pahalıya mal oluyordu.

Kamu hayatı ve sosyal yaşam üst kategorisinden iki farklı örneğin yer aldığı bu çözümlemede alt kategori olarak hukuk ve para birimi terimleri karşımıza çıkmaktadır. İlk örnekte romanın asıl kahramanının cezasının yazılı olduğu resmi bir belgeden alıntılar bulunmaktadır. Bu resmi kağıttaki ceza hükmünü bildiren terimi mahkûmun küçük kızı heceleyerek okumaktadır. Bu doğrultuda kaynak metinde karşımıza çıkan kültürel ifade kaynak dilde bir mahkemenin hukuki bir sorunu neticeye bağlayan kararı olarak tanımlanmaktadır (Dictionnaire de L’Académie Française, s. 200).

Kaynak metindeki bu kelime Ç4 dışındaki bütün erek metinlerde karar veya hüküm sözcükleri kullanılarak erek dile aktarılmıştır. Her iki sözcüğün de kaynak metindeki terimin erek dilde birebir karşılığı olduğu değerlendirildiğinden bütün bu çevirilerde birebir çeviri stratejisinin uygulandığı görülmektedir. Ç4’de kullanılan kelimeye bakıldığında ise mahkemenin verdiği kararın detayına girilerek erek kültür okuyucuna iletildiği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Ç4’de özelleştirme stratejisine başvurulduğunu söylemek mümkündür. Bu kültürel unsurun aktarımında incelenmesi gereken bir diğer husus ise önce harflerin okunması daha sonra da hecelenerek kelimenin tamamına ulaşılmasıdır. Bu yöntem Ç3 ve Ç8 dışındaki bütün çevirilerde kaynak metinde görüldüğü biçimde uygulanmıştır. Ç3’de heceleme kısmının kaldırılarak sadece harflerle kelimenin bütününe ulaşıldığı görülürken Ç8’de ise sözcüğün anlamsız biçimde parçalara bölündüğü dikkat çekmektedir.

Çözümlemenin ikinci örneğinde para birimi ile ilgili bir ifade yer almaktadır. Bu ifade Larousse’da Fransa’nın 1793’de ondalık sisteme geçmesinden sonra 5 santimlik madeni para birimi olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte genel olarak erek dilde kuruş kelimesine karşılık gelen kullanımları da mevcuttur. Bu bilgiler doğrultusunda kaynak metindeki bu kültürel unsurun Ç2, Ç3, Ç9 ve Ç10’da aynı sözcüklerle karşılandığı ve birebir çeviri stratejisi kullanılarak erek dile aktarıldığı görülmektedir.

Ç1 ve Ç5’de paranın miktarını kesin olarak belirten bir rakam yerine anlamın genişletilerek belirsizlik bildiren bir zamirin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu iki çeviri sürecinde genelleştirme stratejisinin uygulandığı değerlendirilmektedir.

Kaynak metinde karşımıza bir söz öbeği olarak çıkan bu kültürel ögenin rakamsal bölümü Ç6 ve Ç7’de erek dile çevrilirken para birimini ifade eden kısmı ise yabancılaştırma stratejisi uygulanarak erek kültüre aktarılmıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus bulunmaktadır. Ç6’da verilen ifade kaynak kültürün para birimini ifade ederken Ç7’de kullanılan sözcük ise başka bir yabancı kültürün para birimini nitelemektedir. Dolayısıyla Ç7’de kullanılan para birimi teriminin hem kaynak hem de erek kültür dizgesinde yer almadığını belirtmek gerekmektedir.

Son olarak bu çevirilerin dışında kalan Ç4, Ç8, Ç11, Ç12 ve Ç13’de kaynak metindeki kültürel unsura yer verilmediği görülmektedir. Çıkarma stratejisinin uygulandığı bu çeviri süreçlerinde anlamın daraltılarak erek kültür okuyucusunun eksik bilgilendirildiği değerlendirilmektedir.

Tablo 33.1 Otuz Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>-A, R, ar, R, Ê, T, rêt, ARRÊT...</i>	<i>pour un sou</i>
Ç1	Birebir	Genelleştirme
Ç2	Birebir	Birebir
Ç3	Birebir	Birebir
Ç4	Özelleştirme	Çıkarma
Ç5	Birebir	Genelleştirme
Ç6	Birebir	Yabancılaştırma
Ç7	Birebir	Yabancılaştırma
Ç8	Birebir	Çıkarma
Ç9	Birebir	Birebir
Ç10	Birebir	Birebir
Ç11	Birebir	Çıkarma
Ç12	Birebir	Çıkarma
Ç13	Birebir	Çıkarma

Bu çözümler neticesinde Ç6 ve Ç7 haricinde bütün çevirilerde tamamen erek kültür dizgesine yakın çeviri süreçlerinin gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla bütün bu çevirilerin bu inceleme özelinde kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini belirtilebilir. Ç6 ve Ç7’de karşımıza çıkan çevirilerin ise kaynak ve erek kültür normlarına aynı uzaklıkta olduğu değerlendirildiğinden bu iki çevirinin genel yaklaşımının bütünüyle bir norm sınıfına dahil olduğunu söylemek mümkün değildir.

Tablo 33.2 Otuz Üçüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>			
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>-A, R, ar, R, Ê, T, rêt, ARRÊT...</i>	<i>pour un sou</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç7	Kabul Edilebilir	Yeterli	Kabul Edilebilir / Yeterli
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.34. Otuz Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesi

Tablo 34 Çözümleme 34 / Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler

Kategori	5. Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler
Alt Kategori	Etkinlik adı
Kaynak Metin (s. 135)	- <i>La toilette du condamné</i> , a répondu l'autre.
Ç1 (s. 71)	- <i>Mahkûmun saç tıraşı</i> , cevabını verdiler.
Ç2 (s. 167)	" <i>Mahkûmun temizliği</i> ," diye cevapladı öteki.
Ç3 (s. 163)	" <i>Mahkûm tuvaleti</i> ," cevabını verdi diğeri.
Ç4 (s. 138)	" <i>Mahkûmun hazırlanması</i> ," diye yanıtladı diğeri.
Ç5 (s. 159)	"Mahkûm tıraşı," ⁴⁸ diye yanıtladı öteki. ⁴⁸ İnfazı kolaylaştırmak için mahkûmun ensesindeki saçlar kesilirdi ve gömleğinin yakası yırtılırdı. (ç.n.)
Ç6 (s. 88)	" <i>İdam mahkumunun hazırlanması</i> ," diye yanıtladı biri.
Ç7 (s. 98)	" <i>Mahkûmun saç tıraşı</i> ," diye cevap verdi beriki.
Ç8 (s. 157)	" <i>Mahkûmun temizliği</i> ," diye yanıtladı öteki.
Ç9 (s. 131)	" <i>Mahkûmun saç tıraşı</i> " yanıtını verdiler.
Ç10 (s. 143)	" <i>Mahkûmun temizliği</i> ," diye cevap verdi adam.
Ç11 (s. 144)	" <i>Mahkûmun temizliği</i> ," diye yanıt verdi danışman.
Ç12 (s. 136)	" <i>İdam mahkumunun temizliği</i> ," diye yanıtladı diğeri.
Ç13 (s. 145)	" <i>Mahkûmun temizliği</i> ," diye yanıtladı öteki.

Çalışmanın son çözümlemesinde gelenek, görenek ve sosyal etkinlikler üst kategorisinden bir kültürel unsur yer almaktadır. Kaynak metinde mahkûmun cezasının infazından önce gerçekleştirilmesi planlanan bir olaydan bahsedilmektedir. Buna göre, kaynak kültürde ölüm cezasına çarptırılan bir mahkûmun idam edilmeden önce saç ve sakalı kesilirken boynunu kapatan giysileri de yırtılırdı. Burada amacın giyotinin mahkûmun boynunu keserken başka bir nesneye temas etmesini engellemek ve infazı kolaylaştırması olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bilgi doğrultusunda, kaynak metindeki bu söz kümesi Ç1, Ç7 ve Ç9'da yalnızca mahkûmun saçının tıraşı edileceği şeklinde verilmiştir. Bu durum, kaynak metindeki olayın bir dizi işlemde ziyade tek bir işlem ile gerçekleştiğini erek kültür okuyucusuna aktarmaktadır. Anlamın daraltıldığı bu üç çeviri sürecinde çıkarma stratejisinin uygulandığı değerlendirilmektedir.

Ç5'de mahkûmun saç ve sakalının kesilmesi süreci bütünsel olarak ele alınırken daha sonrasında ise dipnot yöntemi kullanılarak bu işlemin ne anlama geldiği detaylı bir şekilde erek kültür okuyucusuna aktarılmıştır. Dolayısıyla Ç5'de açıklama stratejisine başvurulduğu görülmektedir.

Kaynak metinde mahkûmun infaza hazırlanması süreci Ç2, Ç8, Ç10, Ç11, Ç12 ve Ç13'de mahkûmun temizliği olarak erek dile aktarılmıştır. Bu aktarım biçimi ile erek kültür okuyucusunun kaynak metinde verilmek istenilen anlamı kavraması pek mümkün gözükmemektedir. Ancak bu çevirilerde romanın

başka kısımlarında giyotin cezasının uygun bir şekilde uygulanması için neler yapılması gerektiği aksi takdirde ne gibi sorunlar doğuracağına değinilmiştir. Her ne kadar bu incelemede ele alınan erek metinlerde aktarılması gereken anlam tam olarak iletilemese de romanın başka bir kısmında okuyucu bilgilendirilmiştir. Bu da bu çeviri süreçlerinde telafi stratejine başvurulduğunu göstermektedir.

Ç4 ve Ç6'da karşımıza çıkan erek metinlerde yeni bir söz kümesinin üretildiği ancak kaynak metindeki anlamın korunduğu ve erek kültüre aktarıldığı görülmektedir. Mahkûmun idam cezasına hazırlanmasını net bir şekilde aktaran bu iki çeviride uyarlama stratejisinin kullanıldığını söylemek mümkündür.

Son olarak Ç3'de verilen erek metni incelediğimizde, kaynak metindeki kelimelerin sözcüğü sözcüğüne erek dile çevrildiği görülmektedir. Ancak, kelimelerin birebir karşılıklarının kaynak dilden erek dile aktarıldığı bu çeviride kaynak metindeki anlam erek metne aktarılamamıştır. Kaynak metindeki bağlamdan koparılarak gerçekleştirilen bu çeviri sonucunda erek kültür okuyucusunun kaynak metinde anlatılmak istenileni anlaması mümkün değildir. Hatalı aktarım sonucu yanlış bilgilendirmenin yapıldığı bu çeviri sürecinde birebir çeviri stratejisinin kullanıldığı değerlendirilmektedir.

Tablo 34.1 Otuz Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Kullanılan Stratejilerin Özeti

<i>Kullanılan Çeviri Stratejileri</i>	
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>La toilette du condamné</i>
Ç1	Çıkarma
Ç2	Telafi
Ç3	Birebir
Ç4	Uyarlama
Ç5	Açıklama
Ç6	Uyarlama
Ç7	Çıkarma
Ç8	Telafi
Ç9	Çıkarma
Ç10	Telafi
Ç11	Telafi
Ç12	Telafi
Ç13	Telafi

Bu inceleme sonucunda ele alınan bütün çeviri süreçlerinde erek kültür odaklı işlemlerin gerçekleştiği görülmektedir. Erek kültür normlarına yakın bütün bu çevirilerin bu çözümleme özelinde kabul edilebilir çeviriler kategorisine girdiği değerlendirilmektedir.

Tablo 34.2 Otuz Dördüncü Kültürel Unsur Çözümlemesinde Çevirmenlerin Eğilimi

<i>Kabul Edilebilirlik - Yeterlilik</i>		
<i>Kültürel Öğe</i>	<i>La toilette du condamné</i>	<i>Genel Yaklaşım</i>
Ç1	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç2	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç3	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç4	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç5	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç6	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç7	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç8	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç9	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç10	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç11	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç12	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ç13	Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

6.35. Kaynak Eserde Tespit Edilen Kültürel Unsur Sınıflandırmaları

Çalışmanın temel taşlarından birisi olan kültürel unsurlar kavramı hayatın içerisinde var olan bütün olguları kapsadığından çok geniş bir yelpazeye sahiptir. Newmark'ın kültürel unsurlar sınıflandırması sayesinde altı kategori altında ele alınabilen kültürel unsurlar; yine Newmark'ın tanımlamaları doğrultusunda alt öğelerden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde alt öğeleri ile birlikte tanımlanan bu kültürel kavramlar doğrultusunda kaynak eserde bu sınıflandırmalara giren unsurlar tespit edilmiştir. Bu unsurların ana kategoriye göre dağılımı ve toplam kullanım sayısı aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 35 Kaynak Eserde Tespit Edilen Kültürel Unsur Sınıflandırmaları

<i>Kültürel Unsur Sınıflandırması</i>	<i>Ana Sınıflandırma Sayısı</i>	<i>Toplam Kullanım Sayısı</i>
Çevresel Unsurlar	6	6
Kamu Hayatı	13	13
Sosyal Yaşam	14	17
Kişisel Yaşam	5	5
Gelenek, Görenek ve Sosyal Etkinlikler	12	13
Kişisel Merak ve Tutkular	9	11

Kaynak eserde geçen kültürel unsurlar taraması sürecinde en fazla karşılaşılan öğe sosyal yaşam kategorisi altında yer alan kavramlardır. Ekonomi, meslek, eğitimi vb. gibi hayatın her köşesinden öğeler barındıran sosyal yaşam sınıfı on dört kez ana kategori olarak ele alınmıştır. Alt sınıflandırmaları ile birlikte ise toplamda on yedi adet olarak çözümleme tablolarında yerini almıştır. Sosyal yaşam sınıfından sonra kaynak eserde en çok rastlanan sınıflar kamu hayatı ile gelenek, görenek ve sosyal etkinliklere dair kavramlardır. Bu iki sınıfın her birisinden alt kategorileriyle birlikte toplamda on üçer kez tespit edilmiştir. Ağırlıklı olarak dini ve sanatsal terimlerin oluşturduğu kişisel merak ve tutkular

ana sınıflandırmasına dair dokuz kez alıntı yapılırken, alt kategorilerle birlikte toplam on bir kez çalışmada ele alınmıştır.

Kaynak eserde kültürel unsurlar sınıflandırmasına en az sayıda dahil edilen kategoriler çevresel unsurlar ve kişisel yaşam kategorisine ait kavramların oluşturduğu sınıflardır. Çevresel unsurlar sınıfına ait toplam altı adet tespit yapılabilirken kişisel yaşam sınıflandırmasına dahil olan yalnızca beş adet kullanıma rastlanmıştır.

6.36. Çeviri Stratejilerinin Kullanım Sayısına Göre Dağılımları

Çeviri stratejileri çeviri süreçlerini kolaylaştırmak ve çevirmenin kaynak ve erek kültür arasında bağ kurmasını sağlamak için önemli araçlardır. Bazı stratejiler tamamen kaynak kültür odaklı olurken bazı stratejiler tamamen erek kültürü ön planda tutmaktadır. Bazı stratejilerin ise içerikten bağımsız olarak hangi kültüre daha yakın olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu tespiti yapmak için içeriğin incelenmesi ve aktarım süreci sonucunda oluşan kavramın yorumlanması gerekmektedir. Kültürel unsurların aktarım sürecinde çevirmenlerin kullandıkları çeviri stratejilerinin dağılımını gösteren tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 36 Çözümlemeler Neticesinde Tespit Edilen Toplam Strateji Sayıları

Strateji	Çeviri													T
	Ç1	Ç2	Ç3	Ç4	Ç5	Ç6	Ç7	Ç8	Ç9	Ç10	Ç11	Ç12	Ç13	
Birebir	39	42	40	33	42	29	37	36	43	40	36	40	39	469
Uyarlama	16	14	15	17	13	18	16	17	14	17	11	15	13	196
Yerileştirme	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	5	5	64
Çıkarma	5	4	2	5	3	6	6	4	4	3	7	4	6	59
Genelleştirme	3	4	5	4	4	4	7	7	3	4	3	6	5	59
Açıklama	2	7	4	5	6	9	3	3	1	3	4	3	7	57
Kültürel Ödünçleme	6	5	4	3	5	6	4	2	4	4	6	3	5	57
Yabancılaştırma	4	5	4	6	4	6	5	1	4	5	4	2	4	54
Öykünme	3	5	2	3	4	4	4	3	2	3	4	5	3	45
Ekleme	1	3	2	2	3	2		3	1	2	4	2	2	27
İletişimsel Çeviri	1	1	4	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	23
Özelleştirme	2	1		2	1	1		1	1	1	2		1	13
Çıkarım	1		1	1		1	1	1	1	1	2	1	1	12
Standartlaştırma						5	2	3			1	1		12
Perspektif Kaydırma	2		1	1	1	1			2		1	1		10
Telafi			1	1	1			1		2	1	1	1	9
Yer Değiştirme						1								1

Kaynak eserin farklı çevirmenler tarafından erek dile aktarılmış on üç farklı çeviri eserin çözümlemelerinde her çevirmenin kendine özgü tercihleri doğrultusunda farklı çeviri stratejileri kullandıkları dikkat çekmektedir. Bununla birlikte bütün erek çevirilerde iki stratejinin ön plana çıktığını görülmektedir.

Kullanım sayısına göre sırasıyla birebir çeviri ve uyarlama stratejisi her çeviride en çok başvurulan çeviri stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çeviri süreçlerinde en çok uygulanan yöntem olarak bilinen birebir çeviri stratejisinin çözümlenmeler boyunca toplamda 469 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Birebir çeviri stratejisi en fazla Ç9'da karşımıza çıkarken en az ise yirmi dokuz kez ile Ç6'da kullanılmıştır. Genellikle erek kültür okuyucusunun anlamı kavramasına yönelik olduğundan erek odaklı bir yaklaşımı olan uyarlama stratejisine en fazla Ç6'da en az Ç11'de başvurulmuştur. Bu sonuçla birlikte uyarlama stratejisine en fazla yer verilen çevirilerde erek kültürün ön planda tutulduğu aktarım süreçlerinin gözlemlendiğini söylemek mümkündür. Erek kültür okuyucusunu tamamen merkeze alan yerlileştirme stratejine en fazla Ç4 ve Ç8'de en az ise Ç1 ve Ç5'de rastlanmıştır. Dolayısıyla bu strateji özelinde Ç1 ve Ç5'in diğer çevirilere oranla daha fazla kaynak kültür dizgesine yakın aktarım gerçekleştirdikleri değerlendirilmektedir.

Çözümlenmelerde en çok karşılaşılan dördüncü sıradaki iki stratejiden birisi olan çıkarma stratejisi uygulanış yöntemi açısından tamamen erek odaklı bir sonuç içermektedir. Bu strateji en fazla Ç11'de en az Ç3'de uygulanmıştır. Üst anlamlı çeviri stratejisi olarak da bilinen genelleştirme stratejisi ise en fazla Ç7 ve Ç8'de en az Ç1, Ç9 ve Ç11'de kullanılmıştır. Erek kültür okuyucusunun not veya dipnotlarla bilgilendirilmesi yoluyla ortaya çıkan açıklama stratejisi en fazla Ç6'da karşımıza çıkarken Ç9'da sadece bir kez tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak Ç6'nın bu strateji özelinde erek kültür normlarına en yakın çeviri süreçlerine sahip olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

Uygulanış biçimi ve doğurduğu sonuç itibarıyla tamamen kaynak kültür odaklı olan kültürel ödünçleme stratejisi kaynak kültürdeki bir unsurun erek kültüre ödünç verilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kültürel ödünçleme stratejisinin altı kez ile en fazla kullanıldığı çeviriler olan Ç1, Ç6 ve Ç11'in bu strateji özelinde kaynak kültüre en yakın aktarımların yapıldığı çeviriler olduğu görülmektedir. Bu strateji iki kez ile en az Ç2'de kullanılmıştır. Kaynak kültür odaklı bir başka strateji ise yabancılaştırma stratejisidir. Ç4 ve Ç6'da yabancı stratejisi altı kez karşımıza çıkarken Ç8'de ise sadece bir kez kullanıldığı görülmektedir. Kaynak kültür odaklı bu iki stratejinin en fazla kullanıldığı çeviriler arasında Ç6'nın her ikisinde de yer alması dikkat çekmektedir.

Yabancılaştırma ve yerlileştirme stratejilerinin orta noktasında yer alan öykünme stratejisi en fazla Ç2 ve Ç12'de uygulanırken en az Ç3 ve Ç9'da kullanılmıştır. Kaynak kültürdeki unsurun anlamının genişletilerek erek kültüre aktarıldığı ekleme stratejisi en fazla Ç11'de karşımıza çıkarken Ç7'de ise bu stratejiye hiç başvurulmamıştır. İletişimsel çeviri stratejisi bütün çevirilerde başvurulan bir yöntem olarak çalışmada yer alırken kullanım sayısına

bakıldığında ise çok az sayıda olduğu görülmektedir. Bu strateji en fazla dört kez ile Ç3'de uygulanırken Ç1, Ç2, Ç6, Ç12 ve Ç13'de ise sadece bir kullanılmıştır. Genelleştirme stratejisinin tam zıttı olan ve kaynak metindeki kavramın daha alt bir kavram ile erek kültüre aktarıldığı özelleştirme stratejisine Ç1, Ç4 ve Ç11'de iki kez başvurulmuştur. Ç3, Ç7 ve Ç12'de ise özelleştirme stratejisi tespit edilmemiştir. Sözcüklerin anlamlarından yola çıkılarak aktarım sürecinin gerçekleştiği çıkarım stratejisi Ç11'de iki kez kullanılırken Ç2 ve Ç5'de ise bu stratejiye yer verilmemiştir. Biçim olarak uyarılama stratejisinin tam tersi bir yapıya sahip olan standartlaştırma stratejisi en fazla Ç6'da uygulanmıştır. Toplam sekiz çeviride ise bu çeviri stratejisinin hiç kullanılmadığı görülmektedir.

Çözümlemeler sonucunda en az kullanılan stratejilerden olduğu tespit edilen perspektif kaydırma stratejisi Ç1 ve Ç9'da iki kez uygulanmıştır. Değiştirme stratejisi olarak da ifade edilen bu strateji beş çeviride ise hiç kullanılmamıştır. Uygulama biçimi açısından az da olsa birebir çeviri stratejisine benzeye telafi stratejisi en fazla iki kez ile Ç10'da karşımıza çıkmaktadır. Toplam beş çeviride telafi stratejisine başvurulmamıştır. Kullanım sayısına göre bakıldığında son olarak ise bütün çözümler boyunca sadece bir kez tespit edilebilen yer değiştirme stratejisi yer almaktadır. Sadece Ç6'da ve bir kez kullanılan yer değiştirme stratejisine diğer on iki çeviri eser çözümlerinde ise başvurulmamıştır.

Erek eserlerde kullanılan çeviri stratejilerinin incelenmesi sonrasında on üç çevirmenin aktarım süreçleri göz önüne alınarak aralarındaki benzerliklere ve farklılıklara değinmek gerekmektedir. Öncelikle bütün çevirmenlerin ilk iki tercihlerinin sırasıyla birebir çeviri ve uyarılama stratejisi olduğunu belirtmekte fayda vardır. Dolayısıyla bütün çevirmenler arasındaki en önemli benzerlik bu iki stratejiyi kullanma sıklıklarındadır. Yerileştirme, çıkarma, açıklama ve ekleme gibi tamamen erek kültür odaklı çeviri stratejileri dikkate alındığında Ç6 ve Ç13 arasındaki benzerlik karşımıza çıkmaktadır. Erek kültür eğilimi olan bu dört strateji Ç6'da yirmi bir Ç13'de ise yirmi kez kullanılarak en yüksek kullanım sayısına sahip olmaktadır. Bu durumun tam zıttı olarak tamamen kaynak kültür odaklı bir yaklaşımı olan kültürel ödünçleme ve yabancılaştırma stratejileri göz önüne alındığında ise Ç6'da ilginç bir durum karşımıza çıkmaktadır. Kaynak kültür odaklı bu iki stratejiyi toplam 12 kez kullanarak en fazla uygulayan çevirmen olan Ç6; yukarıda belirtildiği üzere tamamen erek kültür odaklı dört stratejiyi de en fazla kullanan çevirmen olarak dikkat çekmektedir. Bu durumda Ç6'nın çeviri süreçlerinde herhangi bir kültür eğilimi olduğunu söylemek mümkün değildir. Her iki uca da en yakın çevirmen olan Ç6'nın aktarım süreçlerinde bir kültürü ön planda tutmaktan ziyade anlamlı değerlendirmeler yaparak çeviri süreçlerini gerçekleştirdiği değerlendirilmektedir. Bunun yanında Ç1, Ç2 ve Ç11'de kaynak kültür odaklı bu iki stratejiyi kullanım sayısı açısından Ç6'yı takip etmektedirler.

Aktarım süreçlerinde kullanılan on yedi çeviri stratejisinin kullanım sayılarının yanında bazı çevirmenler tarafından hiç kullanılmayan stratejiler de bulunmaktadır. Ç7 ve Ç2 on yedi stratejiden sırasıyla beşine ve dördüne hiç başvurmayarak bu alanda öncü olmuşlardır. Bununla birlikte bu iki çevirmenin kullanmadıkları ortak stratejiler ise perspektif kaydırma ve yer değiştirme stratejileridir. En fazla sayıda farklı strateji kullanan çevirmenler ise Ç6, Ç11, Ç4, Ç8 ve Ç12 olarak sıralanmaktadır. On yedi farklı stratejiden sadece birini uygulamayarak farklılık adına en önde olan Ç6 ve Ç11'i on beş farklı strateji kullanan Ç4, Ç8 ve Ç12 takip etmektedir. Bu beş çevirmen arasında kullanılmayan stratejiler açısından en önemli benzerlik Ç6 haricinde hiçbir çevirmenin yer değiştirme stratejisine aktarım süreçlerinde yer vermemiş olmasıdır. Aynı benzerlik en fazla farklı stratejiye başvuran Ç6 ile en az sayıda strateji kullanan Ç7'de de karşımıza çıkmaktadır. Her iki çeviride de yer değiştirme stratejisine rastlanmamıştır.

6.37. Çevirmenlerin Kültür Eksenine Göre Dağılımları

Çözümlemeler ve yorumlamalar neticesinde oluşan son gelen değerlendirme kısmı, çevirmenlerin tercihlerine göre hangi kültüre eğilimi olduklarına ilişkin bölümdür. Bütün çözümlemeler sonucunda çevirmenlerin hangi kültür eksenine yakın olduklarını gösteren dağılım tablosu aşağıda sunulmuştur:

Tablo 37 Çevirmenlerin Eksenlere Göre Dağılım Sayıları

	<i>Eksen</i>	
	<i>Kabul Edilebilir</i>	<i>Yeterli</i>
Ç1	59	21
Ç2	54	26
Ç3	61	20
Ç4	59	21
Ç5	58	23
Ç6	61	19
Ç7	56	24
Ç8	64	16
Ç9	62	18
Ç10	55	25
Ç11	57	22
Ç12	59	21
Ç13	56	22

Çevirmenlerin toplam eğilim sayılarının ifade edildiği tabloda da görüleceği üzere aslında bütün çevirmenlerin genel olarak erek kültür normlarına daha yakın çeviri süreçleri gerçekleştirdikleri gözlemlenmiştir. Bu da bütün çevirilerin kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini göstermektedir. Ancak bu dikkat çekici sonuçla birlikte çevirmenlerin erek kültüre yakınlık seviyeleri ile ilgili

bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Ç8 en az sayıda yeterli çeviriye sahipken aynı zamanda en fazla kabul edilebilir çeviri sınıfına giren çeviriyi de yine Ç8'in gerçekleştirdiği görülmektedir. Buradan yola çıkarak kaynak kültüre en uzak ve erek kültüre en yakın eğilimi olan çevirmenin Ç8 olduğu tespit edilmiştir. Ç8'de karşımıza çıkan durumun tam zıttı Ç2'de görülmektedir. En az sayıda kabul edilebilir aktarım gerçekleştiren Ç2 aynı zamanda en fazla yeterli çeviri sürecine sahip çevirmen olarak dikkat çekmektedir. Bu değerlendirmeye göre ise Ç2 kaynak kültüre en yakın ve erek kültüre en uzak eğilimi olan çevirmen olarak nitelendirilmektedir.

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

Victor Hugo'nun "*Le Dernier Jour d'Un Condamné*" adlı romanının ve Türkçeye çevrilmiş on üç farklı eserinin ele alındığı bu çalışmada kültürel unsurların aktarım süreçleri incelenmiştir. Araştırmanın odak noktaları; kültürel unsurların diller ve kültürlerarası aktarım süreçlerini, kültürel farklılıkların çeviri süreçlerine olan etkilerini, çeviri stratejilerinin tercih edildikleri durumları ve kullanım sıklıklarını, kaynak eseri erek dile aktaran çevirmenlerin tercihlerini, benzerliklerini ve farklılıklarını değerlendirmektir.

Araştırmanın sonucunu ortaya koymayı amaçladığı dört temel problemi ile örtüşen bu ana konular kapsamında öncelikle kaynak eserde geçen ve Newmark'ın altılı kültürel unsurlar sınıflandırması kapsamına giren kültürel öğeler tespit edilmiştir. Daha sonra bu kültürel öğelerin erek eserlerde karşılıkları bulunarak çeviri süreçleri Baker'in öne sürdüğü on yedi farklı çeviri stratejisine göre çözümlenmiştir. Çözümlemeye göre kaynak metindeki ilgili kültürel unsurun hangi erek metinde hangi çeviri stratejisi kullanılarak erek dile aktarıldığı sebepleriyle açıklanmıştır. Son olarak ise Gideon Toury'nin geliştirdiği öncül norm kapsamında erek çevirilerin kabul edilebilir veya yeterli çeviriler sınıfına girdikleri nedenleri ile birlikte ifade edilmiştir.

Otuz dört farklı kültürel unsurlar çözümlemesi neticesinde çevirmen tercihlerine, kullanılan stratejilere ve bu süreçler sonrası çevirilerin hangi sınıfa girdiğine yönelik üç farklı genel tablo hazırlanmıştır. Bu üç genel değerlendirme tablosu aynı zamanda araştırmanın problemlerine daha kolay yanıt verebilmek adına son derece faydalı birer araç olmuştur. Yapılan çözümlenmeler ve bunun sonucunda oluşan veriler ışığında öncelikle araştırmanın birinci problemi olan Newmark'ın kültürel öğeler sınıflandırması göz önüne alındığında, eserde en çok hangi sınıf kültürel unsurların yer aldığı belirlenmiştir. Alt ve üst kategorilerin dahil edilerek toplam kullanım sayılarına ulaşıldığı ve bulgular bölümünde yer verilen tabloya göre çalışmanın ilk problemi olarak belirlenen ve kaynak eserde en fazla hangi kültürel unsur sınıflandırmasının yer aldığı ile ilgili taramanın sonucu sosyal yaşam kategorisi olarak saptanmıştır. Canlı ve cansız bütün hayatı büyük bir çoğunluk ile bünyesinde barındıran bu kategorinin en fazla tespit edilen sınıf olarak karşımıza çıkması bu açıdan bakıldığında şaşırtıcı bir sonuç değildir.

Daha sonra eserin erek dile aktarımında kullanılan çeviri stratejileri hakkında değerlendirme yapılmıştır. On üç farklı çevirmenin kaynak eseri erek dile aktarırken başvurdukları çeviri stratejileri bir diğer genel değerlendirme tablosunda detaylı bir şekilde belirtilmiştir. Buna göre birebir çeviri ve uyarlama stratejilerinin bütün çevirmenler tarafından en fazla tercih edilen iki strateji olarak karşımıza çıkması çalışmanın ikinci problemine de bir cevap niteliğinde olmuştur. Bununla birlikte bu iki stratejinin dışında en çok kullanılan stratejinin yerleştirme stratejisi olduğu tespit edilmiştir.

Bu sonuç bir yönüyle bütün çevirmenlerin erek dil ve kültür odaklı bir yaklaşıma sahip olduklarını gösterirken aynı zamanda çalışmanın dördüncü probleminin cevabına da zemin hazırlamıştır. Zira araştırmanın son problemi çevirilerin hangi kültür eksenine yakın olduğunu tespit etmek üzere kurgulanmıştır. Bu soruya cevap verebilmek için ise yerleştirme stratejisinin uygulanış biçimine ve sonucuna bakmak gerekmektedir. Birebir çeviri ve uyarlama stratejileri haricinde çözümlenelerde en çok karşılaşılan yerleştirme stratejisi kullanım şekli itibarıyla doğrudan ve kesin olarak erek dil ve kültür odaklı bir strateji olduğundan bu stratejinin uygulandığı çeviriler erek kültür eksenli çeviriler olarak sınıflandırılmaktadır. Bu bilgi ve elde edilen bulgular doğrultusunda bütün çevirmenlerin gerçekleştirdikleri aktarım süreçleri sonucunda çevirilerinin genel olarak erek kültür eksenli çeviriler olduğu görülmüştür. Bu sonuç ise araştırmada ele alınan çevirilerin genel olarak kabul edilebilir çeviriler sınıfına girdiğini göstermektedir. Çalışmanın dördüncü problemine cevap olan bu sonuç bu yönüyle iki farklı şekilde değerlendirilebilmektedir. İlk açıdan bakıldığında on üç farklı eserin incelendiği bu denli geniş kapsamlı bir araştırmada incelenen eserlerde genel olarak yeterli çeviri sınıfına giren çeviri bulunmaması ilginç bir durumdur. Diğer açıdan bakıldığında ise çok örnekli bu araştırmada bütün çeviri eserlerin erek kültür normlarına yakın olduğundan kabul edilebilir çeviriler olarak karşımıza çıkması ise şaşırtıcı bir sonuçtur. Elde edilen bu sonuç kendi içerisinde iki farklı biçimde yorumlanabilmektedir.

İlk olarak bütün çevirilerin neden erek kültür eksenli olduğunu anlamak gerekmektedir. Bunun için ise kaynak eserin Türkçe'den farklı bir erek dile aktarımlarının bu çalışmada olduğu gibi geniş kapsamlı olarak incelenmesi uygun olacaktır. Elde edilecek sonuçlar bu çalışmada olduğu gibi erek eksenli çeviriler olarak karşımıza çıkarsa o zaman kaynak dil ve kültürün aktarım yapılan dile oranla daha az baskın olduğu sonucuna varılabilir. Ancak sonuç bu çalışmanın tam aksi şekilde ortaya çıkarsa bu kez Türkçe'nin ve Türk kültürünün baskın olduğundan çevirilerin erek eksenli olduğu yorumu yapılabilecektir. Zira çevirilerin kaynak veya erek kültür normlarına yakın olarak sınıflandırılması on üç farklı eserin ele alındığı bu tarz çalışmalarda yalnızca çevirmen tercihleri ile

açıklanabilecek bir durum değildir. Bu noktada kaynak ve erek dil ile kültür de devreye girerek çevirmenlerin tercihlerini şekillendirdiğinden dolayı olarak kaynak veya erek dil ile kültürün baskınlığından söz etmek mümkündür.

Diğer bir çıkarım ise kaynak eserin türünden dolayı tamamen erek odaklı bir sonuca varılmış olabileceğidir. Çünkü kaynak eserin türü olan roman; insanların haz alması için yazılan ve isteğe bağlı bir şekilde keyfi olarak tüketilen bir türdür. Kaynak eseri erek dile aktaran çevirmenlerin bu tespitten yola çıkarak erek dil ve kültür okuyucusunun eserden en üst düzeyde keyif almalarını sağlamak adına eseri olabildiğince yerileştirme kaygısından dolayı çevirilerin kabul edilebilir çeviriler olarak sınıflandırılabilmesi mümkündür. Bu aşamada ise aynı kaynak dilden farklı türden (örneğin bilimsel) bir eserin aynı erek dile benzer sayıda örnekle incelenmesi gerekmektedir. Elde edilecek sonuç bu çalışmada olduğu gibi tamamen kabul edilebilir çeviriler olarak karşımıza çıkarsa bu kez roman türünün keyfiliği ile ilgili yapmış olduğumuz çıkarım geçerliliğini yitirecek ve yine dilsel ve kültürel baskınlık düzeyleri devreye girecektir. Ancak ilgili incelemede sonuç bu çalışmadan farklı bir şekilde ortaya çıkarsa o zaman eser türlerinin çeviri süreçlerine etkisi üzerine yeni bir tartışma başlatmak gerekecektir.

Araştırmanın bir diğer problemi çevirmenlerin eğilimleri, benzerlikleri ve farklılıklarını ortaya koymak üzere hazırlanmıştır. Çevirmenlerin çeviri süreçlerinde yapmış oldukları bütün tercihler göz önüne alındığında bütün çevirmenler açısından en büyük benzerlik hepsinin birebir çeviri ve uyarlama stratejini en çok tercih edilen iki çeviri stratejisi olarak sırasıyla ilk iki sıraya koymalarıdır. Bunun yanında Ç6 ve Ç11'in en fazla sayıda farklı strateji kullanması dikkat çekici bir benzerliği ortaya koymaktadır. Bu iki çevirmenden Ç6 ise toplamda 98 kez çeviri stratejisi kullanarak en çok strateji kullanan çevirmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşılık Ç1 ve Ç9 en az sayıda strateji kullanan çevirmenler olarak dikkat çekmektedir. Bütün çevirmenler arasındaki bir diğer benzerlik bütün çevirmenlerin on yedi çeviri stratejisinden on tanesini ortak olarak kullanmış olmalarıdır.

Erek kültür normlarına yakın stratejileri en fazla kullanan Ç4 ve Ç6 iken kaynak kültür odaklı çeviri stratejilerini en fazla kullanan yazar ise yine Ç6 olarak karşımıza çıkmaktadır. Dikkat çekici bu sonuç çevirmenlerin kültür eksenlerinde incelendiğinde ise Ç6'nın her iki kültür eksenine de eşit mesafede çevirilerinin olduğu doğrulanabilmektedir. Kaynak kültür dizgesine en uzak çevirmen olan Ç8'in kullanmış olduğu kaynak kültür eksenli çeviri stratejileri incelendiğinde ise yine doğru orantılı bir durum ortaya çıkmaktadır.

Çevirmenlerin erek dizgedeki benzerlikleri, erek kültür eğilimli çeviri stratejilerini fazlaca kullanmaları ve genel olarak erek kültür eksenine olan yakınlıkları ortaya dikkat çekici başka bir sonuç koymaktadır. Bütün bu

bulgular çevirmenlerin kaynak eseri erek dil ve kültür okuyucuları için en anlamlı hale getirmeyi amaçladıklarını göstermektedir. Örneğin, çevirmenlerin kültürel kimlik, sosyal normlar ve gündelik yaşam gibi unsurları erek kültüre uyarlarken yerel kültürle uyum sağlamayı ön planda tuttıkları ve okuyucular için anlaşılabilirliği sağlamayı amaçladıkları düşünülmektedir. Bu durum, çevirmenlerin yalnızca dil uzmanı olarak değil aynı zamanda kültürel aracılar olarak da hizmet verdiğini vurgulamaktadır. Bu araştırma neticesinde; çeviri sürecinde kültürel unsurlara çevirmenler tarafından özenle yaklaşıldığı, kaynak metnin anlamının korunarak erek kitle için tanıdık ve anlamlı hale getirildiği ortaya koyulmaktadır. Ayrıca, çevirmenlerin çeviri sürecinde kültürel unsurları aktarırken metnin erek dildeki anlamını korumaya önem verdikleri görülmektedir.

Bu çalışma, çeviri sürecinde kültürel unsurların aktarılmasına yönelik çeviri stratejisi seçiminin, çevirinin erek kitle tarafından algılanma oranını önemli ölçüde etkileyebileceğini göstermektedir. Örneğin yabancılaştırma stratejisinin uygulandığı bir metinde okuyucu kaynak kültüre yaklaştırılırken aynı zamanda bu yeni terimi kavramada zorlanabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan yerlileştirme gibi erek eksenli bir çeviri stratejisinin kullanılması ise anlamı kolaylaştırırken erek kültür okuyucusunun hikaye ile daha güçlü bir bağ kurabilmesine olanak sağlayabileceği yorumlanmaktadır.

Bunlara ek olarak araştırmamız, aktarımı yapılan kültürel unsurun niteliğinin strateji seçiminde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Dini terimler ve tarihi olaylar gibi kültürel unsurlar için açıklama ve yerlileştirme stratejileri sıklıkla tercih edilirken; kalıplaşmış ifadeler ve günlük dil için genellikle birebir çeviri stratejisinin tercih edildiği görülmüştür. Bu değişkenlik, çevirmenlerin genel bir strateji uygulamak yerine her bir kültürel unsuru kendi özel bağlamında değerlendirdiği hassas bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Sonuç olarak araştırma, çevirilerin kaynak ve erek kültürler arasındaki boşluğu etkili bir şekilde doldurmasını sağlamak için stratejik esnekliğin ve kültürel duyarlılığın önemini altını çizmektedir.

Bu çalışma, kültürel unsurların aktarımını ve çevirmenlerin bu süreçte benimsedikleri eğilimleri inceleyerek çeviribilim alanındaki mevcut literatüre eser ve örneklem sayısı bağlamında farklı bir bakış açısı katmaktadır. Çevirmenlerin kültürel unsurlara ilişkin çeviri stratejisi tercihlerinin, erek metnin erek kültürde kabul edilebilirliğini nasıl doğrudan etkilediğini vurgulamaktadır. Sonuçlar, çevirmenlerin kültürel açıdan duyarlı ve esnek olmalarının önemini vurgulamakta ve başarılı bir çeviri için kültürel yetkinliğin en az dil uzmanlığı kadar gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Gideon Toury'nin erek odaklı çeviri kuramından yola çıkan bu araştırma; kaynak metnin bütünlüğünü korurken çevirilerin erek okurların beklentilerini

karşılmasını sağlamada bilinçli strateji seçiminin rolüne vurgu yapmaktadır. Ayrıca çeviride kültürel aktarıma ilişkin anlayışın derinleştiği bu çalışma ile çevirmenlerin kaynak ve erek kültürler arasında köprü görevi görerek her iki kültürün gereksinimlerini hassasiyet ve duyarlılıkla dengelemeleri gerektiğinin altı çizilmektedir.

Fransızca kaynak eserden saptanan kültürel unsurların Türkçeye çevrilmiş on üç farklı erek eserdeki aktarım biçimlerinin ele alınarak incelendiği bu çalışmanın çeviribilim alanına katkı sağlaması ve kültürel unsurların çeviri sürecinde farklı stratejilerle nasıl aktarılacağına dair yeni bir perspektif sunması hedeflenmektedir. Bu kapsamda çalışmamızın çeviribilim disiplinine kültürel yeterlilik, stratejik karar alma ve metin uyarlama gibi başlıklarda katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Acet, M. N., & Özcan, M. (2022). Erek odaklı çeviri teorisi: Miheil Cavahişvili'nin "Kvaçi Kvaçantiradze" (Madrabaz Kvaçi) adlı romanının gürcüce çevirisi üzerine. *Turkish Studies – Language*, 17(1), 1-15.
- Ader, B. (2023). *Les chemins de l'abolition de la peine de mort*. Paris: Doc Française.
- Ağkul, Y., & Altuncu, A. (2017). Yahudi kutsal metinlerinde ve Kur'an da şabat (cumartesi) yasakları ve mesh hadisesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2775-2794.
- Akbării M. (2013). The role of culture in translation. *Journal of Academic and Applied Studies (Special Issue on Applied Linguistics)*, 3(8), 13-21.
- Aksan, D. (1998). *Anlambilim-anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin.
- Aktaş, Ş. (1991). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Ankara: Akçağ.
- Albir, A. H. (2001). *Traducción y tradcutología: introducción a la tradcutología*. Madrid: Cátedra.
- Aliyev, A. (2021). What is a novel? *The European Journal of Aesthetics*, 14(1), 19-34.
- Arabacıoğlu, B. (2020). Edebi çeviri ve çeviri eleştirisi: karşılaştırmalı bir çalışma. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(2), 1004-1016.
- Askari, M., & Akbari, A. (2014). Challenges in translation of proper nouns: a case study in persian translation of George Orwell's animal farm. *International Journal of Comparative Literature & Translation Studies*, 2(2), 19-28.
- Aslan, C. (2011). Türkiye'de politik roman: 12 mart döneminde ideoloji ve edebiyat. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(47), 171-187.
- Atay, D. (2018). Odalarda romanının yapı bakımından incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 6(5), 20-45.
- Ateşman, E. (2001). Kültürel farklardan kaynaklanan çeviri sorunları ve çözüm önerileri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 29-35.
- Aycan, A., & Günday, R. (2018, Kasım). *Orhan Pamuk'un kar adlı romanında yer alan kültürel öğelerin Fransızcaya aktarımının çeviri stratejileri açısından incelenmesi*. 1. Karaman Uluslararası Dil ve Edebiyat Kongresinde sunulmuş bildiri, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Aytaş, G. (2006). Edebi türlerden yararlanma. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169), 261-276.
- Baker, M. (1992). *In other words: A Coursebook on Translation*. New York: Routledge.
- Ballard, M. (2013). *Histoire de la traduction*. Brüksel: De Boeck.
- Bengi, Ö.I. (1995). Çeviribilimde bireysel kuramdan geniş ölçekli bir bakış açısına doğru. M. Rifat (Ed.), *Çeviri ve çeviri kavramları üzerine söylemler* (s. 9-12). İstanbul: Düzlem.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar ışığında açıklamalı çeviribilim terimcesi*. İstanbul: Multilingual.
- Boggs, J. M. (1978). *The art of watching films*. San Francisco: Benjamin Cummings Publishing Company.
- Borowczyk, P. (2019). La traduction des éléments culturels dans les versions doublée et sous-titrée en polonais du film américain Madagascar: question de stratégies. *NEOPHILOLOGICA*, 31(1), 49-67.
- Brombert, V. (1984). *Victor Hugo and the visionary novel*. London: Harvard University Press.
- Brooks, P. L. (2008). Death in the First Person. *South Atlantic Quarterly*, 107, 531-546.
- Budan, C. Y. (2015). Sosyal bilimler araştırmalarında edebi bir tür olarak romanı araçsallaştırmak. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(2), 293-313.
- Can, A. (2013). Romanda zaman meselesi. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 5(9), 107-137.
- Catford, J. N. (1965). *A linguistic theory of translation*. London: Oxford University Press.
- Chesterman, A. (1997). *Memes of translation: the spread of ideas in translation theory*. Amsterdam: John Benjamins.
- Çakır, İ. (2011). Yabancı dil öğrenme ortamlarında kültürün rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(190), 248-255.
- Çalışkan, A. (2018). *Edebiyat bilimi ve modern Türk edebiyatında edebiyat felsefesi*. Ankara: Kurgan.
- Çalışma Bulguları. (2024). <https://www.udemy.com/user/metin-yetkin/> adresinden erişilmiştir.
- Çetişli, İ. (2004). *Metin tahlillerine giriş 2*. Ankara: Akçağ.

- Çoban, F. (2019, Haziran). *Çevirmenlerin Türkçelerini nasıl geliştirebileceklerine yönelik uzman görüşleri doğrultusunda öneriler*. 3. Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Dağlı, B. (2020, Haziran). *Effects of cultural elements used in works of art and on the formation of social identity*. Paper presented in International Science and Art Symposium: Engagin Young Researchers, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Davidson, F. (1912). *Victor Hugo his life and work*. London: Ballantyne & Company Ltd.
- Demircioğlu, C. (2016). *Çeviribilimde tarih ve tarih yazımı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Demirel, S., & Kaya, M. (2021). Mona Baker çeviri stratejilerinin uygulamalı incelenmesi: Emile Zola'nın "Thérèse Raquin" adlı romanının Türkçe çevirisinden örnekler. *Route Educational & Social Science Journal*, 8(7), 191-200.
- Derrida, J. (2012). *La peine de mort*. Paris: Galilée.
- Deveci, T., & Ulusoy, Z. (2005). *Örneklerle almanca çeviri tekniği*. İstanbul: Fono.
- Dickens, J., Herve, S. & Higgins, I. (2002). *Thinking arabic translation, a course in translation methode: arabic to english*. New York: Routledge.
- Dokur, A., & Esen, S. (2022). Havariler dönemi mabed anlayışı ve ev kiliseleri. *Avrupa Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 9(3), 243-271.
- Dictionnaire Vivant de la Langue Française (2024). <https://dvlf.uchicago.edu/mot/friauche> sayfasından erişilmiştir.
- Ece, A. (2007). Ereğ odaklı kuram, skopos kuramı ve bağıntı kuramı bağlamında çeviri eğitimi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 26(26), 49 – 58.
- Édition eBooks France. (1789). Dictionnaire de L'Académie française. Paris: eBooks.
- Erus, Z. Ç. (2012). Romanda bakış açısı ve sinemaya uyarlanması. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (22), 229-237.
- Eradam, Y. (1991). Nasıl çevirsem de kuramsızlığı kurumsalştırsam. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 1(5), 63-74.
- Eruz, S. (2003). *Çeviribilim ve çeviri tarihi*. İstanbul: Multilingual.
- Eyüboğlu, S. (2008). Shakespeare'e saygı. M. Rifat (Ed.), *Çeviri seçkisi I – çeviriyi düşünenler* (s. 153-155). İstanbul: Dünya.
- Fride, A. (1983). *Charenton ou la chronique de la vie d'une asile de la naissance de la psychiatrie à la sectorisation*. (Doktora tezi). <http://psychiatrie.histoire.free.fr/hp/charenton/afride.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Forster, E. M. (1985). *Roman sanatı*. (Ü. Aytür, Çev.). İstanbul: Adam.
- Galatasaray Üniversitesi (2024). <https://avesis.gsu.edu.tr/ebuyukakinci/yayinlar?themelId=1> sayfasından erişilmiştir.
- Genç, A. (2019). *Charles Perrault masallarının Türkçe çevirilerindeki kültürel unsurların ereğ odaklı çeviri ereğ odaklı çeviri kuramı açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Genç, A. & Abdullah, T. (2024). Albert Camus 'nün Yabancı İsimli Romanındaki Kültürel Unsurların Türkçe ve Arapça Çevirilerinin Ereğ Odaklı Çeviri Kuramı Doğrultusunda İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö14), 1370-1392. DOI: 10.29000/rumelide.1454527.
- Gezer, G., & Can, M. Z. (2019). Kültürü çevirmek: kültür aktarımı kapsamında çeviri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (17), 355-370.
- Gezon, L., & Kottak, C. (2016). *Kültür*. (A. Gürsoy, Çev.). Ankara: Nobel.
- Gile, D. (2005). *La traduction, la comprendre, l'apprendre*. Paris: PUF.
- Göktaş, N. (2014). Yorumlayıcı çeviri kuramından çeviri eğitimine: yorumlayıcı çeviri yöntemi. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 2(2), 46-60.
- Guidère, M. (2010). *Introduction à la traductologie. Penser la traduction: hier, aujourd'hui, demain*. Paris: De Boeck.
- Guillain, C. (2015). *What's a novel?* Chicago: heinemann raintree.
- Güleryüz, N. (2021). Roman unsurlarında karakter. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 8(26), 316-321.

- Güneş, İ. (2021). Kültürel dönüşüm ve çeviri olgusu. *International Journal of Human Sciences*, 18(4), 578-591.
- Gürçağlar, Ş. T. (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say.
- Güvenç, C. (2020). Fransız burjuva devrimi: bir aydınlanma hareketi olarak mutlak monarşiden cumhuriyete geçiş, *Kayseri University Journal of Social Sciences*, 2(1), 64-73.
- Hacettepe Üniversitesi (2024). <https://hafde.hacettepe.edu.tr/cv/BanuKorkmaz260324.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Haldan, A. (2018). Skopos kuramı, çeviri edinci ve çeviribilim öğrencilerinin teknoloji kullanımları üzerine bir değerlendirme. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 101-112.
- Harmon, L. (2019). Translation studies, techniques and equivalences in critical approach. *Explorations: A Journal of Language and Literature*, (7), 7-16.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International Differences in Work-Related Values*. California: Sage.
- Holmes, J.S. (1972, Ağustos). *The name and nature of translation studies*. Paper presented in the Translation Section of the Third International Congress of Applied Linguistics, Kopenhagen.
- Hugo, V. (2020). *Bir idam mahkumunun son günü* (A. Candaş, Çev.). İstanbul: Bilgi.
- Hugo, V. (2019). *Bir idam mahkumunun son günü* (A. Kuzucan, Çev.). İstanbul: Parodi.
- Hugo, V. (2020). *Bir idam mahkumunun son günü* (A. Meral, Çev.). İstanbul: Alfa.
- Hugo, V. (2021). *Bir idam mahkumunun son günü* (B. Korkmaz, Çev.). Ankara: SMS.
- Hugo, V. (2020). *Bir idam mahkumunun son günü* (D. Akküç, Çev.). İstanbul: Maviçatı.
- Hugo, V. (2019). *Bir idam mahkumunun son günü* (E. Eren, Çev.). İstanbul: İlgi Kültür Sanat.
- Hugo, V. (2021). *Bir idam mahkumunun son günü* (E. Büyükkakıncı, Çev.). İstanbul: Can.
- Hugo, V. (2021). *Bir idam mahkumunun son günü* (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Koridor.
- Hugo, V. (2021). *Bir idam mahkumunun son günü* (I. T. Şekercigil, Çev.). İstanbul: İndigo.
- Hugo, V. (2021). *Bir idam mahkumunun son günü* (M. Yetkin, Çev.). İstanbul: Ren.
- Hugo, V. (2019). *Bir idam mahkumunun son günü* (Ş. Önkür, Çev.). Ankara: Fark.
- Hugo, V. (2020). *Bir idam mahkumunun son günü* (V. Yalçintoklu, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Hugo, V. (2019). *Bir idam mahkumunun son günü* (Y. Aydemir, Çev.). Ankara: Mahzen.
- Işık Ergüden (2024). https://tr.wikipedia.org/wiki/Işık_Ergüden adresinden erişilmiştir.
- Işıtan Tual Şekercigil (2024). <https://www.linkedin.com/in/tualsekercigil/details/experience> adresinden erişilmiştir.
- İnanlar, M. Z. (2020). Hristiyan teslisinin pagan kökleri. *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, 131-152.
- Kaplan, M. (1997). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Khudaybergenova, Z. (2021). About the concept of "translation studies" in the translation studies. *Journal of Contemporary Issues in Business and Government*. 27(1), 1369-1385.
- Kluckhohn, C. (1951). *The study of culture*. Stanford: Stanford University Press.
- Koller, W. (1983). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg: Quelle und Meyer.
- Koller, W. (1989). Equivalence in translation theory. *Chesterman*, 99-104.
- Köksal, D. (2008). *Çeviri eğitimi kuram ve uygulama*. Ankara: Nobel.
- Kültür yayınları. (2024). https://www.iskultur.com.tr/yazarlar/volkan-yalcintoklu?srsltid=AfmBOoojzZJGTmfhG--f2hvcEriY-TOTvxfX7Yw5lC2K9_9tn7sEkCU adresinden erişilmiştir.
- Larousse Pour Tous. (1909). *Fransızca sözlük*. Paris: Librairie Larousse.
- Lederer, M. (1998). Traduire le culturel: la problématique de l'explication. *Palimpsestes, Revue de traduction*, (11), 161-171.
- Max, M., & Pichois, C. (1996). *Histoire de la littérature française, de Chateaubriand à Baudelaire*. Paris: Flammarion.
- Munday, J. (2016). *Introducing translation studies, theories and applications*. New York: Routledge.
- Moran, W. L. (1987). Les lettres d'el-Amarna. Correspondance diplomatique du pharaon. *Biblica*, 70(4), 566-572.

- Morisi, È. (2020). *Capital Letters Hugo, Baudelaire, Camus and the death penalty*. Evanston: Northwestern University Press.
- Mounin, G. (1963). *Les problèmes théoriques de la traduction*. Paris: Edition Gallimard.
- Narlı, M. (2002). Romanda zaman ve mekân kavramları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 91-106.
- Newmark, P. (1998). *A textbook of translation*. New York: Prentice Hall.
- Nida, E.A. (1975). Language structure and translation. *Essays by E. A. Nida*. Stanford, Stanford University Press.
- Nyangeri, N.A. & Wangari, R. (2019). Proper names in translation: should they be translated or not? *Eastern African Literary and Cultural Studies*, 5(3), 347-365.
- Nnyagu, U., & Ngozi, A. (2017). The novel: genres, concepts introduction and appreciation. *SSRG International Journal of Humanities and Social Science*, 4(5), 78-82.
- Özcan, M. (2017). Nobel ödüllü mısırlı yazar Necip Mahfuuz'un el-Kahiretu'l-Cedide adlı romanının Türkçe çevirisindeki dil oyunlarının eşdeğerlik açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 12(7), 619-632.
- Özcan, M., & Eray, A. (2017). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın huzur adlı romanının Arapçaya çevirisindeki deyiş, deyim, atasözleri ve manilerin çoğul dizge kuramı ışığında incelenmesi. *Turkish Studies*, 12(3), 701 – 716.
- Özcan, O. (2019). Yazın çevirisi incelemelerinde yorumlayıcı çeviri kuramı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 587-603.
- Özkul, O. (2005). *Kültür ve küreselleşme*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Özlem, D. (2000). *Kültür bilimleri ve kültür felsefesi*. İstanbul: İnkilap.
- Ploňska, D. (2004). Strategies of translation. *Psychology of Language and Communication*, 18(1), 67-74.
- Rakova, Z. (2016). *Çeviri kuramları* (Y. Polat, Çev.). Ankara: Çevirmenin Kitabı.
- Reiss, K., & Vermeer, H. J. (2014). *Towards a general theory of translational action: skopos theory explained* (N. Christiane, Çev.). New York: Routledge.
- Ricoeur, P. (2008). *Çeviri üzerine* (S. Ö. Kasar, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi.
- Rifat, M. (2004). *Çeviri seçkisi II, çeviri (bilim) nedir?* İstanbul: Sel.
- Rivero, M. V. (2010). *Le dernier jour d'un condamné*.
- Robb, G. (1997). *Victor Hugo: a biography*. New York: W.W. Norton & Company.
- Saeed, M. O. M., & Ahmed, M. A. (2021). The effect of cultural element in translating from english to arabic or vice versa. *European Academic Research*, 8(10), 6627-6634.
- Safonova, N. (2017). Multilingual aspect of the translation of proper names in the novel by L. Carroll "Alice in Wonderland", *International Journal of Multilingual Education*, 9, 1-11.
- Savory, T. H. (1957). *The art of translation*. London: COX AND WYMAN LTD.
- Stein, M. (Ed.). (2010). *Le dernier jour d'un condamné*. Paris: Flammarion.
- Suçin, M. H. (2013). *Öteki dilde var olmak arapça çeviride eşdeğerlik*. İstanbul: Say.
- Şengül, M. B. (2010). Romanda mekân kavramı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 528-538.
- Tanilli, S. (1985). *Victor Hugo, bir dehanın romanı*. İstanbul: Onur.
- Tanrikulu, L. (2018). Çoğuldizge kuramı ışığında Sabahattin Ali'nin İçimizdeki Şeytan adlı romanının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 27 – 38.
- Tanrikulu, L. (2018). Gideon Toury'nin erek odaklı çeviri kuramı ışığında Memduh Şevket Esenalı'nın Ayaşlı ve Kiracıları adlı romanının Almanca çevirisinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(20), 687-700.
- Tekin, M. (2006). *Roman sanatı*, İstanbul: Ötüken.
- Thakker, J., & Ward, T. (1998). Culture and classification: the cross-cultural application of the DSM-IV. *Clinical Psychology Review*, 18(5), 501-529
- Toury, G. (1980). *In search of a theory of translation*. Tel Aviv: Porter Institute for Poetics and Semiotics.
- Vardar, B. (1978). Dilbilim açısından çeviri. *Türk Dili, Çeviri Sorunları Özel Sayısı*, 322, 60-71.

- Vinay, J. P., & Darbelnet, J. (1972). *Stylistique Comparée du Français et de l'anglais Méthode de Traduction*. Paris: Didier.
- Wittgenstein, L. (1958). *The blue and brown books*. Oxford: Blackwell.
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri kuram ve uygulama*. Ankara: Grafiker.
- Yanarocak, E. (2012). *1793 devrimi, Victor Hugo*. İstanbul: Dünya Klasikleri.
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilim temel kavram ve kuramları*. İstanbul: Multilingual.
- Yıldız, A. (2018). Batı orta çağından günümüze uzanan bir kurum: Bethlem/Bedlam akıl hastanesi. *Klinik Psikiyatri*, 21, 89-97.
- Yılmaz, E. B. (2011). Hikâye ve romanlarda sembol dilinin görüntüleri üzerine bir değerlendirme. *Bilig / Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 0(56), 45-56.
- Yılmaz, T. (2012). *Michael Ende'nin Momo adlı eserinin Türkçe çevirisine eleştirel yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yönten, U. (2017). La dénonciation du système pénitentiaire dans le dernier jour d'un condamné de Victor Hugo. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 17-28.
- Yüksel, A. (2014). Padişahım çok yaşa! Hayır, yaşasın hürriyet! II. Abdülhamid devrinde birbirine muhalif iki ses. *Turkish Studies*, 9(7), 577-590.
- Zeytinkaya, D. (2016). Gideon Toury'nin erek odaklı kuramı ışığında Bedrettin Tuncel'in İnsandan Kaçan başlıklı çevirisi [Özel Sayı]. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 1.